

आचार्य देव श्री भ्रातृचन्द्रसूरि ग्रन्थमाला (५५ मुं)

श्रीमन्नागपुरीयबृहत्तपागच्छीय

(श्रीपार्श्वचन्द्रसूरि गच्छ)

श्रीपञ्च प्रतिक्रमण सार्थ

सूरिन्द्रं भ्रातृचन्द्राख्यं दिव्यं स्याद्वादघादिनम् ॥
पदस्थं नयनिष्णातं वन्दे श्रीमुक्तिनन्दनम् ॥१॥

उपदेशक-

जं० यु० प्र० भ० -

पुण्यपाद जैनाचार्यवर्य-

श्रीभ्रातृचन्द्रसूरिश्वरजीमहाराजसाहेबना-

शिष्यरत्नमुनिराजश्रीमसादचन्द्रजीमहाराज

५१) विरमगाम निवासी, शेठ श्री जसराजभाइ मोहनलालना
स्मरणार्थे तेमना धर्मपत्नी विधवा बेन छबलबाइ तरफथी.

अमदावाद सामलानी पोळना भाविकी तरफथी थयेल मदद

६३) शा. रतिलाल मोकमचंदभाइना तरफथी

५१) शा. पोपटलाल सांकळचंदना स्मरणार्थे तेमना धर्मपत्नी
बेन केवळीबाइ तरफथी-

५१) शा. जेशींगभाइ खेमचंदना धर्मपत्नी बेन चंपाबेन तरफथी.

आचार्यश्रीभालचन्द्रसूरि ग्रन्थमाला पुस्तक ५९ मुं

(श्रीपार्श्वचंद्रसूरि गच्छ)

श्रीमन्नागपुरीय बृहत्तपागच्छीय

श्रीदेवसि-राइप्रतिक्रमणसूत्र

(शब्दार्थ-पदार्थ-विशेषार्थ-फूटनोट-विधि वगैरे
अनेक उपयोगी विषयो सहित)

: उपदेशक :

पूज्यआचार्यदेवश्रीसागरचंद्रसूरीश्वरजीना शिष्यरत्न
मुनिश्री बृद्धिचंद्रजी महाराज साहेब.

: द्रव्य सहायक :

शेठ प्राणजीवनदास गुलाबचंदना स्मरणार्थे तेमना पुत्र
चीमनलाल तथा शेठ हरिलाल हकमचंदना स्मरणार्थे
तेमना भर्तोजा शेठ चीमनलाल बालाभाइ

: प्रकाशक :

शाह गोकलदास मंगलदास (सामळानी पोळ)

वि० सं. १९९८,

सन् १९४२

वीर सं. २४६८

प्रथम आवृत्ति

अमूल्य

प्रति ५००

धी बीरविजय प्रिन्टींग प्रेसमां शा. केशवलाल शांकळचंदे
छाप्युं ठे. सलापोस कोसरोड—अमदावाद.

अर्पण पत्रिका

महमपरमपूज्य परमोपकारी गुरुराज आचार्यदेव श्रीश्रीश्री १००८
 भ्रातृचंद्रसूरीश्वजी महाराज साहेब तथा आचार्यश्रीमद सागरचन्द्र
 सूरीश्वरजी महाराज साहेब.

जेओए पोताना चारित्र्यवे, जगज्जीवोना अंतःकरणे मुवासित करीने,

पोतानी अमृतमय वाणीथी अमारा जेवा अनेक जीवोने आनंद

पमाडी, उत्तम देहथी, परोपकारादि उत्तम कार्य साधी,

विद्वत् शिरोमणि सकलशाल पारगामी, समता अने

क्षमाना समुद्ररूप थइ, जगतजी अंदर निर्मल

यशने अचल स्थापी, प्रातःस्मरणीय

आपश्रीजी स्वर्गवासी थया, ते

उक्त आपना अनेक गुणोथी

आकर्षाईने, आपना अमर

आत्माने, आ लघु पुस्तक

समर्पण करीए

छीए.

ली. वृद्धिचंदजी

પ્રસ્તાવના

પ્રભાતે અને સાંજે અવશ્ય કરવા જેવું તેને આવશ્યક કહે છે. અને તેને જ પ્રતિક્રમણ કહે છે. આત્માના વિકાસને લક્ષ્યમાં લઈને જો પ્રત્યેક ક્રિયાઓ કરવામાં આવે તો સમ્યક્ત્વ, ચારિત્ર વગેરે ગુણોની શુદ્ધિ થતાં તે કરનાર મોક્ષ મેળવી શકે છે માટે આ આવશ્યક ક્રિયાને શાસ્ત્રમાં આધ્યાત્મિક ક્રિયા કહી છે.

આ ક્રિયા પાંચ પ્રકારે કહી છે. દૈવસિક, રાત્રિક, પાક્ષિક, ચૌમાસિક અને સાંવત્સરિક. જ્યારે અહીં પ્રથમની બેજ વતાવવામાં આવી છે.

૧ સામાયિક, ૨ ચતુર્વિંશતિસ્ત્વ, ૩ વાંદળાં, ૪ પ્રતિક્રમણ, ૫ કાયોત્સર્ગ, અને ૬ પ્રત્યાહ્યાન આ છ અધ્યયનરૂપ હોવાથી પ્રતિક્રમણના છ આવશ્યક છે.

ઉપર્યુક્ત સામાયિક આદિનો અર્થ સામાન્ય રીતે વિચારતાં જણાય છે કે, આ આવશ્યક ક્રિયા કરવાથી આશ્રયનો નિરોધ થતાં, સંવરની પ્રાપ્તિ અને તૃષ્ણાનો નાશ થાય છે અને તેટલો વચ્ચે અવશ્ય સમભાવ પ્રકટ થતાં, અનુક્રમે તે ક્રિયા કરનાર મનુષ્ય મુક્તિ મેળવી શકે છે.

આ ગ્રંથના મુલ્ય આશ્રયદાતા સેવાભાવી મુનિશ્રી વિદ્યાચંદજી મહારાજના સદુપદેશથી ચીકાનેર નિવાસી શેઠ શ્રીમાન્ બાબૂ હજારીમલજી નથમલજી સંપત્તલાલજી, મૂલચંદજી રામપુરીયાણ તેમનાં છપાતાં પુસ્તક ઉપરથી (૫૦૦) કોપી વધારે કાઢવાની અનુમતિ આપવા માટે

તથા મુનિશ્રીવૃદ્ધિચંદ્રજી મહારાજના સદુપદેશથી સ્વંભાતનિવાસી, શેઠ
 ચીમનલાલ પ્રાણજીવનદાસ તથા શેઠ ચીમનલાલ બાલામાઈ
 અમદાવાદ નિવાસીનો પણ આભાર માનવામાં આવે છે.

આ ગ્રંથની પ્રેસ કોપી અને છપાતાં તેના પ્રુફો મનનપૂર્વક જોઈ
 જવા માટે તથા સંપાદન કાર્ય માટે ભાવનગર નિવાસી વ્યાકરણતીર્થ—
 વૈયાકરણભૂષણ પંડિત અમૃતલાલ મોહનલાલ સંઘવીને તથા
 તેમને કેટલીક મૌલિકસંલાહ આપવા બદલ પૂજ્ય મુનિરાજશ્રી લામચંદ્રજી
 મહારાજસાહેબ તથા સુશીલભાઈ સુમતિચંદ મંગલદાસે પ્રુફ જોવામાં
 મદદ કરી છે તે બદલ અહીં તેઓને તથા શા. વાડીલાલ લલ્લુભાઈ
 કોરેને ધન્યવાદ આપવામાં આવે છે.

આ ગ્રંથમાં અન્ય જે જે માઈઓઈ મદદ આપી છે તેઓનો આભાર
 માનવામાં આવે છે.

પ્રમાદવશ કે દૃષ્ટિદોષથી યા પ્રેસદોષથી શાલ્લવિરુદ્ધ કંઈ પણ
 લક્ષાગ થયું હોય તેનો ત્રિવિધે મિચ્છામિ દુક્કંડં દર્શ છીઈ.

શ્રી

પાર્શ્વચંદ્ર ગચ્છીય ઉપાશ્રય }
 વીર સંવત્ ૨૪૬૮ }
 શામલાની પોલ-અમદાવાદ }

પ્રકાશક

स्वर्गस्थ परमपूज्य जैनाचार्य
श्री भ्रातृचंद्रसूरीश्वरजी महाराज.

जन्म : सं. १९२०
वांकडीया वडगाम-मारवाड.
दीक्षा : सं. १९३५ फा. सु. २.
विरमगाम.

सूरिपद : सं. १९६७ वै.
सु. १३ सीवगंज.
स्वर्गवास : १९७२
वै. वदी ८ अमदावाद.

अनुक्रमणिका

विषय	पृष्ठांक.	विषय	पृष्ठांक.
नमस्कार मंत्र.	१	अध्मुद्विओ.	११८
पंचिदिय.	१३	आयसिय उवज्झाए.	११९
इच्छामि खमासमण	१५	सव्वलोए अरिहंत चेइआणं.	१२३
इरियावहियं.	१६	पुस्खरवरवीवड्ढे.	१२४
तस्स उत्तरी.	२३	सिद्धाणं बुद्धाणं.	१२९
अन्नत्थ ऊससिएणं.	२५	इच्छामोऽणुसर्द्धि नमो०	२०३
लोगस्स-नामस्तव	३२	नमोदुर्वार रागादि.	२०३
पडिलेहणाना ५० बोल.	५०	शांतिनाथजीनुं स्तवन	२०६
(करेमिंते)	५२	जय वीयराय.	२०८
सुगुरुवंदन.	५८	विनयनी सज्झाय.	२१२
चैत्यवंदन (एस-करेमि)	७३	चउक्कसाय.	२१५
अन्नाण कोड.	८२	जावंति चेइआइं.	२१७
सिरिरिसहेसरनी थूइ	९०	जावंत केविसाहु.	२१८
जं किंचि.	९३	उवसग्गहरं स्तोत्र.	२१९
नमुत्थुणं वा शक्कस्तव.	९५	सामाइय वयजुत्तो.	२२४
इच्छामि ठमि	१०५		
अतिचारनी आठ गाथा.	१०९	अथ राइप्रतिक्रमण विधि २२७.	
सातलाख.	११९	जगंचितामणि चैत्यवंदन.	२२७
अठार पापस्थानक.	१२१	भरहेसर बाहुबलीनी सज्झाय	२३५
चारविकथा.	१२२	छमासी तपंचितवणा.	२४०
सव्वस्साव.	१२२	तीर्थमाला.	२४१
चत्तारिमंगल.	१२३	चैत्यवंदन-विशाललोचनदलं	२४६
वंदित्तु (श्राद्धप्रतिक्रमणसूत्र)	१२४	वीस विहरमाण जिन स्तुति.	२४९

विषय पृष्ठांक.

श्री समेतशिखरजीनु स्तवन.	२५३
साधुजीने चौद प्रकारना दाननी निमंत्रणा	२५६
श्री सरस्वती-श्रुतदेवीनी स्तुति	२५६
चैत्यवन्दन करनेकी विधि.	२५७
गुरुवन्दन करनेकी विधि.	२५७
सामायिक लेनेकी विधि	२५८
सामायिक पारनेकी विधि	२५८

पच्चक्खाण

नक्कारसिनु पच्चक्खाण	२५९
पोरसिनु	२५९

विषय पृष्ठांक.

सिद्धचक्रनु चैत्यवन्दन-१	२५९
सिद्धाचलजीनु.	२५९
श्रीशान्तिनाथनु.	२५९
श्री जिनप्रतिमा स्थापन स्तुति:	२६०
श्री नवपद स्तवन.	२६१
श्री शत्रुंजय स्तवन	२६१
श्री शान्तिनाथजीनु	२६२
ज्ञान पंचमीनी सज्जाय	२६२
श्री पार्श्वचन्द्रसूरिनी छंद	२६३
" "	२६४
आचार्य श्री सागरचन्द्रसूरिजीनी छंद	" "

सुगप्रधान श्रीपार्श्वचन्द्रमुरि दादाका छंद

सूरिपार्श्वचन्द्र हुवा अवतारी । जस नामतणी महिमा
भारी ॥ कष्ट टले मिटे तापतपो । पूज्य दादाजीरो जापजपो
॥ १ ॥ पूज्य नामे सब कष्टटले ॥ वलि भूत प्रेत तो नाहि
छले । मिले न चोर होय गण्यचपो ॥ पू० ॥ २ ॥ लक्ष्मी
दिनदिन बधजावे । ओर दुख नेहो तो नहि आवे ॥ व्योपारमें
होवे बहुत नफो ॥ पू० ॥ ३ ॥ अडयो काम तो होइ जावे ।
वलि बिगडयो काम तो बनजावे ॥ भूल चूक नहि खाय डफो
॥ पू० ॥ ४ ॥ राजकाजमें तेज रहे । वलि खमाखमा सबलोक
कहे ॥ आछिजायगा जाय रूपो ॥ पू० ॥ ५ ॥ पूज्य नामतणी
जिण लियो ओटो । तस कदे नहि आवे तोटो ॥ घर घर
बारणे कांइ तपो ॥ पू० ॥ ६ ॥ एक माला नित्य नेम रखो ।
किण वात तणी नहि होय धको ॥ खालि विमान ओर टले
जीसपो ॥ पू० ॥ ७ ॥ स्व गच्छतणी प्रतिपाल करे । मुनिराम
सदा तुम ध्यान धरे । कोइ प्रत्यक्ष वात मति उथपो ॥ पू० ॥
॥ ८ ॥ इति ॥ ओं ह्रीं श्री पार्श्वचन्द्रसूरिसद्गुरुदुःखो नमः ।

॥ श्रीभ्रातृचन्द्रसूरिषदपदी-स्तवनम् ॥

“ वजराज आज सांवरो बंसी वजा गयो ” इत्यनेन रागेण गीयते-

श्रीभ्रातृचन्द्रसूरिराजमर्थदायकं ।

भजस्व हे सखे ! गुरुं विरागिनायकम् ॥ ढेर ॥

संसारमेतमुज्झितुं समीहसे यदा ।

मुक्तिं च यातुमिच्छसि प्रमोदतस्तदा ॥ श्रीभ्रातृ० ॥ १ ॥

प्रवेशमीहसे यदा धियो निवेशने ।

तदा मनः प्रसारयेर्ममोपदेशने ॥ श्रीभ्रातृचन्द्र० ॥ २ ॥

करालकाल एष संनिधौ समागतः ।

किमीक्षसे विनश्वरं फलं हि रागतः ॥ श्रीभ्रातृचन्द्र० ॥ ३ ॥

विहाय कर्म शास्त्रमर्म धर्मकर्मणे ।

ग्रहीतुमीहसे यदा तदा सुशर्मणे ॥ श्रीभ्रातृचन्द्र० ॥ ४ ॥

श्रीपार्श्वचन्द्रसूरिराजवंशदीपकं ।

समुक्तिराजधानिकाध्वनः समीपकम् ॥ श्रीभ्रातृ० ॥ ५ ॥

तपःप्रकर्षनिर्जितोरुपश्चसायकं ।

महानिदेशनासुधारसप्रदायकम् ॥ श्रीभ्रातृचन्द्र० ॥ ६ ॥

नित्यानन्देन रचिता भाईलालेन गापिता ।

आचार्यभ्रातृचन्द्रस्य षट्पद्यास्तां मुखाम्बुजे ॥ श्रीभ्रातृ० ॥ ७ ॥

**सर्व तीर्थकरोना माता पिता बिगेरे संबधी संक्षिप्त हकीकत
जाणवा माटे नीचेनो कोठो आप्यो छे.—**

तीर्थकर नाम.	पिता.	माता.	जन्मस्थान	लाछन	शरीरमान.	वर्ण.	आयुष्य.
१ ऋषभदेव	नाभि	मरुदेवा	अयोध्या	वृषभ	५०० धनुष	सुवर्ण	८४ लाख पूर्व
२ अजितनाथ	जितशत्रु	विजया	अयोध्या	हस्ती	४५० धनुष	सुवर्ण	७२ लाख पूर्व
३ संभवनाथ	जितारि	सेना	श्रावस्ति	अश्व	४०० धनुष	सुवर्ण	६० लाख पूर्व
४ अभिनंदन	संवर	सिद्धार्था	अयोध्या	बानर	३५० धनुष	सुवर्ण	५० लाख पूर्व
५ सुमतिनाथ	मेघरथ	सुसंगला	अयोध्या	कौंच	३०० धनुष	सुवर्ण	४० लाख पूर्व
६ पद्मप्रभ	श्रीधर	सुसीमा	कौशांबी	पद्म	२५० धनुष	रक्त	३० लाख पूर्व
७ सुपार्श्वनाथ	सुप्रतिष्ठ	पृथ्वी	काशी	स्वस्तिक	२०० धनुष	सुवर्ण	२० लाख पूर्व
८ चंदप्रभ	महासेन	लक्ष्मणा	चंद्रपुरी	चंद्र	१५० धनुष	श्वेत	१० लाख पूर्व
९ सुविधिनाथ	सुग्रीव	रामा	काकंदी	मकर	१०० धनुष	श्वेत	२ लाख पूर्व
१० शीतलनाथ	दुषरथ	नंदा	महिलपुर	श्रीवत्स	९० धनुष	सुवर्ण	१ लाख पूर्व
११ श्रेयांसनाथ	विष्णुराज	विष्णु	सिंहपुर	गेंडो	८० धनुष	सुवर्ण	८४ लाख वर्ष
१२ वासुपूज्य	वसुपूज्य	जया	चंपा	पाडो	७० धनुष	रक्त	७२ लाख वर्ष
१३ विमलनाथ	कृतवर्म	श्यामा	कंपिलपुर	भुंड	६० धनुष	सुवर्ण	६० लाख वर्ष
१४ अनंतनाथ	सिंहधुन	सुयशा	अयोध्या	सिंचाणो	५० धनुष	सुवर्ण	३० लाख वर्ष
१५ धर्मनाथ	मानु	सुव्रता	रत्नपुर	वज्र	४५ धनुष	सुवर्ण	१० लाख वर्ष
१६ शांतिनाथ	विश्वसेन	अचिरा	हस्तिनापुर	मृग	४० धनुष	सुवर्ण	१ लाख वर्ष
१७ कुंथुनाथ	सूर	श्री	हस्तिनापुर	बकरो	३५ धनुष	सुवर्ण	९५ हजारव.
१८ अरुनाथ	सुदर्शन	देवी	हस्तिनापुर	नंदावर्त	३० धनुष	सुवर्ण	८४ हजारव.
१९ मङ्गिनाथ	कुंभ	प्रभावती	मिथिला	कुंभ	२५ धनुष	नील	५५ हजारव.
२० सुनिसुव्रत	सुमित्र	पद्मा	राजगृह	काचवो	२० धनुष	कृष्ण	३० हजारव.
२१ नमिनाथ	विजय	वप्रा	मिथिला	नीलकम.	१५ धनुष	सुवर्ण	१० हजारव.
२२ नेमिनाथ	समुद्रवि	शिवा	शौरिपुर	शंख	१० धनुष	श्याम	१ हजारव.
२३ पार्श्वनाथ	अश्वसेन	वामा	काशी	सर्प	९ हाथ	नील	१०० वर्ष.
२४ वर्धमान- स्वामी	सिद्धार्थ	त्रिशला	क्षत्रियकुंड	सिंह	७ हाथ	सुवर्ण	७२ वर्ष.

श्रीपार्श्वप्रभुपादपद्ममधुलिङ्गातः सदा सेवया
 श्रीजैनेन्द्रमुखाब्जनिस्सृतवचोविस्तारित श्रेयसे ॥
 संसाराब्धिनियामकं बुधवरं देवैः सुसंपुजितम् ।
 तं सूरिं सुखदं भजे गुरुवरं चद्रोत्तरं सागरम् ॥

सं १९४३
 भाडिया
 सं १९५८
 वंभात

परमपूज्य शासनमान्य आगमरहस्यवेदी आचार्यदेव
 श्री भ्रातृचंद्र सुरीश्वरजीना पट्टधर शिष्य आचार्य
 देवश्री १००८ श्री सागरचंद्र सुरीश्वरजी साहेब.

आचार्य पद
 सं १९९३
 अमदावाद.
 स्वर्ग सं १९९९
 धांगघा.

आचार्य श्रीसागरचन्द्रसूरिगुरुगुणाष्टकम्—

योऽपांसुलैर्मुनिवरैरपि माननीयो-विज्ञानदानकरणेन वदान्यभूमा । दुष्टेन्द्रियाश्वदमनेन धुरीणदान्तो जैनान्शुभं दिशतु सागरचन्द्रसूरिः ॥ १ ॥ मानापमानविजयेन सदैव शान्तः शास्त्रार्थपारगमनेन नितान्तधीरः । आत्मीयधर्मपरिरक्षणजागरूकः, पायात्स सागरमुनिर्भविनो भवाब्धेः ॥ २ ॥ सत्यादिभिक्षुकमहाव्रतपालनोक्तः सद्भावभावितमनाः समभावशाली । षड्जीवरक्षणविधिप्रथिताभिधेयो, भूयाद्भवान्धितरणे स मुनिस्तरीव ॥ ३ ॥ कर्माष्टकेन्धनकभस्मविधानदक्षो-वैराग्यवाससुरभीकृतदिक्प्रदेशः । त्यागेन साधुजनकीर्तितत्यागिशब्दो-जैनान्सदावतु स सागरचन्द्रसूरिः ॥ ४ ॥ यः शास्त्रसागरवि-लोडनदेवतेन्द्रो-निष्कास्य ज्ञानममृतं पिबति प्रमोदात् । आचार्य-सर्वगुणभृद्यतिधर्मपालो-जैनेन्द्रशासनमणिर्जयताम्मुनीशः ॥ ५ ॥ विज्ञातपाणिनिमहामुनिशास्त्रसारः, काणादशासनविगाहनलब्ध-बोधः । साहित्यसाररसनिर्झरमञ्जनोक्तो, जीयात्स सागरमुनि-र्भवपाशछेत्ता ॥ ६ ॥ योऽनेकदुर्गमवितर्कविनाशदक्षो, वन्दारू-जैनसुजनस्य स कल्पवृक्षः । भक्त्यब्धिवृद्धिकरणे शरदिन्दु-कल्पो, भूयादलं मुनिवरो जिनधर्मपुष्टयै ॥ ७ ॥ बीजं जिनेन्द्र-निहितं भुवि भारतेऽस्मिन्, उद्गच्छदङ्करयुतं गणपा अकार्षुः । तज्जातधर्मविटपी बहुपर्णशास्त्रः, पोषं नयत्वनुदिनं मुनिरेष तं च ॥ ८ ॥

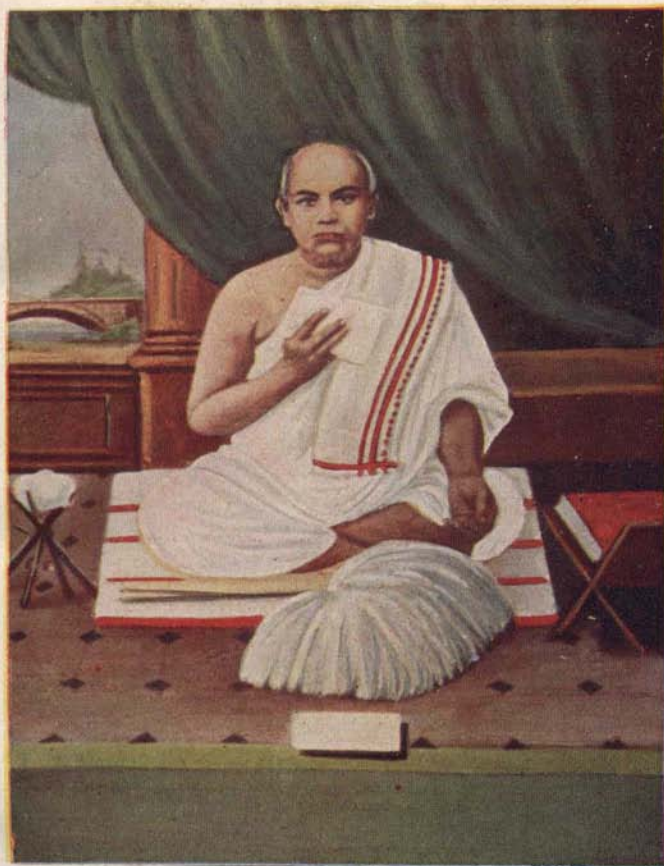
परमपूज्य मुनि महाराजश्री जगतचन्द्रजी गणितुं अष्टक

(शिखरिणीवृत्तम्)

सदा शान्तं दान्तं भविजनमनोऽलेः सुकमलम् ।
ददानं सम्यक्त्वं भवजलधिपाराय कृतिने ॥
सुधावाचासङ्गान् शिवपदपथान् संविदधतम् ।
जगच्चन्द्रं वन्दे जितमदरिपुं तं गणिवरम् ॥ १ ॥
नवो जातश्चन्द्रो जगति सुखदः कोऽपि मुनिपो ।
यशोभिर्विख्यातो जित-मदन-मोहादिकलहः ॥

अजस्रं यो वीरप्रभुचरणपद्मे मधुकरः ।
 जगच्चन्द्रं वन्दे जितमदरिपुं तं गणिवरम् ॥ २ ॥
 अपारे संसारे तरणिरिव सन्तारकुशलः ।
 गभीरेणान्धि योऽजयदनघकल्याणसुखदः ॥
 सदा रक्तः पद्मे मधुप इव सुभ्रातृचरणे ।
 जगच्चन्द्रं वन्दे जितमदरिपुं तं गणिवरम् ॥ ३ ॥
 चकार श्रीपार्श्वप्रभु-गुणगणै-र्योऽतिविमलां ।
 कथां सम्पद्दात्रीं भवभयहरां मुक्तिजननीम् ॥
 अहंकाराद्रिं यः क्षणमपि बिडौजाः स्म जयति ।
 जगच्चन्द्रं वन्दे जितमदरिपुं तं गणिवरम् ॥ ४ ॥
 तमोहन्त्रीं यस्य प्रकृतिमधुरां भव्यसुखदां ।
 कथां पीत्वा लोकोऽमृतमपि च पातुं न यतते ॥
 सदा भास्वत्तुल्यो जनहृदयपद्मं विघटितुम् ।
 जगच्चन्द्रं वन्दे जितमदरिपुं तं गणिवरम् ॥ ५ ॥
 मुनिर्विद्याचन्द्रो निजसुत इवाभूत् सहचरः ।
 स्वमावं यस्यैतं शशिन इव दृष्ट्वा सुखकरम् ॥
 सदानन्दं दाता निरुपमयशा यो दुरितहृत् ।
 जगच्चन्द्रं वन्दे जितमदरिपुं तं गणिवरम् ॥ ६ ॥
 महामोहस्तम्बरम-हननकर्ता हरिवरः ।
 सदा सङ्घैः पूज्यो दिनकर इवाभूत् प्रियवरः ॥
 जिनेशोक्ते धर्मे शिवयुवतिसङ्गाय यतते ।
 जगच्चन्द्रं वन्दे जितमदरिपुं तं गणिवरम् ॥ ७ ॥
 जितान्तः-शत्रुर्वै बुधजनशरण्यो मुनिवरो ।
 मजन् यो देवेशाञ्जितचरणपद्मं जिनवरम् ॥
 गतः स्वर्गे कल्पद्रुमिव मुनिलाभाय सुखदः ।
 जगच्चन्द्रं वन्दे जितमदरिपुं तं गणिवरम् ॥ ८ ॥

स्वर्गस्थ परमपूज्य तपस्वी
मुनिमहाराज श्रीजगतचंद्रजी गणी (बाबाजी)

जन्म : सं. १९३५ देशलपुर, दीक्षा : सं. १९५५ कच्छ-अंजार
स्वर्गस्थ : सं. १९९७ वै. शु. ४ बुध. उनावा.

विषय	पृष्ठांक.
चतुर्विंशति-जिन-अर्हत चैत्यवन्दन	२५७
श्री महावीरस्वामिनी स्तुति	२९३
श्रावक पाक्षिकादि अतिचार	३०१
पुढवाइसु पत्तेयं	३५१
अजितशान्ति स्तवन	३५५
पक्खि सज्जाय	४०१
चोमासी प्रतिक्रमण विधि	४०२
सांवच्छरिक " "	४०२
पोसह विधि	४०३
पोसहतुं पक्खिखाण	४०३
सवारना पडिलेहण विधि	४०४
अरहंदेवोनी सज्जाय	४०५
देववन्दन विधि	४०६
चैत्यवन्दन	४०६
जिनेन्द्र स्तुति	४०८
पक्खिखाण पारवानी विधि	४०९
" " गाथा	४१०
सांजना पडिलेहण विधि	४११
मांडला	४१२
राइ संथारा विधि	४१४
संथारा पोरिसि	४१४
पोसह पारवानी गाथा	४१८
पक्खिखाण पच.	४१९
पुरिमहु अवहु " "	४१९

विषय	पृष्ठांक
एकासणा बियासणानु " "	४१९
आयंबिलनु " "	४२०
तिविहार उपवासनु " "	४२०
चउविहार " "	४२१
पाणहारनु " "	४ " "
चउविहारनु " "	४ " "
तिविहारनु " "	४ " "
दुविहारनु " "	४ " "
चउद नियमनु " "	४ " "
मुट्टिसहियं गंठुसहियंनु " "	४२२
देशावगाशिक " "	४ " "
श्री आदि-अजितशान्ति स्तवन	४ " "
शान्तिनाथ स्तवन " "	४२३
श्री पार्श्वनाथनु " "	४ " "
श्री पार्श्वनाथ मंत्रगर्भित " "	४२४
" " " " " "	४ " "
श्री जगदीशा मंडन " "	४२५
श्री जिनेन्द्र " "	४ " "
श्री सद्गुरुनी स्तुति	४२६
श्री भ्रातृचन्द्र सूरिश्वरजीनो छंद	४२७
आ० दे० श्री भ्रातृचन्द्रसूरी- श्वर गुणनी सज्जाय	४२८
" सागरचन्द्रसूरि स्तुति	४३०
" " " " " "	४३१
स्व. मु. श्री जगतचन्द्रजीगणीनी स्तुति	४३२

शुद्धिपत्रक

पृष्ठ	पंक्ति	अशुद्धि	शुद्धि
८	६	अंत	अनंत
३४	१४	राणा	राणी
६५	४	आसाययाए	आसायणाए
८२	४	थाओ	हुओ
८२	५	जे	जेणे
८२	६	थया बतावे छे:-	हुआ कहेवा
९०	२१	मनहारी	मनोहारी
९१	१५	जगह	जगही
१११	१४	ब्राजी गाथा डबल छे पकवार बोलवी	
११६	१३	उल्लोदरी	उणोदरी
१९२	२३	चार नवकार	आठ नवकार
१९९	७	परंपरागयाणं	परंपरगयाणं
२४१	२०	विपुलगिरि०	विपुलगिरि वैभारगिरि
२५९	२०	आदा	आदौ
२६०	२	मण्ड	मण्डन
२६५	१५	० जेयल	० जेयवलः
२६५	१६	समहार०	समाहार०
२६७	९	प्राप्तुवन्तः	प्राप्तवन्तः
२६८	११	यानसदृशः	यानयानसदृशः
२७२	१	शंखवत्	शंखवन्

पृष्ठ	पंक्ति	अशुद्ध	शुद्ध
२७२	१४	उज्झित०	उज्झित०
२७४	१२	द्वादशमं	द्वादशं
२८१	२	संहननः	संहननं
२८४	१६	समिचीना	समीचीना
२८४	२०	१८४	१८०
२८७	८	उत्तरः	उत्तरम्
२८८	१०	ना-मनुष्यने	न-नही
२९६	१९	० दुद्योत	० दुद्योत
३२४	१५	स्वदारासंतोष०	स्वदारासंतोष परदारा-
३२७	१२	दो०	दोष
३३४	८	पर	परे
३४०	११	भूके	मूके
३६६	२	गय-हाथ	गय-हाथो
३६७	१७	विधानमां	निधानमां
३७७	८	विण-नियम	विण-विनय
३९१	२	पूर्वक०	पूर्वक जेमणे
		प्रभुना सुंदर गतिवाला बे	पगोने चारंवार
४०३	७	खमासमण	खमासमण
४०४	२४	अरहंदेवीनी	अरहंदेवोनी
४०५	१०	सम्मत्तमि	संमत्तमि
४१०	१०	आहारादियं	आरादियं
४११	२५	प्रमुख	प्रमुख

પચ્ચરુલાણનો કોઠો.

તા. ૧ થી ૧૬ સુધીનું અંતર કાઢીને પચ્ચરુલાણનો સમય પારવો.

નીચેનો કોઠો અમદાવાદના ટાઈમ પ્રમાણે છે. બહારગામવાળાએ

૫ મીનીટ ઉમેરીને પચ્ચરુલાણ પારવું.

માસ	સુ. ડ.	સુ. અ.	જવકા.	પોરસી	સાઠ પો.	પુરિમટ્ટ.	અઘટ્ટ
	ક. મિ.	ક. મિ.	ક. મિ.	ક. મિ.	ક. મિ.	ક. મિ.	ક. મિ.
જાન્યુ	૧ ૭-૨૨	૬-૫	૮-૧૦	૧૦-૩	૧૧-૨૪	૧૨-૪૪	૩-૨૫
"	૧૬ ૭-૨૫	૬-૧૫	૮-૧૩	૧૦-૮	૧૧-૨૯	૧૨-૫૦	૩-૩૩
ફેબ્રુઆરી	૧ ૭-૨૧	૬-૨૭	૮-૯	૧૦-૮	૧૧-૩૧	૧૨-૫૪	૩-૪૧
"	૧૬ ૭-૧૩	૬-૩૬	૮-૧	૧૦-૪	૧૧-૩૦	૧૨-૫૫	૩-૪૬
માર્ચ	૧ ૭-૪	૬-૪૨	૭-૫૨	૯-૫૯	૧૧-૨૬	૧૨-૫૩	૩-૪૮
"	૧૬ ૬-૫૦	૬-૪૮	૭-૩૮	૯-૫૦	૧૧-૨૦	૧૨-૪૯	૩-૪૯
એપ્રિલ	૧ ૬-૩૪	૬-૫૪	૭-૨૨	૯-૩૯	૧૧-૧૨	૧૨-૪૪	૩-૪૯
"	૧૬ ૬-૨૦	૭-૦	૭-૮	૯-૩૦	૧૧-૫	૧૨-૪૦	૩-૫૦
મે	૧ ૬-૮	૭-૬	૬-૫૬	૯-૨૩	૧૧-૦	૧૨-૩૭	૩-૫૨
"	૧૬ ૬-૦	૭-૧૩	૬-૪૮	૯-૧૯	૧૦-૫૮	૧૨-૩૭	૩-૫૫
જુન	૧ ૫-૫૫	૭-૨૦	૬-૪૩	૯-૧૭	૧૦-૫૮	૧૨-૩૮	૩-૫૯
"	૧૬ ૫-૫૪	૭-૨૬	૬-૪૨	૯-૧૭	૧૦-૫૯	૧૨-૪૦	૪-૩
જુલાઈ	૧ ૫-૫૮	૭-૨૯	૬-૪૩	૯-૨૧	૧૧-૩	૧૨-૪૪	૪-૭
"	૧૬ ૬-૪	૭-૨૭	૬-૫૨	૯-૨૫	૧૧-૬	૧૨-૪૬	૪-૭
ઓગસ્ટ	૧ ૬-૧૧	૭-૨૧	૬-૫૯	૯-૨૯	૧૧-૮	૧૨-૪૬	૪-૪
"	૧૬ ૬-૧૭	૭-૧૧	૭-૫	૯-૩૧	૧૧-૮	૧૨-૪૪	૩-૫૮
સપ્ટે	૧ ૬-૨૩	૬-૫૭	૭-૧૧	૯-૩૨	૧૧-૬	૧૨-૪૦	૩-૪૯
"	૧૬ ૬-૨૭	૬-૪૨	૭-૧૫	૯-૩૧	૧૧-૩	૧૨-૩૫	૩-૩૯
ઓક્ટો.	૧ ૬-૩૩	૬-૨૭	૭-૨૧	૯-૩૨	૧૧-૧	૧૨-૩૦	૩-૨૯
"	૧૬ ૬-૩૮	૬-૧૩	૭-૨૬	૯-૩૨	૧૦-૫૯	૧૨-૨૬	૩-૨૦
નવેમ્બર	૧ ૬-૪૬	૬-૧	૭-૩૪	૯-૩૫	૧૧-૦	૧૨-૨૪	૩-૧૩
"	૧૬ ૬-૫૫	૫-૫૪	૭-૪૩	૯-૪૦	૧૧-૩	૧૨-૨૫	૩-૧૦
ડિસેમ્બર	૧ ૭-૫	૫-૫૨	૭-૫૩	૯-૪૭	૧૧-૮	૧૨-૨૯	૩-૧૧
"	૧૬ ૭-૧૫	૫-૫૬	૮-૩	૯-૫૬	૧૧-૧૬	૧૨-૩૬	૩-૧૬

॥ ॐ श्री पार्श्वनाथाय नमः ॥

श्री

पञ्चप्रतिक्रमणसूत्र.

(अर्थसहित)

१ नवकार (नमस्कार) सूत्र.

मू०—*नमो अरिहंताणं १। नमो सिद्धाणं २। नमो आय-
रियाणं ३। नमो उवज्झायाणं ४। नमो लोए सब्बसाहूणं ५।
एसो पंचनमुकारो ६। सब्बपावप्पणासणो ७। मंगलाणं च
सब्बेसिं ८। पढमं हवइ मंगलं ॥९॥

शब्दार्थः—

नमो—नमस्कार थाओ.

अरिहंताणं—अरिहंतोने.

सिद्धाणं—सिद्धोने.

आयरियाणं—आचार्योने.

उवज्झायाणं—उपाध्यायोने.

लोए—लोकने विषे एट्ठे अढी
द्वीपने विषे वर्तता.

*आ अने आना पळीनुं बन्ने सूत्रो स्थापना करती वखते उपयोगी
छे. आ सूत्रम् अरिहंत अने सिद्ध ए बे प्रकारना देवने तथा आचार्य,
उपाध्याय अने साधु ए त्रण प्रकारना गुरुओने नमस्कार कर्या छे. आ पांच
परमेष्ठी परमपूज्य गणाय छे.

सव्वसाहूणं—सर्व साधुओने.

एसो—आ.

पंचनमुक्कारो—पांच परमेष्ठीने
करेलो नमस्कार.

सव्वपावप्पणासणो — सर्व-
पापोनो नाश करनार छे.

मंगलाणं—मंगलोने मध्ये.

च—तथा.

सव्वेसिं—सर्व.

पढमं—प्रथम, पहिलं.

हवइ—छे.

मंगलं—मंगल.

नमो अरिहंताणं—नमस्कार हो अरिहंतोने ।

नमो सिद्धाणं—नमस्कार हो सिद्धोने ।

नमो आयरियाणं—नमस्कार हो आचार्योने ।

नमो उवज्झायाणं—नमस्कार हो उपाध्यायोने ।

नमो लोए सव्वसाहूणं—नमस्कार हो लोकमां सर्व साधुओने ।

एसो पंचनमुक्कारो—ए पांचने करेलो नमस्कार ।

सव्वपावप्पणासणो—सर्व पापने सर्वथा नाश करनार छे ।

मंगलाणं च सव्वेसिं—मंगलोमां अने सर्वमां ।

पढमं हवइ मंगलं—पहेलं होय छे मंगल.

मावार्थ—श्री अरिहंत भगवान १, श्री सिद्ध भगवान २, श्री आचार्य महाराज ३, श्री उपाध्यायजी महाराज ४, तथा अदीद्वीपरूप लोकने विषे वर्तता सर्वसाधुओ ५, ए पांच × परमेष्ठीओने के जेमना १०८ गुणो छे, तेमने मारो नमस्कार छे, आ पंच परमेष्ठीने करेलो

નમસ્કાર સર્વ પાપોને નાશ કરનાર છે, તથા સર્વ ઇટલે લૌકિક અને અલૌકિક સર્વ પ્રકારના મંગલોમાં પ્રથમ મંગલ છે.

इति नमस्कार सूत्र १.

×આ પાંચ પરમેષ્ઠીના એકસો ને આઠ ગુણો છે તે નીચે પ્રમાણે.

“ વારસ ગુણ અરિહંતા, સિદ્ધા અઠ્ઠેવ સૂરિ છત્તીસં ।
 ઉવજ્ઞાયા પળવીસં, સાહૂ સગવીસ અઠ્ઠસયં ॥ ”
 ચાર ગુણ અરિહંત દેવ, પ્રણમીજે ભાવે ।
 સિદ્ધ આઠ ગુણ સમરતાં દુઃખ દોહમ જાવે ॥
 આચારજ ગુણ છત્રીસ, પચવીસ ઉવજ્ઞાય ।
 સત્તાવીસ ગુણ સાધુના, જપતાં શીવસુખ થાય ॥

“ અરિહંતના ચાર ગુણ છે, સિદ્ધના આઠ ગુણ છે, આચાર્યના છત્રીશ ગુણ છે, ઉપાધ્યાયના પચીશ ગુણ છે અને સાધુના સત્તાવીશ ગુણ છે. સર્વ મઠીને પંચપરમેષ્ઠીના ૧૦૮ ગુણ છે. ” તે નીચે પ્રમાણે—

अरिहंतना आठ प्रातिहार्य અને ચાર મૂઠ અતિશય
 મઠીને કુલ ચાર ગુણ આ પ્રમાણે છે—

અરિ ઇટલે રાગ-દ્વેષાદિ અભ્યંતર શત્રુને હંત ઇટલે હળનારા, જે

કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરીને મહ્યજીવોને પ્રતિબોધ દે અને પ્રતિબોધ દેવા માટે વિહાર કરે એવાં વાર ગુણવાળા તીર્થંકર મગવાનને અરિહંત કહે છે.

૧ અશોકવૃક્ષ—જ્યાં મગવાનનું સમવસરણ રચવામાં આવે છે, ત્યાં તેમના દેહથી વાર ગુણો હંચો અશોકવૃક્ષ રચવામાં આવે છે, તેની નીચે બેસી મગવાન દેશના આપે છે.

૨ સુરપુષ્પવૃષ્ટિ—એક યોજન પ્રમાણ સમવસરણની ભૂમિમાં જલમાં તથા સ્થલમાં ઉત્પન્ન થયેલાં સુગંધી પાંચ વર્ણોવાળાં તથા મગવાનનાં અતિશયને લઈને જેના જીવોને બાધા-પીડા થતી નથી, એવાં સચિત્ત પુષ્પોની ઢોંચણ સુધી વૃષ્ટિ-વરસાદ દેવતાઓ કરે છે.

૩ દિવ્યધ્વનિ—મગવાનની વાણીને માલકોશ રાગ, વીણા, વાંસઝી વિગેરેના સ્વરબંધે દેવો પૂરે છે.

૪ ચામર—સ્તનજડિત સુવર્ણની દાંડીવાળા ચાર જોડી શ્વેત ચામરો સમવસરણમાં દેવતાઓ મગવાનને ઘીંચે છે.

૫ આસન—દેવતાઓ મગવાનને બેસવા માટે સ્તનજડિત સુવર્ણનું સિંહાસન રચે છે.

૬ મામંડલ—મગવાનના મસ્તકની પાછળ શરદ ઋતુના સૂર્ય જેવું ઉગ્ર તેજસ્વી મામંડલ દેવતાઓ રચે છે, તેમાં મગવાનનું તેજ સંક્રમે છે. તેમ ન કરે તો મગવાનનું મુખ જોઈ શકાય નહીં.

૭ હુંદુભિ—મગવાનના સમવસરણ વચ્ચે દેવતાઓ દેવહુંદુભિ

વગાડે છે, તે એમ સૂચવે છે કે--હે મન્ય પ્રાણીઓ ! તમે શિવપુરના સાર્થવાહ તુલ્ય આ મગવાનની સેવા કરો--તેમનું શરણ કરો.

૮ છત્ર—સમવસરણમાં દેવતાઓ મગવાનના મસ્તક ઉપર શર-
દ્વચંદ્ર જેવાં ઉજ્જ્વલ અને મોતીના હારોથી સુશોભિત ઉપરાઉપર ત્રણ ત્રણ
છત્રો રચે છે. મગવાન પોતે સમવસરણમાં પૂર્વાભિમુખ--પૂર્વ દિશાની સામે
બેસે છે, અને બીજી ત્રણ દિશાઓમાં દેવતાઓ મગવંતના જ પ્રભાવથી
પ્રતિવિંત્રો રચીને સ્થાપે છે, તેથી કુલ ચાર છત્રો તે વચ્ચે હોય છે. અન્ય
વચ્ચે ત્રણ ન છત્ર હોય છે. સમવસરણ ન હોય ત્યારે પગ આ આઠ
પ્રાતિહાર્યો તો હોય જ છે.

હવે ચાર મૂળ અતિશય (ઉત્કૃષ્ટ ગુણ) કહે છે—

૧ અપાયાપમમાતિશય—અપાયનો એટલે ઉપદ્રવનો અપગમ--
નાશ. તે પોતાને આશ્રયી અને બીજાને આશ્રયી એવા બે પ્રકારે છે. તેમાં
બીજાને આશ્રયી અપાયાપગમ અતિશય એ કે--જેનાથી બીજાના ઉપદ્રવો
નાશ પામે, અર્થાત્ જ્યાં મગવાન વિહાર કરતા હોય ત્યાં દરેક દિશામાં
મઠી સવાસો યોજન સુધી પ્રાયઃ રોમ, મરકી, વેર, અવૃદ્ધિ, અતિવૃદ્ધિ,
વગેરે થાય નહીં. હવે પોતાને આશ્રયી અપાયાપગમ અતિશયના દ્રવ્યથી
અને ભાવથી એમ બે પ્રકાર છે. તેમાં દ્રવ્યથી અપાય એટલે સર્વ પ્રકારના
રોગો, તે પોતાને સર્વથા ક્ષય થયા હોય છે. તથા ભાવથી અપાય એટલે
અઢાર પ્રકારના અભ્યંતર દોષો, જે પગ પોતાને સર્વથા હોતા નથી. તે
અઢાર દોષો આ છે.—દાનાંતરાય ૧, લાભાંતરાય ૨, મોગાંતરાય ૩,

અપભ્રંગાંતરાય ૪, વીર્યાંતરાય ૫, હાસ્ય ૬, રતિ ૭, અરતિ ૮, મય ૯, શોક ૧૦, જુગુપ્સા ૧૧, કામ ૧૨, મિથ્યાત્વ ૧૩, અજ્ઞાન ૧૪, નિદ્રા ૧૫, અવિરતિ ૧૬, રાગ ૧૭, અને દ્વેષ ૧૮.

૧૦ જ્ઞાનાતિશય—ભગવાન કેવલજ્ઞાનવડે સર્વ લોકાલોકનું સંપૂર્ણ સ્વરૂપ જાણે છે.

૧૧ પૂજાતિશય—શ્રીતીર્થંકર સર્વને પૂજ્ય છે. અર્થાત્ રાજા, વાસુદેવ, બલદેવ, ચક્રવર્તી, દેવતાઓ અને હિંદો વિગેરે સર્વે તેમને પૂજે છે, અથવા તેમને પૂજવાની ઇચ્છા કરે છે.

૧૨ વચનાતિશય—શ્રીતીર્થંકરની વાણી દેવ, મનુષ્ય અને તિર્થંક સર્વે પોતપોતાની ભાષામાં સમજે છે. કેમ કે તેમની વાણી અર્ધ-માગધી હોય છે. તે વાણીના ૩૫ ગુણો આપ્રમાણે છે.—સર્વ ઠેકાણે સમજાય તેવી ૧, યોજન પ્રમાણ ભૂમિમાં સરખી રીતે સંભળાય ૨, પ્રોઢ-તાવાળી ૩, મેઘ જેવી ગંભીર ૪, સ્પષ્ટ શબ્દવાળી ૫, સંતોષ ઉપજાવ-નારી ૬, દરેક શ્રોતા મને જ કહે છે એમ જાણે તેવી ૭, પુષ્ટ અર્થવાળી ૮, પૂર્વાપર વિરોધ ન આવે તેવી ૯, મહાપુરુષને છાજે તેવી ૧૦, સંદેહ વિનાની ૧૧, દૂષણરહિત અર્થવાળી ૧૨, કઠળ વિષય પણ સુગમ ઊગે તેવી ૧૩, જ્યાં જેવું શોભે તેવું બોલાય એવી ૧૪, છ દ્રવ્ય અને નવ-તત્ત્વની પુષ્ટિ કરે તેવી ૧૫, પ્રયોજનવાળી ૧૬, પદ રચનાવાળી ૧૭, છ દ્રવ્ય અને નવ તત્ત્વની પદુતાવાળી ૧૮, મધુરતાવાળી ૧૯, બીજાનો મર્મ ન ભેદાય તેવી ચતુરાઈવાળી ૨૦, ધર્મ અને અર્થ એ બે પુરુષાર્થને સાધનારી ૨૧, દીવાની જેમ અર્થનો પ્રકાશ કરનારી ૨૨, પરનિંદા અને આત્મશ્લાઘારહિત

૨૩, કર્તા, કર્મ, ક્રિયાપદ, કાઠ અને વિમલ્કિવાળી ૨૪, સાંભળનારને આશ્ચર્ય ઉત્પન્ન કરે તેવી ૨૫, વક્તા સર્વ ગુણ સંપન્ન છે એવું સ્પષ્ટ જણાઈ આવે તેવી ૨૬, ધૈર્યતાવાળી ૨૭, વિલંબતારહિત ૨૮, ખાતિરહિત ૨૯, સર્વ શ્રોતા પ્રાણી પોત પોતાની ભાષામાં સમજે તેવી ૩૦, સારી બુદ્ધિ ઉત્પન્ન કરે તેવી ૩૧, પદના ઘટ્ટે શબ્દના અર્થને અનેક અર્થપણે બોલે તેવી ૩૨, સાહસિકપણે બોલે તેવી ૩૩, પુનરુક્તિ દોષરહિત ૩૪, તથા સાંભળનારને શ્વેદ ન ઉપજે તેવી ૩૫.

સિદ્ધ ભગવાનના આઠ ગુણ આ પ્રમાણે—

આઠ કર્મનો સર્વથા ક્ષય કરીને જેઓએ મોક્ષપદ મેળવ્યું છે તેને સિદ્ધ કહે છે.

૧ અનંતજ્ઞાન—જ્ઞાનાવરણીય કર્મનો સર્વથા ક્ષય થવાથી કેવલ-જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય છે, તેનાથી સર્વ લોકાલોકનું સ્વરૂપ જાણે છે.

૨ અનંતદર્શન—દર્શનાવરણીય કર્મનો સર્વથા ક્ષય થવાથી કેવલદર્શન પ્રાપ્ત થાય છે, તેનાથી લોકાલોકના સ્વરૂપને દેખે છે.

૩ અવ્યાવાધ સુખ—વેદનીય કર્મનો સર્વથા ક્ષય થવાથી સર્વપ્રકારની પીડારહિત નિરુપાધિપણું પ્રાપ્ત થાય છે.

૪ અનંતચારિત્ર—મોહનીય કર્મનો ક્ષય થવાથી આ ગુણ પ્રાપ્ત થાય છે તેમાં ક્ષાયિક સમ્યક્ત્વ અને યથાહ્યાત ચારિત્રનો સમાવેશ થાય

છે, તેથી સિદ્ધ ભગવાન આત્મસ્વભાવમાં સદા અવસ્થિત રહે છે. તેજ ત્યાં ચારિત્ર છે.

૫ અક્ષયસ્થિતિ—આયુષ્યકર્મનો ક્ષય થવાથી નાશ ન થાય એવી અનંત સ્થિતિ પ્રાપ્ત થાય છે. સિદ્ધની સ્થિતિની આદિ છે, પળ અંત નથી, તેથી સાદિ અનંત કહેવાય છે. એક સિદ્ધ આશ્રી સાદિ અનંતસ્થિતિ છે અને અનંતસિદ્ધ આશ્રી અનાદિ અંત સ્થિતિ છે.

૬ અરૂપીપણું—નામકર્મનો ક્ષય થવાથી વર્ણ, ગંધ, રસ અને સ્પર્શરહિત થાય છે, કેમ કે શરીર હોય તો જ વર્ણાદિક હોય છે, પણ સિદ્ધને શરીર નથી, તેથી તેને અરૂપીપણું પ્રાપ્ત થાય છે.

૭ અગુરુલઘુ—ગોત્રકર્મનો ક્ષય થવાથી આ ગુણ પ્રાપ્ત થાય છે, તેથી ભારે, હઠવો કે ઊંચ નીચપણાનો વ્યવહાર રહેતો નથી.

૮ અનંતવીર્ય—અંતરાય કર્મનો ક્ષય થવાથી અનંત દાન, અનંત લાભ, અનંત ભોગ, અનંત ઉપભોગ અને અનંત વીર્ય પ્રાપ્ત થાય છે, ઇટલે કે સમગ્ર લોકને અલોક કરી શકે અને અલોકને લોક કરી શકે તેટલી સિદ્ધમાં સ્વાભાવિક શક્તિ હોય છે, છતાં તે સિદ્ધોએ કદિ પણ તેવું વીર્ય ફોરવ્યું નથી, ફોરવતા નથી અને ફોરવશે પણ નહીં, કેમકે તેમને પુદ્ગલની સાથે કાંઈ પણ સંબંધ હોતો નથી. આ અનંતવીર્યના ગુણથી પોતાના આત્મિક ગુણોને જે રૂપે છે તે રૂપે જ ધારી રાખે છે. ફેરફાર થવા દેતા નથી.

આચાર્યના છત્રીશ ગુણ નીચે મુજબ—

✓ પાંચ આચારને જે પાઠે, અને બોજાને પઠાવે, અને ધર્મના જે નાયક છે, સાધુઓમાં રાજાસમાન તેને આચાર્ય કહે છે. તેમના છત્રીસ ગુણો—

સ્પર્શ-ત્વચા ૧, રસના-જિહ્વા ૨, ગ્રાણ-નાસિકા ૩, ચક્ષુ-નેત્ર ૪, અને શ્રોત્ર-કાન ૫, એ પાંચ ઇન્દ્રિયોનો સંવર કરનાર એટલે પોત-પોતાના શુભાશુભ વિષયોમાં રાગદ્વેષથી પ્રવર્તતાં તે તે ઇન્દ્રિયોનો રોધ કરનાર મારા ગુરુ છે. જેમકે કોમઠ વસ્તુનો સ્પર્શ થતાં તેને સુખ-કારક માની તેનાપર રાગ ન કરે, તથા કર્કશ વસ્તુનો સ્પર્શ થતાં તેને દુઃખદાયક માની તેના પર દ્વેષ ન કરે. એ રીતે પાંચે * ઇન્દ્રિયોના વિષયોમાં જાણવું. તથા નવ પ્રકારની બ્રહ્મચર્યની ગુપ્તિને ધારણ કરનાર મારા ગુરુ છે. અહીં બ્રહ્મચર્યની નવ ગુપ્તિ (વાડ) આ પ્રમાણે છે.—

૧ સ્ત્રી, પશુ કે નપુંસકનો નિવાસ હોય ત્યાં શીઘ્રત ધારીપ રહેવું નહીં. ૨ સ્ત્રીની કથા ન કરવી અથવા સ્ત્રીની સાથે સરાગ દષ્ટિ

*પાંચ ઇન્દ્રિયોના ૨૩ વિષય.

સ્પર્શનેન્દ્રિયના આઠ વિષય—હલકું, ભારી, હલું, ચોપડેલ, સ્વરબન્ધું, સુવાણું, ઠંડું અને ગરમ.

રસનેન્દ્રિયના પાંચ વિષય—મીઠું, खાટું, કડવું, કપ્પાયણું, અને તીચું.

ગ્રાણેન્દ્રિયના બે વિષય—સુગંધ અને દુર્ગંધ.

ચક્ષુરિન્દ્રિયના પાંચ વિષય—સફેદ, કાળું, પીઠું, હીઠું અને રાતું.

શ્રોત્રેન્દ્રિયના ત્રણ વિષય—સન્નિત, અન્નિત અને મિશ્ર.

વાતચીત ન કરવી. ૩ સ્ત્રીઓના એક આસન પર ઇટલે શયન, આસન, પાટ, પાટલા ઉપર જ્યાં સ્ત્રી બેઠી હોય તે સ્થાને બે ઘડી થયા પહેલાં બેસવું નહીં. ૪ સ્ત્રીના અંગોપાંગ જોવા કે ચિંતવવા નહીં. ૫ મોંત, પડદા કે સ્વપેડાને ઓધે સ્ત્રી—પુરુષ કામક્રીડા કરતા હોય ત્યાં બેસવું નહીં. ૬ પૂર્વે કરેલી કામભોગની ક્રીડાનું સ્મરણ કરવું નહીં. ૭ બ્રહ્મવ્રત-ધારીને સ્તિગ્ધ—રસકસવાળો માદક આહાર લેવો નહીં. ૮ શરીરની વિમૂષા ઇટલે શૃંગારવડે શોભા કરવી નહીં. ૯ ક્ષુધા શાંત થાય તેથી અધિક લુચ્ચો આહાર પળ કરવો નહીં. તથા ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ એ ચાર પ્રકારના કષાયરહિત મારા ગુરુ છે. આ પ્રમાણે કુલ અઢાર ગુણે કરીને યુક્ત મારા ગુરુ છે. આ સૂત્રમાં અઢાર દોષો બતાવેલા છે તેનો ત્યાગ એ જ ગુણો તરીકે માનેલો છે. અર્થાત્ હેયદ્વારા ગુણો બતાવ્યા છે.

હવે અઢાર ગુણો બતાવે છે. તે આ પ્રમાણે—

પ્રાણાતિપાત વિરમણ ૧, મૃષાવાદ વિરમણ ૨, અદત્તાદાન વિરમણ ૩, મૈથુન વિરમણ ૪, અને પરિગ્રહવિરમણ ૫, એ પાંચ મહાવ્રતોએ કરીને સહિત મારા ગુરુ છે.

પાંચ પ્રકારનો આચાર બતાવે છે તે નીચે મુજબ.

આઠ પ્રકારના જ્ઞાનાચારની શુદ્ધિ ૧, આઠ પ્રકારના દર્શનાચારની શુદ્ધિ ૨, આઠ પ્રકારના ચારિત્રાચારની શુદ્ધિ ૩, તપ આચાર ઇટલે છ બાહ્ય અને છ આન્ધ્યંતર એમ બાર પ્રકારના તપની શુદ્ધિ ૪, અને વીર્યા-ચાર ઇટલે મન, વચન અને કાયાની શક્તિને ધર્મકાર્યમાં જોડવારૂપ

ત્રણ પ્રકારના વીર્યની શુદ્ધિ ૫, ૬ પાંચ પ્રકારનો આચાર પાઠવામાં સમર્થ મારા ગુરુ છે.

પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુણિ બતાવે છે તે આ પ્રમાણે.

ઈર્યાસમિતિ એટલે માર્ગમાં જતાં—આવતાં જીવોની રક્ષા માટે ઉપયોગ પૂર્વક ચાલવું તે ૧, ભાષાસમિતિ એટલે નિરવધ—પાપરહિત અને કોઈ પણ જીવને દુઃખ ઉત્પન્ન ન થાય તેવું વચન બોલવું તે ૨, એષણાસમિતિ એટલે આહાર, વસ્ત્ર, પાત્ર વિગેરે શુદ્ધ વિધિપૂર્વક દોષ ટાળીને ગ્રહણ કરવાં તે ૩, આદાનભાંડમાત્રનિક્ષેપણાસમિતિ એટલે જીવરક્ષા માટે યતના—જયણાપૂર્વક વસ્ત્ર, પાત્રાદિક લેવાં તથા મૂકવાં તે ૪, તથા પારિષ્ઠાપનિકાસમિતિ એટલે જીવની રક્ષાપૂર્વક શુદ્ધ ભૂમિને વિષે યતનાથી મઠ, મૂત્ર, શ્લેષ્મ વિગેરે પરઠવવાં—મૂકવાં તે ૫, આ પાંચ સમિતિવડે યુક્ત મારા ગુરુ છે, તથા મનોગુણિ એટલે પાપ કાર્યના વિચારથી મનને ગોપવવું—અટકાવવું તે ૧, વચનગુણિ એટલે નિરવધવચન પણ કારણ વિના બોલવા નહિ તે ૨, અને કાયગુણિ એટલે શરીરને પાપકાર્યથી અટકાવવું તથા યતનાપૂર્વક જગ્યાને પુંજી પ્રમાર્જી ઉઠવું, બેસવું, જવું, આવવું વિગેરે ક્રિયા કરવી તે ૩, આ ત્રણ ગુણિ સહિત મારા ગુરુ છે.

પ્રથમના અને પછીના મલી ૩૬ ગુણો થયા, આ છત્રીશ ગુણો આચાર્યના છે.

ઉપાધ્યાયના પચીસ ગુણો આ પ્રમાણે.

જેઓ સિદ્ધાંતને મળે અને બોજાને મળાવે, અને પચીસ ગુણયુક્ત

હોય તેને ઉપાધ્યાય કહે છે. આચાર્યજી સાધુઓમાં રાજા સમાન છે જ્યારે ઉપાધ્યાયજી મહારાજ પ્રધાન સમાન છે. તેઓના પચીસ ગુણ આ છે.

આચારાંગ ૧, સૂયગડાંગ ૨, ઠાળાંગ ૩, સમવાયાંગ ૪, ભગવતી ૫, જ્ઞાતાધર્મકથા ૬, ઉપાસકદશાંગ ૭, અંતગડદશાંગ ૮, અનુત્તરોવવાઈ ૯, પ્રશ્નવ્યાકરણ ૧૦, અને વિપાક ૧૧, આ અગ્યાર અંગ, તથા ઉવવાઈ ૧, રાયપસેળી ૨, જીવાભિગમ ૩, વ્રજવળા ૪, જેવુદ્રીપપન્નત્તિ ૫, ચંદ-
પન્નત્તિ ૬, સુરપન્નત્તિ ૭, કષ્પિયા ૮, કષ્પવર્ડિસિયા ૯, પુષ્પિયા ૧૦, પુષ્પચૂલિયા ૧૧, અને વહ્નિદશાંગ ૧૨, આ બાર ઉપાંગને મળે તથા મળાવે તેથી ૧૧ અંગ અને ૧૨ ઉપાંગ મળી (૨૩) ગુણ થયા, અને ચરણસિત્તરિ (૨૪) તથા કરણસિત્તરિને (૨૫) પાઠે એ બે ગુણ મેળવતાં કુલ ૨૫ ગુણ ઉપાધ્યાયના છે.

સાધુ મહારાજના સત્તાવીસ ગુણ આ પ્રમાણે જાણવા.

મોક્ષમાર્ગને સાધવાનો યત્ન કરે, સર્વવિરતિ ચારિત્ર લઈને સત્તાવીસ ગુણયુક્ત હોય તેને સાધુ કહેવાય છે, તે સાધુ મહારાજના સત્તાવીસ ગુણ નીચે પ્રમાણે છે.—

પ્રાણાતિપાત વિરમણ ૧, મૃષાવાદ વિરમણ ૨, અદત્તાદાન વિર-
મણ ૩, મૈથુન વિરમણ ૪, અને પરિગ્રહ વિરમણ ૫, એ પાંચ મહાવ્રત, તથા રાત્રિભોજન વિરમણ ૬, એ છ વ્રતના છ ગુણ. પૃથ્વીકાય, અપ્કાય, તેજસ્કાય, વાયુકાય, વનસ્પતિકાય અને વ્રસકાય એ છ કાયની રક્ષા કરે તે છ ગુણ હોવાથી કુલ બાર ગુણ થયા. પાંચ ઇન્દ્રિયોનો નિગ્રહ કરે, તે પાંચ ગુણો મેળવવાથી ૧૭, ગુણ થયા. તથા લોભનિગ્રહ ૧૮, ક્ષમા

૨ પંચિંદિય સૂત્ર.

મૂ૦—પંચિંદિઅસંવરણો, તહ નવવિહવંમચેરગુત્તિધરો ।
 ચઝવિહકસાયમુક્કો, ઇઅ અઢ્ઠારસ ગુણેહિં સંજુત્તો ॥ ૧ ॥ પંચ
 મહવ્વયજુત્તો, પંચવિહાયારપાલણસમત્થો । પંચસમિઓ તિગુત્તો,
 છત્તીસગુણો ગુરુ મજ્ઞ ॥ ૨ ॥

શબ્દાર્થ:—

પંચિંદિઅ—પાંચ ઇંદ્રિયોના વિષયોને	તહ—તથા,
સંવરણો—રોકનાર	નવવિહ—નવ પ્રકારના

૧૯, ચિત્તની નિર્મલતા ૨૦, શુદ્ધ રીતે વલ્લાદિકની પહિલેહણ ૨૧, સંયમયોગમાં પ્રવૃત્તિ ઇટલે પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુણિ આદરવી તથા નિદ્રા, વિકથા અને અવિવેકનો ત્યાગ ૨૨, અકુશલ મનનો નિરોધ ૨૩, અકુશલ વચનનો નિરોધ ૨૪, અકુશલ કાયાનો નિરોધ (ઇટલે તેમને કુમાર્ગે જતા અટકાવવા) ૨૫, શીતાદિક પરીષહો સહેવા ૨૬, અને મરણાદિ ઉપસર્ગો સહેવા ૨૭.

× પદ ૯, સંપદા ૮, ગુરુ ૭, લઘુ ૬૧, સર્વ વર્ણ ૬૮.

× વિભક્તિ અંતમાં હોય તેને પદ કહે છે, અર્થ સંપૂર્ણ થયા પછી વિશ્રામ સ્થાનને વાક્ય અથવા સંપદા કહે છે, વિસર્ગવાળા, અનુસ્વારવાળા અને જોડીયા અક્ષરની પૂર્વના હ્રસ્વઅક્ષરને પણ ગુરુ—દીર્ઘ કહે છે. એક માત્રાવાળો, સંયોગ વગરનો અક્ષર હોય તેને હ્રસ્વ અક્ષર કહે છે અને અ થી હ સુધીના વર્ણો કહેવાય છે. વર્ણોના બે મેદ છે. સ્વર અને વ્યંજન. અ થી ઔ સુધીના સ્વરવર્ણ અને ક થી હ સુધીના વ્યંજન વર્ણ કહેવાય છે.

બંમચેર—બ્રહ્મચર્યની

ગુત્તિધરો—ગુપ્તિને ધારણ કરનાર

તથા

ચડવિહ—ચાર પ્રકારના

કસાય--કષાયથી

મુક્તો—રહિત

ઈઅ—આ ઉપર કહેલા,

અઢારસગુણેહિં—અઢાર ગુણોએ
કરીને,

સંજુતો—સહિત,

પંચમહાવ્યય—પાંચ મહાવ્રતોએ
કરીને

પંચિદિઅસંવરણો—પાંચ ઇન્દ્રિયોને સંવરનાર રોકનાર,

તહ નવવિહબંમચેરગુત્તિધરો—તેમજ નવ પ્રકારની બ્રહ્મચર્ય ગુપ્તિના
ધારણ કરનારા,

ચડવિહકસાયમુક્તો—ચાર પ્રકારના કષાયથી રહિત,

ઈઅ અઢારસગુણેહિં સંજુતો—એમ અઢાર ગુણોએ સહિત,

પંચમહાવ્યયજુતો—પાંચ મહાવ્રત સહિત,

પંચવિહાયારપાલણસમત્થો—પાંચ પ્રકારના આચાર પાલવામાં સમર્થ,

પંચસમિઓ તિગુત્તો—પાંચ સમિતિવાળા અને ત્રણ ગુપ્તિવાળા,

છત્તીસગુણો ગુરુ મજ્ઞ—છત્તીશ ગુણવાળા ગુરુ મારા,

જુતો—સહિત

તથા

પંચવિહાયાર—પાંચ પ્રકારનો
આચાર

પાલણસમત્થો—પાલવામાં સમર્થ
તથા

પંચસમિઓ—પાંચ પ્રકારની સ-
મિતિવાળા, તથા

તિગુત્તો—ત્રણ ગુપ્તિએ ગુપ્ત,
એ રીતે કુલ,

છત્તીસગુણો—છત્તીશ ગુણવાળા,
ગુરુ—ગુરુ છે.

મજ્ઞ—મારા,

માર્વાર્થ:—પાંચ ઈન્દ્રિયોનો સંવર ઇટલે નિગ્રહ કરનાર, તથા નવ પ્રકારની બ્રહ્મચર્યની ગુતિ (વાડ) ને ધારણ કરનાર, તથા ચાર પ્રકારના કષાયથી રહિત, આ અઢાર ગુણો સહિત તથા પાંચ મહાવ્રતો કરીને સહિત તથા પાંચ પ્રકારનો આચાર પાલ્લવામાં સમર્થ, તથા પાંચ પ્રકારની સમિતિવાળા, તથા ત્રણ ગુણિય ગુણ એ રીતે કુલ છત્રીશ X ગુણવાળા મારા ગુરુ છે. ૨

પદ ૮, ગાથા ૨, ગુરુ ૧૦, લઘુ ૭૦, સર્વવર્ણ ૮૦.

इति पंचिदिअ सूत्र. २.

૩ * સ્વમાસમણ વા પ્રણિપાત સૂત્ર.

મૂ०—इच्छामि स्वमासमणो ! वंदिउं जावणिज्जाए निसी-
हिआए, मत्थएण वंदामि ॥

શબ્દાર્થ:—

इच्छामि—હું ઇચ્છું છું અને
તેથી કરીને.

स्वमासमणो—હે ક્ષમાશ્રમણ—
ક્ષમાવાન તપસ્વી ?

वंदिउं—વાંદવાને.

जावणिज्जाए—શક્તિને અનુસારે,
निसीहिआए—સર્વ પાપ વ્યાપા-

રનો નિષેધ કરીને,

मत्थएण—મસ્તકવડે.

वंदामि—વાંદું છું.

X આ છત્રીશ ગુણ વિસ્તારથી આચાર્ય મહારાજના ગુણોના વર્ણનમાં વર્ણવ્યા છે.

* આ સૂત્ર શ્રી વીતરાગ દેવ અને ગુરુ મહારાજની સામે ઉભા રહી બે હાથ જોડી પંચાંગ—બે હાથ, બે ઢોંચણ, અને મસ્તક આ પાંચ અંગ જમીને લગાડી પ્રણામ—વંદના કરવાનું છે.

इच्छामि खमासमणो—हे क्षमावंत तपस्वी हुं इच्छું છું.

वंदिउं जावणिज्जाए निसीहिआए—बीजां पाप व्यापारનો त्याગ
કરી શક્તિ મુજબ વાંદવાને.

મત્થણ વંદામિ—મસ્તકવડે વંદન કરું છું.

भावार्थः—हे क्षमाश्रमण तपस्वी मुनिराज ! हुं सर्व पाप व्या-
पारनो त्याग करी शरीरनी शक्ति प्रमाणे एटले शरीरनी शक्ति गोपव्या
विना सर्व शक्तिने फोरवीने आप गुरु महाराजने वंदना करवा इच्छું છું,
અને તેજ પ્રમાણે મસ્તક નમાવીને આપને વાંદું છું.

गुरु ३, लघु २५, सर्ववर्ण २८.

इति खमासमण सूत्र ३.

॥ ४ अथ इरियावहियं सूत्र ॥

मू०—इच्छाकारेण संदिसह भगवन् ! इरियावहियं
पडिक्कमामि ? इच्छं । इच्छामि पडिक्कमिउं १। इरियावहि-
याए विराहणाए २।

शब्दार्थः—

इच्छाकारेण—इच्छाથી, इच्छા-
પૂર્વક.

સંદિસહ—આજ્ઞા આપો.

ભગવન્—હે ભગવન્ ! હે પૂજ્ય
ગુરુમહારાજ.

इरियावहियं — इरियावहि—

ગમનાગમન કરતાં થયેલ

જીવબાધાદિ પાપક્રિયા.

पडिकमामि—हुं पडिकमुं (पाछो
हटुं) छुं.

इच्छं—आपनी आज्ञा प्रमाण छे.

इच्छामि—हुं इच्छुं छुं.

पडिकमिउं—पापक्रियाथी पाछो

हठवा, बंचवा.

इरियावहियाए—मार्गमां चालतां
फरतां.

विराहणाए—जीवनी विराधना
थइ होय.

इच्छाकारेण संदिसह भगवन् !—हे पूज्य गुरु महाराज ! आपनी
इच्छाथी आज्ञा आपो.

इरियावहियं पडिकमामि*—रस्तामां चालता अथवा फरतां
लागेली पापक्रियाथी हुं पाछो हटुं !

इच्छं—आपनी आज्ञा प्रमाण छे.

इच्छामि पडिकमिउं इरियावहियाए विराहणाए—हुं पापथी
निवर्त्तवाने इच्छुं छुं. जवा-आववाना मार्गमां तथा सावु
श्रावकना धर्ममार्गमां जे विराधना (पापयुक्त क्रिया) थइ होय.

भावार्थ—हे पूज्य गुरुमहाराज ! आपनी इच्छाए करीने मने आज्ञा
आपो के जेथी हुं इर्यापथिकीने पडिकमुं एटले मार्गमां चालतां जे पाप

* अहाँ गुरुमहाराज कहे के-पडिकमेह-पापक्रियाथी पाछो हटुं,
पछी आगलनो पाठ बोलवो ।

લાગ્યું હોય તેનાથી નિવર્તું. (ત્યારે ગુરુ મહારાજ આદેશ આપે કે—
પઢિકમહ—તું પ્રતિક્રમણ કર) પછી શિષ્ય ' હૃષ્ણં ' કહે ઇટલે આપની
આજ્ઞા પ્રમાણ છે એમ કહે. ૧

હૃયાપથિકી સંબંધી ઇટલે માર્ગમાં જતાં આવતાં જે કાંઈ વિરાધના
ઇટલે જીવહિંસાદિક પાપ મને લાગ્યું હોય, બે પાપથી પાછો ફરવાને હું
હૃષ્ણું છું. ૨

તે હૃયાપથિકી વિરાધનાને જ બતાવે છે—

મૂ०—ગમણાગમણે ૩। પાણકમણે, બીયકમણે, હરિય-
કમણે, ઓસા-ઉત્તિંગ-પણગ-દગ-મટ્ટી-મક્કડાસંતાણા-સંકમણે ૪।

શબ્દાર્થ:—

ગમણાગમણે—જતાં આવતાં.

પાણકમણે—પ્રાણી (જીવ) ચાં-
પ્યા હોય.

બીયકમણે—ધાન્યના બીજ ચાં-
પ્યા હોય.

હરિયકમણે — લીલી વનસ્પતિ
ચાંપી હોય.

ઓસા—શાકલ.

ઉત્તિંગ—કીડિયારું.

પણગ—સેવાલ, પાંચ પ્રકારની
લીલ-ફૂલ.

દગ—કાચું પાણી.

મટ્ટી—માટી.

મક્કડાસંતાણા—કરોલીયાની જાલ

સંકમણે—ચાંપી હોય.

ગમળાગમળે પાણક્રમણે—એક સ્થાનેથી બીજે સ્થાને જતાં-આવતાં
કોઈ પળ પ્રાણી (જીવો)નું આક્રમણ કરતાં—દબાવતાં.

બીચક્રમણે હરિયક્રમણે—બીજને આક્રમણ કરતાં, લીલી વનસ્પતિનું
આક્રમણ કરતાં.

ઓસા-ઉત્તિંગ-પળમ-દગ-મટ્ટી-મક્કડાસંતાળા-સંક્રમણે—શાકઠ, કીડીઓના દર, પાંચવર્ણની લીલ-ફૂલ-સેવાળ, કાચું પાણી, માટી, સચિત્ત માટી સહિત કાચું પાણી, કીચ્ચડ, અને કરો-ઠીયાની જાઠ એ બધાંને આક્રમણ કરતાં—દબાવતાં—ચાંપતાં. ૪

માવાથ—માર્ગમાં જતાં આવતાં જીવોને દબાવવાથી, બીજને ચાંપવાથી, લીલી વનસ્પતિ ખુંદવા—ચાંપવાથી, તથા શાકઠ, કીડીઓનાં દર, પંચવર્ણી લીલ ફૂલ—સેવાઠ, કાચું પાણી, સચિત્ત માટી અને કરો-ઠીયાની જાઠ એ સર્વને દબાવવાથી જે કોઈ જીવોની મેં વિરાધના કરી હોય એટલે તેમને પીડા ઉપજાવી હોય.

તે કેવા જીવો ? તે બતાવે છે—

મૂ૦—જે મે જીવા વિરાહિયા ૫। એગિંદિયા, કેંદિયા, તેંદિયા, ચરિંદિયા, પંચિંદિયા ૬।

શબ્દાર્થ:—

જે—જે કોઈ

મે—મેં

જીવા—જીવો

વિરાહિયા—વિરાધ્યા—દુઃસ્વી કર્યા

હોય

એગિંદિયા—એક હિન્દ્રિયવાળા

બેઈંદિયા—બે ઇન્દ્રિયવાળા
તેઈંદિયા—ત્રણ ઇન્દ્રિયવાળા

ચૌરિંદિયા—ચાર ઇન્દ્રિયવાળા
પંચિંદિયા—પાંચ ઇન્દ્રિયવાળા

જે મેં જીવા વિરાહિયા—જે જીવોની મેં વિરાધના કરી હોય અર્થાત્
જે જીવોને દુઃખી કર્યા હોય, કયા કયા જીવ ? તે
વતાવે છે.

એકિંદિયા—એક ઇન્દ્રિયવાળા—પૃથ્વી, જલ, અગ્નિ, વાયુ—હવા, અને
વનસ્પતિ,

બેઈંદિયા—બે ઇન્દ્રિયવાળા—શંખ, પૂરા, અઠસીયા વિગેરે.

તેઈંદિયા—ત્રણ ઇન્દ્રિયવાળા—કીડી, કુંથવા, મકોડા, માકડ, જૂ
વિગેરે.

ચૌરિંદિયા—ચાર ઇન્દ્રિયવાળા—માસી, વાંછી, મમરા, વિગેરે.

પંચિંદિયા—પાંચ ઇન્દ્રિયવાળા—સાપ, જાનવર, પક્ષી, તિર્યંચ, નારકી,
દેવતા, માણસ વિગેરે.

માવાર્થ—પૃથ્વી, જલ (પાણી), અગ્નિ, વાયુ—હવા, અને વન-
સ્પતિ આદિ એક ઇન્દ્રિયવાળા, શંખ, પૂરા, અઠસીયા આદિ બે ઇન્દ્રિય-
વાળા, કીડી, કુંથવા, મકોડા, માકડ, જૂ આદિ ત્રણ ઇન્દ્રિયવાળા,
માસી, વાંછી, મમરા આદિ ચાર ઇન્દ્રિયવાળા, અને સાપ, જાનવર-માય-
મૈસ-બઢદ-ત્રાષ-સિંહ-ચિત્તો તથા પક્ષી-મોર-ટેલ-પોરેવું-ચકલી-પોપટ તથા
માણસ-સ્ત્રી-પુરુષ-છોકરો-છોકરી વિગેરે પાંચ ઇન્દ્રિયવાળા.

तेओनी केवी रीते विराधना थइ होय ? ते बतावे छे—

मू०—अभिहया, वत्तिया, लेसिया, संघाइया, संघट्टिया, परियाविया, किलामिया, उद्विया, ठाणाओ ठाणं संकामिया, जीवियाओ ववरोविया, तस्स मिच्छामि दुक्कडं ७।

शब्दार्थः—

अभिहया—लाते मार्या
वत्तिया—धूळवडे ढांक्या
लेसिया—भोंय साथे घस्या
संघाइया—मेगा कर्या
संघट्टिया—स्पर्श कर्या
परियाविया—परिताप उपजाव्या
किलामिया—खेद पमाड्या
उद्विया—बीदराव्या
ठाणाओ ठाणं—एक ठेकाणेथी
बीजे ठेकाणे

संकामिया—मूक्या
जीवियाओ—जीवितथी
ववरोविया — चूकाव्या—मारी
नाइया
तस्स—ते
मिच्छा—मिथ्या—निष्फल थाओ.
मि—मारुं
दुक्कडं—पाप, दुष्कृत.

अभिहया—उपर कहेला एकेन्द्रिय विगेरे जीवोमांथी सामे आवता होय
तेने मार्या होय.

वत्तिया—कोई पण जीवोने धूळ अथवा एवा बीजा पदार्थोथी ढांक्या
होय.

लेसिया—परस्पर अथवा जमीन या भोंत साथे घस्या होय.

संघाइया संघट्टिया—एक बीजाने मेळव्या होय अथवा हाथ आदि लगाडी दुःख आयुं होय.

परियाविया—कष्ट आयुं होय.

किलामिया—थकाड्यां होय, मरवा जेवा कर्या होय.

उदविया—हेरान कर्या होय, बीवराव्या होय.

ठाणाओ ठाणं संकामिया—एक ठेकाणेथी बीजे ठेकाणे बहुज खराब रीते मूक्या होय.

जीवियाओ ववरोविया—आयुष्यथी चूकाव्या होय अथवा जीवननो नाश कर्यो होय.

तस्स मिच्छामि दुक्खं—ते संबंधी जे कांइ पाप मने लाग्युं, अथवा ते ते जीवोने कोइ प्रकारनुं कष्ट पहोंचाड्युं होय ते पाप मारुं निष्फल थाओ, हुं दोष रहित थाउं.

भावार्थ—ते जीवाने में लाते मार्यां होय अथवा सामे आवतां हण्यां होय, धूळे ढांक्या होय, भोंते के भोये के परस्पर घस्यां होय, परस्पर जीवोना शरीरो एकठां कर्या होय, स्पर्श करवाथी दुःखी कर्या होय, परिताप-दुःख उपजाव्युं होय, किलामणा उपजावी होय एटले मरण तुल्य कर्या होय, त्रास पमाड्या होय, एक स्थानेथी बीजे स्थाने मूक्या होय के जीवितथी जूदा कर्या होय आ रीते करवाथो मने जे पाप लाग्युं होय ते मारुं पाप निष्फल थाओ अर्थात् ते पापनुं हुं मिच्छामि दुक्खं आपुं छुं.

પદ ૨૬, સંપદા ૮, ગુરુ ૧૪, લઘુ ૧૩૬, સર્વવર્ણ ૧૫૦.

इति इरियावहियं सूत्र ४

॥ ५ अथ तस्स ×उत्तरी ॥

મૂ०—તસ્સ ઉત્તરીકરણેણં, પાયચ્છિત્તકરણેણં, વિસોહી-
કરણેણં, વિસલ્લીકરણેણં, પાવાણં કમ્માણં નિગ્ધાયણદ્ઢાણં,
ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં ॥

शब्दार्थ.

તસ્સ—તે પાપને,
ઉત્તરીકરણેણં—તેને વિશેષ શુદ્ધ
કરવા માટે,
પાયચ્છિત્તકરણેણં—પ્રાયશ્ચિત્ત
કરવા માટે,
વિસોહીકરણેણં—વિશેષ શુદ્ધિ
કરવા માટે

વિસલ્લીકરણેણં—શલ્ય રહિત
કરવા માટે
પાવાણં કમ્માણં—પાપ કર્મોને
નિગ્ધાયણદ્ઢાણં—નાશ કરવા
માટે
ઠામિ—કરું છું
કાઉસ્સગ્ગં—કાઉસ્સગ્ગ

× આત્માને લાગેલા પાપોની શુદ્ધિ ઇરિયાવહિયં કરવાથી થાય છે,
છત્તાં આત્માના પરિણામો બરાબર શુદ્ધ ન હોવાથી—કંઈક અશુદ્ધિ રહેવાથી
તેવા આત્માને વધારે શ્રેષ્ઠ—ઉત્કૃષ્ટ શુદ્ધ કરવા માટે આ સૂત્ર છે.

તસ્સ ઉત્તરીકરણેણં—તે આત્માને વિશેષ શુદ્ધ કરવા માટે અથવા તે પાપની વિશેષ શુદ્ધિ—ફરી શુદ્ધિ કરવા માટે,

પાયચ્છિત્તકરણેણં—પ્રાયશ્ચિત્ત કરવા માટે,

વિસોદીકરણેણં—આત્માના પરિણામની વિશેષ શુદ્ધિ કરવા માટે અથવા આત્માના આંતરિક મેલનો નાશ કરવા માટે,

વિસલ્લીકરણેણં—માયા, નિદાન, અને મિથ્યાત્વ એ ત્રણ શલ્ય રહિત કરવા માટે,

પાવાણં કમ્માણં નિગ્ધાયણદઠાણં—વધાં પાપ કર્મોનો નાશ કરવા માટે,

ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં—હું કાયાના વ્યાપાર—પ્રવૃત્તિને છોડીને કાઉસ્સગ્ગ ધ્યાનમાં રહું છું—સ્થિર થાઉં છું.

માવાર્થ:—પાપથી મલીન થયેલો આત્મા દરિયાવહીથી મિચ્છામિ દુક્કહં દેવાવડે શુદ્ધ થાય છે, તો પણ આત્માનો પરિણામ પૂર્ણ શુદ્ધ ન હોય તો તેને અધિક નિર્મલ બનાવવા માટે વારંવાર આત્માને ઉત્તમ સંસ્કારવાળો કરવો જોઈએ, તેથી કરીને પ્રાયશ્ચિત્ત કરવું જોઈએ, પ્રાયશ્ચિત્ત પણ પરિણામની વિશુદ્ધિ વિના થઈ શકતું નથી, તેથી પરિણામની શુદ્ધિ કરવી આવશ્યક છે, પરિણામની શુદ્ધિને માટે પણ (માયા—કપટ રૂપ શલ્ય, નિદાન—ફલની ઇચ્છા રૂપ શલ્ય, અને મિથ્યાત્વ—કદાપ્રહ રૂપ શલ્ય) આ ત્રણે શલ્યનો ત્યાગ કરવો જરૂરી છે, તેથી કરીને

शल्यना त्याग माटे तथा बीजां सर्व पाप कर्मोनी नाश करवा माटे हुं
कायोत्सर्ग करुं छुं. कारण के कायोत्सर्गथी ज ते सर्व थइ शके छे.

पद ६, संपदा १, गुरु १०, लघु ३९, सर्ववर्ण ४९,

इति तस्स उत्तरी सूत्र ५

कायोत्सर्ग एटले सर्व प्रकारना पाप व्यापारथी कायाने वोसरावची
अर्थात् कायानो त्याग करवो ते, आवी कायोत्सर्ग करवानी प्रतिज्ञा
करवाथी कायानो कांडपण व्यापार थाय तो कायोत्सर्गनी प्रतिज्ञानो भंग
थाय तेथी तेनो भंग न थवा माटे अमूक आगारो मोकळा राखवामां
आवे छे एटले के केटलाक अशक्य परिहारवाळा व्यापारोनी छूट मूक-
वामां आवे छे तेथी प्रतिज्ञानो भंग थतो नथी, ते आगारोने ज हवे
बतावे छे.

॥ ६ अथ *अन्नत्थ ऊससिएणं सूत्र ॥

सू०—अन्नत्थ ऊससिएणं, नीससिएणं, खासिएणं,
छीएणं, जंभाइएणं, उडुएणं, वायनिसग्गेणं, भमलीए, पित्त-
मुच्छाए १ ।

* आ सूत्रवडे करवानो काउत्सग्ग १९ दोष डोडीने करवानो
छे. ते १९ दोष नीचे प्रमाणे—

१. घोटकदोष—घोटानी जेय एक पग ऊंचो राखे, वांका
पग राखे ते.

शब्दार्थ

अभ्रतथ—बीजेठेकाणे, उच्छ्वास
आदि आगारो सिवाय
अन्य क्रियाद्वारा,
ऊससिष्णं—उंचो श्वास लेवाथी,
नीससिष्णं—नीचो श्वास लेवाथी
खासिष्णं—उधरस आववाथी
छीएणं—छीक आववाथी

जंभाइएणं—बगासुं आववाथी
उडुएणं—ओडकार आववाथी
वायनिसग्गेणं—वाळूट थवाथी
भमलीए—चकरी आववाथी
पित्तमुच्छ्राए—पित्तवडे मूच्छ्रां
आववाथी

२. लतादोष—वायराथी जेम वेलडी चाले तेम शरीरने धूगावे ते.

३. स्तंभादिदोष—थांभला आदिने ओडींगण दइ बेसे ते.

४. मालदोष—उपर मेडी अथवा माळ होय तेने मस्तक टेकावी रहे ते.

५. उद्दिदोष—गाडानी उंधनी पेंठे अंगुठा तथा पानी मेळवीने पग राखे ते.

६. निमडदोष—निगड (बेडी)मां पग नांख्यानी पेंठे पग प्होळा राखे ते.

७. सबरिदोष—नागी मीलडीनी पेंठे गुह्य स्थाने हाथ राखे ते.

८ खलिणदोष—घोडानां चोकडा (लगाम)नी जेम हाथ रजोहरण (जोषा) बुक्त आगळ राखे ते.

અન્નત્ય—અન્યત્ર ઇટલે નીચે લખેલા આગાર—અપવાદો સિવાય બીજી ક્રિયાઓ દ્વારા, અર્થાત્—નીચે બતાવેલા ઉચ્છ્વાસ—નિઃશ્વાસ વિગેરે આગારો—અપવાદો કાઉસ્સગ્ગ કરતી વેઠાણ થાય તો દોષ—અતિ-ચાર લાગતો નથી, કાઉસ્સગ્ગ ભંગ થયો ગણાતો નથી, પરંતુ તે સિવાય બીજી કોઈ પણ ક્રિયા કાઉસ્સગ્ગ ધ્યાનમાં થઈ શકતી નથી, અર્થાત્ કાઉસ્સગ્ગ ભંગ થયો ગણાય છે, આ બાર આગારો સિવાય કાયાના વ્યાપારનો ત્યાગ કરું છું. કયા કયા આગારની છૂટ છે ? તે નીચે પ્રમાણે

૯. **વધૂદોષ**—નવી પરણેલી સ્ત્રીની જેમ માથું નીચું રાખે તે.

૧૦ **લંબોત્તરદોષ**—હૂંટીની ઉપર અને ઢોંચળથી નીચે લાંબું કપડું રાખે તે.

૧૧ **સ્તનદોષ**—ઢાંસ મસાના મયથી, અજ્ઞાનથી અથવા શર-મથી હૃદયને સ્ત્રીની જેમ ઢાંકી રાખે તે.

૧૨ **સંયતિદોષ**—ટાઢ આદિના મયથી સાધ્વીની જેમ વેડ સ્વંભા ઢાંકી રાખે ઇટલે આખું શરીર ઢાંકી રાખે તે.

૧૩ **મમુહંગુલિદોષ**—આલાવો ગળવાને અર્થે અથવા કાઉસ્સ-ગની સંહ્યા ગળવાને આંગઠી તથા પાંપળના ચાઠા કરે તે.

૧૪ **વાયસદોષ**—કાગડાની જેમ ઢોઠા ફેરવે તે.

૧૫ **કપિત્થદોષ**—પહેરેલાં કપડાં જૂ અથવા પરસેવાળ કરી મંદા—મેલા થવાની વીકથી કોઠની જેમ છૂપાવી રાખે તે.

ઊસસિણં—ઉંચા શ્વાસ લેવાથી,

નીસસિણં—નીચો શ્વાસ મૂકવાથી,

સ્વાસિણં છીણં જંભાફણં—ઉધરસ, છીંક અને બગાસું આવવાથી

ઉફુણં—ઓડકાર આવવાથી,

વાયનિસર્ગેણં—પુંઠ દ્વારા વા સંચાર થવાથી,

મમલીણ પિત્તમુચ્છાણ—ચકરી આવવાથી, પિત્તના પ્રકોપથી મૂર્છા આવવાથી,

માવાર્થ—હવે હું કાયોત્સર્ગની પ્રતિજ્ઞા કરું છું, તેમાં નીચે જળાવેલા આગાર સિવાય બીજે કોઈ પણ કારણે મારા કાયોત્સર્ગનો હું મંગ નહીં કરું. તે આગારો આ પ્રમાણે—ઉંચો શ્વાસ લેતાં, નીચો શ્વાસ મૂકતાં, ઉધરસ खाતાં, છીંક આવતાં, બગાસું खाતાં, ઓડકાર खाતાં, પુંઠે પવન છૂટતાં, ચકરી આવતાં, પિત્તનાં પ્રકોપથી બેમાન થઈ જતાં.

૧૬ શિરઃકંપદોષ—મૂત અથવા યક્ષ્મા આવેશવાળા માણસની જેમ માથું ધૂળાવે તે.

૧૭ મૂકદોષ—તૂંગાની જેમ હું હું કરે તે.

૧૮ મદિરાદોષ—બાલ્યવા ગગતાં દારુ પીધેલાની જેમ બડ-બડાટ કરે તે.

૧૯ પ્રેક્ષ્યદોષ—વાંદરાની જેમ આસપાસ જોયા કરે, હોઠ ફલાવ્યા કરે તે.

मू०—सुहुमेहिं अंगसंचालेहिं, सुहुमेहिं खेलसंचालेहिं,
सुहुमेहिं दिदृठिसंचालेहिं ॥२॥ एवमाइएहिं आगारेहिं अभग्गो
अविराहिओ हुज्ज मे काउस्सग्गो ॥ ३ ॥

शब्दार्थः—

सुहुमेहिं—सूक्ष्म

अंगसंचालेहिं—अंग चालवाथी

खेलसंचालेहिं—बल्लखो आव-
वाथी (कफ)

दिदृठिसंचालेहिं—दृष्टि चाल-
वाथी

एवमाइएहिं—ए विगेरे

आगारेहिं—आगारों

अभग्गो—अखंडित

अविराहिओ—अविराधित विरा-
धना रहित

हुज्ज—हो

मे—मारो

काउस्सग्गो—काउस्सग्ग

सुहुमेहिं अंगसंचालेहिं—सूक्ष्म प्रकारथी शरीरनो संचार थवाथी,
शरीर जरापण चालवाथी.

सुहुमेहिं खेलसंचालेहिं—सूक्ष्म कफ या थूंकनो संचार थवाथी.

सुहुमेहिं दिदृठिसंचालेहिं—सूक्ष्म दृष्टि संचार थवाथी, आंखनी
कीकी या भ्रमर वगेरे चालवाथी.

***एवमाइएहिं आगारेहिं**—ए विगेरे आगारो—अपवादोथी.

अभग्गो अविराहिओ—अभंग અને વિરાધના રહિત.

हुज्ज मे काउस्सग्गो—मारो काउस्सग्ग हो-थाओ.

भावार्थ—सहेज शरीर धूजवाथी—फरकवाथी, जराक थुंक के कफ गळवाथी तथा नेत्रनी पापण के कीकी चलाववाथी आटली छूटथी मारो कायोत्सर्ग अखंडित અને अवિરાધિત होजो ॥३॥

ते कायोत्सर्ग क्यां सुधी अखंड राखवो ? ते बतावे छे.

सू०—जाव अरिहंताणं भगवंताणं नमुक्कारेणं न पारेमि ॥४॥ ताव कायं ठाणेणं मोणेणं ज्ञाणेणं अप्पाणं वोसिरामि ॥५॥ (चार नवकार अथवा एक लोगस्सनो काउस्सग्ग करवो. पछी लोगस्स बोलवो.)

१ अहीं आदि शब्द आप्यो छे तेथी नीचे लखेला बीजा पण चार आगारो लेवाना छे—ते आ प्रमाणे—

अग्निना उपद्रवथी बीजे स्थाने जवुं पडे, तथा अग्नि, दीवा बीजलीना प्रकाशथी वल्लादिक ओढवां पडे १, चिलाडी, उंदर विगेरेनी आड पडे अथवा पंचेंद्रिय जीवनुं छेदन भेदन थतुं होय तो बीजे स्थाने जवुं पडे २, अकस्मात् चोरनी धाड पडे तेथी अथवा राजादिकना मयथी बीजे स्थाने जवुं पडे ३, सिंह विगेरे उपद्रव करता होय अथवा सर्पादिक झेरी प्राणीओ डेंश करवा आवता होय अथवा भीत पडती होय एवे एवे कारणे बीजे स्थाने जवुं पडे. ४

શબ્દાર્થ:—

જાવ—જ્યાં સુધી

અરિહંતાણં—અરિહંત

ભગવંતાણં—ભગવંતોને

નમુક્કારેણં—નમસ્કાર કરીને

ન પારેમિ—ન પારં

તાવ—ત્યાં સુધી

કાયં—કાયાને

ઠાણેણં—એક સ્થાનકે

મોણેણં—મૌનપણે

જ્ઞાણેણં—ધ્યાનવડે

અપ્પાણં—પોતાની

વોસિરામિ—વોસિરાવું છું.

જાવ—જ્યાં સુધી.

અરિહંતાણં ભગવંતાણં નમુક્કારેણં—અરિહંત ભગવંતોને નમસ્કાર વડે, અર્થાત્ ‘નમો અરિહંતાણં’ એવું પદ ન બોલું ત્યાં સુધી.

ન પારેમિ—હું કાયોસ્સર્ગને પારં નહીં.

તાવ—ત્યાં સુધી.

કાયં ઠાણેણં મોણેણં જ્ઞાણેણં અપ્પાણં—પોતાની કાયાને સ્થિર સ્થાનક વડે, મૌન ધારણ કરવાવડે તથા શુભ ધ્યાન વડે.

વોસિરામિ—પાપક્રિયાથી ત્રોસરાવું છું—તજું છું. અર્થાત્ પોતાના શરીરને અશુભ-પાપ વ્યાપારથી દૂર રાખું છું. ‘નમો અરિહંતાણં’ પદ બોલી અરિહંત ભગવંતોને નમસ્કાર કરી કાઠસ્સમ્મ પૂર્ણ ન કરું ત્યાં સુધી હું શરીરને નિશ્ચલ રાખું છું, વચનથી મૌન ધારણ કરું છું, અને મનથી શુભધ્યાન ધારણ કરી પાપનાં બંધાં કૃત્યોથી જૂદો થાઉં છું.

માવાર્થ—અ્યાંસુધો અરિહંત ભગવાનને નમસ્કારવડે પટલે 'નમો અરિહંતાણં' એમ બોલી નમસ્કાર કરીને હું કાયોત્સર્ગ પારું નહીં પટલે સમાપ્ત કરું નહીં, ત્યાંસુધી હું મારી પોતાની કાયાને સ્થિર રાખી, મૌન ધારણ કરી તથા શુભ ધ્યાનમાં રહી સર્વ પાપકાર્યોથી વોસરાવું છું— મારી કાયાને પાપ કાર્યથી જૂદી રાખું છું.

પદ ૨૮, સંપદા ૫, ગુરુ ૧૩, લઘુ ૧૨૭, સર્વવર્ણ ૧૪૦

इति अक्षत्थ ऊससिएणं सूत्र ६

॥ ૭ અથ લોગસ્સ-નામસ્તવ× સૂત્ર ॥

મૂ०—લોગસ્સ ઉજ્જોઅગરે, ધમ્મતિત્થયરે જિણે ।
અરિહંતે કિત્તઇસ્સં, ચઉવીસં પિ કેવલી ॥ ૧ ॥

લોગસ્સ-લોકને,
ઉજ્જોઅગરે-ઉદ્યોત કરનારા,
ધમ્મતિત્થયરે--ધર્મરૂપ તીર્થના
કરનારા,
જિણે.-જિનોને

અરિહંતે--અરિહંત ભગવાનોને,
કિત્તઇસ્સં--હું સ્તવીશ,
ચઉવીસં--ચોવીસે
પિ--પણ
કેવલી--કેવલી ભગવાનોને

× આ સૂત્રમાં ચોવીસ તીર્થકરોની નામપૂર્વક સ્તુતિ છે, માટે આનું વીજું નામ નામસ્તવ અથવા ચતુર્વિંશતિ સ્તવ યા ચઉવીસત્થો એમ વીજાં ત્રણ નામો પણ બોલાય છે.

લોગસસ ઉજ્જોઞગરે—લોકમાં ઇટલે સ્વર્ગ, મૃત્યુ અને પાતાલ આ
ત્રણ જગતમાં ધર્મનો ઉદ્યોત કરવાવાઝા,

ધમ્મતિત્થયરે જિણે—ધર્મરૂપ તીર્થને સ્થાપવાવાઝા, રાગ--દ્વેષાદિ
અંતરંગ શત્રુઓને જીતવાવાઝા,

અરિહંતે કિત્તિસસં, ચઊવીસં પિ કેવલી—એવાં ચોવીશે કેવલ-
જ્ઞાની તીર્થકરોની હું સ્તુતિ કરીશ, કોર્ચન કરીશ ॥૧॥

માવાર્થ—સ્વર્ગ, મૃત્યુ અને પાતાલ એ ત્રણે લોકમાં પ્રકાશ
કરનારા, ધર્મરૂપી તીર્થનું સ્થાપન કરનારા, રાગ--દ્વેષને જીતનારા અને
કેવલજ્ઞાન તથા કેવલ દર્શનને ધારણ કરનારા ચોવીશે* તીર્થકરોની હું
સ્તુતિ કરીશ ઇટલે હું સ્તુતિ કરું છું ॥ ૧ ॥

* **શ્રીઋષભદેવનો** જન્મ વિનિતાનગરીમાં થયો. તેમના નાભિરાજા
પિતા અને મરુદેવા માતા હતાં. બધા તીર્થકરોની માતાઓ પહેલા સ્વપ્ને
સિંહ દેખે પણ મરુદેવા માતાએ પ્રથમ વૃષભ દીઠો. એને ગર્ભનો મહિમા
જાણી તેમનું શ્રી ઋષભદેવ નામ રાખ્યું તથા ધર્મની આદિના પ્રવર્ત્તાવનાર
હોવાથી બીજું આદિનાથ નામ પણ કહીએ. તેમનું પાંચસેં ધનુષ્ય
પ્રમાણ શરીર અને ચોરાશી લાચ પૂર્વનું આયુષ્ય હતું. તેઓ સુવર્ણ
વર્ણવાઝા અને વૃષભ લાંછનવાઝા હતા. તેમને સો પુત્ર હતા. મોટાનું
નામ ભરત હતું જેમને આરિસામુવનમાં કેવલજ્ઞાન થયું હતું અને ૯૯
પુત્રો દીક્ષા લઈ કેવલજ્ઞાન પામી મોક્ષે ગયા હતા.

તે સ્તુતિ આ પ્રમાણે—

મૂ०—ઉસમમજિઅં ચ વંદે, સંભવમભિગંદણં ચ સુમઈં ચ ।
પડમપ્પહં સુપાસં, જિણં ચ ચંદપ્પહં વંદે ॥ ૨ ॥

શબ્દાર્થ:—

ઉસમમ્—શ્રીઋષભદેવ સ્વામીને

અજિઅં—અજિતનાથને

ચ—અને

વંદે—હું વંદના કરું છું

સંભવં—સંભવનાથને

અભિગંદણં—અભિનંદન સ્વામીને

સુમઈં—સુમતિનાથને

પડમપ્પહં—પદ્મપ્રભુને

સુપાસં—સુપાર્શ્વનાથને

જિણં—જિનેશ્વરને

ચંદપ્પહં—ચંદ્રપ્રભપ્રભુને

શ્રી અજિતનાથ—અયોધ્યા નગરીમાં જન્મ્યા. તેમના પિતા જીતશત્રુ રાજા હતા અને તેમની માતાનું નામ વિજયારાણી હતું. તે રાજા રાણી પ્રથમ પાસાવાજી રમતાં ત્યારે રાણી હારી જતી અને રાજાની જીત થતી પણ ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી રાણા જીતે અને રાજા હારે, એવો ગર્ભનો મહિમા જાણીને અજિતનાથ નામ લીધું. તેમનું સાહચાર્ય ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર, બહોતેર લાખ પૂર્વનું આયુ, સુવર્ણવર્ણ અને લાંછળ હાથીનું હતું.

ઉસમમજિઅં ચ વંદે—શ્રી કૃષ્ણદેવ ભગવાન અને શ્રી અજિત-
નાથ ભગવાનને હું વંદન કરું છું.

સંભવમભિનંદણં ચ સુમદં ચ—શ્રી સંભવનાથ પ્રભુને, શ્રી
અભિનંદન પ્રભુને, તથા શ્રી સુમતિનાથ ભગવાનને.

શ્રી સંભવનાથનો—શ્રાવસ્ત્રિ નગરીમાં જન્મ થયો હતો તેમના
પિતા જીતારિ રાજા અને માતા સેના રાણી હતાં. દેશમાં દુષ્કાળ હતો છતાં
ભગવંત ગર્ભે આવ્યાથી અણર્ચિતવ્યો પૃથ્વીમાં ધાન્યનો સંભવ થયો તેથી
સંભવનાથ નામ દીધું. તેમનું ચારસે ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર અને સાઠ
લાખ પૂર્વનું આયુ હતું. સુવર્ણ વર્ણવાળા હતા તથા લાંછન ઘોડાનું હતું.

શ્રી અભિનંદન—સ્વામીનો અયોધ્યા નગરીમાં જન્મ હતો. તેમના
પિતા સંવર રાજા અને માતા સિદ્ધાર્થા રાણી હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા
પછી ઇંદ્રમહારાજ આવીને ભગવંતની માતાને ધણીવાર સ્તવી જતા હતા,
તેથી રાજાપ્રમુખે જાણ્યું જે એ ગર્ભનોજ મહિમા છે માટે અભિનંદન નામ
દીધું. સાડા ત્રણસે ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર તથા પચાસ લાખ પૂર્વનું
આયુષ્ય હતું. લાંછન વાનરનું અને સુવર્ણ વર્ણવાળા હતા.

શ્રી સુમતિનાથનો—અયોધ્યા નગરીમાં જન્મ હતો. તેમના
પિતા મેઘરથ રાજા અને માતા સુમંગલા હતાં. પ્રભુ ગર્ભમાં રહ્યા પછી તે
ગામમાં એક વણિકની બે સ્ત્રીઓ હતી. તેમાં ન્હાનીને પુત્ર હતો અને
મ્હોટી વંધ્યા હતી પણ તે છોકરાનું પ્રતિપાલન બંને માતાઓ કરતી

પડમપ્પહં સુપાસં—શ્રી પદ્મપ્રભસ્વામીને, શ્રી સુપાર્શ્વનાથ પ્રમુને,

જિગં ચ ચંદ્રપ્પહં વંદે—અને રાગ—દ્વેષને જીતવાવાઝાં શ્રી ચંદ્રપ્રભ ભગવાનને હું વંદન કરું છું ॥ ૨ ॥

માવાર્થ—શ્રી ઋષભદેવ ૧, શ્રી અજિતનાથ ૨, શ્રી સંભવનાથ ૩, શ્રી અભિનંદન સ્વામી ૪, શ્રી સુમતિસ્વામી ૫, શ્રી પદ્મપ્રભ ૬, શ્રી સુપાર્શ્વનાથ ૭, અને રાગ—દ્વેષને જીતવાવાઝાં શ્રી ચંદ્રપ્રભ ૮, ભગવાનને હું વંદન કરું છું. ॥ ૨ ॥

હતી. એમ કરતાં તે વાણિયો ઝ્યારે મરણ પામ્યો ત્યારે મ્હોટી છી ધનની લાલચે કહેવા લાગી જે “ પુત્ર મારો છે માટે જેનો પુત્ર હોય તેનું ધન થાય.” તેમજ ન્હાનીનો તો દીકરો હતો તેથી તેણે કહ્યું કે “ એ પુત્ર મ્હારો છે અને ધન પણ મારુંજ છે. ” એમ બન્ને શોક્યોનો ટંટો થયો. તે વઢતી વઢતી દરવારમાં આવો તે વારે ગર્ભના મહિમાથી રાણીને ચુકાદો કરવાની મલી બુદ્ધિ ઉત્પન્ન થઈ, તેથી એ બન્નેને રાણીએ કહ્યું કે “ બન્ને મઝીને ધન અર્દ્રો અર્દ્ર વહેંચી લો અને છોકરાના પણ બે ભાગ કરી અર્દ્રો અર્દ્ર વહેંચી લો !” તે સાંભળી નાની છી બોલી કે “ મારે દ્રવ્ય જોડતું નથી, છોકરાના કાંઈ બે વિભાગ થાય નહિ, એ છોકરો એનો છે તે મ્હારોજ છે.” તે સાંભળી રાણી બોલી કે— “ એ છોકરો ન્હાની છીનો છે. કેમકે પુત્રનું મૃત્યુ થાય ત્યાં સુધી પણ મ્હોટી છીથી ના કહેવાળી નહીં અને ન્હાની છીએ મારવાની મનાઈ કરી, માટે પુત્ર અને ધન એને હવાલે કરો અને મ્હોટી છીને ઘરથી બહાર

મૂ०—સુવિહિં ચ પુષ્પદંતં, સીયલસિજ્જંસવાસુપુજ્જં ચ ।
વિમલમણંતં ચ જિણં, ધમ્મં સંતિં ચ વંદામિ ॥૩॥

શબ્દાર્થ:—

સુવિહિં ચ પુષ્પદંતં—જેમનું બીજું
નામ પુષ્પદંત છે એવા શ્રી
સુવિધિનાથને

સીયલ—શ્રી શીતલનાથને

સિજ્જંસ—શ્રેયાંસનાથને

વાસુપુજ્જં—વાસુપૂજ્યસ્વામીને

વિમલં—વિમલનાથને

અણંતં—અનંતનાથને

ધમ્મં—ધર્મનાથને

સંતિં—શાંતિનાથને

કાઢી.” ગર્ભના ગદ્દિમાશ્રી ભગવંતની માતાને એવી બુદ્ધિ ઉપજી તે માટે સુમતિ નામ દીધું. તેમનું ત્રણસે ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર, ચાલીશ લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય, સુવર્ણ વર્ણ તથા કૌંચ પક્ષીનું લાંછન હતું.

શ્રી પદ્મપ્રભ—સ્વામીનો કૌશાંબીનગરીમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા શ્રીધરરાજા અને માતા સુસીમારાગી હતાં, ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાને કમલની શય્યાએ સૂવાનો દોહલો ઉપજ્યો (જે દેવતાએ પૂર્ણ કર્યો) તેથી અને ભગવંતનું શરીર પદ્મ (કમલ) સરહું રક્તવર્ણે હતું તેથી પદ્મપ્રભ નામ દીધું. તેમનું અઢીશે ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર અને ત્રીશ લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય હતું. લાંછન પદ્મનું હતું તથા વર્ણે રક્ત હતા.

શ્રી સુપાર્શ્વનાથનો—વળારસી નગરીમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા સુપ્રતિષ્ઠરાજા અને માતા પૃથ્વીરાણી હતાં. માતાનાં બન્ને પાસાં

સુવિહિં ચ પુષ્પદંત—જેમનું બીજું નામ પુષ્પદંત છે એવા શ્રી સુવિધિનાથ ભગવાનને.

સીયલસિજ્જંસવાસુપુજ્જં ચ—શ્રી શીતલ્નાથ, શ્રી શ્રેયાંસનાથ અને શ્રી વાસુપૂજ્ય ભગવાનને.

રોગે કરી વ્યાપ્ત હતાં, તે ભગવાન ગર્ભે આવ્યા પછી (બંને પાસાં) સુવર્ણવર્ણી અને ઘણાં સુકોમલ થયાં માટે સુપાર્થ નામ દીધું. (એક પ્રતમાં ‘ ભગવંતના પિતાનાં બે પાસાં કોઢ રોગવાળાં હતાં, તેને ભગવંતની માતાએ હાથ ફેરવ્યાથી સુકુમાલ નીરોગી થયાં ’ એવો પાઠ લખ્યો છે.) તેમનું વસો ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર અને વીંશ લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય હતું. સુવર્ણ વર્ણ અને લાંછન સાથિયાનું હતું.

શ્રી ચંદ્રપ્રભસ્વામી—ચંદ્રપુરી નગરીમાં જન્મ્યા હતા. તેમના પિતા મહાસેન રાજા અને માતા લક્ષ્મણા રાણી હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાને ‘ ચંદ્રમાનુ ’ પાન કરવા (પીવા)નો દોહલો ઉપજ્યો (જે પ્રધાને બુદ્ધિ આપી પૂર્ણ કરાવ્યો) એ ગર્ભનો પ્રભાવ જાણી ચંદ્રપ્રભ નામ દીધું, તેમનું એકસો પચાસ ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર અને દશ લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય હતું. શ્વેત વર્ણ અને લાંછન ચંદ્રનું હતું.

શ્રી સુવિધિનાથ—(એમનું બીજું નામ પુષ્પદંત છે.) તેમનો કાકાકંદી નગરીમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા સુગ્રીવરાજા અને રામા રાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતા તથા પિતા મળી વિધિએ

વિમલમણંતં ચ જિણં, ધમ્મં સંતિં ચ વંદામિ—શ્રી વિમલનાથપ્રભુ, શ્રી અનંતનાથપ્રભુ, રાગ-દ્વેષને જીતવાવાળા શ્રી ધર્મનાથપ્રભુ અને શ્રી શાંતિનાથ પ્રભુને હું વંદન કરું છું ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ—જેમનું બીજું નામ પુષ્પદંત છે એવા શ્રી સુવિધિનાથ ૯ ભગવાનને, શીતલનાથને ૧૦, શ્રેયાંસનાથને ૧૧, અને શ્રી વાસુપૂજ્ય ૧૨ ભગવાનને, વિમલનાથને ૧૩, અનંતનાથને ૧૪, અને રાગ-દ્વેષના જીતનારા ધર્મનાથને ૧૫, તથા શ્રી શાંતિનાથને ૧૬, હું વંદના કરું છું ॥ ૩ ॥

કરી ધર્મ કરવા લાગ્યા, એવો ગર્ભનો પ્રભાવ જાણી સુવિધિનાથ નામ દીધું. અને મચ્છકુંદનાં ફૂલનો કઢી સરસા પ્રભુના ઉજ્જ્વલ દાંત હતા માટે બીજું પુષ્પદંત નામ દીધું. તેમનું એકસો ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર, બે લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય, શ્વેત વર્ણ અને મગરમચ્છનું લાંછન હતું.

શ્રી શીતલનાથનો—મદિલપુર નગરમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા દુદરથ રાજા અને માતા નંદા રાણી હતાં. પિતાના શરીરે દાહજ્વર થયો હતો તે ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી રાજાના શરીરની ઉપર રાણીએ હાથ ફેરવ્યાથી શીતલતા થઈ, એવો ગર્ભનો મહિમા જાણી શીતલનાથ નામ દીધું. તેમનું નેવું ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર અને એક લાખ પૂર્વનું આયુષ્ય હતું. સુવર્ણ વર્ણ અને શ્રીવચ્છનું લાંછન હતું.

શ્રી શ્રેયાંસજિનનો—સિંહપુરનગરમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા વિષ્ણુરાજા અને માતા વિષ્ણુરાણી હતાં. કોઈ દેરાસરમાં પરંપરાગત દેવતા અધિષ્ઠિત સજ્જા (શય્યા)ની પૂજા થતી હતી. તે સજ્જાએ જે બેસે અથવા

મૂ०—કુંથું અરં ચ મહિં, વંદે મુણિસુવ્વયં નમિજિણં ચ ।
વંદામિ રિદ્ધનેમિં, પાસં તહ વદ્ધમાણં ચ ॥ ૪ ॥

શબ્દાર્થ:—

કુંથું—કુંથુનાથને

અરં—અરનાથને

મહિં—મહિનાથને

વંદે—વંદન કરું છું

મુણિસુવ્વયં—મુનિસુવ્રતસ્વામીને

નમિજિણં—નમિજિનને

વંદામિ—હું વંદન કરું છું

રિદ્ધનેમિં—અરિષ્ઠનેમિને

પાસં—પાર્શ્વનાથને

તહ—તથા

વદ્ધમાણં—વદ્ધમાનસ્વામીને

સૂવે તેને ઉપદ્રવ ઊપજે. તે મગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાના મનમાં આવ્યું જે દેવમુરુતી પ્રતિમાની પૂજા થાય તે તો સ્વરૂં છે પણ સજ્જાની પૂજા તો કયાંદ સાંભળી નથી. એમ ચિંતવી સજ્જાના રક્ષા કરનાર પુરુષે મનાઈ કર્યા છતાં પણ પ્રમુતી માતા તે સજ્જા ઉપર વેઠાં તથા સૂતાં તે છતાં ગર્ભના પ્રભાવથી અધિષ્ઠિત દેવતા ઉપદ્રવ ન કરી શક્યો અને સજ્જા મૂકી જતો રહ્યો. ત્યાર પછી રાજા પ્રમુખે તે સજ્જા વપરાશમાં લીધી, એવો ગર્ભનો મહિમા જાણી શ્રેયાંસ નામ દીધું. તેમનું ઇંદ્રો ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર અને ચોરાશી લાખ વર્ષનું આયુષ્ય હતું. સુવર્ણ વર્ણ હતો અને લાંછન ગેંઢાનું હતું.

કુંથું અરં ચ મહિં—શ્રી કુંથુનાથ ભગવાન, શ્રી અરનાથ ભગવાન,
અને શ્રી મહિનાથ ભગવાનને.

વંદે મુણિસુવ્વયં નમિજિગં ચ—શ્રી મુનિસુવતસ્વામી અને
રાગ—દ્વેષને જીતવાવાળા શ્રી નમિનાથ ભગવાનને હું વંદન કરું છું.

શ્રી વાસુપૂજ્ય—સ્વામીનો ચંપાનગરીમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા
વસુપૂજ્યરાજા અને માતા જયારાણી હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી ઇંદ્ર-
મહારાજ વારંવાર આવી વસુ પટલે રત્નની વૃષ્ટિ કરીને માતાપિતાની પૂજા
કરતા તેથી વાસુપૂજ્ય નામ દીધું. તેમનું સિત્તેર ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર અને
વહોતેર લાખ વર્ષનું આયુષ્ય હતું. રક્ત વર્ણ અને લાંછન પાડાનું હતું.

શ્રી વિમલનાથનો—કંપિલપુરનગરમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા
કલ્પર્મરાજા અને માતા શ્યામારાણી હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી તેમના
નગરમાં કોઈ સ્ત્રી-ભર્તાર દેહેરે આવી ઉતર્યા. ત્યાં કોઈ વ્યંતરી-દેવી
રહેતી હતી તેણે તે પુરુષનું રૂપ દીધું. તેથી તેને કામક્રીડા કરવાની
અભિલાષ થઈ. પછી તેની સ્ત્રીના જેવું પોતાનું રૂપ વિકુર્વી વ્યંતરી તેની
પાસે સૂતી. પ્રભાતે બન્ને સ્ત્રી સમાન દેખી પુરુષે કહ્યું કે “ આમાં મ્હારો
સ્ત્રી કોણ ? ” ત્યારે પહેલી બોલી કે એ મ્હારો ભર્તાર છે અને બીજી બોલી
કે એ મ્હારો ભર્તાર છે. એમ વદતાં વદતાં સર્વ રાજા પાસે આવ્યાં. રાજા
તથા પ્રધાન બેહુ સ્ત્રીને સમાન દેખી કોઈ રીતે નિવેડો કરી શક્યા નહિ.
પછી રાણીએ પુરુષને દૂર ડમો રાહ્યો અને બન્ને સ્ત્રીને પણ દૂર ડમી

વંદામિ રિટ્ઠનેમિં, પાસં તહ વદ્ધમાળં ચ—અરિષ્ટનેમિ
 જેમનું પ્રસિદ્ધનામ શ્રી નેમિનાથ છે તેમને, શ્રી પાર્શ્વનાથ મગવાનને, અને
 શ્રી વર્ધમાન સ્વામીને જેમનું પ્રસિદ્ધ નામ શ્રી મહાવીર સ્વામી છે તેઓને
 હું વંદન કરું છું ॥ ૪ ॥

માવાર્થ—શ્રી કુંથુનાથને ૧૭, તથા અરનાથને ૧૮, મલ્હિનાથને
 ૧૯, મુનિસુવ્રતસ્વામીને ૨૦, તથા રાગ-દ્વેષને જીતનારા નમિનાથને ૨૧,
 વાંદું છું. શ્રી અરિષ્ટનેમિને ૨૨, તથા પાર્શ્વનાથને ૨૩, અને શ્રી મહાવીર
 સ્વામીને ૨૪, હું વંદન કરું છું ॥ ૪ ॥

રાણીને કહ્યું કે “જે પોતાના સત્યના પ્રભાવથી ભર્તારને સ્પર્શ કરે તેનો
 એ ભર્તાર જાળવો.” તે સાંભળી વ્યંતરીએ દેવશક્તિના પ્રભાવે પોતાનો
 હાથ લાંબો કરી ભર્તારને સ્પર્શ કર્યો તેવોજ રાણીએ તેનો હાથ પકડી
 લઈને કહ્યું કે “તું તો વ્યંતરી છે માટે તારે સ્થાનકે જતી રહે.” એવી
 રીતે ચુકાદો થવાથી વિમઝ મલિવાળી રાણી કહેવાળી, તે ગર્ભનોજ
 પ્રભાવ જાણી વિમઝનાથ નામ દીધું. તેમનું સાઠ ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર
 અને સાઠ લાખ વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. સુવર્ણ વર્ણ અને સૂકર (મુંડ)નું
 લાંછન જાણવું.

શ્રી અનંતનાથનો—અયોધ્યા નગરીમાં જન્મ હતો, તેમના પિતા
 સિંહસેન રાજા અને માતા સુયશા રાણી હતાં. એક વખત સ્વપ્નમાં જેનો
 અંત ન આવે એવું મોટું ચક્ર રાણીએ આકાશને વિષે ભ્રમતું દોટું અને
 અનંત રત્નની માળા દીઠી તથા અનંત માંઠના દોરા કરી વાંધ્યા, તેથી

મૂ०—એવં મણ અભિયુઆ, વિહુયરયમલા પહીણજરમરણા ॥
 ચહવીસં પિ જિણવરા, તિત્થયરા મે પસીયંતુ ॥૫॥

શબ્દાર્થ:—

એવં—એવી રીતે

મણ—મેં

અભિયુઆ—સ્તન્યા

વિહુયરયમલા—ટાલ્યા છે કર્મ-

રૂપ રજ અને મલ જેમણે

પહીણજરમરણા—વિશેષ ક્ષય

કર્યા છે, જરા અને મરણ

જેમણે

ચહવીસં પિ—ચોવીસેને પણ

જિણવરા—જિનવરો, સામાન્ય

કેવલીઓમાં શ્રેષ્ઠ

તિત્થયરા—તીર્થકરો

મે—મને, મારા ઉપર

પસીયંતુ—પ્રસન્ન થાઓ

લોકોના તાવ ગયા, એવો ગર્ભનો પ્રભાવ જાણી અનંતનાથ નામ દીધું.
 તેમનું પચાસ ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર અને ત્રીશલાખ વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું.
 સુવર્ણ વર્ણ તથા લાંઝન સિંચાણાનું જાણવું.

શ્રી ધર્મનાથસ્વામી—સ્તનપુર નગરમાં જન્મ્યા હતા. તેમના
 પિતા ભાનુરાજા અને માતા સુવ્રતા રાણી હતાં. રાજા રાણીને પૂર્વે ધર્મ ઉપર
 અત્ય રાગ હતો તે મગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી નન્નેને ધર્મ ઉપર અત્યંત
 રાગ થયો, એવો ગર્ભનો મહિમા જાણી ધર્મનાથ નામ દીધું. તેમનું ૪૫

एवं मए अभियुआ—ए रीते माराथी स्तवायेला अर्थात् स्तुति करायेला.

विहुयरयमला पहीणजरमरणा—जेओ कर्मरूप रज अने मेलथी रहित छे अने जे वृद्धावस्था तथा मरणथी छुटा छे.

चउवीसं पि जिणवरा, तित्थयरा मे पसीयंतु—अने जेओ सामान्य केवळीओमां श्रेष्ठ छे, एवा चोवीसे तीर्थंकर भगवान् मारा उपर प्रसन्न थाओ ॥ ५ ॥

धनुष्य प्रमाण शरीर अने दश लाख वर्षનું आयુષ્ય જાળવું. સુવર્ણ વર્ણ તથા વજ્રનું લાંછન જાળવું.

श्री शान्तिनाथनो—ગજપુર નગરમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા વિશ્વસેન રાજા અને માતા અચિરા રાણી હતાં. વઝી તે દેશમાં મરકોનો ઉપદ્રવ ઘણો હતો તે ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાએ અધૃત છાંટચું તેથી મરકોથી શાંતિ થઈ. એવા ગર્ભના પ્રભાવથી શાંતિનાથ નામ દીધું. તેમનું ચાલીશ ધનુષ્ય પ્રમાણ શરીર અને એક લાખ વર્ષનું આયુષ્ય જાળવું. સુવર્ણ વર્ણ તથા લાંછન મૃગનું જાળવું.

श्री कुंथुनाथनो—હસ્તિનાપુર નગરમાં જન્મ હતો અને તેમના પિતા સૂર રાજા અને માતા શ્રી રાણી હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાજીએ સ્વપ્નમાં રત્નનો થૂમ પૃથ્વીને વિષે દોડો તથા શત્રુ હતા તે કુંથુઆની જેવા ન્હાના થયા અથવા કુંથુઆ પ્રમુખ ન્હાના મહોટા

ભાવાર્થ—એ પ્રકારે મેં (નામપૂર્વક) સ્તવ્યા, તે ચોવીસે તીર્થકરો તથા બીજા પળ તીર્થકરો જેઓએ (કર્મરૂપ) રજ તથા મઢને ટાઢ્યા છે તથા જેમણે જરા—વૃદ્ધાવસ્થા અને મરણ અતિશયે કરીને ક્ષય કર્યા છે

જીવોની જયળા દેશમાં પ્રવર્તી, તેથી કુંથુનાથ નામ દીધું. તેમનું પાંત્રીશ ધનુષ્યનું શરીર અને પંચાણું હજાર વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. સુવર્ણ વર્ણ તથા લાંછન છાગ (બોકડા) નું જાણવું.

શ્રી અરનાથનો—ગજપુર નગરમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા સુદર્શન રાજા અને માતા દેવી રાણી હતાં. ભગવંત ગર્મે આવ્યા પછી રાણીએ સ્વપ્નમાં રત્નમય આરો તથા ધૂમ દીઠાં, એવો ગર્ભનો મહિમા જાણી અરનાથ નામ દીધું. તેમનું ત્રીશ ધનુષ્ય શરીરનું માન અને ચોરાશી હજાર વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. સુવર્ણ વર્ણ તથા લાંછન નંદાવર્તનું જાણવું.

શ્રી મહ્મીનાથ—મિથિલાનગરીમાં જન્મ્યા હતા. તેમના પિતા કુંભરાજા અને માતા પ્રભાવતી રાણી હતાં. ભગવંત ગર્મે આવ્યા પછી માતાને એક રાત્રિએ છૂંદે ઋતુનાં ફૂલની શય્યાએ સૂવાનો દોહલો ડપડ્યો, તે દેવતાએ પૂર્યો, એવો ગર્ભનો પ્રભાવ જાણી શ્રી મહ્મીનાથ નામ દીધું. તેમનું પંચીશ ધનુષ્ય શરીરનું માન અને પંચાવન હજાર વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. નીલવર્ણ તથા લાંછન કુંભનું જાણવું.

શ્રી મુનિસુવ્રત સ્વામિનો—રાજગૃહ નગરીમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા સુમિત્ર રાજા અને માતા પદ્મા રાણી હતાં. ભગવંત ગર્મે

તથા જે સામાન્ય કેવળીઓમાં શ્રેષ્ઠ છે, એવા તે તીર્થકરો મારા ઉપર પ્રસન્ન થાઓ ॥ ૫ ॥

આવ્યા પછી માતાપિતા મુનિરાજની પેરે શ્રાવકનાં મળાં બાર વ્રત સાચ-
વવા લાગ્યાં, એવો ગર્ભનો પ્રભાવ જાણી મુનિસુવ્રત નામ દીધું. તેમનું
વીશ ધનુષ્ય શરીરમાન અને ત્રીશ હજાર વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. કૃષ્ણ
વર્ણ તથા લાંછન કાચવાનું જાણવું.

શ્રી નમિજિન—મિથિલા નગરીમાં જન્મ્યા હતા. તેમના પિતા
વિજય રાજા અને માતા વપ્રા રાણી હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી સીમા-
હિયા રાજા ભગવંતના પિતાના શત્રુ હતા તે ચઢી આવ્યા. ગામના કિલ્લાને
ચોરે બાજુ લશ્કરનો પડાવ નાંચી વોંટી લીધું. રાજાને ઘણી બીક લાગી પળ
રાણીએ કિલ્લા ઉપર ચઢીને શત્રુઓને વાંકી નજરે જોયા. રાણીનું તેજ વૈરી
રાજાઓથી સ્વમાયું નહિ, તેથી સર્વ આવીને ભગવંતની માતાને નમસ્કાર
કરી કહેવા લાગ્યા કે અમારા ઉપર સૌમ્યદષ્ટિએ જુઓ. રાણીએ તેમના
ઉપર સૌમ્ય નજરે જોઈ માથે હાથ મૂક્યો. સર્વ રાજાઓ રાણીને પગે
લાગી આજ્ઞા માગી પોતપોતાને નગરે ગયા, એવો ગર્ભનો પ્રભાવ જાણીને
નમિનાથ નામ દીધું. તેમનું પન્નર ધનુષ્ય શરીરનું માન અને દશ હજાર
વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. સુવર્ણ વર્ણ તથા લાંછન નીલા કમઝનું જાણવું.

શ્રી અરિષ્ટનેમિ—પ્રમુનો સૌરીપુર નગરમાં જન્મ હતો. તેમના
પિતા સમુદ્રવિજય રાજા અને માતા શિવાદેવી રાણી હતાં. પ્રમુ ગર્ભે

મૂ०—કિત્તિયવંદિયમહિયા, જે એ લોગસ્સ ઉત્તમા સિદ્ધા ।
 આરુગ્ગબોહિલામં, સમાહિવરમુત્તમં દિંતુ ॥ ૬ ॥

શબ્દાર્થ:—

કિત્તિય—સ્તવ્યા	સિદ્ધા—સિદ્ધ થયા છે
વંદિય—વાંઘા	આરુગ્ગ—આરોગ્ય
મહિયા—પૂજ્યા	બોહિલામં—સમ્યગ્ દર્શનનો લાભ
જે એ—જેઓ, એ	સમાહિવરં—પ્રધાન સમાધિ
લોગસ્સ—લોકમાં	ઉત્તમં—ઉત્તમ
ઉત્તમા—ઉત્તમ	દિંતુ—આપો

આવ્યા પછી માતાએ સ્વપ્નમાં અરિષ્ટ ઇટલે કાઢ્યા રત્નની રેલ દીઠી તથા આકાશમાં ચક્ર ઉછાલતું દીઠું, એવો ગર્ભનો પ્રભાવ જાણી અરિષ્ટનેમિ નામ દીધું. બીજું નામ શ્રી નેમિનાથ. તેમનું દશ ધનુષ્ય શરીરમાનં અને એક હજાર વર્ષનું આયુષ્ય, શ્યામ વર્ણ અને લાંછન શંખનું હતું.

શ્રી પાર્શ્વનાથસ્વામીનો—વગારસીનગરીમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા અશ્વસેન રાજા અને વામા રાણી માતા હતાં. ભગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતાએ અંધારી રાત્રે પોતાની પાસે સર્પ જતો દીઠો. તે સર્પના જવાના માર્ગની વચમાં રાજાનો હાથ દેખી રાણીએ કુંવો કર્યો, તેથી રાજા જાગી ઝડપ્યા ને બોલ્યા કે ‘શા માટે હાથ કુંવો કર્યો?’ રાણીએ સર્પ દીઠાનું

કિત્તિયવંદિયમહિયા—જેઓ હિન્દુઆદિ દેવતાઓથી સ્તવાયેલા છે, વંદાયેલા છે, અને પૂજાયેલા છે.

જે એ લોગસ્સ ઉત્તમા સિદ્ધા—જેઓ સમસ્ત લોકોમાં ઉત્તમ છે, અને સિદ્ધ થયેલા છે, અર્થાત્ સિદ્ધિ પદને પામેલા છે તે મગવાન્ મને.

આરુગ્ગવોહિલામં—આરોગ્ય તથા સમ્યક્ત્વનો લાભ.

સમાદિવરમુત્તમં દિંતુ—તથા પ્રધાન—ઉત્તમ સમાધિ આપો અર્થાત્ સમાધિનું શ્રેષ્ઠ વરદાન આપો ॥ ૬ ॥

માવાર્થ—જેમને હિન્દુઆદિ દેવોએ પણ સ્તવ્યા છે, વાંધા છે અને પૂજ્યા છે, તથા જેઓ લોકને મધ્યે ઉત્તમ—પ્રધાન સત્તા સિદ્ધિ પદને પામ્યા છે, તે સર્વે તીર્થકરો મને આરોગ્ય—નીરોગીપણું, બોધિની પ્રાપ્તિ અને ઉત્તમ સમાધિનું વરદાન આપો ॥ ૬ ॥

કહ્યું. રાજા કહે ‘તમે જૂટું બોલો છો.’ પછી દીપક મંગાવી જોયું તો સર્પ દીઠો. તે વારે વિસ્મય પામી રાજાએ વિચાર્યું જે મેં ન દીઠો ને રાણીએ દીઠો એ ગર્ભનો પ્રભાવ છે, એમ જાણી શ્રી પાર્શ્વનાથ નામ દીધું. તેમનું નવ હસ્ત પ્રમાણ શરીર અને એક સો વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. નીલ વર્ણ તથા લાંછન સર્પનું જાણવું.

શ્રી વર્દમાનસ્વામીનો—ક્ષત્રિયકુંડનગરમાં જન્મ હતો. તેમના પિતા સિદ્ધાર્થ રાજા અને માતા ત્રિશલા રાણી હતાં. મગવંત ગર્ભે આવ્યા પછી માતા પિતા સમસ્ત ઋદ્ધિએ વૃદ્ધિ પામ્યા, ધન ધાન્યાદિકના મંડાર

મૂ०—ચંદેસુ નિમ્મલયરા, આઈચ્ચેસુ અહિયં પયાસયરા ।
સાગરવરગંભીરા, સિદ્ધા સિદ્ધિ મમ દિસંતુ ॥ ૭ ॥

શબ્દાર્થ:—

ચંદેસુ—ચંદના સમૂહથી	પેઠે, મોટા સમુદ્ર જેવા
નિમ્મલયરા—અતિનિર્મલ	ગંભીરા—ગંભીર
આઈચ્ચેસુ—સૂર્યના સમૂહથી	સિદ્ધા—સિદ્ધ ભગવાનો
અહિયં—અધિક	સિદ્ધિ—સિદ્ધિ—મોક્ષને
પયાસયરા—પ્રકાશ કરનારા	મમ—મને
સાગરવર—સ્વયંભૂરમગ સમુદ્રની	દિસંતુ—આગો

તથા દેશ નગરાદિકની વૃદ્ધિ થઈ. સર્વ રાજા આજ્ઞામાં વર્તવા લાગ્યા, એવો ગર્ભનો પ્રભાવ જાણી વર્ધમાન નામ દીધું. વઢી બાલ્યાવસ્થામાં મેરુ-પર્વત અંગુઠે ચાંપ્યો તથા આમલકી કોડા કરતાં દેવતા હાર્યો, માટે હિંદમહારાજે શ્રી મહાવીર એવું બીજું નામ દીધું. તેમનું સાત હાથનું શરીર અને બહોતેર વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું. સુવર્ણ વર્ણ અને લાંછન સિંહનું જાણવું. મહાવીરસ્વામી ૨૪ મા તીર્થંકર થયા. ત્યાર પછી કોઈ પણ તીર્થંકર ભગવાન થયા નથી તેમજ આ અવસર્પિણી કાલમાં થવાના પણ નથી. હાલમાં જે જૈનધર્મ પ્રવર્તે છે તે શ્રી વીરપ્રભુનું જ શાસન સમજવું. તેમની પાટે સુધર્માસ્વામી ગણધર થયા. હાલમાં જે સાધુઓ જૈનધર્મને માનનારા છે તે સઘડા તેઓની પાટપરંપરા થયેલા સમજવા.

ચંદ્રેસુ નિમ્મલયરા—જેઓ ચંદ્રોથી પણ અધિક નિર્મલ છે.

આદ્યેસુ અહિંયં પયાસયરા—જેઓ સૂર્યોથી પણ અધિક પ્રકાશ કરવાવાળા છે.

સાગરવરગંભીરા—અને જેઓ મોટા સમુદ્ર—સ્વયંભૂરમણ નામના-સમુદ્રની જેમ ગંભીર છે.

સિદ્ધા સિદ્ધિં મમ દિસંતુ—એવા સિદ્ધ ભગવાન મને મોક્ષ આપો, અર્થાત્ સિદ્ધ પરમાત્માના અવલમ્બનથી મને મોક્ષ પદ મળો ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ—સર્વચંદ્રોથી વિશેષ નિર્મલ, સર્વ સૂર્યોથી અધિક પ્રકાશ કરનારા અને સ્વયંભૂરમણ સમુદ્ર જેવા ગંભીર સિદ્ધ ભગવંતો મને મોક્ષમાર્ગ દેવાડો, પૃથ્વી મોક્ષ આપો, અર્થાત્ તેમના આલંબનથી મને મોક્ષની પ્રાપ્તિ થાઓ ॥ ૭ ॥

પદ ૨૮, સંપદા ૨૮, ગુરુ ૨૭, લઘુ ૨૨૯, સર્વવર્ણ ૨૫૬.

इति लोगस्स- नामस्तव सूत्र ७.

॥ ૮ અથ પહિલેહણા ॥

૧ ઇચ્છામિ સ્વમાસમગો વંદિતં જાવણિજ્ઞાણ નિસીહિઆણ મત્થણ્ણ વંદામિ ॥ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ પહિલેહણં સંદિસ્સાણ મિ ॥ ઇચ્છં ॥

२ इच्छामि स्वमासमणो वंदितं जावणिज्जाए निसीहिआए मत्थएण
वंदामि ॥ इच्छाकारेण संदिसह भगवन् पडिलेहणं करेमि ॥ इच्छं ॥

(पछी मुहपत्तिनी २५ पडिलेहणा तथा शरीरनी २५ पडिलेहणा
करवी । पडिलेहणा करती वखते नीचे लखेला पचास बोल चितववा)

॥ पडिलेहणाना ५० बोल ॥

मुहपत्तिनी २५ पडिलेहणा—सम्यक्त्वमूल निर्मल दृष्टि
जीव जोई जयणा करुं. (एम बोली दृष्टि पडिलेहणा करवी) सम्य-
क्त्वमोहनीय, मिश्रमोहनीय, मिथ्यात्वमोहनीय परिहरुं ॥ कामराग, स्नेह
राग, दृष्टिराग परिहरुं ॥ सुदेव, सुगुरु, सुधर्म आदरुं ॥ कुदेव, कुगुरु,
कुधर्म परिहरुं ॥ ज्ञान, दर्शन, चारित्र आदरुं ॥ ज्ञानविराधना, दर्शन-
विराधना, चारित्रविराधना परिहरुं ॥ मनोगुति, वचनगुति, कायगुति
आदरुं ॥ मनोदंड, वचनदंड, कायदंड परिहरुं ॥

शरीरनी २५ पडिलेहणा—इत्थ, रति, अरति परिहरुं ॥ भय,
शोक, दुःख, परिहरुं ॥ कृष्णलेश्या, नीललेश्या, कापोतलेश्या परिहरुं ॥
कङ्कितारव, रसगारव, सातगारव, परिहरुं ॥ मायाशय्य, नियागशय्य,
मिथ्यात्वशय्य परिहरुं ॥ क्रोध, मान, परिहरुं ॥ माया, लोभ परिहरुं,
पृथ्वीकाय, अप्काय, तेजकाय, वायुकाय, वनस्पतिकाय, व्रसकाय
विराधना परिहरुं ॥ (पछी)

१ इच्छामि स्वमासमणो वंदितं जावणिज्जाए निसीहिआए मत्थएण
वंदामि ॥ इच्छाकारेण संदिसह भगवन् सामाइयं संदिस्साएमि ॥ इच्छं ॥

૨ ઇચ્છામિ સ્વમાસમણો વંદિતું જાવણિજાણ નિસીહિઆણ મત્થણ્ણ
વંદામિ ॥ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ સામાઈયં ઠાણમિ ॥ ઇચ્છં ॥

(પછી એક નવકાર ગળી નીચે પ્રમાણે બોલે)

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ, ભગવન્ સામાયિક દંડક ઉચ્ચરાવોજી ॥
એમ બોલી સામાયિક ઉચ્ચરે ॥

॥ ૧ અથ× કરેમિ ભંતે સૂત્ર વા સામાયકનું પચ્ચક્કવાણ ॥

મૂ૦—કરેમિ ભંતે! સામાઈયં । સાવજ્ઞં જોગં પચ્ચક્કવામિ
જાવ નિયમં પજ્જુવાસામિ દુવિહં તિવિહેણં ॥

શબ્દાર્થ:—

કરેમિ—કરું છું

ત્યાગ કરું છું

ભંતે !—હે ભગવન્ !

જાવ—જ્યાંસુધી

સામાઈયં—સામાયિક

નિયમં—નિયમોનું

સાવજ્ઞં—સાવધ, પાપ સહિત

પજ્જુવાસામિ—સેવન કરું

જોગં—વ્યાપારનો

દુવિહં—બે પ્રકારે

પચ્ચક્કવામિ—નિષેધ કરું છું,

તિવિહેણં—ત્રણ પ્રકારે

× સમ એટલે સરખું છે મોક્ષ સાધન પ્રત્યે સામર્થ્ય જેનું એવા
જ્ઞાન દર્શનનો આય એટલે લાભ છે જેમાં તે અથવા સમ એટલે મધ્યસ્થ
આવ તેનો લાભ જેમાં થાય છે તે અથવા સમ એટલે સમાનભાવ—સર્વ

કરેમિ મંતે સામાયક—દે ભગવન્ (હું સામાયક ગ્રહણ કરું છું)

સાવજં જોગ પચ્ચક્ષામિ—તે માટે પાપવાઝા વ્યાપારનો ત્યાગ કરું છું.

જીવને મિત્ર તરીકે લેખવારૂપ લાભ જેમાં થાય છે તે સામાયક કહિયેં, પ્રત્યાહ્યાનના માંગા ૪૯ છે, તેમાં ૪૦ મા માંગે સામાયક થાય છે. પાપ સહિત વ્યાપાર કરું નહિ, કરાવું નહિ, મન વચન કાઢાયેં. એ ૪૦ મો માંગો છે.

માંગા ૪૯ કરવાની રીત:-

આંક ૧૧-૧ કરણ.	૧ યોગ.	માંગા ૯	૯ મઝી.
આંક ૧૨-૧ કરણ.	૨ યોગ.	માંગા ૯	૧૮ ,,
આંક ૧૩-૧ કરણ.	૩ યોગ.	માંગા ૩	૨૧ ,,
આંક ૨૧-૨ કરણ.	૧ યોગ.	માંગા ૯	૩૦ ,,
આંક ૨૨-૨ કરણ.	૨ યોગ.	માંગા ૯	૩૯ ,,
આંક ૨૩-૨ કરણ.	૩ યોગ.	માંગા ૩	૪૨ ,,
આંક ૩૧-૩ કરણ.	૧ યોગ.	માંગા ૩	૪૫ ,,
આંક ૩૨-૩ કરણ.	૨ યોગ.	માંગા ૩	૪૮ ,,
આંક ૩૩-૩ કરણ.	૩ યોગ.	માંગો ૧	૪૯ ,,

૪૯ તે આ પ્રમાણે—

જાવ નિયમં પજ્જુવાસામિ—જ્યાંસુધી હું આ નિયમનું સેવન કરું ત્યાં સુધી.

દુવિહં તિવિહેણં—બે કરણ (કરવું, કરાવવું,) અને ત્રણ યોગથી મન વચન, કાયારૂપ.

ભાવાર્થ—હે ભગવન્ ! હું સામાયિક વ્રત ગ્રહણ કરું છું. ઇટલે રાગદ્વેષનો અભાવ અને જ્ઞાન, દર્શન તથા ચારિત્રનો પ્રાપ્તિરૂપ સામાયિકને કરું છું, તેથી સાવધ યોગનો હું ત્યાગ કરું છું, અને જ્યાંસુધી આ નિયમનું હું સેવન કરું ત્યાંસુધી બે કરણ અને ત્રણ પ્રકારે ઇટલે.

૧ મને કરવું નહીં.	૧૨ મન વચને અનુમોદવું નહીં.
૨ મને કરાવવું નહીં.	૧૩ મન કાયાએ કરવું નહીં.
૩ મને અનુમોદવું નહીં.	૧૪ મન કાયાએ કરાવવું નહીં.
૪ વચને કરવું નહીં.	૧૫ મન કાયાએ અનુમોદવું નહીં.
૫ વચને કરાવવું નહીં.	૧૬ વચન કાયાએ કરવું નહીં.
૬ વચને અનુમોદવું નહીં.	૧૭ વચન કાયાએ કરાવવું નહીં.
૭ કાયાએ કરવું નહીં.	૧૮ વચન કાયાએ અનુમોદવું નહીં.
૮ કાયાએ કરાવવું નહીં.	૧૯ મન વચન કાયાએ કરવું નહીં.
૯ કાયાએ અનુમોદવું નહીં.	૨૦ મન વચન કાયાએ કરાવવું નહીં.
૧૦ મન વચને કરવું નહીં.	
૧૧ મન વચને કરાવવું નહીં.	

मू०—मणेणं वायाए काएणं । न करेमि न कारवेमि ।
तस्स भंते पडिक्कमामि निन्दामि गरिहामि अप्पाणं वोसिरामि ॥

शब्दार्थः—

मणेणं—मनथी

वायाए—वचनथी

काएणं—कायाथी

न करेमि—न करुं

न कारवेमि—न करावुं

तस्स—तेथी, पूर्वे में करेला
पापथी

भंते—हे भगवन् !

पडिक्कमामि—निवृत्त थाउं लुं,
पाछो हटुं लुं

निन्दामि—निंदा करुं लुं

गरिहामि—गुरु महाराजनी साक्षीए
निंदा करुं लुं

अप्पाणं—पोताने, आत्माने

वोसिरामि—पापथी हटुं लुं

२१ मन वचन कायाए अनुमोद-
वुं नहीं.

२२ मने करवुं कराववुं नहीं.

२३ वचने करवुं कराववुं नहीं.

२४ कायाए करवुं कराववुं नहीं.

२५ मने करवुं, अनुमोदवुं नहीं.

२६ वचने करवुं अनुमोदवुं नहीं.

२७ कायाए करवुं अनुमोदवुं नहीं.

२८ मने कराववुं अनुमोदवुं नहीं.

२९ वचने कराववुं अनुमोदवुं
नहीं.

३० कायाए कराववुं अनुमोदवुं
नहीं.

३१ मन वचने करवुं कराववुं
नहीं.

મળેણં વાયાએ કાણં—મન, વચન અને કાચ એ ત્રણ પ્રકારના યોગથી.

ન કરેમિ ન કારવેમિ—હું પોતે પાપ વ્યાપારને ન કરું, અને બીજાને ન કરાવું, અર્થાત્ પાપ વ્યાપારને પોતે કરવો અને બીજા પાસે કરાવવો એ બંને ક્રિયાનો ત્યાગ કરું.

૩૨ મન કાચાએ કરવું કરાવવું નહીં.

૩૩ વચન કાચાએ કરવું કરાવવું નહીં.

૩૪ મન વચને કરવું અનુમોદવું નહીં.

૩૫ મન કાચાએ કરવું અનુમોદવું નહીં.

૩૬ વચન કાચાએ કરવું અનુમોદવું નહીં.

૩૭ મન વચને કરાવવું અનુમોદવું નહીં.

૩૮ મન કાચાએ કરાવવું અનુમોદવું નહીં.

૩૯ વચન કાચાએ કરાવવું અનુમોદવું નહીં.

૪૦ મન વચન કાચાએ કરવું કરાવવું નહીં.

૪૧ મન વચન કાચાએ કરવું અનુમોદવું નહીં.

૪૨ મન વચન કાચાએ કરાવવું અનુમોદવું નહીં.

૪૩ મને કરવું, કરાવવું અનુમોદવું નહીં.

૪૪ વચને કરવું કરાવવું અનુમોદવું નહીં.

૪૫ કાચાએ કરવું કરાવવું અનુમોદવું નહીં.

તસ્સ મંતે ! પઢિક્કમામિ—હે ભગવન્ ! તે પૂર્વે કરેલાં પાપથી પાછો હટું છું.

નિંદામિ ગરિહામિ—આત્મ સાક્ષીએ તે અપરાધની નિંદા કરું છું, અર્થાત્ હૃદયથી તેને સ્વરાગ સમજું છું, ગુરુ મહારાજની સામે ગુરુ મહારાજની સાક્ષીએ તે પાપની વિશેષ નિંદા કરું છું.

અપ્પાણં વોસિરામિ—આ રીતે હું પોતાના આત્માને પાપથી પાછો હટાવું છું,

માનાર્થ—મન, વચન અને કાયાએ કરીને બે કરણનો ત્યાગ ઇટલે હું પોતે પાપવ્યાપાર કરું નહીં, તથા કરાવું નહીં, હે ભગવન્ ! પૂર્વે કરેલા તે પાપ વ્યાપારથી હું નિવર્તું છું, તેની હૃદયમાં નિંદા કરું છું, ગુરુની સમક્ષ ગર્હા કરું છું, અને એવા પાપવાળા મારા આત્માને હું વોસરાવું છું ઇટલે તજું છું, અર્થાત્ પાપથી મુક્ત કરું છું ॥

ગાથા ૧, ગુરુ ૭, લઘુ ૬૯, સર્વવર્ણ ૭૬.

૪૬ મન વચને કરવું કરાવવું
અનુમોદવું નહીં.

૪૮ વચન કાયાએ કરવું કરાવવું
અનુમોદવું નહીં.

૪૭ મન કાયાએ કરવું કરાવવું
અનુમોદવું નહીં.

૪૯ મન વચન કાયાએ કરવું
કરાવવું અનુમોદવું નહીં.

ए ૪૯ માંગાને ત્રણ કાલ (મૃત મવિધ્ય વર્તમાન)થી ગણતાં
૧૪૭ માંગા થાય.

॥ અથ સુગુરુ વન્દન સૂત્રમ્* ॥

મૂ०—ઇચ્છામિ સ્વમાસમણો ! વંદિતં જાવણિજ્જાણ
નિસીહિઆણ ॥ ૧ ॥

શબ્દાર્થ:—

ઇચ્છામિ—હું ઇચ્છું છું

સ્વમાસમણો—હે ક્ષમાશ્રમણ !

વંદિતં—વંદન કરવાને

જાવણિજ્જાણ—શરીરની શક્તિને
અનુસારે

નિસીહિઆણ—અન્ય વ્યાપારનો
ત્યાગ કરીને, (નિવૃત્તથઈને)

*આ સૂત્રવડે આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, પ્રવર્ત્તક, સ્થવિર અને સ્નાયિક
એ પાંચ પદસ્થ ગુરુમહારાજને વંદન કરાય છે તેથી આ સૂત્રનું નામ સુગુરુ-
વાંદના. જ્યારે ગુરુમહારાજ શાંત ચિત્તે, સન્મુખ આસને બેઠા હોય અને
વંદન દેવરાવવામાં ઉજમાલ હોય ત્યારે તેઓની આજ્ઞા માગીને વંદના
કરવી. પણ વ્યાક્ષિત ચિત્ત હોય, અવળા મુખે બેઠા હોય, આહાર નીહાર
કરતાં હોય અગર કરવાને ઇચ્છતા હોય, ત્યારે વંદન કરવું નહિ. કેમકે
તેથી તેમનો અનાદર અને આશાતના થાય છે, એ વાત લક્ષ્યમાં રાખવી,
પ્રતિક્રમણ કરતાં, વાત્તના લેતાં, કાઉસ્સમ્મા કરતાં, અપરાધ સ્વમાવતાં,
પ્રાહુણા સાધુજી આવે ત્યારે, આલોચના લેતાં, પચ્ચલ્લક્ષણ કરતાં, અને
અંત સમય અનશન આદરતાં વંદન અવશ્ય કરવું જોઈએ.

इच्छामि स्वमासमणो ! वंदितं जावणिज्जाए निसीहिआए—
 हे क्षमाश्रमण गुरुमहाराज ! हुं शरीरની શક્તિને અનુસારે આપને વાંદવા
 चाहું છું (इच्छुं છું) ॥ ૧ ॥

भावार्थ—હે ક્ષમાશ્રમણ ! હું શરીરને અન્ય પાપ વ્યાપારથી
 નિવૃત્ત કરી શક્તિ પ્રમાણે આપને વંદના કરવા ઇચ્છું છું. (આ પ્રમાણે
 શિષ્ય પૂછે ત્યારે જો ગુરુમહારાજ અસ્વસ્થ હોય તો ‘તિવિહેણ’ એવો
 શબ્દ બોલે, આથી શિષ્ય સંક્ષેપથી વંદન કરવાની આજ્ઞા મળી એમ
 સમજે છે, આવી ગુરુની ઇચ્છા જણાય તો શિષ્યે પણ સંક્ષેપથી જ વંદના
 કરવી, પરંતુ જો ગુરુ સ્વસ્થ હોય તો ‘છંદેણ’ એવો શબ્દ બોલે, તેથી
 ઇચ્છાનુસાર વંદનની આજ્ઞા મળી એમ શિષ્ય સમજે છે.) ત્યારે શિષ્ય
 આ પ્રમાણે પ્રાર્થના કરે છે—

મસ્તક નમાવવાવડે વંદન થાય તે **ફિટ્ટાવંદન**, બે સ્વમાસમણ
 દેવા વડે વંદન થાય તે **થોમવંદન** અને બે વાંદણાં દેવાવડે **દ્વાદશાવર્ત-
 વંદન** થાય છે. એ ત્રણ વંદનાના અનુક્રમે જઘન્ય, મધ્યમ અને ઉત્કૃષ્ટ
 એમ ત્રણ ભેદ ગણાય.

આ વાંદણાં દેતાં પશ્ચીશ આવશ્યક સાચવવાં જોઈએ તે ન સાચવે
 તો વંદન કરનાર પણ નિર્જેરાફલ પામે નહિ. તે આવશ્યક આ પ્રમાણે—

‘इच्छामि स्वमासमणो’ પ્રમુખ ‘अणुजाणह’ પર્યંત બોલતાં
 પોતાનું અર્ધું શરીર નમાડી દેવામાં આવે તે પ્રથમ **અવનત** અને ફરી
 બીજીવાર પણ તેમજ કરતાં બીજું **અવનત** જાણવું, જન્મ થતી વસ્તુ

મૂ०—અણુજાળહ મે મિડગ્ગહં ॥ ૨ ॥

શબ્દાર્થ.

અણુજાળહ—આજ્ઞા આપો
મે—મને

મિડગ્ગહં—પરિમિત અવપ્રહની

અણુજાળહ મે મિડગ્ગહં—માટે મને પરિમિત અવપ્રહની આજ્ઞા આપો ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—હે ગુરુમહારાજ ! મને મિત અવપ્રહની ઇટલે સાઢાત્રણ હાથ પ્રમાણ ક્ષેત્રની આજ્ઞા આપો, તે સાંમઝી ગુરુમહારાજ ‘અણુજાળમિ’ હું આજ્ઞા આપું છું એમ કહે.

અથવા દીક્ષા યોગ આદરતી વચ્ચે જોવી મુદ્રા હોય તેવી નમ્ર મુદ્રા (બે હાથ જોડી લલાટે લગાડવારૂપ) વંદન કરતી વચ્ચે ધારણ કરવી તે યથાજાત જાણવું. ‘અહો કાયં, કાય’ રૂપ ત્રણ અને ‘જતા મે, જવણિજ્જં ચ મે’ રૂપ બીજા ત્રણ એમ છ, એક વચ્ચેના વંદનમાં અને તે છ બીજી વચ્ચેના વંદનમાં મઝી ૧૨ આર્ચત (ગુરુચરણે હાથનાં તઝાં લગાડી પઢી તે પોતાના લલાટે લગાડવારૂપ) થાય છે. ‘કાય સંકાસં’ કહેતાં સ્વમસ્તક ગુરુચરણે નમાડવું. તથા “ સ્વામેભિ સ્વમાસ-મણો ” કહેતાં ફરી સ્વમસ્તક નમાડવું એવી રીતે બીજીવાર વંદન કરતાં બે વચ્ચે મસ્તક નમાડવું. એમ સર્વ મઝી ચાર વચ્ચે શિર નમન થાય છે, મન, વચન અને કાયાને અન્ય વ્યાપારથી નિવર્તાવી વંદન કરતી વચ્ચે સારી રીતે ગોપત્રી રાક્ષવારૂપ ત્રણ ગુપ્તિ જાણવી. ‘અણુજાળહ મે મિડગ્ગહં’

त्यारे शिष्य आ प्रमाणे करे—

मू०—निसीहि अहोकायं कायसंफासं खमणिज्जो भे
किलामो, अप्पकिलंताणं बहुसुभेण भे दिवसो वड्ढकंतो ! ॥३॥
जत्ता भे ? ॥४॥ जवणिज्जं च भे ? ॥५॥

शब्दार्थ

निसीहि—पापक्रिडाने रोकने
अहोकायं—आपना चरणने
कायसंफासं—मारा उत्तमांगवडे
स्पर्श करुं छुं
खमणिज्जो—आप क्षमा करवा
योग्य छो
भे—आपनो
किलामो—खेद थयो होय—कांइ
बाधा पीडा थइ होय तो ते

अप्पकिलंताणं—अल्प ग्लानि-
वाळा एवा
बुहुसुभेण—घणा शुभ भाववडे
करीने
दिवसो—आ दिवस
वड्ढकंतो !—व्यतीत थयो छे ?
जत्ता—यात्रा
भे—आपनी
जवणिज्जं—एन तथा इंद्रियोनी
पीडा रहित वर्त्ते छे ?

कही बन्ने वखत वंदन करतां गुरु—आज्ञा पामीने अवग्रहमां प्रवेश
करवो ते बे प्रवेश जाणवा, अने प्रथम वंदन करती वखते 'आवस्सि-
आए' कहीने अवग्रहमांथी बाहेर नीकळवुं ते एक निष्क्रमण समजवुं
एवी रीते द्वादशावर्त वंदन करती वखते पच्चीश आवश्यक साचववां ज
जोइए. तेमज द्वादशावर्त वंदनना ३२ दोष ते पण टाळवा जोइए. ते
३२ दोष नीचे प्रमाणे:—

निसीहि—गुरुवंदन सिवाय बीजो व्यापार निषेध्यो छे, एवो शिष्य.

अहो-कायं—आपना चरणे.

कायसंफासं—मारा उत्तमांगवडे स्पर्श कहं छुं.

खमणिज्जो भे किलामो—मारा स्पर्श करवाथी आपने कांइ पण बाधा—पीडा थइ होय तो ते आप क्षमा करवा योग्य छे.

अप्पकिलंताणं बहुसुमेण भे दिवसो वइकंतो—अल्प ग्लानिवाळा एवा आपनो आ दिवस घणा शुभ भाववडे करीने व्यतीत थयो छे ?

जत्ता भे ?—आपनी यात्रा.

जवणिज्जं च भे ?—तथा आपनुं शरीर मन तथा इन्द्रियोनी पीडारहित वर्ते छे ?

१ अनाहुतदोष—गुरुनो अनादर करवो ते.

२ स्तब्धदोष—विनयपूर्वक गुरुने नमन नहि करतां स्तब्धपणे टटार उभा रहे ते. सुलादिक रोग थयो होय तो द्रव्यथी न नमी शके पण नमवाना भाव होय तो ते श्रेष्ठ कहेवाय. पण जे जाणी जोइने स्तब्धपणे उभो रहे तेने अविनयी जाणवो.

३ पविद्धदोष—कांइपण व्यवस्था वगर जवा देवानी क्रिया ते वेठरूप जाणीने करे अने संपूर्ण करे नहि ते त्रीजो पविद्ध दोष.

४ सपिंडितदोष—मुखथकी सूत्रना वचन सिवाय बीजा वचन बोले अने पीताना हाथ पग स्थिर राखे नहीं ते सपिंडित दोष.

માવાર્થ—પછી શિષ્ય માત્ર ગુરુવંદન સિવાય અન્ય ક્રિયારૂપ વ્યાપારનો નિષેધ કરી, અવગ્રહમાં પ્રવેશ કરી, વિધિપૂર્વક બેસી સાધુ હોય તો હાથા ઢોંચણ ઉપર અને શ્રાવક હોય તો ચરવલા ઉપર મુખવલ્લિકા મૂકી બે હાથ લલટે લગાડી ગુરુના ચરણને સ્પર્શ કરતો આ પ્રમાણે બોલે—આપના અષ્ટકાયને ઇટલે ચરણોને મારા હાથ અને મસ્તકે કરી સારી રીતે સ્પર્શ કરવાને મને આજ્ઞા આપો. પછી ગુરુની આજ્ઞા પામી ગુરુના ચરણ પ્રત્યે પોતાના હાથ તથા મસ્તકે કરી સ્પર્શ કરે. પછી મસ્તકે બે હાથ લગાડી ગુરુની સન્મુખ દૃષ્ટિ રાખી—‘સ્વમણિજ્ઞો મે’ ઇત્યાદિ પદો બોલે. ઇટલે કે હે મગવંત ! મારા સ્પર્શથી આપને કાંઈ શ્વેદ થયો હોય તો તે આપ ક્ષમા કરવાને લાયક છો. તથા અલ્પ ગ્લાનિવાળા આપનો

૫ ટોલકદોષ—તીડપક્ષીની પેઠે એક જગ્યાએ સ્થિર નહિ બેસતાં જેમતેમ ઉઠવેશ કરી વંદન કર્યા કરે તે.

૬ અંકુશદોષ—ગુરુ ડાહ્યા હોય કે બેઠા હોય તેનો વિચાર કર્યા વગર તેમને આગ્રહથી બેસાડીને પોતે વાંદે. મહારાજ બેસી જાઓ મારે વાંદવા છે એમ કહે, તે છઠો અંકુશદોષ.

૭ કચ્છપદોષ—વાંદતી વચ્ચે કાચબાની પેટે આગળ પાછળ ફર્યા કરે તે સાતમો કચ્છપદોષ.

૮ મત્સ્યદોષ—માછલું જેમ પાણીમાં સ્થિર રહેતું નથી તેમ જે વંદન કરતાં સ્થિર રહે નહિ તે આઠમો મત્સ્યદોષ.

૯ મનપ્રદુષ્ટદોષ—ગુરુ પાસેથી પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે કાર્યસિદ્ધ ન થવાથી મનમાં દ્વેષ અને ઈર્ષ્યા લાવીને વાંદે તે નવમો મનપ્રદુષ્ટદોષ.

આજનો દિવસ સુખે સમાધિનું નિર્ગમન થયો છે ? ત્યારે ગુરુ 'તહત્તિ' કહે, ઇટલે હા, સુખે સમાધિનું વ્યતીત થયો છે. પછી શિષ્ય આ પ્રમાણે કહે—હે પૂજ્ય ! આપની તપ, નિયમ, સંયમ અને સ્વાધ્યાયરૂપ યાત્રા નિરાવાધપણે વર્તે છે ? ત્યારે ગુરુ કહે કે—'તુમ્હં પિ વદ્મ' તમારી પણ સંયમ યાત્રા નિરાવાધે વર્તે છે ? ત્યારે શિષ્ય બોલે કે—આપનું શરીર ઇન્દ્રિય તથા નોન્દ્રિયની (મન) પીડા રહિત છે ? ત્યારે ગુરુ કહે કે 'એવં' હા. એમ જ છે.

૧૦ વેદિકાદોષ—બે હાથ ઘુંટણ ઉપર મુકવા અથવા બન્ને હાથની વચ્ચે ઘુંટણ રાખવા, બે હાથની વચ્ચે એક ઘુંટણ રાખે અથવા સ્વોઠામાં હાથ રાખે એવી રીતે વંદન ક્રિયા કરે તે વેદિકાદોષ.

૧૧ ભયદોષ—જો હું નહિ વાંદું તો આચાર્ય મને કાઢી મુકશે અથવા એમને માતું લાગશે, એમ ભયથી વાંદવું તે અગૌરવમો ભયદોષ.

૧૨ ભજંતદોષ—બીજાઓ પણ ગુરુને ભજે છે માટે હું પણ ભજવાના પૂર્વક વાંદુ તો ઠીક, એમ વિચારવું તે ભજંતદોષ.

૧૩ મૈત્રીદોષ—જો હું આચાર્યને વાંદીશ તો આચાર્ય મારી સાથે મૈત્રીભાવ રાખશે અને મારાપર પ્રીતિ રાખશે તે મૈત્રીદોષ.

૧૪ ગારવદોષ—સમાચારીમાં લોકો મને શ્રેષ્ઠ ક્રિયાપાત્ર કહેશે એમ વિચારીને વાંદવું તે ગારવદોષ.

૧૫ કારણવાંદણું—આલોકના સુખની ઇચ્છાથી જે વાંદે તે કારણદોષ.

હવે શિષ્ય પોતાના અપરાધની ક્ષમા માગે છે—

મૂ०—સ્વામેમિ સ્વમાસમણો ! દેવસિઅં વઙ્કમં ॥ ૬ ॥
 આવસ્સિયાણ પઢિકમામિ સ્વમાસમણાણં દેવસિઆણ આસાય-
 યાણ તિલીસન્નયરાણ જં કિંચિ મિચ્છાણ મણદુક્કડાણ વય-
 દુક્કડાણ કાયદુક્કડાણ, કોહાણ માણાણ માયાણ લોહાણ
 સવ્વકાલિઆણ • સવ્વમિચ્છોવયારાણ સવ્વધમ્માઙ્કમણાણ
 આસાયણાણ જો મે અહિઆરો કઓ તસ્સ સ્વમાસમણો પઢિ-
 કમામિ નિંદામિ ગરિહામિ અપ્પાણં વોસિરામિ ॥ ૭ ॥

શબ્દાર્થ:—

સ્વામેમિ—હું સ્વામું હું

સ્વમાસમણો—હે ક્ષમાશ્રમણ !

દેવસિઅં—દિવસ સંબંધી

વઙ્કમ્મં—અપરાધને

આવસ્સિયાણ—આવશ્યક ક્રિયા

સંબંધી અતિચારને

૧૬ સ્તૈન્યદોષ—બીજાથી શરમાઈને તેમની નજર ચુકવીને વાંદી
 લેવું તે સ્તૈન્યદોષ.

૧૭ પ્રત્યનીકદોષ—આહારનિહારના કામ વચ્ચે જો વાંદવું તે
 પ્રત્યનીકદોષ.

૧૮ રુદ્ધદોષ—ક્રોધાયમાન થયો થકો અથવા ગુરુને ક્રોધાય-
 માન કરતો થકો વાંદે તે રુદ્ધદોષ.

૧૯ તર્જીતદોષ—મસ્તક, આંગઠી કે અંગુલીવચ્ચે ગુરુની તર્જના
 કરવી છૂટકે યાદ રાખજો, એમ મય ગુરુને બતાવે અને વાંદે તે તર્જીતદોષ.

પડિકમામિ--પડિકમું હું પટલે
તે થકી નિવૃત્ત થાઉં હું

સ્વમાસમણાં--આપ ક્ષમાશ્રમ-
ગોની

દેવસિઆણ--દિવસ સંબંધી

આસાયણાણ--આશાતના વહે

તિત્તીસન્નયરાણ--તેત્રીશમાંથી
કોઈ પળ એક

જં કિંચિ--જે કાંઈ

મિચ્છાણ--મિથ્યાભાવથી થયેલી

મળદુક્કડાણ--મનના દુષ્કૃતવાળી

વચ્ચદુક્કડાણ--વચનના દુષ્કૃત-
વાળી

કાયદુક્કડાણ--કાયાના દુષ્કૃત-
વાળી

કોહાણ--ક્રોધથી થયેલી

માણાણ--માનથી થયેલી

માયાણ--માયાથી થયેલી

લોહાણ--લોભથી થયેલી

સર્વકાલિઆણ--સર્વકાલ
સંબંધી

સર્વમિચ્છોવયારાણ--સર્વ પ્ર-
કારના મિથ્યા ઉપચાર
સંબંધી

સર્વધર્મ--સર્વ પ્રકારના ધર્મનું
અફકમણાણ--ઝાંઘન કરવાથી
થયેલી

૨૦ શઠદોષ--વાંદવાથી ગુરુ અને વીજાઓ મારો વિશ્વાસ કરશે
એમ વિચારીને વાંદવું તે શઠદોષ.

૨૧ હીલિતદોષ--પાછાથી ગુરુની હેલનાકરે અને વાંદે તે

૨૨ કુંચિતદોષ--વાંદતાં વાંદતાં દેશાદિ સંબંધી વચન વિકૃત
કરે તે કુંચિતદોષ.

૨૩ દ્રષ્ટાદ્રષ્ટદોષ--લોકોને દેસાડવાને લોકો હોય ત્યારે જે વાંદે
તે દ્રષ્ટાદ્રષ્ટદોષ.

આસાયણા—આશાતનાવડે
 જો—જે કાંઈ, મે—મેં
 અડ્યારો—અતિચાર
 કઓ—કયોં હોય,
 તસ્સ—તેને
 પઢિકમામિ—હું પઢિકમું હું

નિંદામિ—નિંદું હું
 ગરિહામિ—ગુરુ સાક્ષીએ ગર્હા
 કરું હું
 અપ્પાણં—તેવા પાપમય આત્માને
 વોસિરામિ—વોસરાવું હું—પાછો
 સેંચી લઉં હું

૨૪ શૃંગદોષ—સમુખ હાથ નહિ રાખતાં જમણી અને ડાબી બાજુએ રાखોને વાંદવું તે શૃંગદોષ.

૨૫ કરદોષ—વાંદવાનો કર માનીને વાંદવું ઇટલે શું કરીએ વાંધા વિના છુટકો નથી એમ કહે તે કરદોષ.

૨૬ મોચનદોષ—વાંદવાના કરમાંથી મુક્ત થવાનો ઇચ્છાથી વાંદવું ઇટલે ચાલો આ કામ એક ઉકેલી લઈએ તે મોચનદોષ.

૨૭ આશ્લિષ્ટઅનાશ્લિષ્ટદોષ—જમીન ઉપર મસ્તક લગાડે ન લગાડે અથવા રજોહરણ સાથે હાથ લગાડે પણ મસ્તકે ન લગાડે, મસ્તકે લગાડે પણ રજોહરણે ન લગાડે, મસ્તકે ન લગાડે અને રજોહરણે પણ ન લગાડે તે આશ્લિષ્ટ અનાશ્લિષ્ટદોષ જાણવો અને ચોથો ભાંગો જે બન્નેને હાથ લગાડીને વાંદે તે દોષ નથી.

૨૮ ન્યૂનદોષ—ઉતાવળથી પાઠ કહેતાં વચન રહી જાય તે ન્યૂનદોષ.

સ્વામેમિ સ્વમાસમણો ! દેવસિઅં, વરૂક્કમં—હે ક્ષમાશ્રમણ !
દિવસ સંબંધી અપરાધને હું સ્વામું છું ॥ ૬ ॥

આવસ્સિયાએ પડિક્કમામિ —આવશ્યક ક્રિયાસંબંધી અતિચારને પડિક્કમું છું એટલે તે થકી નિવૃત્ત થાઉં છું.

સ્વમાસમણાણં દેવસિઆએ, આસાયણાએ તિત્તીસન્નયરાએ—
આપ ક્ષમાશ્રમણોની દિવસ સંબંધી તેત્રીશ આશાતનામાંથી કોઈ પણ એક આશાતનાવડે.

જં કિંચિ મિચ્છાએ—અને જે કાંઈ મિથ્યામાવથી થયેલી.

મળદુકકડાએ વયદુકકડાએ કાયદુકકડાએ—મનના દુષ્કૃતવાળી, વચનના દુષ્કૃતવાળી, કાયાના દુષ્કૃતવાળી.

કોહાએ માણાએ માયાએ લોહાએ—ક્રોધથી થયેલી, માનથી થયેલી, માયાથી થયેલી, લોભથી થયેલી.

૨૯ ચુલિકાદોષ—વાંઘા પછી વધારે મોટે સાદે મથ્થણ વંદામિ એમ વાળી વિશેષ કહે તે ચુલિકાદોષ.

૩૦ મૂકદોષ—મુંગે મોટે વાંદે તે મૂકદોષ.

૩૧ ઢઢહરદોષ—મોટા સાદથી વાંદણાસૂત્રનું વોલવું તે ઢઢહરદોષ.

૩૨ ચુડલીકદોષ—રજોહરણ આમ તેમ ફેરવતાં વાંદે તે ચુડલીકદોષ.

સવ્વકાલિયાણ સવ્વમિચ્છોવયારાણ—સર્વકાલસંબંધી, સર્વ-
પ્રકારના મિથ્યા ઉપચાર સંબંધી.

સવ્વધમ્માદિક્કમણાણ આસાયણાણ—સર્વપ્રકારના ધર્મનું ઉછે-
વન કરવાથી થયેલી આશાતનાવડે.

જો મે અદ્યારો કઓ—જે કાંઈ મેં અતિચાર કર્યો હોય.

તસ્સ ચમાસમણો પડિક્કમામિ—તેને હે ક્ષમાશ્રમણ ! હું
પડિક્કમું છું.

નિંદામિ ગરિહામિ—તેને હું નિંદું છું. ગુરુ સાક્ષી. ગર્હ કરું છું.

અપ્પાણં વોસિરામિ—તથા તેણે પાપમય આત્માને વોસરાવું
છું—પાછો खेંચી લઉં છું.

માર્થઃ—અવશ્ય કર્તવ્ય જે ચરણસિત્તરી અને કરણસિત્તરી
વિગેરે સેવતાં પાઠતાં જે કાંઈ અતિચાર લાગ્યા હોય તે થકી હું નિર્વતું
છું. વઠી આપ ક્ષમાશ્રમણનો દિવસ સંબંધી૩૩ તેત્રીશમાંથી કાંઈ પગ
આશાતના થઈ હોય, તથા મિથ્યામાવરૂપ આશાતના થઈ હોય,

* ગુરુ મહારાજ સંબંધી તેત્રીશ આશાતના અવશ્ય વર્જવી જોઈએ
તે આ પ્રમાણે—

૧ ગુરુ મહારાજની એક પડલે, બીજે પડલે તેમજ અત્યંત
નજદીક અડકીને ૧ ચાલતાં—હોંડતાં, ૨ ઉભા રહેતાં અને ૩ બેસતાં
આશાતના લાગે છે. પરંતુ જો સ્વાસ અગત્યના કારણસર તેમ કરવું
પડે, તો આશયશુદ્ધિથી અને અધિક લાભના કારણથી આશાતનાનો

તથા દુષ્ટ મનથી, દુષ્ટ વચનથી, દુષ્ટ કાયાથી, ક્રોધથી, માનથી, માયાથી, લોભથી, સર્વકાલસંબંધી, સર્વ મિથ્યા ઉપચારથી ઇટલે કૂડ-

દોષ ગણાતો નથી. એમ દરેકના ત્રણ ત્રણ ભેદ કરતાં તેના ૯ ભેદ થઈ શકે છે. ૧૦ ગુરુ મહારાજ પહેલાં ભોજન વસ્તે ચલુ કરી લેવાથી કે આચમન લેવાથી દોષ લાગે. ૧૧ બાહરથી ગુરુ સાથે આવ્યા છતાં જો ગુરુ મહારાજથી પહેલાં ગમણાગમણે આલોવે ઇટલે 'હરિયાવહી' પઢિક્રમે તો ગુરુનો અનાદર-વિનયભંગ કરવાથી દોષ લાગે. ૧૨ રાત્રી-સંધારો કર્યા બાદ ગુરુ મહારાજ કંઈ પુછે કે બોલાવે ત્યારે સાંભળ્યું નહીં સાંભળ્યું કરી ઉત્તર નહીં આપતાં કેવળ મૌનજ ધારી રહે તો આશાતના લાગે. ૧૩ ગુરુ પાસે આવેલા કોઈ ગૃહસ્થાદિકને વશ કરી લેવા ગુરુ મહારાજ તેમને બોલાવે તે પહેલાં પોતે બોલાવી લે, તો ગુરુઆશાતના લાગે. ૧૪ ભિક્ષાવૃત્તિથી આપેલાં આહાર પાણી પ્રમુખ ગુરુ મહારાજ પાસેજ પ્રથમ હાજર કરો દેવાં જોઈએ અને ગોચરી પણ ત્યાંજ આલોવવી જોઈએ, તેને બદલે તેમ નહીં કરતાં તે સંબંધી ઇચ્છા મુજબ વર્તતાં ઇટલે ગુરુ પહેલાં ઉતાવળ કરી આવેલી ગોચરી કોઈ સાધુ જોઈ લે. તેમજ તે બીજા સાધુ પાસે આલોવી લે તો ગુરુઆશાતના લાગે. ૧૫ આવેલી ગોચરી ગુરુ પહેલાં બીજાને બતાવી દે, તો દોષ લાગે. ૧૬ આવેલાં આહાર પાણી વાપરવા બીજાને નિમંત્રણ કરીને પછી ગુરુ મહારાજને નિમંત્રણ કરે તો તેથી અનાદર દોષ લાગે. ૧૭ મધુર સ્વાદ્ય પદાર્થ ભિક્ષામાં આવેલો જાણી આપઈછાએ ગુરુને પૂછ્યા વગર પોતાને ગમે તેને આપી દેવાથી આશાતના લાગે. ૧૮ સરસ સ્નિગ્ધ પદાર્થ આવેલો

कपटथी, अष्टप्रवचनमातारूप सर्व धर्म कार्यनुं अतिक्रमण करवाथी जे कांइ आशातना लागी होय अने तेणे करीने में जे अतिचार कयों होय,

होय तो ते गुर्वादिकने नहीं आपता पोतेज आरोगी जाय, तो गुरु आशातना लागे. १९ गुरु महाराज साद करीने बोलावे त्यारे ब्हेरानी पेरे कशो पण उत्तर पाछो न आपे, शून्यवत् बेसी रहे; तो दोष लागे. २० ज्यारे कोई बडील साधु साद करे त्यारे सामा थइ जेम आवे तेम बोळे—आ मारीज केडे लाग्या छे. मनेज देख्यो छे, आमनी साथे क्यांथी पानां पड्यां, इत्यादिक कट्ट भाषण करतां दोष लागे. २१ गुरु पासे जइ नम्रपणे जवाब देवाने बदले पोताना आसने बेठा बेठा उत्तर आप-वाथी गुरुआशातना लागे. २२ शुं कहो छो ! शुं छे ? कहोने ! इत्यादिक विनय रहित भाषण गुरु साथे करतां आशातना लागे. २३ कंइ काम करवा गुरु महाराज शिष्यने बोलावे त्यारे तोछडाइ भरेली रीते बोले के तमेज करोने ! मने शामाटे कहो छो ? अथवा टुंकारादि देतां गुरु आशातना लागे. २४ वाह ! अमनेज दिठा छेने ! तमे जाते केम करता नथी ? अथवा बीजा शिष्यने करवा केम कहेता नथी ? एम गुरुमहाराजने तर्जना करतां गुरुआशातना लागे. २५ गुर्वादिक बडील साधुओने व्याख्यान प्रमुख करतां देखी शिष्य दुमणो थाय पण प्रमुदित न थाय, तो गुरुआशातना लागे अथवा गुर्वादिक बडीलनो कोइ रोगी होय तेने देखी दुमणो थाय तो तेथी पण गुरुआशातना लागे. २६ गुरुमहाराज व्याख्यानादिक करता होय त्यारे ' ए तमे भूली गया छो, आ वात तमने याद नथी, एनो अर्थ ए न होय ' इत्यादिक अनुचित

तेने हे क्षमाश्रमण ! गुरु ! आपनी समीपे हुं पडिकुं लुं, आत्म साक्षीए
निंदुं लुं. आप गुरुनी साक्षीए गर्हा करुं लुं. अने तेवा पापमय मारा
आत्माने हुं बोसरावुं लुं-तजुं लुं.

बीजी वारना वांदणामां ' आवस्सिआए ' ए पद कहेवुं नहीं.
अने रात्रि प्रतिक्रमणमां ' राइ वइकंता ', पाक्षिकप्रतिक्रमणमां ' पक्खो

वचन बोलतां गुरुआशातना लागे. २७ अथवा ए वाचत हुं तमने पछी
सारी रीते समजावोश एम आप डहापण बताववा सभा समक्ष बोली,
चालती कवानो भंग करे, तो तेथी गुरुआशातना लागे. २८ अथवा
एवे अवसरे आवीने शिष्य कहे के सहाराज ! पोरसीवेळा के आहारवेळा
थइ गइ छे एम कहीने पर्षदानो भंग करे तो गुरुआशातना लागे. २९
अथवा पर्षदा उठी गइ न होय एटलानां आप डहापण बताववा माटे
गुरुमहाराजे व्याख्यानमां कहेलीज वात बधारे विस्तारी बतावे तो गुरु-
आशातना लागे. ३० गुरु संबंधी शय्या-संधारा प्रमुखने पोताना पग
विगेरेथी संघट्ट करी पाछुं खमावे नहीं तो आशातना लागे. ३१ गुरुनी
शय्या के संधारादिक उपर पोते बेसे के आछोटे के असभ्य रीते तेनो
स्पर्श करे तो गुरुआशातना लागे. ३२ गुरुथकी उंचा आसने बेसे,
अथवा गादी करी बेसे अथवा गुरु जेवां के तेथी अधिक मूल्यवाळां
वख वापरे तो दोष लागे. ३३ गुरु जेवा समान आसन उपर बेसे
अथवा गुरु जेवां समान वख लइ वापरे तो गुरुआशातना लागे.

વફકંતો, ચાતુર્માસિક પ્રતિક્રમણમાં 'ચરમાસી વફકંતા' અને સાંવત્સરિક પ્રતિક્રમણમાં 'સંવચ્છરો વફકંતો' એ રીતે પાઠ કહેવો.

પદ ૫૮, ગુરુ ૨૫, લઘુ ૨૦૧, સર્વવર્ગ ૨૨૬.

॥ ઇતિ સુગુરુવંદના સૂત્ર ૧૦ ॥

(એ રીતે બે વાંદળા દેવા. વીજો વાંદળો વેગ રહી પૂરો કરવો. ચરવિહાર ઉપવાસ કરનારે વાંદળા દેવા નહિ. પછી “ આવસ્સઈ ” મળી અવગ્રહ વહાર નીકળી કહેવું—ઈચ્છાકારી ભગવન્ પસાય કરી પચ્ચલ્લાણ કરાવો એમ કહી યથાશક્તિ પચ્ચલ્લાણ કરવું.) પછી

ઈચ્છામિ સ્વમાસમણો વંદિતં જાવણિજ્જાણં નિસીહિઆણં મત્થણં વંદામિ ॥ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ચૈત્યવંદન કરું ॥ ઇચ્છે ॥

(એમ કહી ડાવો ઢીચળ ભૂમિશ્રી ડુંવો, ને જમણો ઢીચળ ભૂમિ ઉપરજ રાખવો અને બે હાથ જોડી મુહપતિ મોઢા પાસે રાખી બોલવું.)

॥ ૧૧ અથ ચૈત્યવંદન ॥

સૂ૦—શ્રીપાર્શ્વનાથો ભવપાપતાપ-પ્રશાંતધારાધરચારુરૂપઃ ।

વિઘ્નૌઘંતા પ્રણતોરમેન્દ્રઃ, સમસ્તકલ્યાણકરો જિનેન્દ્રઃ ॥૧॥

શબ્દાર્થઃ—

શ્રીપાર્શ્વનાથઃ—શ્રી	પાર્શ્વનાથ	ભવ—સંસારના
ભગવાન્		પાપ—પાપરૂપ

તાપ—તાપને

પ્રશાંત—ખૂબ સારી રીતે શાંત
કરવામાં

ધારાધર—વરસાદ (જેવા)

ચારુરૂપ—સુંદર રૂપવાળા

વિઘ્ન—અંતરાયના

ઔઘ—સમૂહને

હંતા—હણનારા—નાશ કરનારા

પ્રણત—નમસ્કાર કરવાવાળાં

ઊરગેન્દ્રઃ—નાગકુમાર દેવના
અધિપતિ—ધરણેન્દ્ર

સમસ્ત—તમામ

કલ્યાણકરઃ—કલ્યાણોને કરવા-
વાળાં

જિનેન્દ્રઃ—સામાન્ય કેવલીનાં
નાયક

શ્રીપાર્શ્વનાથો ભવપાપતાપ—અતિશયરૂપ લક્ષ્મીયુક્ત શ્રી
પાર્શ્વનાથ ભગવાન્ સંસારના દુઃખ રૂપ તાપને.

પ્રશાંતધારાધરચારુરૂપઃ—ખૂબ સારી રીતે શાંત કરવામાં
વરસાદની જેમ સુંદર રૂપવાળાં.

વિઘ્નઔઘહંતા પ્રણતોરગેન્દ્રઃ—અંતરાયની પરંપરાને નાશ કરવા-
વાળા અને જેઓ ધરણેન્દ્રથી વંદાયેલા છે.

સમસ્તકલ્યાણકરો જિનેન્દ્રઃ—તમામ જાતના કલ્યાણને
કરવાવાળાં, અને સામાન્ય કેવલીના સ્વામી.

માવાર્થ—આઠ મહા પ્રાતિહાર્યરૂપ લક્ષ્મીવાળા, અને પાર્શ્વ નામના
યક્ષના ઉદ્ધારક, તથા નાથ—સ્વામી ઇટલે યોગ—ક્ષેમને કરવાવાળાં, યોગ
ઇટલે નહીં મળવાવાળાં દર્શન, જ્ઞાન અને ચારિત્ર તેને મેળવી આપનારા

અને તે મળ્યા પછી તેનું રક્ષણ કરવાવાઠાં, એવાં ગુણોવાઠાં હોવાથી તેઓને નાથ કહે છે, સંસારમાં વનતા અશુભ કર્મ—પાપ તદ્દરૂપ તાપ—દુઃખ—ગ્લાનિ—ખેદ તેનાથી હેરાન થયેલા જીવોને સ્વૂં સારી રીતે શાન્તિ કરવામાં પાળીથી ભરેલા વાદળ જેવાં, (પાર્શ્વનાથ ભગવાનનો વર્ણ નીલ છે અને વર્ષાઋતુના વાદળ પણ નીલ હોય છે અને તે ઝંઘાઝાના અસહ્ય તાપથી હેરાન થયેલા લોકોને વરસાદ વરસાવી શાંતિ આપે છે એજ પ્રમાણે પાર્શ્વનાથ પરમાત્મા પણ શાંતિ આપનારા છે.) અર્થાત્ નીલ વર્ણવાઠાં અને ભવ્ય જીવોને વિષ્ણુ—અંતરાય—દુઃખ તેના સમૂહને નાશ કરનારા, તથા નાગકુમાર દેવતાના અધિપતિ ધરણેન્દ્ર તેનાથી સેવાયેલા તથા તેરમા ગુણસ્થાનમાં રહેલા સામાન્ય કેવળી તેના પગ અધિપતિ, શ્રી પાર્શ્વનાથ પરમાત્મા બધાનાં કલ્ત્રાણ કરવાવાઠાં થાઓ અર્થાત્ સર્વ પ્રકારનું કલ્યાણ કરવાવાઠાં થાઓ ॥ ૧ ॥

મૂ૦—એસ કરેમિ પળામં, જિણવરવસહસ્સ વદ્ધમાણસ્સ ।
સેસાળં ચ જિણાળં, સગળહરાળં ચ સવ્વેસિં ॥૧॥

શબ્દાર્થ:—

એસ—આ હું,
કરેમિ—કરું છું,
પળામં—પ્રણામ—નમસ્કાર,
જિણવર—જિનવરોમાં,
વસહસ્સ—વૃષભ—મુલ્ય જેવાં,
વદ્ધમાણસ્સ—મહાવીર સ્વામીને

સેસાળં—શેષ, બાકી,
ચ—અને
જિણાળં—જિનેશ્વરોને,
સગળહરાળં—ગણધરોથી સહિત,
સવ્વેસિં—સર્વેને,

एस करेमि पणामं—आ हुं प्रणाम करुं छुं,

जिणवरवसहस्स वद्धमाणस्स—जिनवरोमां श्रेष्ठ श्री वर्द्धमान
स्वामीने,

सेसाणं च जिणाणं—तथा बीजा जिनेश्वरोने,

सगणहराणं च सन्वेसिं—तथा गणधरो युक्त बंधाने

भावार्थ—મોહનો નાશ કરવાવાળા મુનિવરોમાં, તથા ક્રોધ, માન,
માયા અને લોભરૂપ ચાર કણાયને નાશ કરનારા સામાન્ય કેવલીઓમાં
ધુરંધર વૃષભ જેવાં, શ્રી વર્ધમાન મહાવીર સ્વામીને તથા મૂત અને ભવિ-
ષ્યના સર્વે તીર્થંકરો તથા બાકી રહેલા ત્રેવીશ તીર્થંકરો તથા તેમના
ગણધરો તે સર્વેને હું નમસ્કાર-વંદન કરું છું ॥ ૧ ॥

મૂ૦—જગમત્થયત્થિયાણં, ત્રિયસિયવરનાણદંસણધરાણં ।

નાણુઙ્ગોયગરાણં, લોગંમિ નમો જિણવરાણં ॥૨॥

શબ્દાર્થ:—

જગ—જગતના

મત્થય—મસ્તક ઉપર

ત્થિયાણં—સ્થિર રહેલા

ત્રિયસિય—ત્રિકસેલા

વર—શ્રેષ્ઠ—ઉત્તમ

નાણ—જ્ઞાન

દંસણ—દર્શન,

ધરાણં—ધારણ કરનારા

નાણ—જ્ઞાન

ઉઙ્ગોયગરાણં—ઉદ્યોત—પ્રકાશ
કરનારા

લોગંમિ—લોકમાં રહેલા

નમો—નમસ્કાર હો

જિણવરાણં—જિનેશ્વરોને

जगमत्थयत्थियाणं—जगतना मस्तक उपर रहेलाओने.

वियसियवरनाणदंसणधराणं—विकसित उत्तम ज्ञान तथा दर्शनने धारण करनाराने.

नाणुज्झोयगराणं—ज्ञाननो प्रकाश करवावाळाने.

लोगंमि नमो जिणवराणं—लोकोमां, जिनवरोने नमस्कार हो.

भावार्थ—जगतना मस्तक उपर रहेला ताज जेवा तथा उज्जवळ अने श्रेष्ठ ज्ञान तथा दर्शनने धारण करनारा, लोकोमां ज्ञानरूपी तेजने प्रकाशकरनारा श्री जिनेश्वर परमात्माने नमस्कार थाओ ॥२॥

मू०—तित्थयरे भगवंते, अणुत्तरपरक्कमे अभियनाणी ।

तिन्ने सुगइगइण, सिद्धिप्पहदेसए वंदे ॥३॥

शब्दार्थः—

तित्थयरे—तीर्थकरो

भगवंते—भगवंतोने

अणुत्तर—अत्यंत श्रेष्ठ

परक्कमे—पराक्रमी

अभिय—माप न थइ शके

नाणी—ज्ञानवाला

तिन्ने—तरेला

सुगइ—उत्तमगति

गइ—गति

गए—गयेला

सिद्धि—मोक्षनो

प्पह—मार्ग

देसए — देखाडनारा, उपदेश
देनारा

वंदे—वंदन करं छुं

તિથ્યરે ભગવંતે—તીર્થની સ્થાપના કરનારા ભગવાનોને.

અણુતરપરક્ષમે અમિયનાળી—અત્યંત શ્રેષ્ઠ પરાક્રમવાળા,
તથા અનહદ જ્ઞાનવાળા.

તિન્ને સુગઢગઢ્ઢ—પોતે સંસાર સમુદ્રને તરી ગયેલા, તથા
સિદ્ધિગતિને પામેલા.

સિદ્ધિપ્પહદેસણ વંદે—મોક્ષનો માર્ગ બતાવનારને હું વાંદું છું.

માવાર્થ—સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિંશ
સંવતી સ્થાપના કરનારા તીર્થંકર ભગવાનોને, તથા અધિક પરાક્રમવાળા—
ઉત્કૃષ્ટ આત્મબલવાળાં, તથા કોઈથી માપુ ન થઈ શકે તથા હુળી ન
શકાય એવા ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાનવાળાં, તથા જ્યાંથી કદાપિ પાછું નથી આવવાનું
એવા સિદ્ધિગતિ નામૂના સ્થાનને પામેલા, તથા મોક્ષમાર્ગને બતાવવાવાળાં
શ્રી દેવાધિદેવને હું નમસ્કાર કરું છું—વાંદું છું. ॥૩॥

મૂ૦—વંદામિ મહાભાગં, મહામુણિં મહાયસં મહાવીરં ।

અમરનરરાયમહિયં, તિથ્યરમિમસ્સ તિથ્યસ્સ ॥૪॥

શબ્દાર્થ:—

વંદામિ—હું વંદન કરું છું
મહાભાગં—મોટા ભાગ્યશાળીને
મહામુણિં—મુનિવરોમાં શ્રેષ્ઠને
મહાયસં—મહાન્ યશસ્વીને

મહાવીરં—અધિક બલવાન્ એવા
મહાવીર સ્વામીને,
અમર—દેવતા
નર—મનુષ્ય

રાય-રાજા (આદિથી)

મહિયં-પૂજિત

તિત્થયરમ્-તીર્થકરને

ઇમસ્સ-આ વર્તમાન-ચાલુ

તિત્થસ્સ-તીર્થને

વંદામિ મહાભાગં—મ્હોટા નસીવવાલાને હું વાંદું છું

મહામુણિં મહાયસં મહાવીરં—મહાન્ યશસ્વી, મુનિશ્રેષ્ઠ
શ્રી મહાવીર પરમાત્માને

અમર-નર-રાયમહિયં—દેવ, મનુષ્ય અને રાજા અથવા દેવ
અને મનુષ્યના અધિપતિઓથી પૂજાયેલા

તિત્થયરમિમસ્સ તિત્થસ્સ—વર્તમાન તીર્થના તીર્થકરને

ભાવાર્થ—જન્મથીજ જે મહા ભાગ્યશાળી છે, મુનિ સમુદાયના
વડીલ છે, તથા જેઓ મહા યશસ્વી છે, દેવ અને મનુષ્યના સ્વામીથી
પૂજિત છે તથા સાધુ-સાધ્વી-શ્રાવક તેમજ શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ
તીર્થસંઘના અંતિમ સ્થાપક હોવાથી પરમ તીર્થના તીર્થપતિ છે, એવા
પરમ તીર્થકર પરમાત્મા મહાવીર દેવને હું વંદન કરું છું. ॥ ૪ ॥

મૂ૦—વયણામણ ભુવણં, નિઘ્વાવંતા ગુણેસુ ઠાવંતા ।

જિયલોય-મુદ્ધરંતા, અરિહંતા હંતુ મે સરણં ॥૫॥

શબ્દાર્થ:—

વયણ-વાણીરૂપ

અમણ-અમૃતવદે

ભુવણં-ભુવનના લોકોને

નિઘ્વાવંતા-શાંતિપમાહતા

ગુણેસુ-ગુણોને વિષે

ઠાવંતા-સ્થાપન કરતા

જિયલોયં—જીવ લોકને

ઉદ્ધરંતા--ઉદ્ધાર કરતા

અરિહંતા—અરિહંતો

હુંતુ--થાઓ

મે--મારું

સરણં—શરણ

વચનમણ ભુવણં—વચનરૂપ અમૃતવડે, જગતમાં રહેલા પ્રાણીઓને.

નિવ્યાવંતા ગુણેસુ ઠાવંતા—શાંતિ આપતા તથા ગુણોને વિષે સ્થિર કરતાં.

જિયલોયમુધ્ધરંતા—તથા જીવલોકનો ઉદ્ધાર કરતાં.

‘અરિહંતા હુંતુ મે સરણં—અરિહંત ભગવંતો મારું શરણ થાઓ આશ્રય સ્થાન બનો.

માવાર્થ—દેવ, મનુષ્ય અને તિર્યંચ સર્વે જીવો પોતપોતાની ભાષામાં સમજી શકે તેવી સંસ્કારીત પાંત્રીશ ગુણવાળી વાણીરૂપ અમૃત વડે અશુભ કર્મના યોગથી ભવ--સંસારની અંદર પીડા પામતા પ્રાણીઓને ઉપદેશરૂપ અમૃત ચઢાડી અને સંપૂર્ણ ગુણોને વિષે સ્થિર કરનારા અને તે દ્વારાજ સમગ્ર જીવ લોકનો ઉદ્ધાર કરનારા અરિહંત પરમાત્મા મારું શરણ થાઓ મને આશ્રય આપો. ॥ ૫ ॥

મૃ૦—ઉજ્જિયજરમરણાણં, સમત્તદુઃખત્તસત્તસરણાણં ।

તિહુયણજણસુહિયાણં, અરિહંતાણં ણમો તાણં ॥ ૬ ॥

શબ્દાર્થ—

ઉજ્જિય—ત્યાગ કર્યો છે

જર—વૃદ્ધાવસ્થા

મરણાણં—તથા મરણનો

સમત્ત—વધાં

દુઃસ્વત્ત—દુઃસ્વોથી

સત્ત—પીડાયેલાં

સરણાણં—(પ્રાણીઓના) શરણરૂપ

તિહુયણ—ત્રણ જગતના

જણ—જોકોનું

મુહિયાણં—સ્વૂં સારી રીતે હીત
કરનારા

અરિહંતાણં—અરિહંતોને

ળમો—નમસ્કાર થાઓ

તાણં—રક્ષણ કરનારાને,

ઉજ્જિયજરમરણાણં—દૂર કર્યો છે જન્મ, જરા અને મરણ
જેમણે.

સમત્તદુઃસ્વત્તસત્તસરણાણં—તમામ દુઃસ્વોથી પીડાતા પ્રાણીઓના
શરણ—આશ્રયસ્થાન.

તિહુયણજણમુહિયાણં—ત્રણે જગતના જીવોનું સારી રીતે હીત
કરનારા, તથા

અરિહંતાણં ળમો તાણં—રક્ષણ કરનારા, અરિહંતોને નમસ્કાર
થાઓ.

માવાર્થ—જેઓએ ફરીવસ્ત નહીં જન્મવાનો, વૃદ્ધાવસ્થાનો તથા
મરણનો ભય સદાને માટે નાશ કર્યો છે, તથા સંસારના પારાવાર દુઃસ્વ
પરંપરાથી ત્રાય ત્રાયમાન થઈ ગયેલા જીવ સમુદાયના જેઓ રક્ષણ સ્થાન

સમા છે, અને સ્વર્ગ, મૃત્યુ અને પાતાળ આ ત્રણે જગતના પ્રાણી માત્રનું સૂક્ષ્મમાં પણ સૂક્ષ્મ રીતે હીત કરનારા છે એવા રક્ષક શ્રી અરિહંત પરમાત્માને મારો નમસ્કાર થાઓ ॥૬॥

તેહ શ્રી અરિહંતજીને મ્હારો નમસ્કાર થાઓ, કેવા તે શ્રી અરિહંત જે શ્રી અરિહંતે રાગ-દ્વેષરૂપી અરિ-વૈરી જીત્યા અને અઢાર દોષરહિત થયા તે અઢાર દોષ વતાવે છે:—

॥ અથ અન્નાણ કોહ ॥

મૂ०—અન્નાણ ૧ કોહ ૨ મય ૩ માણ ૪ લોહ ૫ માયા ૬ રહા ૭ અરહા ૮ ॥ નિદા ૯ સોગ ૧૦ અલિયવયણ ૧૧, ચોરિયા ૧૨ મચ્છર ૧૩ મયાય ૧૪ ॥૧॥

શબ્દાર્થ:—

અન્નાણ—અજ્ઞાન

કોહ—ક્રોધ

મય—મદ

માણ—માન

લોહ—લોભ

માયા—માયા

રહા—રતિ

અરહા—અરતિ

નિદા—નિદ્રા

સોગ—શોક

અલિયવયણ—અસત્ય વચન

ચોરિયા—ચોરી

મચ્છર—મત્સર

મયાય—મથ—વીક

भावार्थ—१ दोष अज्ञान, २ दोष क्रोध, ३ दोष मद, ४ दोष मान, ५ दोष लोभ, ६ दोष माया, ७ दोष रति, ८ दोष अरति, ९ दोष निद्रा, १० दोष शोक, ११ दोष असत्य वचन, १२ दोष चोरी करवापणुं, १३ दोष मत्सर (एटले अदेखाइ) १४ दोष बीक लागवी ॥ १ ॥

सू०—पाणिवह १५ प्रेमकीला १६, पसंग १७ हासा १८ य जस्स ए दोसा । अट्टारस वि पणट्ठा, नमामि देवाहि-देवं तम् ॥ २ ॥

शब्दार्थः—

पाणिवह—जीवने मारवी
प्रेमकीला—प्रेमनी रमत
पसंग—परिचय
हासा—हसवुं
य—अने
जस्स—जेना
ए—आ

दोसा—दोष—दुर्गुण
अट्टारस—अटार
वि—पण
पणट्ठा—नाश पाम्या
नमामि—नमस्कार करुं छुं
देवाहिदेवं—देवना पण देव
तम्—तेने

भावार्थः—१५ दोष कोइ पण प्राणी जीवनी हिंसा करवी, १६ दोष प्रेमपूर्वक रमत करवी, १७ दोष कोइनी साथे परिचय करवो १८ दोष हसवापणुं, ए अटार दोषो जेमने समूळगा नाश थयेला छे एवा ते देवाधिदेवने हुं नमुं छुं. ॥ २ ॥

મૂ૦—एहवा देवाधिदेव सुरासुरविहितसेव सर्वज्ञ भगवन्त
जगन्नाथ जगजीवना तारक कुगतिमार्ग निवारक

શબ્દાર્થ:—

एहवा—एवा, उपर वर्णवेला
देवाधिदेव—देवना पण देव
सुर—देवता
असुर—असुरदेव
विहित—करी छे
सेव—सेवा—भक्ति
सर्वज्ञ—सर्व पदाथेनि तथा भावोने
संपूर्ण रीते जाणनारा

भगवन्त—सर्व शक्तिवाळा
परमात्मा
जगन्नाथ—त्रण जगतना नाथ
योग अने क्षेमने करनारा
जगजीवना—दुनियाમાં रहेला
प्राणीओने
तारक—तारवावाळा
कुगतिमार्ग—कुगतिमार्गने
निवारक—अटकाववावाळां

भावार्थ—बीजी गाथाમાં वर्णव्या પ્રમાણે જેઓ દેવોના પણ દેવ છે, સુર અને અસુર પણ જે પરમાત્માની ભક્તિ કરે છે, તથા જેઓ સર્વ વસ્તુ તથા સર્વ પ્રકારના ભાવોને સંપૂર્ણ રીતે જાણે છે, સર્વ પ્રકારનું જ્ઞાન હોવાથી શક્તિવાળા છે, સ્વર્ગ, મૃત્યુ અને તિર્ચ્છા એ ત્રણે લોકના સ્વામી છે અને તેથી કરીને સર્વનું યોગ-ક્ષેમ-રક્ષણ કરનારા છે, ત્રણ જગતમાં રહેલા પ્રાણી માત્રના જેઓ તારણહાર છે, અને કુગતિનો પોતે અંત-પાર ધામેલા હોવાથી તેનાથી અટકાવવા જેઓ સમર્થ છે. તથા

મૂ०—નિરીહ નિરહંકાર નિસ્સંગ નિર્મમ શાન્ત દાન્ત કરુણા-
સમુદ્ર વિશ્વોપકારસાગર અનંતગુણના આગર ચડસઠ
ઇંદ્રના પૂજનીક

શબ્દાર્થ:—

નિરીહ—જેઓને કોઈ જાતની
ઇચ્છા નથી

નિરહંકાર—અને તેટલા માટેજ
અભિમાન વગરના

નિસ્સંગ—માટેજ સર્વ પ્રકારના
સંબંધ રહિત

નિર્મમ—સર્વ પ્રકારની આસક્તિથી
રહિત

શાન્ત—મનના વિકારો રહિત
શાન્ત સ્વભાવો

દાન્ત—ઇન્દ્રિયોનું દંમન કરનારા

કરુણાસમુદ્ર—દયાના એક સાગર
એવા

વિશ્વોપકારસાગર — સમુદ્રની
જેમ જગતમાં ઉપકાર
કરનારા

અનંતગુણના આગર — સમસ્ત
ગુણોની સ્થાળ જેવા

ચડસઠ ઇંદ્રના પૂજનીક--ચો-
સઠ ઇન્દ્રથી પૂજાયેલા

માર્ગાર્થ—જેઓને કોઈ જાતની ઇચ્છા નથી, અને તેટલા માટે
અભિમાન વગરના, તથા સર્વપ્રકારના સંબંધરહિત, મમત્વ—મારાપણાથી
રહિત, મનના વિકારોને જીતવાથી શાન્ત બનેલા, ઇન્દ્રિયોને કાબૂમાં
રાखનારા, પ્રત્યેક જીવ ઉપર દયાભાવ વરસાવનારા હોવાથી કરુણાના
સમુદ્ર જેવા, સમુદ્ર જેમ રત્ન—આદિ આપીને ઉપકાર કરે છે તે પ્રમાણે

સમ્યગ્જ્ઞાન, સમ્યગ્દર્શન અને સમ્યક્ચારિત્ર રૂપ ત્રણ રત્નના આપનારા હોવાથી સમસ્ત પ્રકારના ઉપકાર કરવામાં સાગર જેવા, જેનો કોઈ પણ વસ્તુ અંત નહીં થઈ શકે એવા સમગ્ર ગુણોની ધાણ જેવા અને તેથી કરીને ભુવનપતિ, વ્યંતર, જ્યોતિષ્ક અને વૈમાનિક એ ચાર નિકાયના મઠી ચોસઠ દેવોથી પૂજાણા.

**મૂ૦—વજ્રઋષભનારાચ સંઘયણ, સમચતુરસસંસ્થાન,
અષ્ટસહસ્ર વરપુરુષલક્ષણના ધરણહાર**

શબ્દાર્થ:—

વજ્રઋષભનારાચ સંઘયણ—

વજ્રઋષભ નારાચ સંઘયણ
વાઠા

સમચતુરસસંસ્થાન—સમાકૃતિ-

વાઠા

અષ્ટસહસ્ર—આઠ હજાર

વરપુરુષ—શ્રેષ્ઠ પુરુષના

લક્ષણના—લક્ષણોને

ધરણહાર—ધારણ કરનારા

માવાર્થ:—વજ્રઋષભનારાચસંઘયણવાઠા, (એટલે પ્રથમ સંઘય-
ણવાઠા) સરસ્વી આકૃતિવાઠા, એક હજાર ને આઠ ઉત્તમ પુરુષોના
લક્ષણો સહિત એટલે એક હજાર ને આઠ જેમાં ઉત્તમ લક્ષણો છે એવા તથા

મૂ૦—સમુદ્રની પેરે ગંભીર, મેરુપર્વતની પેરે ધીર

સંઘની પેરે નિરંજન, વાયુની પેરે અપ્રતિવદ્ધ વિહાર,
આકાશની પેરે નિરાલંબ, જીવની પેરે અપ્રતિહતગતિ,
કૂર્મની પેરે ગુપ્તેન્દ્રિય, સ્વડગીજીવના શૃંગની પેરે એક,

ભાવાર્થ:—સમુદ્રની જેમ ગંભીર સ્વભાવવાળા, વિનાશ સમયના પવનથી પણ કોઈ વચ્ચે મેરુ પર્વત જેમ ચાલતો નથી તેમ ઉપસર્ગની પરંપરાથી પરમાત્મા કદિપણ ચલાયમાન થતાં નથી, જેમ શંખ ઉઝ્જ્વલ છે તેવી રીતે પોતાના ગુણોથી ઉઝ્જ્વલ છે, જેમ હવા પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે સ્વતંત્ર ચાલે છે, તેવી રીતે કોઈની પણ રોકાવટ વગર સ્વતંત્ર રીતે વિહાર કરવાવાળા છે, જીવની ગતિ જેમ સદાય ચાલવાનીજ છે તેવીજ રીતે તેમની પણ ગતિ કોઈ જગ્યાએ અટકાયેલ નથી અર્થાત્ તેમને કોઈ રોકી શકતું નથી, કાચબાની જેમ સર્વે હિન્દિયોને ગોપાવવાળા છે, જેમ ગેંડાનું એક શિંગડું છે તેમ જ ભગવાન પોતે પણ એકલાજ છે બીજા કોઈની સહાયતાવાળા નથી.

મૂ૦—ભારંડપંખિયાની પરે અગ્રમત્ત, સિંહની પરે દુર્ધૃષ્ય,
 વૃષભની પરે અઢારસહસ, સીલંગરથ ધુરંધર,
 ચંદ્રમાની પરે સૌમ્યકાન્તિ, સૂર્યની પરે સતેજ,
 પંખિયાની પરે વિપ્રસુક્ત, કુક્ષિસંબલ, વસુંધરાની પરે સર્વસહ,

ભાવાર્થ:—ભારંડ પક્ષીની જેમ આઠસ વગરના છે, સિંહની જેમ કોઈ પણ વચ્ચે કોઈનાથી પણ હાર પામવાવાળા નથી, વૃષભ—બલ્લદની જેમ અઢાર હજાર શીલાંગરથની ધૂરા—ધૂસરીને ધારણ કરનારા છે, ચંદ્રની જેમ શીતલતાના ગુણને—તેજને ધારણ કરવાવાળા છે, સૂર્યની જેમ તેજવાળા છે, પક્ષિની જેમ સ્વતંત્ર છે. કોઈની રોક—ટોકવાળા નથી, કુલમાં રહેલ તેજ શંબલ (માહું) છે જેમની પાસે તથા પૃથ્વી—ભૂમિની જેમ તમામ વાવતોને સહન કરનારા છે.

મૂ૦—અનંતજ્ઞાન, અનંતદર્શન, ચત્રત્રીશ અતિશયસંયુક્ત,
 પાંત્રીશ ભાષાગુણપરિકલિત, અષ્ટમહાપ્રાતિહાર્ય વિરાજમાન
 પાદપીઠિકા સહિત સિંહાસનાસીન, છત્રત્રયચામર શોભાયમાન
 પૂઠ પાછલ ભામંડલ દીપે, તેજે કરી શ્રીસૂર્યને જીપે,

માવાર્થ:—જેમના જ્ઞાનનો પાર નથી એવું અનંત જ્ઞાનને ધારણ
 કરનારા, અનંતદર્શનવાળા, ચાર અતિશય જન્મથી, ઓગણીશ દેવતાઓ
 કરેલા તથા કર્મનો ક્ષય—વિનાશ થવાથી અગ્યાર એમ મઠી ચોત્રીશ
 અતિશયને ધારણ કરવાવાળાં છે, ભાષાના પાંત્રીશ ગુણો સુશોભિત,
 અશોકવૃક્ષ ૧, સુરપુષ્પવૃષ્ટિ ૨, દિવ્યધ્વનિ ૩, ચામર ૪, આસન ૫,
 ભામંડલ ૬, દુંદુભિ ૭, અને છત્ર ૮ આ આઠ પ્રાતિહાર્યથી શોભાયમાન,
 પગ મૂકવાની પીઠિકાએ સહિત જે સિંહાસન તેના ઉપર બીરાજેલા, ત્રણ
 લોકનું રક્ષણ કરવા રૂપ માથે ત્રણ છત્રોથી સુશોભિત તથા બન્ને વાજુ
 હંદાદિકથી વીંજાતા બે ચામરો સુશોભાયમાન, જેમની પૂંઠ પાછલ નીલ
 વર્ણવાળું સૂર્યના આકારના સરસા તેજવાળું ભામંડલ શોભે છે તથા
 અત્યંત તેજના સમુદાય હોવાથી સૂર્યને પણ જીતી લીધેલ છે,

મૂ૦—શ્રીઅરિહંત ઉપર અશોકવૃક્ષ છાયા કરતો સંઘાતે ચાલે,
 ધર્મધ્વજ આગલ છતી લહલહે, આકાશગત ધર્મચક્ર જલહલે,
 દેવદુંદુભિ સ્વામી આગલ વાજે, શ્રીઅરિહંતની વાળી
 મેઘની પરે ગાજે,
 યોજનહારિણી વાળી-અમૃતસમાળી-સર્વભાષાનુગામિની,

માર્વાર્થ:—આપના સામીપ્યપણાથી શોકરહિત થતું અશોક વૃક્ષ આપની ઉપર છાયા કરતું સાથે ચાલે છે, ઇંદ્રધ્વજ પળ આપના આગમનની સૂચના આપવાજ જાણે આગલ ચાલતી હોય નહીં તેવી રીતે શોભે છે, આપની વિદ્યમાનતાને સૂચવતો ધર્મધ્વજ પળ આકાશમાં પ્રકાશ પેંકે છે, પ્રત્યેક પ્રાણીના કાનમાં મંગલિક ધ્વનિ પેંકતો દેવતાનો દુંદુભિનો શબ્દ પળ વાગે છે, વર્ષાઋતુના મેઘની ગંભીરતાવાળી શ્રી અરિહંત પરમાત્માની વાણી ગાજે છે, તથા એક યોજન સુધી તથા પ્રત્યેક પ્રાણીને પોતપોતાની ભાષામાં સંભળાય તેવી પરમાત્માની વાણી છે અને અમૃત જેવી ઉપમાવાળી તથા સર્વ ભાષાને મળતી છે.

સૂ૦—સકલ લોકના સંશય હરે,
ત્રિભુવનજનના મનને કરે ઉત્સાહ,
મુક્તિનગરી પ્રતે સાર્થવાહ,

માર્વાર્થ:—સર્વ લોકના સંશયને હણનારા, ત્રણ ભુવનની અંદર રહેનારા જનોના મનને ઉત્સાહ કરનારા, તથા સાર્થવાહની જેમ મુક્તિપથે લઈ જનારા.

एहवा श्रीअरिहंत भगवंत गुणवंत देवाधिदेव, तेहनी
गुणस्तुति भणुं:—

(એમ બોલી ઉભા થઈ થૂંહ મળવી)

આચાર્ય શ્રીમત્ શ્રી સમરચન્દ્ર સૂરિજીની બનાવેલી પાંચ ગાથાવાળી
 ॥ ૧૨ અથ સિરિ રિસહેસરની થૂહ ॥

(છપ્પથ છંદ)

મૂ૦—સિરિરિસહેસર ગુણનિધાન, સેવક સુખદાયક
 અજિતે જીત્યા કર્મ સબલ, હુવા જગનાયક
 સંભવ ભવના મય હરેવિ, પામ્યા શિવરાજ
 અભિનંદન જિન મુજ મિલ્યા, સિદ્ધા સવિ કાજ
 સુમતિ સુમતિ દાયક જિનહ, સુરનર સારે સેવ
 પદ્મપ્રભ જિનદંસણે, જનમ મરણ સંસ્થેવ ॥ ૧ ॥

ભાવાર્થ:—પહેલા શ્રી ઋષભદેવ સ્વામી ગુણોના મંડાર છે અને
 સેવકને સુખના આપનારા છે, બીજા શ્રી અજિતનાથ ભગવાન છે કે
 જેઓ મહા બલ્લવાન હોવાથી કઠીન એવાં કર્મોને પણ સહેજમાં જીતી
 શક્યા અને તેથી કરીને જગતના નાયક થયા. ત્રીજા શ્રી સંભવનાથ
 ભગવાન કે જેઓએ પોતાના મદ—સંસારના જે મય તેને દૂર કરી—તેનો
 વિનાશ કરી મોક્ષના રાજ્યને પામ્યા, ચોથા શ્રી અભિનંદન સ્વામી મને
 મઘ્યાં જેથી મારાં બધાં કામો સિદ્ધ થયાં. સારી બુદ્ધિને આપનારા પાંચમા
 શ્રી સુમતિનાથ ભગવાન છે કે જેઓની દેવ અને મનુષ્ય સેવા કરે છે,
 છઠ્ઠા શ્રી પદ્મપ્રભ પ્રભુ છે જેઓના દર્શનથીજ જન્મ—વૃદ્ધાવસ્થા અને
 મરણ આ વ્રણે ટલ્લી જાય છે. ॥ ૧ ॥

મૂ૦—શ્રી સુપાસ મુજ પૂરે આશ, ભવના દુઃખ વારી,
 ચંદ્રપ્રભ જિનતણી, કાન્તિ દેખત મનહારી,
 સુવિધિ સુવિધિપરિ ધર્મ કહ્યો, તિહુયણ જણસાચી,

શીતલ સંયમસિરિ વરી, પદ્મ જીવસુ રાક્ષી,
 શ્રી શ્રેયાંસ પાય પ્રણમીયે, ઇગ્યારમો જિણિંદ
 વાસુપૂજ્ય મન ધ્યાયે, કેવલનાળ દિણિંદ ॥૨॥

માર્થ:—સાતમા શ્રીસુપાર્શ્વજિન મારી આશા પુરે છે અને
 ભવના દુઃખોને નિવારનારા છે, આઠમા શ્રી ચન્દ્રપ્રભજિનની ક્રાન્તિ દેખવા
 માત્રથીજ ભવ્યોના મનને હરી લે છે, નવમા શ્રી સુવિધિનાથે સુવિધિ
 કરીને ત્રણ મુવનના લોકની સામે ધર્મનું સ્વરૂપ વતાવ્યું છે, દશમા શ્રી
 શીતલજિનેશ્વરે સંયમરૂપ લક્ષ્મીને અંગીકાર કરી છ કાય જીવોની સારી
 રીતે રક્ષા કરી, અગીયારમા જિનેશ્વર શ્રી શ્રેયાંસનાથના ચરણને નમોયે,
 બારમા કેવલ જ્ઞાનરૂપી સૂર્યવાળા એવા વાસુપૂજ્યને મનમાં ચિંતવોયે ॥૨॥

મૂ૦—વિમલ વિમલધીકરણ, તરણ-ભવસાયર-પ્રવહણ
 જિણ અનંતે ભવઅંત કર્યો, જાણે સુરનર જળ
 ધર્મજિણેસર સોમવયળ, તપ તેજે દિનમણિ
 કૃપાકરણ શ્રીશાંતિનાથ, ત્રસથાવર અણૂદિણિ
 કુંથુનાથ ચક્રીજગહ, છટ્ટો સત્તરમો ધર્મ
 અર જિનવર પય ઓલમે લબ્ધે શિવપદશર્મ ॥૩॥

માર્થ:—તેરમા વિમલબુદ્ધિના કરનારા એવા વિમલજિન ભવ-
 સમુદ્ર તરવામાં વહાણ સમાન છે, ચૌદમા શ્રી અનંતનાથ જિનેશ્વરે
 ભવનો અંત કર્યો તે વાતને દેવલોક તથા મનુષ્ય લોક નિવાસી
 ભવ્યો જાણે છે. પંદરમા સૌમ્ય મુખવાળા એવા ધર્મ જિનેશ્વર
 તપ તેજે કરીને સૂર્ય સમાન છે, ત્રસ અને થાવર પ્રાણીઓ ઉપર હમેશા
 કૃપા કરનાર એવા શ્રી સોઝમા શાંતિનાથ ભગવાન છે. સત્તરમા શ્રી

કુંથુનાથ મગવાન આ જગતમાં છટ્ટા ચક્રવર્તી છે અને સત્તરમા ધર્મ ચક્રવર્તી છે. અઢારમા શ્રી અરજિનવરના ચરણની આગલ સેવા કરવાથી શિવપદના સુખો મળે છે. ॥ ૩ ॥

મૂ૦—મહિનાથ દુય મહુ દુજ્જય, અંતરના જીત્યા
મુનિસુવ્રત વ્રત મુષ્ટુ ધરી, લોકાગ્રે પહુતા
નમી નામી રતિપતિય માન, રિપુ સર્વ સ્વપાવ્યા
નેમિ જિણેસર બ્રહ્મકવચ, પહેરિ ગિરિ આવ્યા
શ્રીપાર્શ્વનાથ ત્રેવીસમો, ત્રિભુવન સકલ સરૂપ
શ્રીમહાવીર તીર્થેસરુ, નમિયે વિવિધ સરૂપ ॥૪॥

માવાર્થ:—આત્માની સાથે લાગેશ દુર્જય એવા રાગ અને દ્વેષ રૂપ બે મહોને ઓગળીશમા તીર્થેકર શ્રી મહિનાથ મગવાને સહજમાં જીતી લીધા છે, ઉચ્ચમા ઉચ્ચ વ્રત ધારણ કરી વીશમા મુનિસુવ્રતસ્વામી લોકના અપ્રભાગને વિષે પહોંચ્યા—મોક્ષપદ પામ્યા છે. એકવીસમા શ્રી નમીનાથે અજેય એવા કામદેવના માનને નમાવી અંતર્ગત સર્વ શત્રુઓને સ્વપાવ્યા છે. બાવીસમા શ્રી નેમિજિનેશ્વર બ્રહ્મચર્યરૂપ બલ્તરને પહેરીને ગિરનાર પર્વત ઉપર બીરાજ્યા—આવ્યા છે. ત્રેવીસમા શ્રી પાર્શ્વનાથસ્વામી ત્રિભુવનના સમગ્ર સ્વરૂપને જાણનારા છે. ચોવીશમા વિવિધ સ્વરૂપવાળા તીર્થના સ્વામી શ્રી મહાવીરસ્વામીને નમસ્કાર કરીએ ॥ ૪ ॥

મૂ૦—એળીપરે જિણ ચોવીસ થવ્યા, પુરુષોત્તમ સિદ્ધા
સેવ કરી એક ચિત્ત જેણે, તે સાથે લીધા
યદ્યપિ જિણવર રાગરહિત, પણ સેવકને તારે
દ્વેષ તજ્યો પણ અવર લોગસું સંગ નિવારે

તિળ કારણ મગતે મળિય, વંદુ દેવ ત્રિકાલ
પ્રભુ તુઠે વંછિત ફલે, જાણે બાલ ગોપાલ ॥૫॥

માવાર્થ:—એવી રીતે પુરુષોત્તમ—પુરુષોમાં ઉત્તમ તથા સિદ્ધ થયેલા ચોવીસ જિનો મેં સ્તવ્યા, તથા એકચિત્તે જેમણે સેવા કરી તેઓને પોતાની સાથે લીધા. જો કે જિનેશ્વર મગવંતો રાગ—દ્વેષ આદિ દૂષણોથી રહિત છે છતાં પણ પોતાના સેવકને તોરે છે. દ્વેષને છોડીને પણ બીજા લોકોની સાથે જેણે સંગ નિવાર્યો છે—અર્થાત્ સંગરહિત છે. તે કારણથી હું ભક્તિપૂર્વક આ સ્તુતિ કરવાપૂર્વક દેવતાને ત્રણે કાઠ સ્તવું છું—વાંદું, છું. કારણ પ્રસન્ન થયેલા સામાન્ય દેવતાઓ પણ આ ફલને આપનારા છે, જ્યારે જિનેશ્વર પરમાત્મા તો દેવના પણ દેવ છે તો પછી તેવા અલૌકિક દેવને મજબાથી નિષ્ફલ કેમ થવાય અર્થાત્ અવશ્ય ફઠ મળેજ છે. આ વાત પ્રસિદ્ધ છે અર્થાત્ બાઠકથી લઈ પુરુષ પર્યન્ત જાણે છે ॥ ૫ ॥

॥ ૧૩ અથ જં કિંચિં સૂત્ર ॥

હવે સામાન્ય રીતે સર્વ જિનર્થોને વાંદે છે—

મૂ૦—જં કિંચિ નામતિત્થં, સમ્મે પાયાલિ-તિરિય-લોયમ્મિ ।
જાઈં જિણર્થિવાઈં, તાઈં સન્વાઈં વંદામિ ॥૧॥

શબ્દાર્થ.

જં—જે

કિંચિ—કોઈ

નામ તિત્થં—નામ માત્રથી પણ

પ્રસિદ્ધ એવું તીર્થ અને તે

વિષે

સમ્મે—સ્વર્ગમાં

પાયાલિ—પાતાઠમાં

તિરિય—તીર્છાં

લોયમ્મિ—લોકમાં

જાઈ—જે

જિણવિંવાઈ—જિનવિંવો છે

તાઈ—તે

સવ્વાઈ—સર્વેને

વંદામિ—હું વાંદું છું

જં કિંચિ નામતિત્થં—જે કોઈ નામ માત્રથી પણ પ્રસિદ્ધ એવું તીર્થ છે અને તેને વિષે.

સમ્મે પાયાલિતિરિયલોયમ્મિ—સ્વર્ગમાં, પાતાઠમાં અને તીર્છાં લોકમાં.

જાઈ જિણવિંવાઈ—જે કોઈ જિનવિંવો છે.

તાઈ સવ્વાઈ વંદામિ—તે સર્વેને હું વાંદું છું.

ભાવાર્થ—સ્વર્ગ, પાતાઠ અને તિર્થેષ્ઠ લોકમાં જે કોઈ નામ* માત્રથી પણ તીર્થ છે અને તેમાં જે જિનપ્રતિમાઓ છે, તે સર્વેને હું વાંદું છું. ॥ ૧ ॥

ગાથા ૧, પદ ૪, સંપદા ૪, ગુરુ ૩, લઘુ ૨૯, સર્વવર્ણ ૩૨.

* વર્તમાનકાળે વર્તતા કેટલાંક તીર્થોનાં નામ—શ્રીશત્રુંજય, ગિરિનાર, તારંગા, શંલેશ્વર, કુંભારીઆ, આબૂ, (દેલવાડા, અવચ્છગઢ) રાણકપુર, કેસરિયાજી, વામણવાડા, માંડવગઢ, અંતરિક્ષ, મક્ષો, હસ્તિનાપુર, અરુહાવાદ, વનારસ, અયોધ્યા, સંમેતશિશ્વર, રાજગૃહ, કાકંદી, ક્ષત્રિયકુંડ, પાવાપુરી, ચંપાપુરી, સેરિસા, કુલપાક, ફલોધિ, સ્તંભન પાર્શ્વનાથ, અજાહરા પાર્શ્વનાથ, તલાજા, વરકાળા, મોયળી, પાનસર, શેરીસા, વામજ, માતર, જીરાડલા પાર્શ્વનાથ, કાપરડાજી વિગેરે.

॥ ૧૪ અથ નમુત્યુર્ણં વા *શક્તસ્તવ ॥

મૂ०—નમુત્યુર્ણં ×અરિહંતાર્ણં ભગવંતાર્ણં ॥ ૧ ॥

આફગરાળં તિત્થયરાળં સયંસંબુદ્ધાળં ॥ ૨ ॥

શબ્દાર્થઃ—

નમુત્યુર્ણં—નમસ્કાર હો

અરિહંતાર્ણં—અરિહંતને

ભગવંતાર્ણં—ભગવંતને

આફગરાળં—તીર્થની આદિ કર-

નારને

તિત્થયરાળં—તીર્થકરને

સયંસંબુદ્ધાળં—પોતાની મેલે બોધ

પામેલાને

* શક્ત એટલે ઇંદ્ર તેની કરેલ સ્તુતિ તે શક્તસ્તવ.

× અરિહંત ભગવાનને ચોત્રીશ અતિશય હોય છે, તે આ પ્રમાણે—

૧. શરીર અનંતરૂપમય, સુગંધમય, રોગરહિત, પરસેવા રહિત, અને મલ્લરહિત હોય.

૨. રુધિર તથા માંસ, ગાયના દૂધસમાન ધોળાં અને દુર્ગંધ વગરનાં હોય.

૩. આહાર તથા નિહાર, ચર્મચક્ષુથી અદૃશ્ય હોય.

૪. શ્વાસોશ્વાસમાં કમલ જેવી સુગંધ હોય.

આ (૧-૪) ચાર અતિશય જન્મથીજ હોય માટે સ્વાભાવિક—સહજાતિશય અથવા મૂળાતિશય કહેવાય છે.

૫. યોજન પ્રમાણ સમવસરણમાં મનુષ્ય, દેવ, અને તિર્યંચનો કોડા-કોડ સમાય ને તેમને બાધા થાય નહિ.

નમ્મુત્થુણં અરિહંતાણં ભગવંતાણં—અરિહંત ભગવાનોને નમસ્કાર હો. તે અરિહંત ભગવાન કેવા છે ? તેમના વિશેષણો આપે છે.

આઙ્ગરાણં તિલ્થયરાણં સયંસંબુદ્ધાણં—ઘટલે ધર્મની આદિને કરનારા, તીર્થની સ્થાપના કરનારા, પોતાની મેલેજ બોધ પામેલ છે, (તીર્થકરોને અન્યના ઉપદેશની અપેક્ષા હોતી નથી.)

**મૂ૦—પુરિસુત્તમાણં પુરિસસીહાણં પુરિસવર-પુંડરીયાણં । પુરિ-
સવર-ગંધહત્થીણં ॥ ૩ ॥ લોગુત્તમાણં લોગ-નાદાણં
લોગ-હિયાણં લોગ-પડવાણં લોગ-પજ્જોઅગરાણં ॥૪॥**

૬. પચીશ યોજન ઘટલે વસેં ગાઉ સુધી પૂર્વોત્પન્ન રોગ ઉપશમેં અને નવા રોગ થાય નહિ.

૭. વૈરમાવ જાય.

૮. મરકી થાય નહીં.

૯. અન્નિવૃષ્ટિ ઘટલે હૃદ ઉપરાંત વરસાદ થાય નહિ.

૧૦. અન્નિવૃષ્ટિ ઘટલે વરસાદનો અભાવ થાય નહિ.

૧૧. દુર્ભિક્ષ ઘટલે દુકાળ ન પડે.

૧૨. સ્વચક્ર અને પરચક્રનો મય ન હોય.

૧૩. ભગવંતની ભાષા મનુષ્ય, તિર્થંચ, અને દેવતા સર્વ પોત-પોતાની ભાષામાં સમજે. (વાળી પાંત્રીશ ગુણવાળી હોય છે તે ગુણ નવકારની નોટમાંથી જોવા.)

शब्दार्थः—

पुरिसुत्तमाणं—पुरुषोनी मध्ये
उत्तम

पुरिससीहाणं—पुरुषोमां सिंह
समान

पुरिसवर-पुंडरीयाणं—पुरुषोमां
श्रेष्ठ कमल समान

पुरिसवरगंधहस्तीणं—पुरुषोने
विषे श्रेष्ठ गंध हस्ती समान

लोगुत्तमाणं—लोकने विषे उत्तम

लोगनाहाणं—लोकना नाथ

लोगहियाणं—लोकना हित-
कारक

लोगपईवाणं—लोकना दीवा
समान

लोगपज्जोअगराणं—लोकना अ-
तिशे प्रकाश करनारा

१४. एक योजन सुधी सरस्वी रीते भगवंतनी वाणी संभळाय.

१५. सूर्यथी बारगणुं तेजवाळुं भामंडळ होय.

आ अगीयार (५-१५) अतिशयो केवलज्ञान थाय त्यारे थाय तेथी ते कर्मक्षयजातिशय कहेवाय छे. ६-१२ मां जणावेल्य रोगा-दिक् सात उपद्रवो ते भगवंत विहार करे त्यारे पण चारे दिशाए फरता पचीश योजन सुधी न होय.

१६. आकाशमां धर्मचक्र होय.

१७. बारजोडी (चोवीश) चामर अणवींज्यां वींजाय.

१८. पादपीठ सहित स्फटिक रत्ननुं उज्ज्वल सिंहासन होय.

१९. व्रण छत्र दरेक दिशाए होय.

२०. रत्नमय धर्मध्वज होय (तेने इन्द्रध्वज पण कहे छे.)

ભાવાર્થ—પુરુષોની મધ્યે ઉત્તમ, પુરુષોમાં સિંહ સમાન, પુરુષોમાં શ્રેષ્ઠ કમલ સમાન, પુરુષોને વિષે શ્રેષ્ઠ ગંધ હસ્તી સમાન, લોકને વિષે ઉત્તમ, ત્રણ લોકના નાથ, લોકના હિત કરનારા, લોકના દીક્ષા સમાન, લોકના અતિશે પ્રકાશ કરનારા, પોતાના સંપૂર્ણ જ્ઞાને કરીને ત્રણ લોકને વિષે સૂર્યની જેમ.

મૂ૦—અભયદયાણં ચક્ષુદયાણં મગ્ગદયાણં સરણદયાણં જીવ-
દયાણં બોહિદયાણં ॥ ૫ ॥ ધમ્મદયાણં ધમ્મદેસિયાણં
ધમ્મનાયગાણં ધમ્મસારહીણં ધમ્મવરચાઉરંતચક્કવ-
ટ્ટીણં ॥ ૬ ॥

૨૧. નવ સુવર્ણ કમલ ઉપર ચાલે (બે ઉપર પગ મુકે અને સાત પાછલ રહે. તેમાંથી વારા ફરતી બે બે આગલ આવે.)

૨૨. મણિ, સુવર્ણ અને રૂપાના ૯ રીતે ત્રણ ગઢ હોય.

૨૩. ચાર મુખે કરી ધર્મદેશના દે, (બાકીના ત્રણ પ્રતિબિંબ દેવ કરે.)

૨૪. સ્વશરીરથી બારણું ડુંદું અશોકવૃક્ષ છત્ર, ઘંટ, પતાકા આદિથી યુક્ત હોય.

૨૫. કાંટા અધોમુખ દટલે અવળા થઈ જાય.

૨૬. ચાલતી વચ્ચે સર્વ વૃક્ષ નમી પ્રણામ કરે.

૨૭. આકાશમાં ટુંદુભિ ચાલતી વચ્ચે વાગે,

૨૮. યોજન પ્રમાણ અનુકૂલ વાયુ હોય.

૨૯. મોર વગેરે શુભ પક્ષીઓ પ્રદક્ષિણા કરતાં ફરે.

૩૦. સુગંધી જલની વૃદ્ધિ થાય.

શબ્દાર્થ:—

અમયદયાણં—અમયદાન આપ-
નારને

ચક્ષુદયાણં—અંતરચક્ષુના ઉ-
ઘાટનારને

મગ્ગદયાણં—મોક્ષમાર્ગને આપ-
નારને

સરણદયાણં—શરણ આપનારને

જીવદયાણં—સંયમરૂપી જીવિત-
વ્યને દેવાવાળાં

બોહિદયાણં—બોધિવીજને આપ-
નારને

ધમ્મદયાણં—ધર્મના આપનારા
ધમ્મદેસિયાણં—ધર્મનો ઉપદેશ
કરનારને

ધમ્મનાયગાણં—ધર્મના નાયકને
ધમ્મસારહીણં—ધર્મના સારથીને
ધમ્મવર—ધર્મરૂપી શ્રેષ્ઠ

ચાહરંત—ચાર ગતિનો અંત ક-
રનાર

ચક્કવટ્ટીણં—ચક્રવર્તીને

૩૧. જલ સ્થલમાં ઉપજેલાં પાંચ વર્ણવાળા ફૂલની ઢાંચણ સુધી
તૃપ્તિ થાય.

૩૨. કેશ, દાઢી—મૂંઝ, નસ, વધે નહિ, (સંયમ લીધા પછી.)

૩૩. જઘન્યપણે ચાર નિકાયના ક્રોડ દેવતા પાસે રહે.

૩૪. સર્વ ઋતુઓ અનુકૂળ રહે.

આ છેલ્લા ૧૬—૩૪ એટલે ઓગણીશ અતિશયો દેવતા કરે. તેથી
તે દેવકૃતાતિશય કહેવાય છે. આ ચૌત્રીશ અતિશયનો જે ચાર અતિ-
શયમાં સમાવેશ થાય છે તે અરિહંતના ગુણનું વર્ણન કરવામાં અગાઉ
જણાવી ગયા છીએ તે સમજવા.

માવાર્થ—સંસારના સર્વ જીવોને અભયદાન આપનારા છે, જ્ઞાન-રૂપી ચક્ષુને આપનારા છે, મોક્ષમાર્ગને દેસ્વાડનારા છે, નિરાધાર પ્રાણીઓને શરણ આપનારા છે, સંયમરૂપી જીવિતવ્યને દેવવાઝાને ધર્મને આપનારા છે, ધર્મના ઉપદેશ આપનારા છે, ધર્મના નાયક છે, ધર્મરૂપી રથને ચલાવવામાં સારથિ સમાન છે, ધર્મચક્ર વડે ચાર ગતિનો અંત કરવામાં ચક્રવર્તી સમાન છે,

મૂ०—દીવો તાણં સરણગઇપડ્ઢા, અપ્પડિહયવરનાણદંસણ ધરાણં,
વિયટ્ટહુમાણં ॥ ૭ ॥ જિણાણં જાવયાણં તિન્નાણં તાર-
યાણં, બુદ્ધાણં બોહયાણં, મુત્તાણં મોઅગાણં ॥૮॥

શબ્દાર્થ:—

દીવો—દ્વીપ સમાન
તાણં—રક્ષણ કરનાર

સરણ—શરણરૂપ

ગઇ—ગતિરૂપ

પડ્ઢા—આકારરૂપ

અપ્પડિહય—કોઈથી હણાય નહિ
તેવા

વર—શ્રેષ્ઠ—ઉત્તમ

નાણ—કેવળ જ્ઞાન

દંસણ—કેવળ દર્શન

ધરાણં—ધારણ કરનારને

વિયટ્ટ—નિવર્ત્યા છે

હુમાણં—હઘરથાવસ્થામાંથી
તેમને

જિણાણં—રાગાદિ શત્રુઓને જીત-
નારને

જાવયાણં—જીતાહનારને

તિન્નાણં—તરનારને

તારયાણં—તારનારને

બુદ્ધાણં—તત્ત્વ જાણનારને

બોહયાણં—બોધ આપનારને

મુત્તાણં—પોતે કર્મથી મૂકાયેલાને

મોઅગાણં—ગ્રીજાને કર્મથી મૂ-
કાવનારને

દીવો તાળં સરણગણ્ડકા—દ્રીપ સમાન રક્ષણ કરનાર,
શરણરૂપ, ગતિરૂપ, આધારરૂપ

અપ્પહિહયવરનાણંદંસણધરાણં વિયદ્વુછડમાણં—અસ્થલિત
શ્રેષ્ઠ જ્ઞાન દર્શન ધારણ કરનારને. ઘાતીકર્મ રહિતને.

જિણાણં જાવયાણં તિન્નાણં તારયાણં—જિનોને, જય કરા-
વનારને, તરેલાને, તારનારને.

બુદ્ધાણં બોદયાણં મુત્તાણં મોઝગાણં—બોધ પામેલાને, બોધ
પમાડનારને મુક્તિ, પામેલાને, મુક્તિ કરાવનારને.

ભાવાર્થ:—સંસાર સમુદમાં ડૂબતા જીવોને દ્રીપની જેમ આશ્રય
આપી રક્ષણ કરનારા, અનર્થના નાશ કરનારા, ઇથીજ કર્મના ઉપદવોથી
ભય વાઝાને શરણરૂપ, સુખને માટે દુઃખિયાને આશ્રયરૂપ, ભવકુવામાં
પડતા પ્રાણિને આલંબનરૂપ એવા પરમાત્મા, કોઈથી હણાય નહીં એવા શ્રેષ્ઠ
જ્ઞાન અને દર્શનને ધારણ કરનારા છે, છદ્મસ્થ અવસ્થા તેમની દૂર થઈ
છે એટલે ઘાતિકર્મોનો નાશ થયો છે. પોતે કર્મશત્રુને જીતનારા છે. અને
બીજાની પાસે કર્મશત્રુને જોતાવનારા છે, પોતે સંસારસમુદને તરી ગયા છે
અને બીજાને તોરે છે, પોતે બોધ પામેલા છે અને બીજાને બોધ પમાડનારા
છે, પોતે કર્મથી મૂક્ત થયા છે અને બીજાને તેથી મુક્ત કરનારા છે.

મૂ૦—સવ્વન્નૂણં, સવ્વદરિસીણં, સિવ-મયલ-મરુઅ-મણંત-
મક્કલ-મવ્વાવાહ-મપુણરાવિત્તિ-સિદ્ધિગઈનામધેયં
ઠાણં સંપત્તાણં, નમો જિણાણં જિઅમયાણં ॥૧॥

जे अ अईआ सिद्धा, जे अ भविस्संति णागए काले ।
संपइ अ वट्टमाणा, सव्वे तिविहेण वंदामि ॥ १ ॥*

शब्दार्थः—

सव्वन्नूणं—सर्वज्ञाने

सव्वदरिसीणं—सर्वदर्शने

सिवं—उपद्रवहरितने

अयलं—अचञ्चले

अरुअं—रोगहरितने

अणंतं—अनंतने

अरुखयं—अक्षयने

अव्वावाहं—बाधारहितने

अपुणरावित्ति—ज्यांथी फरी अ-
वतार लेवो नथी एवं

सिद्धिगइनामधेयं—सिद्धिगति
नामनुं

ठाणं—स्थानने

संपत्ताणं—पामेळाने

नमो—नमस्कार हो

जिणाणं—जिनेश्वराने

जिअभयाणं—जीत्या छे इह
लोकादि सात भय जेमणे
एवाने

जेअ—जेओ

अईआ—अतीत (गयेल) काळमां

सिद्धा—सिद्ध थया छे

भविस्संति—(आवतां) भविष्य
काळमां थरो

णागए काले—अनगत (आववा
वाळां) काळमां

संपइ अ—वर्तमान (हाल),
काळमां

ॐ नमुत्थुणं नी नव संपदाओ—१ स्तोतव्य संपत् २ ओषसंपत्
३ इतर हेतु संपत् ४ विशेष हेतु संपत् ५ तद्धेतु संपत् ६ विशेषोप-
योग संपत् ७ स्वरूपयोग संपत् ८ निजसमफल संपत् ९ मोक्ष संपत्.

વટ્ટમાણા—વિદ્યમાન છે
 સવ્વે—તે સર્વે (દ્રવ્યજિન) ને
 તિવિદેણ—મન, વચન, કાયા

કરી
 વંદામિ—હું વંદના કરું છું

સવ્વન્નૂણં સવ્વદરિસીણં—સર્વજ્ઞને, સર્વદર્શીને,

સિવ—મયલ—મરુઅ—મળંત—મલ્લવય—મન્વાવાહ—મણ્ણ-
 રાવિત્તિ—નિરુપદ્રવ, નિશ્ચલ, રોગરહિત, અનંત, અક્ષય, અવ્યાવાધ,
 ય્યાંથી ફરી પાછું આવવું નથી એવા.

સિદ્ધિગઈનામધેયં ઠાણં સંપત્તાણં—સિદ્ધિગતિ નામના સ્થાન-
 ને પામેલાને.

નમો જિણાણં—નમસ્કાર હો જિનોને.

જિઅભયાણં—ભય જેઓએ જીત્યા છે તેઓને.

જે અ અઈઆ સિદ્ધા, જે અ ભવિસ્સંતિ ણાગણ કાલે—
 વલી જે ભૂતકાલમાં થઈ ગયેલા સિદ્ધો. વલી જે ભવિષ્યમાં થનારા,
 (આવતા કાલમાં.)

સંપદ અ વટ્ટમાણા, સવ્વે તિવિદેણ વંદામિ—વર્તમાનમાં છે
 તેઓને, સર્વને ત્રિવિધે વાંદું છું.

ભાવાર્થ—સર્વ પદાર્થને સર્વ પ્રકારે જાણનારા છે, સર્વ પદાર્થને
 જોનારા છે, ઉપદ્રવ રહિત, નિશ્ચલ, રોગરહિત, અંતરહિત, ક્ષયરહિત,
 બાધાપીડારહિત અને ય્યાંથી પાછું કોઈ વસ્તુ આવવાનું નથી એવા સિદ્ધિ-
 ગતિ નામના સ્થાનને પામેલા છે, સર્વ ભયને જીતનારા છે એવા જિનેશ્વરોને
 નમસ્કાર હો.

વઢી જેઓ અતીત (ગયા) કાલે મોક્ષ પામ્યા છે, અવિધ્ય (આવતાં) કાલે મોક્ષે જશે, તથા જેઓ વર્તમાન (ચાલી રહેલા) કાલે વિધમાન છે. તે સવે (દ્રવ્ય જિનેશ્વરો) ને હું શુદ્ધ મન, વચન અને કાયાએ કરીને નમસ્કાર કરું છું.

૧ ઇચ્છામિ સ્વમાસમણો વન્દિતં જાવણિજ્ઞાણ નિસીહિ-
આણ મત્થણ વન્દામિ ॥ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્
શ્રીઆચાર્ય વાંદુજી ॥

૨ ઇચ્છામિ સ્વમાસમણો વન્દિતં જાવણિજ્ઞાણ નિસીહિ-
આણ મત્થણ વન્દામિ ॥ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્-
શ્રીઉપાધ્યાય વાંદુજી ॥

૩ ઇચ્છામિ સ્વમાસમણો વન્દિતં જાવણિજ્ઞાણ નિસીહિ-
આણ મત્થણ વન્દામિ ॥ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ સર્વ-
સાધુજીને ત્રિકાલ વન્દના હોજ્યો ॥

૪ ઇચ્છકાર ભગવન્ સુહરાઈ સુહદેવસિ સુખ તપ શરીર-
નિરાવાધ સુખ સંજમ જાત્રા નિર્વહો છો જી ॥

ઇચ્છામિ સ્વમાસમણો વન્દિતં જાવણિજ્ઞાણ નિસીહિઆણ
મત્થણ વન્દામિ ॥ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ દેવસિયં
પઢિક્કમણં ઠાણમિ ?

(ગુરુ કહે “ ઠાણહ ”) ઇચ્છં, ભગવન્ તદ્વત્તિ (પછી “ નમો
અરિહંતાણં ” તથા “ કરેમિ મંતે ” કહી)

॥ १५ अथ इच्छामि ठामि सूत्रम् ॥

मू०—इच्छामि, ठामि काउस्सगं ॥

शब्दार्थः—

इच्छामि—इच्छुं लुं

ठामि—करुं लुं

काउस्सगं—काउस्सग

इच्छामि ठामि काउस्सगं—हुं इच्छुं लुं. काउस्सग करुं लुं.

भावार्थ—हुं कायोऽसर्गं करवा इच्छुं लुं. कायोऽसर्गने करुं लुं.

मू०—जो मे देवसिओ अइआरो कओ काइओ वाइओ
माणसिओ,

शब्दार्थः—

जो—जे

अइआरो—अतिचार

कओ—कयो होय

काइओ—काया संबंधी

वाइओ—वचन संबंधी

माणसिओ—मन संबंधी

जो मे देवसिओ अइआरो—जे में दिवस संबंधी अतिचार

कओ काइओ वाइओ माणसिओ—काया संबंधी वचन
संबंधी, मन संबंधी कयो होय.मू०—उस्सुत्तो, उम्मग्गो, अकप्पो, अकरणिज्जो, दुज्झाओ,
दुव्विचिंतिओ, अणायारो, अणिच्छिअब्बो, असावग-
पाउग्गो, नाणे तह दंसणे चरित्ताचरित्ते सुए सामाइए।

शब्दार्थः—

उस्सुत्तो—सूत्र—जिनागम विरुद्ध
बोलवाथी

उम्मग्गो—मार्गविरुद्ध चालवाथी

अकप्पो—आचार विरुद्ध

अकरणिज्जो—नहीं करवा लायक

दुज्झाओ—आर्त्त रौद्ररूप दुर्ध्यान

दुव्विचिंतिओ—दुष्ट चित्तवन
करवाथी

अणायारो—आचरवाने अयोग्य

अणिच्छिअव्वो—जे इच्छवा

योग्य नथी तेथी

असावगपाउग्गो—श्रावकने नहीं
करवा योग्य एवो

नाणे—ज्ञानने विषे

तह—तथा

दंसणे—दर्शनने विषे

चरित्ताचरित्ते—देशविरतिरूप
श्रावक धर्मने विषे

सुए—शास्त्रने विषे

सामाअए—सामायकने विषे

उस्सुत्तो उम्मग्गो अकप्पो अकरणिज्जो—सूत्र—जिनागम
विरुद्ध बोलवाथी, मार्ग विरुद्ध चालवाथी, आचार विरुद्ध करवाथी तथा
नहीं करवा लायक करवाथी.

दुज्झाओ, दुव्विचिंतिओ, अणायारो, अणिच्छिअव्वो—
आर्त्त रौद्ररूप दुर्ध्यान ध्यावाथी, दुष्ट चित्तवन करवाथी, आचरवा नहीं
योग्य आचरण करवाथी, जे इच्छवा योग्य नथी तेथी.

असावगपाउग्गो—श्रावकने अनुचित नहीं करवा योग्य
करवाथी.

नाणे दंसणे चरित्ताचरित्ते सुए सामाइए—ज्ञानने विषे, दर्शनने विषे, देश विरतिरूप श्रावक धर्मेने विषे, शास्त्रने विषे सामायकने विषे

भावार्थः—प्रथम उपर कहुं के हुं इच्छुं छुं के हुं कायोत्सर्ग करुं ते पहेलां प्रथम आ प्रमाणे दोषनी आलोचना करुं छुं--ज्ञान, दर्शन, देशविरतिरूप चरित्र, श्रुत धर्म अने सामायिक, आटला विषयमां में आखो दिवस जे कायिक, वाचिक के मानसिक अतिचार सेवन कर्यो होय ते संबंधी तथा सूत्र जिनागम विरुद्ध, मार्ग विरुद्ध, आचार विरुद्ध, नही करवा लायक, दुर्ध्यान कर्युं होय, दुष्ट चिंतवन कर्युं होय, नहीं इच्छवा योग्य अने श्रावकने नहीं करवा योग्य, ए सर्व संबंधी जे कांइ अतिचार सेव्यो होय.

मू०—तिण्हं गुत्तीणं, चउण्हं कसायाणं, पंचण्हमणुव्वयाणं, तिण्हं गुणव्वयाणं, चउण्हं सिक्खावयाणं, बारसविहस्स सावगधम्मस्स, जं :खंडिअं, जं विराहिअं, तस्स मिच्छामि दुक्कडं ॥

शब्दार्थः—

तिण्हं—त्रण

गुत्तीणं—गुप्तिने विषे

चउण्हं—चार

कसायाणं—कषाये करी

पंचण्हं—पांच

अणुव्वयाणं—अणुव्रत

गुणव्वयाणं—गुणव्रत मध्येथी

सिक्खावयाणं—शिक्षाव्रत म-
ध्येथी

बारसविहस्स—बार प्रकारनां
व्रतरूप

સાવગધમ્મસ્સ — શ્રાવકધર્મ
મંદિથી
જં—જે

સ્વંદિઅં—દેશથકી માંગ્યું હોય
વિરાહિઅં—સર્વ થકી વિરાધ્યું
હોય.

તિણ્હં ગુત્તીણં—ત્રણ ગુત્તિનાં

ચઉણ્હં કસાયાણં પંચણ્હમણુવ્વયાણં—ચાર કષાયોના પાંચ
અણુવ્રતોનાં.

તિણ્હં ગુણવ્વયાણં ચઉણ્હં સિવસાવયાણં—ત્રણ ગુણવ્રતોનાં
ચાર શિક્ષાવ્રતોનાં

વારસવિહસ્સ સાવગધમ્મસ્સ જં સ્વંદિઅં—(સર્વ મઠી)
વાર પ્રકારના શ્રાવક ધર્મનું જે દેશથકી સ્વંદિત.

જં વિરાહિઅં તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કહં—જે સર્વ થકી માંગ્યું
હોય તે મારું દુષ્કૃત મિથ્યા કરું છું.

માવાર્થઃ—તથા ચાર કષાય દ્વારા ત્રણ ગુત્તિ સંબંધી, પાંચ અણુવ્રત,
ત્રણ ગુણવ્રત અને ચાર શિક્ષાવ્રતરૂપ વાર પ્રકારના શ્રાવક ધર્મ સંબંધી
જે કાંઈ વ્રત સ્વંદિત થયું હોય, અથવા તેને વિષે જે કાંઈ વિરાધના થઈ
હોય તે સંબંધી પણ મારું પાપ મિથ્યા થાઓ

ગુરુ ૩૨, લઘુ ૧૨૦, સર્વવર્ણ ૧૫૨.

इति इच्छामि ठामि देवसिअं आलोउ सूत्र १५*

* આ સૂત્ર વડે દિવસ સંબંધી મન, વચન અને કાયાથી શ્રાવક-

(પછી “તસ્સ ઉત્તરી” તથા “અન્નત્થ ક્કસસિણ્ણ” કહી અતિચારની આઠ ગાથા અથવા આઠ નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ કરવો.

(અતિચારની આઠ ગાથા આ પ્રમાણે છે.)

૧૬ અથ અતિચારની આઠ ગાથા X ॥

મૂ૦—નાણમ્મિ દંસણમ્મિ અ, ચરણમ્મિ તવમ્મિ તહ ય વિરિ-
યમ્મિ । આયરણં આયારો, ઇઅ एसो પંચહા મ્મણિઓ ॥૧॥

શબ્દાર્થ:—

નાણમ્મિ—જ્ઞાનને વિષે

દંસણમ્મિ—દર્શનને વિષે

ચરણમ્મિ—ચારિત્રને વિષે

તવમ્મિ—તપને વિષે

તહ ય—તેમજ

વિરિયમ્મિ—વીર્યને વિષે

આયરણં—જે આચરણ

આયારો—તે આચાર કહેવાય છે

ઇઅ—એવી રીતે

एसो—એ આચાર

પંચહા—પાંચ પ્રકારનો

મ્મણિઓ—કહેલો છે

ધર્મમાં કરેલા પાપનો આલોચના થાય છે, તેથી આ સૂત્ર બોલતી વસ્તુ ઉપયોગ રાખીને પોતે આજ્ઞા દિવસમાં જે જે પાપ સેવ્યાં હોય તે સર્વ યાદ કરીને શુદ્ધ અંતઃકરણથી તેનો પશ્ચાત્તાપ કરવાનો છે.

Xઆ સૂત્રમાં જ્ઞાનાચાર, દર્શનાચાર, ચારિત્રાચાર, તપાચાર અને વીર્યાચાર એ પાંચ આચારના આચરણના ભેદ જણાવ્યા છે. તે આચરણમાં જે સ્વલ્પનાપ્રમાદ તે અતિચાર જાણવા. તેથી, આ આચારની ગાથાઓને જ અતિચારની ગાથા રૂપે કહી છે. અર્થાત્ તેમાં કહેલા આચારથી જે

માર્થ—જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ અને વીર્યને વિષે તેની પ્રાપ્તિને નિમિત્તે જે આચરણ કરાય તે આચાર કહેવાય છે. આ પ્રમાણે તે આચાર પાંચ પ્રકારનો કહેલો છે.

તેમાં પ્રથમ જ્ઞાનાચારના આઠ ભેદ બતાવે છે—

મૂ૦—કાલે વિણે બહુમાણે, ઉવહાણે તહ અનિન્હવણે ।

વંજણઅત્યતદુભે, અટ્ટવિહો નાણ*-માયારો ॥૨॥

શબ્દાર્થ:—

કાલે—કાઠને વિષે

વિણે—વિનયને વિષે

બહુમાણે—બહુમાનને વિષે

ઉવહાણે—ઉપધાન તપને વિષે

તહ—તથા

અનિન્હવણે—નહી ઓઠવવાને વિષે

વંજણ—વ્યંજન અક્ષરને વિષે

અત્ય—અર્થને વિષે તથા

તદુભે—વ્યંજન અને અર્થ બન્નેને વિષે

અટ્ટવિહો—(આ પ્રમાણે) આઠ

નાણ—જ્ઞાનને વિષે

આયારો—(એટલે) જ્ઞાનનો

આચાર.

માર્થ—નવું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવા માટે તથા પ્રાપ્ત થયેલા જ્ઞાનની રક્ષા કરવા માટે જે અવશ્ય આચરવા યોગ્ય હોય તે જ્ઞાનાચાર કહેવાય છે. તેના આઠ પ્રકાર આ પ્રમાણે છે.—શાસ્ત્રમાં જે કાઠે જે સૂત્ર મળવાની આજ્ઞા આપી હોય, તે કાઠે સૂત્ર મળવું, તે કાઠાચાર કહેવાય વિપરીત આચરણ તે અતિચાર કહેવાય છે, તે અતિચારો આ સૂત્ર વડે આલોચાય છે.

❀ સપ્તમીસ્થાને દ્વિતીયા ।

છે. ૧ જ્ઞાનીઓ તથા જ્ઞાનના સાધનરૂપ પુસ્તકાદિકનો વિનય કરવો તે વિનયાચાર કહેવાય છે. ૨, જ્ઞાનીનો તથા જ્ઞાનના ઉપકરણોનો અંતરંગથી આદર કરવો તે બહુમાન કહેવાય છે. ૩, આગમ મળવાને માટે જે શાસ્ત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે તપક્રિયા કરવામાં આવે છે તે ઉપધાન કહેવાય છે. ૪, મળાવનાર ગુરુને ઓઠવવો નહીં ઘટલે જેની પાસે મળ્યા તેનું નામ નહીં દેતાં વીજા પાસે મળ્યાનું કહેવું, આવું મિથ્યા કથન ન કરવું, તે અનિન્હવન કહેવાય છે. ૫, સૂત્રના અક્ષરોનો શુદ્ધ ઉચ્ચાર કરવો તે વ્યંજનાચાર કહેવાય છે. ૬, સૂત્રનો અર્થ સાચો કરવો તે અર્થાચાર કહેવાય છે. ૭. તથા સૂત્ર અને અર્થ બન્ને શુદ્ધ બોલવા તે તદુભયાચાર કહેવાય છે. ૮, આ આઠ પ્રકારના જ્ઞાનાચારથી જે વિપરીત આચરણા કરવી તે અતિચાર કહેવાય છે. તેના પળ કાઝાતિચાર, વિનયાતિચાર इत्यादि તેના તે જ ભેદો જાણવા એમ સર્વત્ર જાણી લેવું.

હવે દર્શનાચારના આઠ ભેદો બતાવે છે—

મૂ०—નિસ્સંકિઅ નિકંચિઅ, નિવ્વિતિગિચ્છા અમૂઠદિઢ્ઠીઅ ।

ઉવવૂહથિરીકરણે, વચ્છહ્હ પમાવણે અઢ્ઢ ॥ ૩ ॥

નિસ્સંકિઅ—શંકા રહિતપણું

નિકંચિઅ—આકાંક્ષારહિતપણું

નિવ્વિતિગિચ્છા—ફલપ્રત્યે સં-

દેહ રહિતપણું

અમૂઠદિઢ્ઠીઅ—મોહદષ્ટિ રહિત

ઉવવૂહ—ગુણપ્રશંસાવડે, ઉત્સા-

હની વૃદ્ધિ

થિરીકરણે—સ્થિર કરવાપણું

વચ્છહ્હ—વાસત્ય અને

પમાવણે—પ્રમાવના

અઢ્ઢ—(આ) આઠ આચાર (દર્શ-
નના છે).

हवे दर्शनाचारना आठ भेदो बतावे छे—

मू०—निस्संकिअ निक्कंखिअ, निव्वितिगिच्छा अमूढदिद्ढी अ ।
उववूहथिरीकरणे, वच्छल्ल पभावणे अट्ठ ॥३॥

शब्दार्थः—

निस्संकिअ—शंकारहितपणुं

निक्कंखिअ—आकांक्षारहितपणुं

निव्वितिगिच्छा—फल प्रत्ये
संदेह रहितपणुं

अमूढदिद्ढी अ—मोहरहित दृष्टि

उववूह—गुणप्रशंसावहे, उत्साह-

नी वृद्धि

थिरीकरणे—स्थिर करवापणुं

वच्छल्ल—वात्सल्य अने

पभावणे—प्रभावना

अट्ठ—(आ) आठ आचार
(दर्शनना छे)

भावार्थ—वीतरागना वचनमां देशथी के सर्वथी शंका न करवी ते निःशंकित १, जिनमत विना अन्य अन्य मतनी इच्छा न करवी ते निष्कांक्षित २, धर्मना फलमां संदेह न करवी ते, अथवा साधु-साध्वी-ओनां शरीर, वल्ल विगोरे मलिन देखी दुगंछा न करवी ते निर्विचिकित्सा अथवा निर्विजुगुप्सा ३, मिथ्यात्वीना अज्ञान कष्ट, मंत्र के चमत्कार देखी तेना पर मोह न पामवा ते अमूढदृष्टि ४, * समकितधारीना अल्पगुणनी पण शुद्ध मनथी प्रशंसा करी तेने धर्ममार्गमां उत्साहवाळो ते उपबृंहणा पू.

* आ चार आचार आभ्यंतर छे, बाकीना चार बाह्य छे.

જેને ધર્મની પ્રાપ્તિ થઈ ન હોય તેને ધર્મ પમાડવો અને જે ધર્મ પામેલો હોય તેની ધર્મમાં સ્વલ્પના થાય તો તેને ધર્મમાં પાછો દૃઢ કરવો તે સ્થિરીકરણ ૬, સાધર્મી બંધુનું અનેક પ્રકારે હિત કરવું તે વાત્સલ્ય ૭, તથા અન્યધર્મીઓ પળ જૈનશાસનની અનુમોદના કરે તેવા કાર્ય કરવાં તે પ્રભાવના ૮, આ આઠ પ્રકાર દર્શનાચારના Xછે. ॥ ૩ ॥

હવે આઠ પ્રકારનો ચારિત્રાચાર કહે છે-

મૂ०—પણિહાણજોગજુત્તો, પંચહિં સમિર્હિં તીહિં ગુત્તીહિં ।
एस चरित्तायारो, अट्ठविहो होइ नायव्वो ॥ ४ ॥

शब्दार्थः—

પણિહાણજોગ—પ્રણિધાન યોગ
 एट्ठे मन, वचन अने
 कायानुं जे एकाग्रपणुं
 जुत्तो—युक्त एवो
 पंचहिं—पांच
 समिर्हहिं—समिति
 तीहिं—त्रण

गुत्तीहिं—गुप्तिवडे
 एस—ए
 चरित्तायारो—चारित्राचार
 अट्ठविहो—आठ प्रकारનો
 होइ—छे
 नायव्वो—जाणवा योग्य

પણિહાણજોગજુત્તો—પ્રણિધાન યોગ ઇટ્ઠે મન, વચન અને કાયાનું જે એકાગ્રપણું, તેણે કરીને યુક્ત એવો.

X આ આઠથી સમક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે અથવા પ્રાપ્ત થયું હોય તેને દૃઢ કરે છે તેથી આ દર્શનાચાર કહેવાય છે.

પંચહિં સમિર્દિહિં તીહિં ગુત્તીહિં—પાંચ સમિતિએ કરીને તથા ત્રણ ગુત્તિએ કરીને.

એસ ચરિત્તાયારો—આ ચારિત્રાચાર.

અદ્ઠવિહો હોઈ નાયવ્વો—આઠ પ્રકારનો છે, એમ જાણવું.

માવાર્થ—આ ચારિત્રાચાર મનોયોગ, વચ્ચનયોગ અને કાયયોગની એકાગ્રતાએ કરીને યુક્ત છે, તે પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુત્તિવડે કરીને આઠ પ્રકારનો છે ॥ ૪ ॥

હવે તપાચાર કહે છે—

મૂ૦—બારસવિહમ્મિ ય તવે, સન્નિમંતરવાહિરે કુસલદિટ્ઠે ।

અગિલાઈ અણાજીવી, નાયવ્વો સો તવાયારો ॥૫॥

બારસવિહમ્મિ ય—બાર પ્રકારના

પણ

તવે—તપને વિષે

સન્નિમંતર—છ પ્રકારે આમ્યંતર

વાહિરે—છ પ્રકારે બાહ્ય

કુસલદિટ્ઠે—કુશલ પુરુષ —

તીર્થકરોએ ઉપદેશેલા

અગિલાઈ—ગ્લાનિ—લેદરહિત

અણાજીવી—આજીવિકા રહિત

પણે

નાયવ્વો—જાણવો

સો—તે

તવાયારો—તપ આચાર

બારસવિહમ્મિ ય તવે—બાર પ્રકારના તપને વિષે.

સન્નિમંતરવાહિરે કુસલદિટ્ઠે—તીર્થકરે જાણેલા એટલે પ્રશ્ન-મેલા આમ્યંતર અને બાહ્યસહિત.

અગિલાઈ અળાજીવી—ગ્લાનિરહિતપણે તથા આજીવિકારહિત-
પણે.

નાયબ્બો સો તવાયારો—તે તપાચાર જાળવો.

ભાવાર્થ—તીર્થકરોણ છ આમ્યંતર અને છ બાહ્ય એમ તપના બાર
ભેદ કહેલા છે. તેમાંથી હરકોઈ તપ કરતાં શ્રેય થવો ન જોઈએ, તથા
તે તપ આજીવિકાને માટે થવો ન જોઈએ, એવી રીતે મૂર્છા રહિતપણે
કરેલો તપ તે તપાચાર કહેવાય છે ॥ ૫ ॥

તેમાં પ્રથમ છ પ્રકારનો બાહ્ય તપ કહે છે—

મૂ૦—અળસળમૂળોઅરિઆ, વિત્તીસંસ્થેવળં રસચ્ચાઓ ।

કાયકિલેસો સંલી ણયા ય વજ્ઞો તવો હોઈ ॥૬॥
શબ્દાર્થ.

અળસળ—ચાર પ્રકારના આહા-

રનો ત્યાગ અને અનશન

ઋળોઅરિઆ—પાંચ સાત કો-

ઠિયા ઓછા સ્વાદા અથવા

ઓછા બદ્ધ-પાત્ર રાસવાં

તે ઋળોદરી

વિત્તીસંસ્થેવળં—દ્રવ્ય વગેરેનો

સંક્ષેપ કરવો તે વૃત્તિસંક્ષેપ

રસચ્ચાઓ—વિગય પ્રમુખ રસનો

થોડો વા અધિક ત્યાગ તે

રસત્યાગ

કાયકિલેસો—કાયાને કષ્ટ આ-

પવું—લોચ કરાવવો તે

કાયકલેશ

સંલીણયા—વિષયાદિકની ઉદી-

રણા કરવી નહિ તેમજ

અંગોપાંગ સંકોચી રાસવાં

તે સંલીનતા

વજ્ઞો—બાહ્ય

તવો—તપ

अणसणमूणोअरिआ—चारे प्रकारना आहारनो थोडा अथवा घणा समय सुधी त्याग ते अनशन, वखपात्र ओछां ओछां राखवां वा पांच सात कोळीआ ओछा जमवा ते ऊणोदरि.

विचीसंखेवणं रसच्चाओ—द्रव्यादिनो संक्षेप ते वृत्तिसंक्षेप, विगय प्रमुख रसनो थोडो वा अधिक त्याग ते रसत्याग.

कायकिलेसो संलीणया—कायाने कष्ट प्रमुख आपवां—लोच कराववा इत्यादि ते कायक्लेश, विषयादि उदीरवा नहीं तेमज अंगोपांग संकोची राखवा ते संलीनता.

य बज्झो तवो होइ—ते (छ प्रकारे) बाह्य छे.

भावार्थ—छ प्रकारनो बाह्य तप आ प्रमाणे छे—थोडा काल सुधी के घणा काल सुधी चारे प्रकारना आहारनो त्याग करवो ते अनशन कहेवाय छे. १, पोताना नियमित भोजनथकी पांच सात कवळ ओछा खावा, वख पात्रादिक ओछा राखवा ते ऊळोदरी कहेवाय छे. २, खावा—पीवानी के भोग—उपभोगनी वस्तुओ ओछी करवी ते वृत्तिसंक्षेप कहेवाय छे. ३, घी, दूध विगरे विगयनो थोडो अथवा अधिक त्याग करवो अथवा तेना परनी लोलुपतानो त्याग करवो ते रसत्याग कहेवाय छे. ४, केशनो लोच विगरेनुं कष्ट सहन करवुं ते कायक्लेश कहेवाय छे. ५, विषयादिकनी उदीरणा करवी नहीं तथा अंगोपांग संकोची राखवां ते संलीनता कहेवाय छे. ६, आमानी कोइ पण तप करनार मनुष्य बाह्यदृष्टिथी तपस्वी कहेवाय छे, तेथी आ छ प्रकारो बाह्य तपमां गणाय छे ॥ ६ ॥

હવે છ પ્રકારનો આમ્યંતર તપ કહે છે—

મૂ૦—પાયચ્છિત્તં વિણઓ, વેયાવચ્ચં તહેવ સજ્ઞાઓ ।
જ્ઞાણં ઉસ્સમ્મોઽવિ અ, અભિમંતરઓ તવો હોઈ ॥૭॥

શબ્દાર્થ:—

પાયચ્છિત્તં—લાગેલ દોષનો ગુરુ
પાસે પ્રકાશ કરી તેના
નિવારણને અર્થે ગુરુ જે
આલોચન આપે તે કરવું તે
પ્રાયશ્ચિત્ત તપ,

વિણઓ—જ્ઞાન તથા જ્ઞાનીનો
વિનય કરવો તે વિનય તપ

વેયાવચ્ચં—ગુરુ પ્રમુખની આહાર
વગેરેથી ભક્તિ કરવી તે
વૈયાવચ્ચ તપ

તહેવ—તેવીજ રીતે તેમજ

સજ્ઞાઓ—વાંચના પૃચ્છના પ્રમુખ
પાંચ પ્રકારથી અભ્યાસ ક-
રવો તે સ્વાધ્યાય તપ

જ્ઞાણં—આર્ત તથા રોદ ધ્યાન
નિવારી ધર્મ તથા શુક્લ
ધ્યાનમાં પ્રવર્તવું તે ધ્યાન

ઉસ્સમ્મો—કર્મક્ષય અર્થે કાયાને
વોસરાવવી તે કાયોત્સર્ગ
તપ

વિ અ—નિશ્ચય

અભિમંતરઓ—અમ્યંતર

તવો—તપ

પાયચ્છિત્તં વિણઓ—પ્રાયશ્ચિત્ત અને અવિનય,

વેયાવચ્ચં તહેવ સજ્ઞાઓ—વૈયાવચ્ચ તથા સ્વાધ્યાય,

જ્ઞાણં ઉસ્સમ્મોઽવિ અ—ધ્યાન, તથા ઉત્સર્ગ—કાયોત્સર્ગ પણ

અભિમંતરઓ તવો હોઈ—આમ્યંતર તપ છે.

માર્વાર્થ—આમ્યંતર તપના છ પ્રકાર આ પ્રમાણે છે—લાગેલો દોષ ગુરુપાસે પ્રગટ કરી તેના નિવારણ માટે ગુરુએ જે આલોચન આપી હોય તે પ્રમાણે કરવું તે પ્રાયશ્ચિત્ત ૧, જ્ઞાન તથા જ્ઞાનીનો વિનય કરવો તે વિનય તપ કહેવાય છે. ૨, ગુરુ, ગ્લાન, વાઙ વિગેરે સાધુઓની આહાર, પાણી, ઔષધ વિગેરે વડે ભક્તિ કરવી તે વૈયાવચ્ચ તપ કહેવાય છે. ૩, વાચના, પૃચ્છના, તપ પરાવર્તના, અનુ-પ્રેક્ષા અને ધર્મકથા એ પાંચ પ્રકારે શાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરવો તે સ્વાધ્યાય કહેવાય છે ૪, આર્તિ અને રૌદ્રનો ત્યાગ કરી ધર્મ અને શુક્લ ધ્યાનમાં પ્રવર્તવું તે ધ્યાન કહેવાય છે ૫, તથા કર્મના ક્ષયને માટે કાયાનો ત્યાગ કરવો એટલે શરીર પરની મૂર્છાનો ત્યાગ કરવો તે ઉત્સર્ગ—કાયો-ત્સર્ગ કહેવાય છે ૬, આમાંનો કોઈ પણ તપ કરનાર મનુષ્ય સામાન્ય દૃષ્ટિ વડે તપસ્વી કહેવાતો નથી, પરંતુ શાસ્ત્રદૃષ્ટિએ જોતાં અવશ્ય તપસ્વી છે, તેથી આ આમ્યંતર તપ કહેવાય છે. ॥ ૭ ॥

હવે છેલ્લો વીર્યાચાર કહે છે—

મૂ૦—અણિગૂહિઅબલવીરિઓ, પરક્કમઈ જો જહુત્તમાઉત્તો ।
જુંજઈ અ જહાથામં, નાયઠ્ઠો વીરિઆયારો ॥૮॥

શબ્દાર્થ:—

અણિગૂહિઅ—ગોપવ્યા વગરનું છે
બલવીરિઓ—બલવીર્ય જેનું
પરક્કમઈ—પરાક્રમ કરે છે

જો—જે
જહુત્તમ્—તીર્થંકર દેવે જેમ કહ્યું
છે તેમ

આડત્તો—સાવધાન થઈને

જુંજડ—પ્રવર્તે

જહાથામં—પોતાની શક્તિને અ-
નુસારે

વીરિઆયારો—વીર્યાંચાર

અણિગૂહિઅવલવીરિઓ—તથો ગોપવ્યું બલવીર્ય જેણે એવો

પરક્રમડ જો જહુત્તમાડત્તો—શાસ્ત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે જે મનુષ્ય
સાવધાન અથવા ઉદ્યમવંત થયો છતાં પરાક્રમ કરે

જુંજડ અ જહાથામં—તથા શક્તિ પ્રમાણે પ્રવૃત્તિ કરે

નાયવ્વો વીરિઆયારો—તે વીર્યાંચાર જાણવો.

ભાવાર્થ—બ્રહ્મ વીર્યને ગોપવ્યા વિના તથા સાવધાનપણે ઉદ્યમવંત
થઈને જે મનુષ્ય શાસ્ત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે પરાક્રમ કરે અને શક્તિ પ્રમાણે
તે તે ધર્મ ક્રિયાદિકમાં પ્રવૃત્તિ કરે, તે વીર્યાંચાર કહેવાય છે. ॥ ૮ ॥

॥ ઇતિ અત્તિચાર ગાથા ૧૬ ॥

(પછી કાડસ્સગ પારો “ લોગસ્સ ” કહી, ત્રીજા આવશ્યકની
મુહપત્તિ પડિલેહી બે “ વાંદણા ” દડાં બોલવું) इच्छाकारेण संदिसह
भगवन् देवसियं आलोएमि, જો મે દેવસિઓ વિગેરે પાને ૧૦૫
મેંથી કહેવો પછી,

॥ ૧૭ અથ સાતલાખ ॥

સાત લાખ પૃથ્વીકાય, સાત લાખ અપ્કાય, સાત લાખ
તેડકાય, સાત લાખ વાડકાય, દશ લાખ પ્રત્યેક વનસ્પતિકાય,

ચૌદ લાખ અનન્તકાય, બે લાખ વૈન્દ્રી, બે લાખ તેન્દ્રી, બે લાખ ચૌરિન્દ્રી, ચાર લાખ નારકી, ચાર લાખ દેવતા, ચાર લાખ તિર્યંચ, પંચેન્દ્રિ ચૌદ લાખ મનુષ્યપંચેન્દ્રી એવંકારે ચોરાશી લાખ જીવા × જોનિને વિષે જે કોઈ માહરે જીવે, પાપ કર્યું હોય, કરાવ્યું હોય, કરતાં પ્રત્યે મહું જાણું હોય, તે સર્વિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુકાડે ।

× યોનિ છટલે જીવને ઉપજવાના સ્થાનક. તે વધા જીવોનાં મઠીને ૮૪ લાખ ઉત્પત્તિ સ્થાન છે. જો કે સ્થાનક તો તે કરતાં પળ વધારે છે પણ વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ અને સંસ્થાનવડે કરી જેટલાં સ્થાનક સરસ્યાં હોય તે સર્વ મઠી એક સ્થાનક ગણાય, તેની ગણતરી આ પ્રમાણે છે—પૃથ્વીકાયના મૂળભેદ ૩૫૦ તેને પાંચ વર્ણે ગુણતાં (૧૭૫૦) થયા, તેને બે ગંધે ગુણતાં (૩૫૦૦) થયા, તેને પાંચ રસે ગુણતાં (૧૭૫૦૦) થયા, તેને આઠ સ્પર્શે ગુણતાં (૧૪૦૦૦૦) થાય, તેને પાંચ સંસ્થાને ગુણતાં સાત લાખ ભેદ પૃથ્વીકાયના થાય; એમ વધાની ગણતરી કરવી. ઉપરોક્ત ૮૪ લાખ જીવયોનિ માંહે ઉત્પન્ન થયેલ હર-કોઈ જીવને હૃથ્યો હોય, હણાવ્યો હોય, અગર હણતાને અનુમતિ આપી હોય તે સંબંધી મન, વચન અને કાયાવડે મિથ્યા દુષ્કૃત આ સૂત્રવડે દેવાનું છે.

અર્થ:—સુગમ છે

॥ इति सातलाख १७ ॥

॥ ૧૮ અથ અઢાર પાપસ્થાનક ॥

પહેલે પ્રાણાતિપાત, બીજે મૃષાવાદ, ત્રીજે અદત્તાદાન, ચોથે મૈથુન, પાંચમે પરિગ્રહ, છટ્ઠે ક્રોધ, સાતમે માન, આઠમે માયા, નવમે લોભ, દશમે રાગ, અગ્યારમે દ્વેષ, બારમે કલહ, તેરમે અભ્યાસ્યાન, ચૌદમે પૈશૂન્ય, પન્દરમે રતિ-અરતિ, સોલમે પરપરિવાદ, સત્તરમે માયામોસ, અઢારમે મિથ્યાત્વશલ્ય, એ અઢારે પાપસ્થાનકમાંહી જે કોઈ પાપસ્થાનક મેં સેવ્યું હોય, સેવાવ્યું હોય, સેવતાં પ્રતે મહું જાણ્યું હોય તે સવિ હું મન વચન કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુકલંડ ॥

અર્થ:—પરજીવના પ્રાણનો નાશ ચિંતવવો તે પ્રાણાતિપાત ૧, અસત્ય બોલવાના પરિણામ તે મૃષાવાદ ૨, પારકી વસ્તુ ધણીની સંમતિ વિના લઈ લેવાની વૃત્તિ તે અદત્તાદાન ૩, વિષયમોગની વાંચ્છા રૂપ પરિણામ તે મૈથુન ૪, નવ પ્રકારે બાહ્ય અને* ચૌદ પ્રકારે અભ્યંતર વસ્તુ આદિની વાંચ્છા અથવા મૂચ્છા તે પરિગ્રહ ૫, પરની ઉપર તીવ્ર પરિણામે મુખાદિ અવયવને તપાવવાં તે ક્રોધ ૬, પ્રાપ્ત વા અપ્રાપ્ત વસ્તુનો અહંકાર તે માન ૭, ગુપ્તપણે સ્વાર્થવૃત્તિ સિદ્ધ કરવાની વાંચ્છા તે માયા ૮, ધન-દિક સંપત્તિને એકઠી કરી સંપ્રહી રાખવાની મનોવૃત્તિ તે લોભ ૯, પૌદ્ગલિક વસ્તુ ઉપર પ્રીતિ તે રાગ ૧૦, અણમમતા જીવાદિક પદાર્થો ઉપર અરુચિ તે દ્વેષ ૧૧, પરની સાથે વિશ્વવાદ કરવાની વૃત્તિ તે કલહ ૧૨, પરજીવને નહીં દીઠેલું, નહીં સાંભળેલું સ્વોદું આઠ દેવું તે

* મિથ્યાત્વ, ત્રણવેદ, હાસ્યાદિ ષટ્ક અને ચાર કષાય.

અમ્યાહ્યાન ૧૩, પર જીવના દોષની બીજા પાસે ચાડી સ્વાધી તે પૈશૂન્ય ૧૪, સુખ અનુભવી હર્ષ કરવો તે રતિ અને શોક કરવો તે અરતિ ૧૫, ગુણી વા નિર્ગુણી જીવની નિંદા કરવો તે પરપરિવાદ ૧૬, કપટવૃત્તિથી અસત્યબોલી છઠ્ઠ કરીને લોકોને ઠગવાના પરિણામ તે માયામૃષાવાદ ૧૭, વ્યવહારથી કુદેવ, કુગુરુ અને કુધર્મ સેવવાની અભિલાષા અને નિશ્ચયથી આત્મસ્વરૂપના અનુભવને વિન કરવા રૂપ આત્માના પરિણામ તે મિથ્યાત્વ શત્ર્ય ૧૮, એ અઢાર પ્રકારે જીવને ચિત્તમાં જે પાપરૂપ ભાવ ઉત્પન્ન થાય તે ‘ભાવપાપ’ અને તે ભાવની ચીકાસથી જીવને સત્તાએ કર્મનાં દઢીયાં લાગે તે ‘દ્રવ્યપાપ’ કહેવાય છે.

॥ ઇતિ પ્રાણાતિપાત સૂત્ર ૧૮ ॥

॥ ૧૯ અથ ચાર વિકથા ॥

રાજકથા, દેશકથા, ભક્તકથા, સ્ત્રીકથા, એ ચાર વિકથામાંથી જે કોઈ વિકથા કરી હોય, કરાવી હોય, કરતાં પ્રતે ભલી જાણી હોય, તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુક્કડં ॥

॥ ૨૦ અથ સવ્વસ્સવિ ॥

સૂ૦—સવ્વસ્સ વિ દેવસિય દુચ્ચિંતિઅ દુઢ્ઘાસિઅ દુચ્ચિટ્ઠિઅ
 ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ઇચ્છં । તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં ॥
 ઇતિ

शब्दार्थः—

सन्वस्सवि—सर्वे पण
 देवसिय—दिवससंबंधीनुं
 दुच्चित्तिय—दुष्ट चित्तवननुं
 दुम्भासिय—दुष्ट भाषण
 दुच्चिद्विय—दुष्ट चेष्टानुं
 इच्छाकारेण—इच्छाथी

संदिसह—आज्ञा आपो
 इच्छं—आज्ञा प्रमाणं छे.
 तस्स—तेनुं
 मिच्छा—फोगट करं छुं.
 मि दुक्कडं—मारा दुष्कृतने

अर्थः—सर्वे दिवससंबंधीनुं दुष्ट चित्तवन करवाथी, दुष्ट भाषण करवाथी, दुष्ट चेष्टा करवाथी दुष्कृत (अतिचार) लायुं होय, इच्छाथी आज्ञा आपो, हुं इच्छुं छुं, ते मारुं पाप मिथ्या थाओ !

(एम कही विषमासने जमणो ढींचण उभो राखी बेसी पछी).
 “ नमो अरिहंताणं ” “ करेमि भंते सामाइयं ” (कहीने).

॥ २१ अथ चत्तारि मंगलं ॥

चत्तारि मंगलं, अरिहंता मंगलं, सिद्धा मंगलं, साहू मंगलं, केवलपन्नत्तो धम्मो मंगलं ॥ चत्तारि लोगुत्तमा, अरिहंता लोगुत्तमा, सिद्धा लोगुत्तमा, साहू लोगुत्तमा, केवलपन्नत्तो धम्मो लोगुत्तमा ॥ चत्तारि सरणं पवज्जामि, अरिहंते सरणं पवज्जामि, सिद्धे सरणं पवज्जामि, साहू सरणं पवज्जामि, केवलपन्नत्तं धम्मं सरणं पवज्जामि ॥

માર્વાર્થ—મંગલ ચાર પ્રકારના છે, અરિહંત, સિદ્ધ, સાધુ અને કેવલી ભગવાને બતાવેલો ધર્મ, લોકોમાં ઉત્તમ પગ ચાર છે; અરિહંત, સિદ્ધ, સાધુ અને કેવલીએ બતાવેલો ધર્મ, શરણા પળ ચાર છે. અરિહંત, સિદ્ધ, સાધુ, અને કેવલી ભગવાને બતાવેલો ધર્મ.

(ઇચ્છામિ પઢિકમિઉં, જો મે દેવસિઓ અદ્યારો કઓ, એ પાઠ કહીને ઇચ્છામિ પઢિકમિઉં ઇરિયાવહિયાએ વિરાહનાએ (ઇત્યાદિક પાઠ કહી પછે “અઢાર લાખ ચોવીસ હજાર એકસો ને વીસ ઇરિયાવહીને વિષે જે કોઈ દૂષણ લાગ્યું હોય તે સધિ હું મન વચન કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુકડું” આ પ્રમાણે બોલીને પછે નીચે પ્રમાણે “વંદિતુ સૂત્ર ” મળવું.

૨૨ વંદિતુ-શ્રાવકનું પ્રતિક્રમણ સૂત્ર.*

* શ્રાવકને દિવસસંબંધી લાગેલા અતિચારને આલોવવા માટે આ સૂત્ર સાંજે અર્ધ સૂર્ય અસ્ત પામેલો હોય તે વખતે કહેવાનું છે. શ્રાવકના બારવ્રત વિગેરેમાં લાગેલા ૧૨૪ અતિચાર આ સૂત્રવડે આલોવવામાં આવે છે.

પ્રગટ થયેલા ગુણને જે મલિન કરે તે અતિચાર કહેવાય છે, અને પ્રગટ થયેલા ગુણનો જે સર્વથા નાશ કરે તે મંમ કહેવાય છે. અમુક અપેક્ષાએ વ્રતનો મંમ અને અમુક અપેક્ષાએ તેનો અમંગ થાય તે અતિચાર છે. જેમકે કોઈને પ્રાણાતિપાત વિરમણ વ્રત છે. તેણે ચૌરાદિકને સ્ત્રૂબ માયો. તેમાં તેણે તેના પ્રાણનો વિયોગ કર્યો નહીં. તેથી તેના વ્રતનો

મૂ०—વંદિતુ સવ્વસિદ્ધે, ધમ્માયરિણ અ સવ્વસાહુ અ ।

ઇચ્છામિ પઢિકમિડં, સાવગધમ્માઈઆરસ્સ* ॥ ૧ ॥

શબ્દાર્થ:—

વંદિતુ—વાંદીને

સવ્વસિદ્ધે—સર્વને હિતકારક

એવા સિદ્ધોને

ધમ્માયરિણ અ—તથા ધર્માચાર્યોને

સવ્વસાહુ અ—તથા સર્વ સાધુઓને

ઇચ્છામિ—હું ઇચ્છું છું.

પઢિકમિડં—પાછા કરવાને

સાવગધમ્માઈઆરસ્સ—શ્રાવક ધર્મસંબંધી અતિચાર થકી

માવાર્થ:—સર્વ ઇટલે સર્વને હિતકારક એવા સિદ્ધોને ઇટલે અરિહંત તથા સિદ્ધને અથવા સર્વ ઇટલે તીર્થંકર, અતીર્થંકર વિગેરે પંદર ભેદે જે સિદ્ધ થયા તેમને, ધર્માચાર્યોને ઇટલે સમ્યગ્ધર્મ આપનાર ગુરુ મહારાજને તથા સર્વ સાધુઓને ઇટલે આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, પ્રવર્તક, સ્થવિર વિગેરે સર્વ મુનિઓને વાંદીને શ્રાવક ધર્મને વિષે લગેલા અતિચારોનું પ્રતિક્રમણ કરવા હું ઇચ્છું છું. X ૧. પ્રથમ સામાન્ય રીતે બાર વ્રતના તથા જ્ઞાનાદિકના અતિચારોને આલોભે છે.—

ભંગ થયો નથી, પરંતુ નિદ્ધંસ પરિણામ થવાથી દયાનો નાશ થયો તથા મારવાથી કદાચ મરણ પણ થાય, તેથી તે પ્રાણી વિયોગનું કારણ હોવાથી કાંઈક ભંગ પણ થયો, તેથી તે અતિચાર કહેવાય છે.

* પંચમીના અર્થમાં ષષ્ઠી વિભક્તિ કરી છે, અથવા કર્મમાં ષષ્ઠી છે.

X જીવ પ્રમાદને લીધે પોતાના સ્થાનથી બીજે સ્થાને ગયો હોય,

મૂ०—જો મેં વયાઇયારો, નાળે તહ દંસળે ચરિત્તે અ ।

સુહુમો અ બાયરો વા, તં નિંદે તં ચ ગરિહામિ ॥ ૨ ॥

શબ્દાર્થ:—

જો—જે

મે—મને

વયાઇયારો—બાર વ્રતને વિષે
અતિચાર લાગ્યો હોય

નાળે—જ્ઞાનને વિષે

તહ—તથા

દંસળે—દર્શનને વિષે

ચરિત્તે—ચારત્રને વિષે

અ—‘ચ’ શબ્દથી સંલેખના, તપ
અને વીર્યને વિષે જે અતિ-
ચાર લાગ્યો હોય

સુહુમો અ—સૂક્ષ્મ અથવા

બાયરો વા—બાદર એવો

તં—તેને

નિંદે—હું નિંદું છું

તં ચ—તથા તેને

ગરિહામિ—હું ગર્હું છું.

ભાવાર્થ—બાર વ્રતોના કુલ અતિચારો ૭૫ છે, તેમાં સાતમા વ્રતના વીશ છે અને બાકીના અગ્યાર વ્રતના પાંચ પાંચ હોવાથી ૫૫ છે. બન્ને મળી ૭૫ થાય છે તથા જ્ઞાનના આઠ, દર્શનના આઠ અને તેમાં સમકિતના શંકાદિક પાંચ મળવાથી ૨૧ અતિચારો છે, તથા ચારિત્રના આઠ છે, ‘ચ’ શબ્દથી સંલેખનાના પાંચ, તપના બાર અને વીર્યાચારના ત્રણ અતિચાર છે સર્વ મળી ૧૨૪ અતિચાર છે તેમાંનો સૂક્ષ્મ કે બાદર

ત્યાંથી પાછું કરી પોતાને સ્થાને આવવું તે પ્રતિક્રમણ કહેવાય છે, જીવને પ્પેતાનું સ્થાન ધર્મ અને પર સ્થાન અધર્મ છે.

કોઈ અતિચાર મારાથી થયો હોય, તેને હું આત્મ સાક્ષીએ નિંદું છું. અને ગુરુ સાક્ષીએ ગર્હા કરું છું X ૨.

હવે પરિગ્રહ અને આરંભના સામાન્યરીતે અતિચારને આલોચે છે —

મૂ. —દુવિદ્ધે પરિગ્રહમ્મિ. સાવજ્ઞે બહુવિદ્ધે અ આરંભે ।
કારાવણે અ કરણે, પડિકમે દેસિઅં સવ્વં ॥ ૩ ॥

શબ્દાર્થ: —

દુવિદ્ધે—ત્રે પ્રકારના
પરિગ્રહમ્મિ—પરિગ્રહને વિષે
તથા
સાવજ્ઞે—પાપવાળા
બહુવિદ્ધે અ—અને બહુ પ્રકારના
આરંભ—આરંભને વિષે
કારાવણે અ — કોઈ પાસે
કરાવવાને વિષે

કરણે—પોતે કરવાને વિષે તથા
'વ' શબ્દ છે તેથી અનુમો-
દનાને વિષે
પડિકમે—હું પડિકમું છું.
દેસિઅં—દિવસસંબંધી
સવ્વં—સર્વ અતિચારને

X અહીં સર્વત્ર અતિચાર આલોચતાં અતિક્રમાદિક પણ આલોચ્યા એમ જાણવું, તેમનું સ્વરૂપ આ પ્રમાણે છે. —વ્રતભંગને માટે કોઈ પ્રેરણા કરે તેને જો પોતે નિષેધ ન કરે તો આત્મક્રમ લાગે છે ૧, વ્રતભંગ વાટે ગમન વિગેરે વ્યાપાર કરતાં વ્યતિક્રમ થાય છે ૨, ક્રોધથી વધ વંધાદિક કરતાં અતિચાર થાય છે ૩, અને જીવહિંસાદિક કરતાં અતિચાર થાય છે ૪.

આવાર્ય—ઘણું કરીને સર્વ વ્રતોના અતિચારો પરિગ્રહ અને આરં-
ભથી જ ઉત્પન્ન થાય છે, તેથી સામાન્યપણે તેના જ અતિચારોને આલોચે
છે—તેમાં પરિગ્રહના બે ભેદ છે—સચિત્ત અને અચિત્ત, અથવા બાહ્ય અને
આમ્યંતર. તેમાં ધન ધાન્યાદિક બાહ્ય પરિગ્રહ કહેવાય છે અને મિથ્યાત્વ,
અવિરતિ વિગેરે આમ્યંતર પરિગ્રહ કહેવાય છે. તથા કૃષિ, વાણિજ્ય
વિગેરે આરંભ કહેવાય છે. તે પરિગ્રહ અને આરંભને કરવામાં, કરાવવામાં
કે અનુમોદના કરવામાં જે કાંઈ દિવસ સંબંધી સૂક્ષ્મ અથવા બાદર
અતિચાર લાગ્યો હોય તે સર્વને હું પડિકમું છે. અહીં જિનપ્રતિમા, તીર્થયાત્રા,
રથયાત્રા વિગેરેને નિમિત્તે શાસનની પ્રભાવના માટે પરિગ્રહ રાખવો પડે અને
ચૈત્ય કરાવવું સંઘવાત્સલ્ય કરવું વિગેરે કાર્યમાં આરંભ કરવો પડે તે
ધર્મનિમિત્તે હોવાથી તે સંબંધી પ્રતિક્રમણ કરવાનું નથી, એમ જણાવવા
માટે સાવચ ઇટલે પાપ સહિત એ વિશેષણ આપ્યું છે, તથા સાવચ એવા
પણ કેટલાક પરિગ્રહ અને કેટલાક આરંભ વિના ગૃહસ્થીઓનો નિર્વાહ
થઈ શકતો નથી, તેથી ‘બહુવિષે’ ઇટલે નિઃશૂકપણાએ કરીને અનેક
પ્રકારના એ વિશેષણ આપ્યું છે. અર્થાત્ સાવચ અને અનેક પ્રકારના એ
અન્ને વિશેષણવાળા પરિગ્રહ અને આરંભને નિમિત્તે આ પ્રતિક્રમણ છે. ૩.

હવે પ્રત્યેકનું પ્રતિક્રમણ કરવાની ઇચ્છાથી પ્રથમ જ્ઞાનાતિચારને
પ્રતિક્રમે છે—

મૂ૦—જં વદ્ધમિંદિએહિં ચઝહિં કસાએહિં અપ્પસત્થેહિં ।

રાગેણ વ દોસેણ વ તં નિંદે તં વ ગરિહામિ ॥ ૪ ॥

શબ્દાર્થ:—

જં—જે જ્ઞાનાતિચારરૂપ અશુભ
કર્મ

બંધું—મેં બાંધ્યું હોય

ઈંદિયેહિં—ઈન્દ્રિયોવડે અને

ચડહિં—ચાર

કસાઈહિં—કષાયોવડે

અપ્રશસ્ત્યેહિં અપ્રશસ્ત—અશુભ
૯વા

રાગેણ વ—રાગથી કે

તં—તેને

નિંદે—હું આત્મસાક્ષી નિંદું છું

ભાવાર્થ—અપ્રશસ્ત ૯વા શ્રોત્રાદિક પાંચ ઈન્દ્રિયોવડે, ક્રોધાદિક ચાર કષાયવડે અને ઉપલક્ષણથી મન, વચન, કાયાના યોગવડે રાગ કે દ્વેષને લીધે જે કાંઈ જ્ઞાનના અતિચારરૂપ અશુભ કર્મ મેં બાંધ્યું હોય, તેની હું આત્મસાક્ષી નિંદા અને ગુરુ સાક્ષી ગર્હાં કરું છું.

અહીં ઈન્દ્રિયો પ્રશસ્ત અને અપ્રશસ્ત આ રીતે કહી શકાય છે.—દેવાદિકના ગુણાદિક સાંમઠવામાં શ્રોત્ર, તેમનું દર્શન કરવાથી ચક્ષુ, દેવાદિકનો પૂજા નિમિત્તે કેસર, કર્પૂર વિગેરેની ગંધ પરીક્ષા કરવામાં નાસિકા, સ્વાધ્યાય અને દેવાદિકની સ્તુતિ કરવામાં જિહ્વા તથા જિનેશ્વરની સનાત્રાદિક પૂજા કરવામાં સ્પર્શ ઈન્દ્રિય પ્રશસ્ત છે. તથા ઇષ્ટ અનિષ્ટ શબ્દ સાંમઠવાથી રાગ દ્વેષ થાય, તેથી શ્રોત્ર ઈન્દ્રિય અપ્રશસ્ત છે ૧, સ્ત્રીના સુંદર અંગોપાંગ જોવાથી રાગ થાય અને અનિષ્ટ વસ્તુ જોવાથી દ્વેષ થાય તે ચક્ષુ ઈન્દ્રિય અપ્રશસ્ત છે ૨, સુગંધિ અથવા દુર્ગંધિ વસ્તુ સુંઘવાથી રાગ દ્વેષ થાય તે ગ્રાણેન્દ્રિય અપ્રશસ્ત છે ૩, વિકથાદિકમાં પ્રવર્તેલી જિહ્વા રાગ દ્વેષનો હેતુ હોવાથી તથા ઇષ્ટ અનિષ્ટ આહાર કરવાથી રાગ દ્વેષ

થાય તે જિહ્વા इन्द्रिय અપ્રશસ્ત છે ૪, અને સ્ત્રી આદિક ઇષ્ટ વસ્તુના સ્પર્શથી રાગ થાય તથા કંટકાદિકના સ્પર્શથી દ્વેષ થાય તે સ્પર્શ इन्द्रिय અપ્રશસ્ત છે. ૫.

કષાય પળ પ્રશસ્ત અને અપ્રશસ્ત આ પ્રમાણે છે.—અવિનીત શિષ્યાદિક પરિવારને શિક્ષા આપવા માટે ક્રોધ થાય તે પ્રશસ્ત છે અને કોઈ સાથે કલહાદિક કરતાં ક્રોધ થાય તે અપ્રશસ્ત છે ૧, સુદેવાદિકને નમવું અને કુદેવાદિકને ન નમવું इत्याદિક સારી પ્રતિજ્ઞાનો નિર્વાહ કરવા માટે માન રાખવું તે પ્રશસ્ત છે અને નમન કરવા યોગ્ય દેવાદિકને ન નમવું એ અપ્રશસ્ત માન છે ૨, વ્યાધની પાસે મૃગાદિકનો અપ-લાપ કરવામાં, વ્યાધિવાળાને કટુ ઔષધ પાવામાં તથા દીક્ષામાં વિઘ્ન કરનારા માતા પિતાદિકને સમજાવવામાં જે માયા કરવી પડે તે સ્વપરને હિતકારક હોવાથી પ્રશસ્ત છે, અને દ્રવ્યાદિકની ઇચ્છાથી પરવંચનાદિક કરવામાં જે માયા કરવી તે અપ્રશસ્ત છે ૩, તથા જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, વિનય, વૈયાવચ્ચ, શિષ્ય વિગેરેનો સંગ્રહ કરવામાં જે લોભ રાખવો તે પ્રશસ્ત છે અને ધનાદિકના સંગ્રહમાં લોભ કરવો તે અપ્રશસ્ત છે. ૪.

ત્રણ યોગ પળ પ્રશસ્ત અપ્રશસ્ત આ પ્રમાણે છે.—ધર્મ શુદ્ધધ્યાનમાં મનને પ્રવર્તાવવું તે પ્રશસ્ત અને આર્ત રૌદ્ર ધ્યાનમાં પ્રવર્તાવવું તે અપ્રશસ્ત મનયોગ છે ૧, દેવ ગુર્વાદિકના વર્ણનમાં પ્રવર્તતી વાણી પ્રશસ્ત છે અને ચૌરાદિકનો આક્ષેપ કરવામાં પ્રવર્તતી વાણી અપ્રશસ્ત છે ૨, સામાયિક, પ્રતિક્રમણાદિક ધર્મકૃત્યમાં પ્રવર્તતી કાયા પ્રશસ્ત છે અને વિષય દ્યુતાદિકમાં પ્રવર્તતી કાયા અપ્રશસ્ત છે. ૩.

हवे दर्शनना अतिचार आलोवे छे—

मू०—आगमणे निगमणे, ठाणे चंकमणे अणामोणे ।

अभिमोणे अ निओगे पडिकमे देसिअं सव्वं ॥ ५ ॥

शब्दार्थः—

आगमणे—मिथ्यादृष्टिना रथया-
त्रादिक उत्सवो जोवाने
माटे आवसामां

निगमणे—ते ज माटे गृहादिक
थकी नीकलवामां

ठाणे—मिथ्यादृष्टिना देवगृहादि-
कने विषे उभा रहेवामां अने
चंकमणे—त्यां ज आम तेम फर-
वामां

अणामोणे—उपयोग रहितपणे—
अणजाणतां

अभिमोणे—राजाभियोगादिकने
कारणे

अ—तथा

निओगे—नोकरी विगेरेना नियो-
गने कारणे

देसिअं—दिवस संबंधी जे कांड
अतिचार लाग्यो होय

सव्वं—ते सर्वनुं हुं

पडिकमे—प्रतिक्रमण करूं छुं

भावार्थः—अनामोगने लीवे एटले अजाणपणाथी, X राजादिकना

X राजा १, गण एटले स्वजनादिक समूह २, बळ एटले ते
सिवाय कोइ बळवान ३, देव एटले दुष्ट देवता ४, गुरु एटले माता
पितादिक ५, तेमना आग्रहथी एटले बलत्कारथी तथा वृत्तिकातार
एटले दुकाळमां के अरण्यादिकमां निर्वाह नहीं थवाथी.

अभियोगथी एटले बलात्कारथी अथवा मंत्री श्रेष्ठी आदिक अधिकारनी परतंत्रताने लीधे मिथ्यादृष्टिना रथयात्रादिक उत्सवो जोवा माटे आववुं थयुं होय, घरमांथी बहार नीकळवुं पडचुं होय, मिथ्यादृष्टिना चैत्यादि-कमां उभा रहेवुं पडचुं होय अथवा त्यां चोतरफ फरवुं पडचुं होय, तेम करवामां दर्शनसंबंधी मने जे कांइ दिवसे दोष लाग्यो होय ते सर्वने हुं प्रतिक्रमुं छुं. ५.

हवे समकितना पांच अतिचारने आलोवे छे—

मू०—संका १, कंख २, विगिच्छा ३, पसंस ४, तह संथवो ५ कुलिंगीसु ।

सम्मत्तस्सइआरे, पडिकमे देसिअं सव्वं ॥ ६ ॥

शब्दार्थः—

संका—शंका

कंख—कांक्षा

विगिच्छा—फळ संबंधी संदेह

पसंस—प्रशंसा

तह—तथा

कुलिंगीसु—कुलिंगीयानो

संथवो—परिचय

सम्मत्तस्स—समकितना

अइआरे—अतिचारने आश्रीने

जे में पापकर्म बांध्युं

होय ते

देसिअं—दिवस संबंधी

सव्वं—सर्व पापने

पडिकमे—हु प्रतिक्रमुं छुं

भावार्थ—त्रीतरागना वचन पर देशथी अथवा सर्वथा संका करवी ते शंका नामनो अतिचार १, अन्य मतनी वांछा करवी ते कांक्षा-

તિચાર ૨, ધર્મક્રિયા કરી પછી તેના ફઠને વિષે સંદેહ કરવો કે મને આ ધર્મનું ફઠ મઠશે કે નહીં ? તે વિચિકિત્સાતિચાર. અથવા સાધુ સાધ્વીના મલિન શરીર અને વસ્ત્રાદિક દેખી તેની નિંદા કરવી તે જુગુપ્સા-તિચાર ૩, મિથ્યાત્વીઓની તથા તેની ધર્મક્રિયા વિગેરેની શ્લાઘા કરવી તે પ્રશંસાતિચાર ૪, અને મિથ્યાદર્શનીઓનો પરિચય કરવો તે કુલિંગી-સંસ્તવાતિચાર ૫. આ પાંચ અતિચારોને આશ્રી મેં જે અશુભકર્મ બાંધ્યું હોય તેનું પ્રતિક્રમણ કરું છું. ૬.

હવે ચારિત્રાચારમાં પ્રથમ સામાન્યથી આરંભના દોષને આલોચે છે—

મૂ०—છકાયસમારંભે, પયણે અ પયાવણે અ જે દોસા ।

અત્તઢા ય પરઢા, ઉમયઢા ચેવ તં નિંદે ॥ ૭ ॥

શબ્દાર્થ:—

છકાય—પૃથ્વીઆદિક છ કાયના

સમારંભે—સમારંભને વિષે

પયણે—પોતે રાંધતાં

પયાવણે—બીજાપાસે રંધાવતાં

અ—અને

જે—જે

દોસા—દોષ મને લાગ્યા હોય

અત્તઢા—પોતાને માટે

પરઢા—બીજાને માટે

ઉમયઢા—સ્વપર બંનેને માટે

ચેવ—નિર્થક જ

તં—તેને

નિંદે—નિંદું છું

માર્ચાર્થ:—પોતાને માટે, પરને માટે, સ્વપર બંનેને માટે અથવા નિર્થક દ્વેષાદિકને લીધે પોતે પચન કરતાં, બીજા પાસે પચાવતાં અથવા

પચનની અનુમોદના આપતાં પૃથ્વીઆદિક છકાયના સમારંભને વિષે મને જે દોષ* લાગ્યા હોય તેને હું નિંદું છું, (અહીં સમારંભ એકજ લ્હયો છે તો પણ સંરંભ અને સમારંભ અને આરંભ એ ત્રણે જાણવા. તેમાં પ્રાણીના વધાદિકનો જે સંકલ્પ કરવો તે સંરંભ ૧, તેમને પરિતાપ ઉપજાવવો તે સમારંભ ૨ અને તેમના પ્રાણોનો વિયોગ કરવો તે આરંભ ૩ કહેવાય છે.) ૭.

હવે સામાન્ય રીતે ચારિત્ર (ચારવ્રત) ના અતિચારને પ્રતિક્રમે છે—

મૂ૦—પંચહમણુવયાણં ગુણવ્વયાણં ચ તિણ્હમહારે ।

સિક્કવાણં ચ ચણ્હં, પડિક્કમે દેસિઅં સવ્વં ॥ ૮ ॥

શબ્દાર્થ:—

પંચહં—પાંચ

અણુવયાણં—અણુવ્રતોના

ચ—અને

ગુણવ્વયાણં—ગુણવ્રતોના

ચ—તથા

તિણ્હં—ત્રણ

ગુણવ્વયાણં—ગુણવ્રતોના,

ચણ્હં—ચાર

* અહીં દોષની નિંદા કરી છે, પણ અતિચારની નિંદા કરી નથી. કારણ કે શ્રાવકને છકાયના આરંભનો ત્યાગ હોતો નથી. તેથી તેને અતિચાર કહેવાય નહીં. તેથી કરીનેજ અહીં નિંદા માત્ર જ કરી છે. પણ તેનું પ્રતિક્રમણ કર્યું નથી. વઝી ' દુવિદ્દે પરિગ્ગહમ્મિ ' એ ત્રીજી ગાથામાં સાવધ અને ઘણા પ્રકારના આરંભનું પ્રતિક્રમણ કર્યું છે તેથી ત્યાં અતિચાર આલોચ્યા છે એમ જાણવું.

સિક્ષાવ્રતોના

અહિંસા-અતિચારોને આશ્રીને

જે કાંઈ

દેસિઅં-દિવસ સંબંધી દોષ

લાગ્યો હોય તે

સર્વ-સર્વને

પડિકમે-હું પ્રતિક્રમું છું

ભાવાર્થ:—સમક્ષિતની પ્રાપ્તિ થયા પછી આ વ્રતો પ્રાપ્ત થાય છે માટે તે અનુવ્રત કહેવાય છે અથવા મહાવ્રતની અપેક્ષા આ વ્રતો નાનાં છે તેથી તે અનુવ્રત પણ કહેવાય છે, તે પાંચ છે, તથા આ પાંચ વ્રતોને જે ગુણકારક હોય તે ગુણવ્રત કહેવાય છે, તે ત્રણ છે, તથા શિષ્યને વિદ્યાપ્રવેશની જેમ વારંવાર જે સેવન કરવા યોગ્ય હોય તે શિક્ષાવ્રત કહેવાય છે, તે ચાર છે. તેમાં અનુવ્રત અને ગુણવ્રત એ આઠ પ્રાયે યાત્રકથિક એટલે યાત્રાજીવનાં છે અને ચાર શિક્ષાવ્રતો સ્વરકાળનાં એટલે અમુક અમુક કાળે જ આચરવાનાં છે. પરંતુ તે વારંવાર અભ્યાસ કરવા યોગ્ય છે. આ વ્રતોના અતિચારને આશ્રી દિવસ સંબંધી જે કાંઈ અશુભ કર્મ મેં બાંધ્યું હોય તે સર્વને હું પ્રતિક્રમું છું. ૮

હવે પહેલા અનુવ્રતના અતિચાર પ્રતિક્રમે છે

મૂ.૦—પદમે અણુવ્યયમ્મિ, થૂલગપાણાદિવાયવિરિંઓ ।

આયરિઅમપ્પસત્થે, સ્થ, પમાયપ્પસંગેણ ॥ ૧ ॥

શબ્દાર્થ:—

પદમે-પહેલા

થૂલગપાણાદિવાયવિરિંઓ-સ્થૂલ

અણુવ્યયમ્મિ-અણુવ્રતને વિશે

પ્રાણાતિપાતની વિરતિને આશ્રી

આચરિઅં—જે કાંઈ અતિચાર
કર્યો હોય

*ઈત્ય—અહીં

× અપ્પસત્થે—ક્રોધાદિકઅપ્રશસ્ત
પમાયપ્પસંગેણં—પ્રમાદના પ્રસંગે
કરીને

ભાવાર્થ—અહીં જ પહેલા અણુવ્રતને વિષે પ્રમાદને લીધે ક્રોધા-
દિક અપ્રશસ્ત ભાવમાં વર્તતા થકા મેં સ્થૂલ પ્રાણાતિપાતવિરતિને આશ્રીને
જે કાંઈ અતિચાર કર્યો હોય એટલે વધ બંધાદિકવિરુદ્ધ આચરણ કર્યું
હોય. ૯

શું વિરુદ્ધ આચરણ કર્યું હોય ? તે દેખાડે છે.

મૂ०—વહ બંધ છવિચ્છેણ, અહમારે મત્તપાણબુચ્છેણ ।

પદમવયસ્સહારે, પડિકમે દેસિઅં સચ્વં ॥ ૧૦ ॥

*મૃષાવાદાદિકને લીધે પણ આ પહેલા વ્રતના અતિચાર સંભવે છે.
જેમકે સ્નેહની પરીક્ષા કરવાના હ્રાદાથી કોઈ દેવે રામ મરી ગયા એમ
લક્ષ્મણને કહ્યું કે તરત જ લક્ષ્મણ પણ મરી ગયા. કુમારપાલ રાજાએ
કૌતુકથી નાણું લઈ લેતાં જ ડંદરનું મરણ થયું. તો આવા મૃષાવાદના
અતિચાર છતાં પણ તેને પહેલા વ્રતમાં જ આલોવવાના છે. એમ જણા-
વવા માટે ‘ઈત્ય’ શબ્દ મૂક્યો છે.

×મૃતાદિક દોષ અને માંદગી વિગેરેને દૂર કરવા માટે વધ, બંધા-
દિકનું આચરણ થાય અથવા દેશવિરતિમાંથી સર્વવિરતિમાં જવું એ પણ
અતિચાર થયો, પણ તે સર્વ પ્રશસ્ત હોવાથી તેનું પ્રતિક્રમણ હોતું નથી
અત્યંત જણાવવા માટે ‘અપ્પસત્થે’ શબ્દ લખ્યો છે.

शब्दार्थः—

बह—बध

बंध—बंध

छविच्छेद—अवयवनो छेद

अइभारे—अत्यंत भार तथा

भक्तपाणवुच्छेद—खावा पीवानो
विच्छेद, ए पांच

पढमवयस्स—पहेला अणुव्रतना

अइआरे—अतिचारोने आश्री जे
काइ अशुभ बंध थयो
होय ते

पडिक्मे—हुं प्रतिक्रमं लुं

देसिअं—दिवससंबंधी

सबवं—सर्व दोषने

भावार्थः—बध एटले चतुष्पदादिकने निर्दयताथी ताडन करवुं ते १, बंध एटले दोरडा आदिथो दढ बांधवुं ते २, छवि एटले शरीर अथवा चामडी तेनो छेद अर्थात् कान नाक, पुच्छ, गलकंबल विगोरे कापवा, बांधवा ते ३, अतिभार एटले शक्ति उपरांत भार भरवो ते ४, अने भक्तपानविच्छेद एटले समय प्रमाणे खावा पीवा न आपवुं ते ५, आ सर्व प्रबल क्रोधादिकथी कर्मा होय तो ते अतिचार थाय छे, अन्यथा अतिचार थता नथी. आ अतिचारोने आश्री में जे काइ अशुभ कर्म बांध्युं होय तेनुं हुं प्रतिक्रमण करुं लुं, एम पूर्ववत् जाणवुं.

अहीं कोइ शंका करे के—बधबंधादिक उपर लखेला पांचे कर-
वाथी प्राणीनी हिंसा थती नथी अने श्रावके तो प्राणीनी हिंसानुं
प्रत्याख्यान कर्युं छे, तो ते बधबंधादिक अतिचार शी रीते कही शक्या ?
तेनो जवाब ए छे जे—प्राणातिपातनुं प्रत्याख्यान करनार श्रावके वास्त-

વિક રીતે જોડે તો અપેક્ષારહિત (નિરર્થક) એવા વધ વંચાદિકનું પળ પ્રત્યાહવાન કરેલું જ છે, કેમકે તે વધવંચાદિક પ્રાણાતિપાતનું કારણ છે.

પ્રશ્ન—જો એમ છે તો વધાદિક કરવાથી વ્રતનો ભંગ જ થયો કહેવો જોડે. તેને અતિચાર શી રીતે કહેવા ? કેમકે વ્રતનું પાલન થયું નથી.

ઉત્તર—દરેક વ્રત બે પ્રકારનાં હોય છે—આમ્યંતર ૧ અને બાહ્ય ૨. તેમાં વ્રતની અપેક્ષા રાહ્યા વિના ક્રોધાદિકથી વધવંચાદિક કરવા કોઈ પ્રવર્ત્યો. તે વચ્ચે તે જીવ મરણ નથી પામ્યો, તેથી બાહ્યવૃત્તિએ તેનું વ્રત રહ્યું છે, પરંતુ દયારહિત ક્રોધથી પ્રવર્ત્યો માટે આમ્યંતરવૃત્તિએ તેનું વ્રત માંગ્યું છે. તેથી એક દેશનો ભંગ અને એક દેશનું પાલન એ જ અતિચાર કહેવાય છે. અથવા તો અનાભોગાદિકે કરીને અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અતિચાર અને અનાચારે કરીને સર્વત્ર અતિચારપણું જાણવું. ઘટ્ટેલે કે આમ્યંતરવૃત્તિએ ભંગ ન થાય અને બાહ્ય વૃત્તિએ ભંગ થાય તો તે પળ અતિચાર કહેવાય છે.

અહીં પ્રસંગને લીધે સાધુની વીશ વસા દયા અને શ્રાવકની સવા વસા દયા કેવી રીતે થાય છે ? તે કહેવાય છે.—સૂક્ષ્મ અને સ્થૂળ એ બે પ્રકારનાં જીવો હોય છે, તેમની નીચે કહેલા સર્વ પ્રકારે હિંસાની નિવૃત્તિ સાધુને હોય છે તેથી તેને વીશ વસા જીવદયા હોય છે. શ્રાવકને પોતાનાં ધંધામાં સૂક્ષ્મ જીવોની હિંસા થાય છે તેથી તે માત્ર સ્થૂળપ્રાણા-

તિપાતની જ વિરતિ કરે છે. તેથી શ્રાવકને દશ વસા દયા રહી. સ્થૂઠ જીવોમાં પણ ચોરાદિક અપરાધી જીવોની હિંસાનો ત્યાગ કરી શકાતો નથી, તેથી તેને નિરપરાધી ત્રસ જીવોની હિંસાનો નિષેધ હોય છે, માટે પાંચ વસા દયા રહી. નિરપરાધી જીવોની હિંસા પણ સંકલ્પથી અને આરંભથી એમ બે પ્રકારની હોય છે, તેમાં આરંભથી હિંસા તો લેતો આદિક ધંધામાં શ્રદ્ધા જાય છે, માટે અમુક કાર્યને માટે હું આ જીવની હિંસા કરું છું એવા સંકલ્પથી તેને હિંસાની વિરતિ હોય છે, તેથી અઢી વસા દયા રહી. સંકલ્પથી હિંસા પણ સાપેક્ષ અને નિરપેક્ષ એમ બે પ્રકારની હોય છે, તેમાં પુત્ર, મૃત્યુ, બઠદ, અશ્વ વિગેરેને શીખવવાની સ્વાતર અપેક્ષાથી કાંઈક હિંસા કરવી પડે છે, માટે તેને નિરપેક્ષથી હિંસાની વિરતિ હોય છે, તેથી સવા વસા દયા શ્રાવકને હોઈ શકે છે. અર્થાત્ નિરપેક્ષપણે સંકલ્પથી નિરપરાધી ત્રસ જીવોની હું હિંસા નહીં કરું એવું વ્રત શ્રાવકને હોય છે.

હવે બીજા વ્રતના અતિચાર આલોચે છે—

મૂ०—બીષ્ અણુચ્ચયમ્મિ, પરિથૂલ્લગઅલિયવયણવિરઈઓ ।

આયરિઅમપ્પસત્થે, ઇત્થ પમાયપ્પસંગેણ ॥ ૧૧ ॥

શબ્દાર્થ:—

બીષ્—બીજા

અણુચ્ચયમ્મિ—અણુવ્રતમાં

પરિ—અતિશય

થૂલ્લગ—મોટા

અલિય—જુદા

વયણ—વચન

માર્થ—અહીં બીજું અણુવ્રત સ્થૂલ મૃષાવાદ વિરમણ નામનું છે. તે સ્થૂલ મૃષાવાદ પાંચ પ્રકારે છે.—તેમાં દ્વેષાદિકવડે અવિષકન્યાને વિષકન્યા કહેવી કે વિષ કન્યાને અવિષકન્યા કહેવી, સુશીલને દુઃશીલ અને દુઃશીલને સુશીલ કહેવી તે કન્યાલીક કહેવાય છે. ૧. થોડા દૂધવાળી ગાયવિગેરેને ઘણા દૂધવાળી કહેવી અને ઘણા દૂધવાળીને થોડા દૂધવાળી इत्यादિક કહેવું તે ગવાલીક. ૨. પોતાની ભૂમિને પરની કહેવી, કે પરની ભૂમિને પોતાની કહેવી તથા ઉત્તર ભૂમિને સારી કહેવી કે સારીને ઉત્તર કહેવી इत्यादિક ભૂમ્યલીક. ૩. ધનાદિક કોઈની થાપણને અસત્ય બોલી ઓઢવવી તે ન્યાસાપહાર. ૪. તથા કોઈની ટોટી સાક્ષી પૂરવી તે કૂટસાક્ષિત્વ કહેવાય છે. ૫. આ પાંચ પ્રકારના અલીકવિરમણ વ્રતને વિષે પ્રમાદથી અપ્રશસ્તભાવમાં વર્તતા થકા મેં જે કાંઈ વિરુદ્ધ-આચરણ કર્યું હોય. ૧૧.

મૂ०—સહસારહસ્સદારે, મોસુવણ્ણે અ કૂડલેહે અ ।

વીયવયસ્સારે, પડિકમે દેસિઅં સવ્વં ॥ ૧૨ ॥

શબ્દાર્થ:—

સહસા—વગર વિચાર્યે

રહસ્સ—અકાંતમાં

દારે—છીપ કહેલી

મોસ—જુઠો

ઉવણ્ણે—ઉપદેશ કરવો

કૂડલેહે અ — જુઠા દસ્તાવેજ

લખવા

માર્ગાર્થ—આ ગાથાવડે બીજા વ્રતના પાંચ અતિચારોનું પ્રતિક્રમણ કર્યું છે. તે પાંચ અતિચારો આ પ્રમાણે છે.—વિચાર કર્યા વિના સાહસપણે કોઈને ચોર કે પારદારિક વિગેરેનો આરોપ આપવો તે સહસામ્યાહ્યાન કહેવાય છે. ૧. એકાંતમાં બેસીને કેટલાક માણસો કાંઈ વિચાર કરતા હોય, તેમના આકાર, ઇંગિત (ચેષ્ટા) વિગેરે ઉપરથી અનુમાન કરીને આ લોકો અમુક અમુક રાજવિરુદ્ધાદિકનો વિવાર કરે છે. ઇત્યાદિક આઠ દેવું તે રહોમ્યાહ્યાન કહેવાય છે; અથવા તો કોઈ પ્રીતિવાળા મિત્રાદિકને એકબીજાના દોષ કહી બન્ને વચ્ચેની પ્રીતિનો નાશ કરે કે ચાડી સ્વાય તે પણ રહોમ્યાહ્યાન કહેવાય છે. ૨. પોતાની સ્ત્રી વિશ્વાસથી કાંઈ ગુસ્સા વાત કરી હોય તે બીજા પાસે પ્રગટ કરવી, અથવા ઉપલક્ષણથી પુરુષની વાત સ્ત્રી પ્રગટ કરવી અથવા મિત્રની વાત પ્રગટ કરવી તે સ્વદારમંત્રભેદ નામનો ત્રીજો અતિચાર છે. ૩. કોઈ બે જણના વિવાદમાં એક જણને વંચનનો ઉપાય શીખવવો, અથવા પોતે બરાબર જાણ્યા વિના જ મંત્ર, ઔષધ વિગેરેનો ઉપદેશ આપવો, અથવા માયાવી શાસ્ત્રો મળાવવા એ વિગેરે મૃષોપદેશ કહેવાય છે. ૪. તથા અન્ય માણસની મુદ્રા કરીને કે તેની જેવા અક્ષર લક્ષીને સ્વોટો છેલ્લ

✖ અહીં રહોમ્યાહ્યાન અને સ્વદારમંત્રભેદ એ બન્ને ઠેકાણે સત્ય વચન જ બોલવાનું હોય છે, તો તેમાં અતિચાર શી રીતે લાગે ? એવો પ્રશ્ન સહજ ઊઠી શકે છે. તેનો ઉત્તર એ છે જે—ગુસ્સા વિચાર પ્રગટ કરવાથી લજ્જાદિક ઉત્પન્ન થવાને લીધે કદાચ તેનું મરણ પણ ઉત્પન્ન થાય છે, તેથી વાસ્તવિક રીતે એને અસત્ય જ કહી શકાય.

લેખવો તે કૂટલેખ નામનો પાંચમો અતિચાર કહેવાય છે. + ૫. ૧૨.

હવે ધ્રીજું વ્રત કહે છે—

મૂ०—તદૈ અણુવ્યયમ્મિ, થૂલગપરદન્વહરણવિરઈઓ ।

આયરિઅમપ્પસત્થે, इत्थ पमायप्पसंगेण ॥ ૧૩ ॥

શબ્દાર્થ—

તદૈ—ત્રીજા

અણુવ્યયમ્મિ—અણુવ્રતને વિષે

થૂલગ—મોટા

પરદન્વ—પારકા ધનની

હરણ—હરણની

વિરઈઓ—વિરતિથી

માવાર્થ—ત્રીજું વ્રત અદત્તાદાન નામનું છે. તેમાં સ્વામી અદત્ત ૧, જીવ અદત્ત ૨, તીર્થંકર અદત્ત ૩ અને ગુરુ અદત્ત ૪ એમ ચાર પ્રકારે અદત્ત કહેવાય છે. તેમાં જે સુવર્ણાદિક વસ્તુ તેના સ્વામીએ આપી ન હોય તે સ્વામી અદત્ત કહેવાય છે ૧, જે પોતાની માલીકીની ફાલ વિગેરે સચિત્ત વસ્તુ ભાંગવી કે સ્વામી તે જીવ અદત્ત કહેવાય છે

+ અહીં કોઈ શંકા કરે કે—કૂટલેખ તો સ્થૂલ—મોટું અસત્ય છે, માટે તે કરવાથી તો ભંગ જ થવો જોઈએ. અતિચાર ન હોવો જોઈએ. આનો ઉત્તર એ છે કે—આ શંકા સત્ય છે, અમુક અપેક્ષા ભંગ કરી શકાય છે. પરંતુ કોઈ વ્રતી એમ ધારે કે મેં તો અસત્ય વચન બોલવાનું પ્રત્યાહ્વાન કર્યું છે, અને આ તો બોલવાનું નથી, લેખવાનું છે, આવી અપેક્ષાથી તે મુઘ્ધ બુદ્ધિવાળાને અતિચાર લાગે છે.

કેમકે તે ફલાદિકના જીવે પોતાના પ્રાણ તેને અર્પણ કર્યા નથી ૨, ગૃહસ્થે આપેલી આધાકર્માદિક દોષવાળી વસ્તુને જો સાધુ ગ્રહણ કરે તો તે તીર્થકરની આજ્ઞા નહીં હોવાથી તીર્થકર અદત્ત કહેવાય છે ૩, તથા સર્વ દોષ રહિત પણ ગ્રહણ કરેલી વસ્તુ ગુરુની આજ્ઞા વિના વાપરે તો તે ગુરુ અદત્ત કહેવાય છે. ૪. તેમાં અહીં સ્વામી અદત્તનો અધિકાર છે. તે અદત્ત સ્થૂઠ અને સૂક્ષ્મ એમ બે પ્રકારનું છે. તેમાં ક્ષેત્ર, સ્વઠાદિકમાં રહેલું ધાન્યાદિક તેના સ્વામિનીરજા વિના જરા પણ લેવું તે સ્થૂઠ અદત્ત કહેવાય છે, ઇટલે કે જે કાંઈ વસ્તુ લેવાથી લોકમાં ચોરનો વ્યપદેશ થતો હોય તે સ્થૂઠ અદત્ત કહેવાય છે, સ્વામીની અનુજ્ઞા વિના પણ તુળ, કાંકરા જેવી નિઃસાર વસ્તુ લેવાથી તેને કોઈ ચોર કહેતું નથી, એવી વસ્તુ સૂક્ષ્મ અદત્ત કહેવાય છે. આમાં શ્રાવકને સ્થૂઠ અદત્તની વિરતિ હોય છે. સૂક્ષ્મ અદત્તનો ત્યાગ શ્રાવકથી બની શકતો નથી. આવા અદત્તનું આદાન ઇટલે ગ્રહણ તે અદત્તાદાન કહેવાય છે, તેની વિરતિને આશ્રી જે મેં વિરુદ્ધ આચર્યું હોય. ૧૩

ગ્રીજા વ્રતના પાંચ અતિચાર—

મૂ૦—તેનાહડપ્પઓગે, તપ્પડિરૂવે વિરુદ્ધગમણે અ ।

કૂડતુલકૂડમાને, પડિકમે દેસિઅં સવ્વં ॥ ૧૪ ॥

શબ્દાર્થ:—

તેન—ચોરવડે

આહડ—ચોરેલી

પ્પઓગે—ઉત્તેજન આપવું

તપ્પડિરૂવે—સોટી વસ્તુને સરી

जेवी करी बेचवी
विरुद्ध—राज्य विरुद्ध
ममणे अ—आचरण करवुं

कूडतुल—खोटा तोल राखवा
कूडमाणे—खोटा माप राखवा

भावार्थ—त्रीजा व्रतना पांच अतिचारोनुं आ गाथामां प्रतिक-
मण कर्युं छे. ते पांच अतिचार आ प्रमाणे छे.—स्तेनाहृत एटछे चोरे
कोइ ठेकाणेथी चोरने कांइ केसर विगेरे महामूल्यवाळी वस्तु आणी
होय, ते वस्तु थोडा मूल्यथी लइ लेवी ते. १. स्तेनप्रयोग एटछे “आज
काल तमे केम कांइ काम करता नथी ? तमारी लाबेली वस्तु कोइ
खरीद करनार नहीं होय तो हुं खरीदी लइश. ” इत्यादिक वचनोथी
चोरने उत्साहित करवो, तथा तेने कोश विगेरे चोरीना उपकरणो आपवा
ते. २. तत्प्रतिरूप एटछे घी विगेरेमां तेल के चरबी विगेरे मिश्र करी
घी विगेरे जेवो ज वस्तु बनावी बेचवी, अथवा केसर विगेरे बनावटी
वस्तु करी तेने बेचवी, अथवा चोरे आणेला बळद विगेरे पशुना शॉगडा
विगेरे अवयवोने होय तेथी विपरीत करी तेनो स्वामी ओळखी न शके
तेवा करी बेचवा ते. ३. विरुद्ध गमन एटछे पोताना राजानी आज्ञा विना
तेना बैरीना देशमां व्यापारादिकने माटे जवुं, अथवा उपलक्षणथी राजाए
निषेध करेला दांत, विष, लोह विगेरे वस्तु ग्रहण करवी ते. ४. कूट-
तुलकूटमान एटछे लेतां देतां मोटा नाना शेर विगेरे तोल करवा अने
पाली, पळी के गज विगेरे मानने पण मोटा नाना करी ग्राहकने ठगवुं ते. ❀

❀ आ पांचे अतिचारो सेवती वखते श्रावक पोताना मनमां एवो
बिचार करे के.—“आसो हुं वेपारनी कळावडे ज लाभ उपार्जन करं छुं;

૫. આ અતિચારો સેવતાં મને જે દોષ લાગ્યો હોય તેનું હું પ્રતિક્રમણ કરું છું. ૧૪.

ચોથા વ્રતના અતિચાર—

મૂ०—ચતુથે અણુવ્યયમિ, નિચ્ચં પરદારગમણવિરઈઓ ।
આયરિઅમપ્પસત્થે, इत्थ पमायप्पसंगेणं ॥ ૧૫ ॥

શબ્દાર્થ:—

ચતુથે—ચોથા	પરદાર—પારકી સ્ત્રી સાથે
અણુવ્યયમિ—અણુવ્રતને વિષે	ગમણ—ગમન કરવાની
નિચ્ચં—હંમેશાં	વિરઈઓ—વિરતિને વિષે

ભાવાર્થ:—મૈથુન બે પ્રકારનું છે—સૂક્ષ્મ અને સ્થૂળ. તેમાં કામના ઉદયથી ઇન્દ્રિયોનો કાંઈક વિકાર થાય તે સૂક્ષ્મ અને મન, વચન, કાયાએ કરીને ઔદારિક કે વૈશ્વિક સ્ત્રીની સાથે જે મૈથુન સેવવું તે

પણ કોઈને ઘરે સ્વાતર વિગેરે પાડીને લાવતો નથી. તેમજ લોકમાં પણ હું ચોર કહેવાતો નથી.” આ પ્રમાણે અપેક્ષાએ આવા દોષો સેવે છે તેથી તે અતિચાર કહેવાય છે. અથવા તો તે પાંચે દોષો સેવનાર માણસ રાજાનો ગુન્હેગાર થાય છે, અને તેને માથે સ્પષ્ટ રીતે ચોરીનો જ ગુન્હો મૂકવામાં આવે છે. તેથી તેને અનાચારમાં જ ગણવા; પરંતુ માત્ર અના-ભોગાદિકથી તેનું સેવન કરવું પૂરું હોય તો જ તે અતિચાર ગણાય છે; એમ જાણવું.

સ્થૂઠ કહેવાય છે. અથવા મૈથુનની વિરતિરૂપ જે બ્રહ્મચર્ય વ્રત, તે બે પ્રકારનું છે—સર્વથી અને દેશથી. તેમાં સર્વથી પ્રકારે મન, વચન, કાયાએ કરીને સર્વ સ્ત્રીઓના સંગનો જે ત્યાગ તે સર્વથી બ્રહ્મચર્ય કહેવાય છે, તથા સર્વથી સર્વ સ્ત્રીઓનો ત્યાગ ન કરવો તે દેશથી બ્રહ્મચર્ય કહેવાય છે, તે આ પ્રમાણે,—શ્રાવક ગૃહસ્થી સર્વ પ્રકારે મૈથુનમો ત્યાગ કરી શકતો નથી, તેથી તે દેશથી વ્રતો પ્રહણ કરે છે, તે વ્રત ‘પરદારગમન-વિરતિ’ કહેવાય છે. તેમાં ‘પરની’ ઘટલે પોતાથી રહિત એવા મનુષ્ય, દેવ અને તિર્યંચની જે ‘દારા’ ઘટલે પરણેલી અથવા સંગૃહીત—સ્વીકાર ફેરેલી સ્ત્રીઓ, તેમના સેવનની વિરતિ, X એ નામના ચોથા અણુવ્રતને વિષે પ્રમાદના પ્રસંગથી અપ્રશસ્ત માવમાં વર્તતા મેં જે કાંઈ અતિચાર કર્યો હોય ઘટલે વિરુદ્ધ આચરણ કર્યું હોય. ૧૫.

મૂ૦—અપરિગૃહિઆ ઇત્તર, અણંગવીવાહતિવ્વઅણુરામે ।

ચઉત્યવયસ્સડારે, પડિકમે દેસિઅં સવ્વં ॥ ૧૬ ॥

X જો કે કેટલીક અપરિગૃહીત દેવીઓ અને તિર્યંચીઓને કોઈ સ્વીકાર કરનાર કે પરણનાર નહીં હોવાથી તેઓ વેશ્યા જેવી જ છે. તો ષળ પ્રાપ્તિ પરજાતિને મોગવવા લાયક હોવાથી તેઓ પરદારા જ કહેવાય છે. માટે તે વર્જવા લાયક જ છે. ઘડી સ્વદારસંતોષ વ્રતવાળાને તો પોતાની પરણેલી સ્ત્રી સિવાય બીજી સર્વ સ્ત્રીઓ પરદારા જ છે. તેથી વર્જ્ય જ છે. અહીં દાર શબ્દના ઉપલક્ષણથી સ્ત્રીએ પોતાના પતિ સિવાય સર્વ પુરુષોને વર્જવાના છે એમ જાણવું.

શબ્દાર્થ:—

અપરિગ્રહિઆ—કુંવારી

ઇત્તર—બીજી

અણંગ—અનંગ ક્રીડા

વીવાહ—છત્ર સંબંધ

તિવ્વ—તોવ (ઘણીજ)

અણુરાગે—અસ્થિલાષા

ચડત્થ—ચોથા

વયસ્સ—વ્રતના

માવાર્થ:—આ ચોથા વ્રતના પાંચ અતિચારોને આશ્રી જે કાંઈ અશુભ કર્મનો બંધ થયો હોય તેને હું પ્રતિક્રમું છું. તે પાંચ અતિચાર આ પ્રમાણે છે:—વિધવા કે કન્યા વિગેરેને આ કોઈની સ્ત્રી નથી એમ ધારી તેના પ્રત્યે ગમન કરવું તે અપરિગ્રહીતાગમન નામનો પહેલો અતિચાર છે. ૧. કોઈ પુરુષે થોડા કાઠને સાટે કોઈ વેશ્યાને ધન આપી પોતાની કરી હોય, તેને સર્વ સાધારણ સ્ત્રી જાણી તેના પ્રત્યે ગમન કરવું, તે ઇત્તરપરિગ્રહીતાગમન નામનો બીજો અતિચાર છે. ૨. પરસ્ત્રીની સાથે ચુંબન, આલિંગન, કુચમર્દન વિગેરે મૈથુન સિવાય બીજી કોઈ પણ કામચેષ્ટા કરવી, અથવા પોતાની સ્ત્રી સાથે પણ કામશાસ્ત્રમાં કહેલા ચોરાશી આસન વિગેરેનું સેવન કરી કામને અધિક જાગૃત કરવો, અથવા અતૃપ્ત પળે પુરુષ, નપુંસક વિગેરેનું સેવન કે હસ્તક્રિયાદિકનું કરવું, અથવા કાષ્ઠ, ફઠ, માટી, ચર્મ વિગેરેનાં કરેલાં કામનાં ઉપગ્રાણો સાથે ક્રીડા કરવી, તે સર્વ અનંગક્રીડા નામનો ત્રીજો અતિચાર છે. ૩. પોતાના પુત્ર પુત્રી સિવાય બીજાના પુત્ર પુત્રીના વિવાહ કરવા,* અથવા પોતાની સ્ત્રી

* આ ચોથું અણુવ્રત સ્વદારસંતોષ નામે લીધું હોય તો પોતાનો સ્ત્રી સિવાય બીજી સર્વ સ્ત્રીઓ વર્જવાની છે, અને પરદારવિરતિ નામે વ્રત

સારી છતાં અસંતોષને લીધે પોતે બીજી સ્ત્રી પરણવી, તે પરવિવાહકરણ નામનો ચોથો અતિચાર છે. ૪. તથા શબ્દાદિક કામભોગને વિષે તીવ્ર અવ્યવસાય કરવો તે તીવ્રાનુરાગ નામનો પાંચમો અતિચાર છે. ૫.

અહીં પરદાર ધિરતિવાઝાને આ પાંચે અતિચારો છે, પરંતુ સ્વદાર-સંતોષીને તો છેલ્લા ત્રણ જ અતિચાર છે, અને પહેલા બે તો મંગ જ છે. કેમકે અપરિગૃહીતા અને દ્વિતર પરિગૃહીતા એ બન્ને જાતની સ્ત્રીઓ સ્વસ્ત્રી નથી. તથા સ્ત્રીએ સ્વપતિ સંતોષ વ્રત લીધેલું હોય છે, તેથી તેને પણ એ જ રીતે છેલ્લા ત્રણ અતિચારો છે અને પહેલા બે મંગ જ છે. અથવા વ્રત-વાઝી સ્ત્રીને પાંચે અતિચાર થઈ શકે છે. તેમાં અનાભોગાદિકથી પરપુરુષ પાસે ગમન કરતાં અથવા તે વચ્ચે બ્રહ્મચર્ય વ્રતવાઝા પોતાના પતિ પાસે પણ ગમન કરતાં પહેલો અતિચાર લાગે છે, તથા પોતાના પતિને વારાના ક્રમથી જો સપત્નીએ ગ્રહણ કર્યો હોય તો સપત્નીના વારાનો લોપ કરી

લીધું હોય તો પોતાની સ્ત્રી ~~સિવાય~~ સિવાય બીજી સ્ત્રીઓ વર્જવાની છે. તેથી કરીને સ્વદાર ~~સિવાય~~ સિવાય અન્યત્ર હું મૈથુન કરું નહીં, તે સાથે કરાવું નહીં એવી રીતે જો વ્રત ગ્રહણ કર્યું હોય તો અન્યના વિવાહ કરવામાં અર્થારતથી મૈથુન કરાવ્યું કહેવાય તેથી વ્રતનો મંગ થયો ગણાય, પરંતુ હું તો માત્ર વિવાહ જ કરું છું મૈથુન કરાવતો નથી એવી અપેક્ષાથી અન્યવિવાહ કરે તો તે અપેક્ષાએ મંગ નથી. તેથી મંગ અને અમંગરૂપ અતિચાર ગણાય છે. પોતાના પુત્ર પુત્રીને વિષે પણ બીજો કોઈ ચિંતા કરનાર હોય તો વિવાહનો નિયમ કરવો અથવા તેની સંખ્યાનો નિયમ કરવો, તે શ્રાવકને યોગ્ય છે.

પોતે તે પતિ સાથે ભોગ ભોગવે ત્યારે બીજો અતિચાર લાગે છે, એજ રીતે સ્વદાર સંતોષી વ્રતવાળા પુરુષને અનાભોગાદિકવડે અપરિગૃહીતા સ્ત્રી પ્રત્યે ગમન કરવાથી પહેલો અતિચાર લાગે છે, અને ફત્તર પરિગૃહીતા વેશ્યા પ્રત્યે પોતાની સ્ત્રી ધારી ગમન કરતાં બીજો પણ અતિચાર લાગે છે. એ રીતે સર્વને પાંચ પાંચ અતિચાર પણ સંભવે છે. इत्यादि जाणवुं. ૧૬.

પાંચમા વ્રતના અતિચાર.

મૂ०—इत्तो अणुव्वए पं-चमम्मि आयरिअमप्पसत्थम्मि ।
परिमाणपरिच्छेए, इत्थ पमायप्पसंगेणं ॥ १७ ॥

શબ્દાર્થ—

इत्तो—ए पछी
अणुव्वए—अणुव्रतने विषे
पंचमंमि—पांचमामां
आयरिअं—आचर्युं होय

अप्पसत्थंमि—माठा भाव वडे
परिमाण—परिग्रहना नियमनुं
परिच्छेए—उल्लंघन करवाथी

भावार्थ—परिग्रह બે પ્રકારનો છે—બાહ્ય અને આમ્યંતર તેમાં ધન ધાન્યાદિકનો સંગ્રહ એ બાહ્ય પરિગ્રહ છે અને રાગદ્વેષાદિક આમ્યંતર પરિગ્રહ છે. આ બન્નેનો સર્વથા ત્યાગ સાધુઓને હોય છે ગૃહસ્થી શ્રાવક આમ્યંતર પરિગ્રહનો ત્યાગ કરી શકતો નથી. તેમ જ બાહ્ય પરિગ્રહનો પણ સર્વથા ત્યાગ કરી શકતો નથી. તેથી પોતાની ઇચ્છાનુસાર અમુક પ્રમાણમાં ધન ધાન્યાદિક સંગ્રહ કરવાનો જે નિયમ ગ્રહણ કરવો તે આ વ્રતનો હેતુ છે. માટે તેમાં પ્રમાદથી લોભાદિકને વશ થઈ કાંઈ વિરુદ્ધ

આચરણ થયું હોય એટલે અતિચાર લાગ્યા હોય તેનું અહીં પ્રતિક્રમણ કરવાનું છે. ૧૭.

તે અતિચારો આ પ્રમાણે.

મૂ૦—ઘણઘન્ન સ્વિત્તવત્થુ, રૂપ્પસુવન્ને અ કુવિઅપરિમાણે ।
 દુપ્પણ ચઉપ્પયમ્મિ ય, પહિક્કમે દેસિઅં સવ્વં ॥ ૧૮ ॥

શબ્દાર્થ—

ઘણ—ધન

ઘન્ન—ધાન્ય

સ્વિત્ત—સ્વેતર

વત્થુ—વાસ્તુ

રૂપ્પ—રૂપું

સુવન્ને—સોનું

કુવિઅ—હલકી ધાતુઓ

પરિમાણે—નિયમને વિષે

દુપ્પણ—બે પગલાં

ચઉપ્પયમ્મિ—ચાર પગલાં

માવાર્થ—×ધન અને ધાન્યના પરિગ્રહનું જેટલું પ્રમાણ રાખ્યું હોય તેનો અતિક્રમ કરવો એટલે આગળ પર મોંઘું શ્રેષ્ઠ એમ ધારી કોઈની સાથે સાટું કરી રાખવું, અથવા પોતાની પાસે રહેલાનું વેચાણ થઈ જાય ત્યાં સુધી કોઈના કબજામાં પોતાથી રાખાવું અથવા નાના મૂંઢાને મોટા

× ધન ચાર પ્રકારનું છે—સોપારી, નાઠીયેર વિગેરે ગણી શકાય તે ગણિમ ૧, કેસર, ગોઠ વિગેરે તોઢાય તે ધરિમ ૨, ઘી, લવણ વિગેરે માપાવડે અપાય તે મેય ૩, અને રત્ન, વસ્ત્ર વિગેરે ગજવડે ભરીને અથવા પરીક્ષાવડે અપાય તે પરિચ્છેદ ૪.

કરવા તે ધનધાન્ય પ્રમાણાતિક્રમ નામનો પહેલો અતિચાર છે. ૧. ક્ષેત્ર
 ઇટલે ધાન્ય પાકવાનું ક્ષેત્ર તથા વાસ્તુ ઇટલે ઘર, હાટ વિગેરે, તેથી
 જેટલી સંખ્યાનો સ્વીકાર કર્યો હોય, તેથી વધારે થાય તો સંખ્યાનો નિયમ
 ભંગ ન થવા દેવા માટે વચમાંથી વાઢ કાઢી નાંચી બે ક્ષેત્રનું એક ક્ષેત્ર
 કરવું અને વચમાંથી ખાંત વિગેરે કાઢી નાંચી બે ઘરનું એક ઘર કરવું
 તે *ક્ષેત્રવાસ્તુ પ્રમાણાતિક્રમ નામનો બીજો અતિચાર છે. ૨. રૂપ્ય ઇટલે
 રૂપું અને સુવર્ણ ઇટલે સોનું, તેનું પ્રમાણથી અધિકપણું થાય ત્યારે છી
 કે પુત્રને આપી દેવું, તે રૂપ્યસુવર્ણ પ્રમાણાતિક્રમ નામનો ત્રીજો અતિ-
 ચાર છે. ૩. કુપ્ય ઇટલે સોના રૂપા સિવાયની બીજી કાંસ્ય, લોહ,
 તાંબુ, પીતલ, સીસું વિગેરે ધાતુ, તેના પ્રમાણથી અધિકનો સંભવ થાય
 ત્યારે નાનાં વાસણોનાં મોટાં વાસણો કરી સંખ્યાનું પ્રમાણ વધવા ન દેવું,
 તે કુપ્ય પ્રમાણાતિક્રમ નામનો ચોથો અતિચાર છે. ૪. તથા દ્વિપદ
 ઇટલે પત્ની, ચાકર, દાસી વિગેરે, તથા હંસ, મયૂર, કુકડા, ષોપટ વિગેરે
 અને ચતુષ્પદ ઇટલે ગાય, મેંશ વિગેરે, તેની સંખ્યાના પ્રમાણમાં મર્ચને
 બહાર દેખાતો ન હોવાથી ગણતરીમાં ન લેવો તે દ્વિપદચતુષ્પદપ્રમાણા-

* સેતુ, કેતુ અને ઉમય એમ ત્રણ પ્રકારનું ક્ષેત્ર છે. તેમાં કૂવા
 વિગેરેના જલ્લથી અનાજ પાકે તે સેતુ ૧, વરસાદના જલ્લથી પાકે તે
 કેતુ ૨, અને બન્ને પ્રકારે પાકે તે ઉમય ૩, કહેવાય છે. તથા સ્વાત
 ૧, ઉચ્છ્રિત ૨, અને સ્વાતોચ્છ્રિત ૩ એ ત્રણ પ્રકારે ગૃહ કહેવાય છે.
 તેમાં ખોંયરા વિગેરે સ્વાત ૧, ઉપરા ઉપરી માલ કરવા તે ઉચ્છ્રિત ૨;
 અને જેમાં બન્ને હોય તે સ્વાતોચ્છ્રિત ૩.

તિક્રમ નામનો પાંચમો અતિચાર છે. ૫. અથવા ધન ધાન્યની જેમ ક્ષેત્ર વાસ્તુ વિગેરે સર્વ પદાર્થો નિયમનો કાઠ સમાપ્ત થયા પછી લેવાની શક્તિ અન્યની પાસે રહેવા દેવાથી પણ અતિચાર લાગે છે. ૧૮.

છટ્ટા વ્રતના અતિચારની નિંદા.

મૂ૦—ગમણસ્સ ઉ પરિમાણે, દિસાસુ ઉઢ્ઠં અહે અ તિરિઅં ચ ।
 બુદ્ધી સઇઅંતરદ્ધા, પઠમમ્મિ ગુણવ્વણ નિંદે ॥ ૧૯ ॥

શબ્દાર્થ—

ગમણસ્સ—જવાના
 પરિમાણે—નિયમને વિષે
 દિસાસુ—દિશાઓમાં
 ઉઢ્ઠં—ઉંચે
 અહે અ—નીચે
 તિરિઅં—તિરછી દિશામાં

બુદ્ધિ—વધારો કરવાથી
 સઇઅંતરદ્ધા—યાદી જતી
 રહેવાથી
 પઠમમ્મિ—પહેલા
 ગુણવ્વણ—ગુણવ્રતને વિષે

માર્વાર્થ—સાધુઓ કેવળ નિર્જરાને માટે વિચરતા હોવાથી હરકોઈ જગ્યાએ સંયમના લાભને નિમિત્તે લબ્ધિ આદિકનો ઉપયોગ કરીને પણ જઈ શકે છે તેવી જ રીતે તીર્થયાત્રાદિક ધર્મને નિમિત્તે શ્રાવક પણ દિગ્વિરતિ વ્રત લોધું હોય તો પણ પ્રમાણનું ઉલ્લંઘન કરી શકે છે. તેમાં તેને કાંઈ પણ દોષ લાગતો નથી. પરંતુ લોભાદિકથી વ્યાપારાદિક આ લોક સંબંધી કાર્યને માટે ગમન કરતાં આરંભાદિકમાં પ્રવર્તતાં જીવહિંસા-

દિક અનેક દોષો લાગે છે, તેથી છૂટા રાખેલા ક્ષેત્ર સિવાય બાકીના ચૌદ રાજલોકમાં રહેલા સર્વ જીવોની રક્ષારૂપ ગુણને માટે આ દિગ્-
 વિરતિરૂપ વ્રત લેવામાં આવે છે તેથી તે ગુણવ્રત કહેવાય છે. તેમાં સર્વ
 દિશાઓમાં ગમન કરવાનો અમુક યોજન સુધીનો નિયમ કરવો તેનું
 નામ દિગ્વિરતિ કહેવાય છે. તેના પાંચ અતિચારો આ પ્રમાણે છે—
 ઊર્ધ્વ દિશાએ બે આદિ અમુક યોજન સુધી જવાનો નિયમ કર્યો હોય,
 તેનાથી વધારે ઊંચે વૃક્ષ કે પર્વતના શિખર પર કોઈ વાનર કે પક્ષી
 વચ્ચે, અલંકાર વિગેરે લટકે ચડી જાય, તો ત્યાં તે વસ્તુ લેવા માટે
 જાતે જવું નહીં, અને ' ન કારયમિ ' એવો નિયમ પણ લીધો હોય
 તો તે લેવા માટે બીજાને મોકલવો પણ નહીં. પરંતુ જો તે વસ્તુ ત્યાંથી
 નીચે પડી ગઈ હોય અથવા બીજો પ્રેરણા કર્યા વિના લાવી આપે તો તે
 લેવામાં દોષ નથી. પરંતુ અનાભોગાદિકને લીધે પોતે પ્રમાણથી અધિક
 ગમન કરે અથવા બીજાને મોકલે તો ઊર્ધ્વદિક્ પ્રમાણાતિક્રમ નામનો
 પહલો અતિચાર લાગે છે. એજ રીતે મૌર્ય, રસકૂપ વિગેરે અધોદિશામાં
 ઊલ્લંઘન કરવાથી અધોદિક્ પ્રમાણાતિક્રમ નામનો બીજો ૨ અને ચારે
 દિશા તથા ચારે વિદિશામાં ઊલ્લંઘન કરવાથી તિર્યક્ દિક્ પ્રમાણાતિ-
 ક્રમ નામનો ત્રીજો અતિચાર પણ કહેવો. ૩. સર્વ દિશાઓમાં સો સો
 આદિક યોજન સુધી જવાનો નિયમ કર્યો હોય, તેમાં એકદા પૂર્વાદિક
 કોઈ એક દિશામાં કાંઈ કાર્યને લીધે પ્રમાણ કરતા યોજનથી પાંચ, દશ
 યોજન વધારે જવાનો વચ્ચત આવ્યો, તે વચ્ચતે બીજી સામેની પશ્ચિમાદિક
 દિશામાં તેટલા ન્યૂન યોજનનો નિયમ રાખી ઇચ્છિત દિશામાં તેટલા

યોજન વધારી તેટલું ગમન કરે તો ક્ષેત્રવૃદ્ધિ નામનો ચોથો *અતિચાર લાગે છે. ૪. પૂર્વાદિક દિશામાં સો આદિક યોજન સુધી જવાનો નિયમ રાખ્યો હોય, તેને એકદા કાર્યની વ્યાકુલ્લતાને લીધે કે પ્રમાદને લીધે કે બુદ્ધિ મુમ થવાને લીધે કે એવા કોઈ કારણને લીધે જતાં વિચાર થયો કે ‘ મારે પચાસ યોજનનો નિયમ છે ? કે સો યોજનનો નિયમ છે ? ’ આ રીતે સંદેહ થાય તો પચાસ યોજનથી વધારે ગમન કરવું નહીં, કરે તો અતિચાર લાગે અને સો યોજનથી અધિક ગમન કરે તો વ્રતનો ભંગ જ થાય. આ Xસ્મૃત્યંતર્યા નામનો પાંચમો અતિચાર છે. ૫. આ અતિચારોનું અહીં પ્રતિક્રમણ છે. ૧૯.

સાતમા વ્રતના અતિચાર

મૃ૦—મજ્ઞમિ અ મંસમિ અ, પુષ્કે અ ફલે અ ગંધમલ્હે અ ।
 ઉવમોગપરીમોગે, વીઅમિ ગુણવ્વણ નિંદે ॥ ૨૦ ॥

શબ્દાર્થ:—

મજ્ઞમિ અ—મદિરા

પુષ્કે અ—ફૂલ

મંસમિ અ—માંસ

ફલે અ—ફલ

* ઇચ્છિત દિશામાં પ્રમાણ કરેલા યોજનથી વધારે ગમન થયું માટે ભંગ થયો અને સામસામી બન્ને દિશાના યોજનને આશ્રી સંખ્યામાં વધારો ન થવાથી ભંગ થયો નહીં તેથી આ અતિચાર કહેવાય છે.

X આ અતિચાર સર્વ વ્રતોમાં સંભવે છે. પરંતુ અહીં પાંચની સંખ્યાને પૂર્ણ કરવા માટે અહીં લખ્યો છે.

ગંધ—સુગંધી પદાર્થ

મલ્લે અ—ફૂલની માઝા

ઉપભોગે—ઉપભોગને વિષે

પરિભોગે—પરિભોગને વિષે

બીઅંમિ—બીજા

ગુણવ્રત્—ગુણવ્રતને વિષે

બ્રાવાર્થ—આ બીજું ગુણવ્રત ઇટલે સાતમું વ્રત ભોગોપભોગ નામનું છે, તેને ઉપભોગપરિભોગ નામે પણ કહેવામાં આવે છે. આ વ્રત ભોગથી અને કર્મથી એમ બે પ્રકારે છે. તેમાં પણ ભોગના બે ભેદ છે—ઉપભોગ અને પરિભોગ. તેમાં આહારાદિક કે જે વારંવાર ભોગવાય છે, અથવા પુષ્પાદિક કે જે એકજ વાર ભોગવાય છે તે *ઉપભોગ કહેવાય છે. ૧. તથા વારંવાર અથવા બહારથી જે ઘર, સ્ત્રી વિગેરે ભોગવાય છે, તે + પરિભોગ કહેવાય છે. ૨. પ્રથમ તો શ્રાવકે ઉત્સર્ગ માર્ગે પ્રાસુક અને ઇષ્ણીય આહાર જ ગ્રહણ કરવો યોગ્ય છે, તેમ ન બની શકે તો સચિત્ત વસ્તુનો ત્યાગ કરવો, તે પણ ન બની શકે તો અતિ સાવધ પાપવાળા મદ્ય, માંસ, અનંતકાચ વિગેરેનો અવશ્ય ત્યાગ કરી પ્રત્યેક, મિશ્ર અને સચિત્તાદિકનું પ્રમાણ—પરિમાણ કરવું. તેમ જ ઉત્સવાદિક વિશેષ કારણ વિના કમિતી વસ્ત્રો, નૂપુરાદિક શબ્દ કરતા અલંકારો, હોમાવાળી પાષાડી ફેંટો વિગેરે ચિત્તની ગૃહિ અને ઉન્માદ ઉત્પન્ન કરનાર તથા લોકમાં પણ અપવાદાદિક ઉત્પન્ન કરનાર ઉદ્ભટ વેષનો શ્રાવકે ત્યાગ કરવો જોઈએ.

* અહીં 'ઉપ'નો અર્થ અંદર અથવા એકવાર થાય છે.

+ અહીં 'પરિ'નો અર્થ વારંવાર અથવા બહાર એવો થાય છે.

કર્મથી પણ શ્રાવકે મુલ્યત્વે કરીને નિરવધ કર્મમાં જ પ્રવૃત્તિ કરવી યોગ્ય છે. તેમ ન બની શકે તો અત્યંત સાવચ અને વિવેકી જનો નિંદા કરે તેવાં મધ વેચવું વિગેરે કાર્યો અવશ્ય વર્જવાં, અને બીજાં કર્મોનું પણ પરિમાણ કરવું. આ રીતે વે પ્રકારનું ભોગોપભોગ અથવા ઉપભોગ-પરિભોગ નામનું બીજું ગુણવત્ત છે. તેમાં અનાભોગાદિકથી જે કાંઈ દોષ લાગ્યો હોય, તેથી આ ગાથામાં નિંદા કરવાની છે. ૨૦.

આ સાતમા વ્રતમાં વીશ અતિચાર છે. તેમાં ભોગથી પાંચ અતિચાર છે; અને કર્મથી પંદર અતિચાર છે. તેમાં પ્રથમ ભોગને આશ્રી પાંચ અતિચારો બતાવી તેનું પ્રતિક્રમણ કરે છે.—

મૂ૦—સચિત્તે પડિવડે, અપોલિ દુપ્પોલિઅં(એ)ચ આહારે ।

તુચ્છોસહિમક્રવળયા, પડિક્કમે દેસિઅં સવ્વં ॥ ૨૧ ॥

શબ્દાર્થ:—

સચિત્ત—સચિત્ત

આહારે—વાપરવાથી

પડિવડે—સચિત્તને વઢગેલી

તુચ્છોસહિ—તુચ્છ વનસ્પતિ

અપોલિ—તદન કાચી

દુપ્પોલિઅં—અડધી કાચી—પાકી

મક્રવળયા—સ્વાવાથી

ભાવાર્થ—સચિત્તના ત્યાગવાળો શ્રાવક જો અનાભોગાદિકવડે સચિત્ત વસ્તુને મુખમાં નાખે અથવા જેણે સચિત્ત વસ્તુનું પરિમાણ કર્યું હોય તે જો અનાભોગાદિકવડે પરિમાણથી અધિક સચિત્ત વસ્તુને મુખમાં નાખે તો તેને સચિત્તાહાર નામનો પહેલો અતિચાર લાગે છે. ૧. સચિત્તથી—

મિશ્રિત થયેલી વસ્તુ જેવો કે વૃક્ષ પરથી ગુંદર લઈને તરત જ મુખમાં નાંખવો અથવા અંદર સચિત્ત બીજવાળા રાયગ વિગેરે પાકા ફળને “ આ પાકાં છે, તેની છાલ અને ગર્ભ અચિત્ત હોવાથી હું સ્વાદશ અને બીજ-ટલ્લીયો સચિત્ત હોવાથી તજી દશ ” એમ વિચારી ઠલ્લીયા સહિત મુખમાં નાંખે તો તેને સચિત્તપ્રતિવદ્ધાહાર નામનો વીજો અતિચાર લાગે છે. ૨. પરિણામ નહીં પામેલા આટાને અગ્નિથી સંસ્કાર કર્યા દિના જ ‘ આ તો Xઅચિત્ત છે ’ એમ ધારીને સ્વાય અથવા સચિત્ત એવા તલથી મિશ્રિત એવો આહાર અને યવ ધાનાદિક સચિત્તમિશ્ર એવો આહાર કરે, તો તેને અપકૌષ્ઠ્યાહાર નામનો વીજો અતિચાર લાગે છે. ૩. અર્ધા પાકેલા વાલ, ચોળા, ચણા, ચોસ્વા, જાડી રોટલી, રોટલા વિગેરે જો સ્વાવામાં આવે, તો તેને દુષ્પકૌષ્ઠ્યાહાર નામનો ચોથો અતિચાર લાગે છે. આવા આહારથી આ ભવમાં પળ અજીર્ણાદિક દોષ થાય છે, અને જેટલા અંશે તે વસ્તુ સચિત્ત રહી હોય તેટલે અંશે પરલોક સંબંધી પળ દોષ લાગે છે. ૪. લીલી અને કુળી મગફળી, ચોળાફળી વિગેરે સ્વાવાથી તથાપ્રકારની તૃપ્તિ થઈ શકતી નથી, તેથી તેવી તુચ્છ ઔષધિ સ્વાવાથી ઈતુચ્છૌષધિભક્ષણતા નામનો પાંચમો અતિચાર લાગે છે. ૫.

Xઆટો ચાબ્યા પછી બે ઘડીએ અચિત્ત થાય છે, ચાબ્યા વિનાનો મિશ્ર છે. કેમકે તેમાં ધાન્યના નચીયા વિગેરે હોય છે તે અચિત્ત થતા નથી.

* અહીં કોઈ પ્રશ્ન કરે કે—આ તુચ્છૌષધિ જો સચિત્ત હોય તો તે પહેલા અતિચારમાં આવી જાય છે, અને અચિત્ત હોય તો તે સ્વાવાથી

આ પાંચે અતિચારો સચિત્ત પરિહારવાઝાને આશ્રી કહ્યા છે. તે જ રીતે રાત્રિભોજનપરિહાર, મધમાંસાદિપરિહાર અને વજ્રાદિક ઉપભોગના પરિમાણના નિયમને આશ્રીને પળ અનાભોગ અને અતિક્રમાદિકવડે આ અતિચારો લાગે છે, તે પોતાની મેઢે જાણી લેવા. ૨૧.

આ વ્રતમાં કર્મથી ભોગોપભોગને ઉત્પન્ન કરનારાં ઘણાં પાપવાઝાં અંગાર કર્મ વિગેરે પંદર કર્મોદાનો તોત્ર કર્મબંધનનાં કારણ છે તે શ્રાવકે ઘર્જવાનાં છે, તેમાં અનાભોગાદિકવડે કાંઈ આચરણ થયું હોય તેના પ્રતિક્રમણને માટે બે ગાથા કહે છે.—

મૂ૦—ઈંગાલીવળસાડી—માડીફોડી સુવજ્જણ કમ્મં ।

વાણિજ્ઞં ચેવ ય દંત—લક્ષ્મીસકેસવિસવિસયં ॥૨૨॥

મૂ૦—એવં સુ જંતપિણ્ણ—કમ્મં નિહંહણં ચ દવદાણં ।

સરદહતલાયસોસં, અસઈપોસં ચ વજ્જિજ્ઞા ॥ ૨૩ ॥

અતિચાર જ નથી. આનો ઉત્તર ણ છે જે—આ પ્રશ્ન સત્ય છે, પરંતુ જે શ્રાવક અત્યંત મીરુપણા કરીને સચિત્તનું પ્રત્યાહ્યાન કરે છે, તેણે આ ઓષધિ અચિત્ત હોય તો પળ છોલુપતાનું કારણ હોવાથી સ્વાભાવિય નથી. કારણ કે તે ઘણી સ્વાભાવિય પળ તથાપ્રકારની તૃપ્તિ થતી નથી, અને વિરાધના મોટી થાય છે. તેથી કરીને જ બાવીશ અમશ્યમાં પળ આનો સમાવેશ કર્યો છે.

શબ્દાર્થ:—

ઇંગાલી—અંગાર કર્મ
 વણ—વનકર્મ
 સાડી—શકટ કર્મ
 માડી—ભાટક કર્મ
 ફોડી—સ્ફોટક કર્મ
 —સુવજ્જણ—સારી રીતે છોડી
 દેવા
 કમ્મં—કર્મ

વાણિજ્જં—વેપાર
 ચેવ—વઢી નિશ્ચે
 દંત—દાંતનો વેપાર
 લક્ખ—લાખનો વેપાર
 રસ—ધી—તેલ વિગેરેનો વેપાર
 કેસ—વાઢનો વેપાર
 વિસ—શેરી પદાર્થોનો વેપાર
 વિસયં—શસ્ત્રાદિકનો વેપાર

શબ્દાર્થ:—

એવં—એ પ્રમાણે
 સ્વુ—નિશ્ચયે
 જંતપિલ્લણ—યંત્ર પિલગ
 કમ્મં—કર્મ
 નિલ્લંછણં—નિર્લાઘ્ન કર્મ
 દવદાણં—દવદાન કર્મ
 સર—સરોવર

દહ—દ્રહ, ધરો (અરણું)
 તલાય—તલાવ
 સોસં—સૂકાવી નાસવાં
 અસઈ—અસતી સ્ત્રીનું (દુરાચારી)
 પોસં—પોષણ કરવું
 વજ્જિજ્જા—છોડી દેવા

માવાર્થ—આ બે ગાથામાં પંદર કર્મોનાં વર્ણન કર્યા છે, તે વર્જ-
 વાના છે. તે આ પ્રમાણે—અંગાર કર્મ—લકડા બાઢીને નવા અંગારા—

कोलसा पाडवा ते, अथवा इंटो विगेरे पकाववानी भट्टीनुं काम करवुं तथा लुहारनुं अने सोती विगेरेनुं काम करवुं ते. १. वनकर्म—कापेला के नहीं कापेला वनवृक्ष, पत्र, पुष्प, कंद मूळ, घास विगेरे लेवा तथा वेचवा ते. २. शकटकर्म—गाडां, गाडी, तेनां पैडां विगेरे अवयवो घडवा, वेचवा, हांकवा विगेरे. ३. माटककर्म—गाडां, गाडी, वृषभ, उंट, खच्चर विगेरे वडे भार वहन करी भाडुं लेवुं, तथा भार वहेवा माटे बीजाने भाडे आपवा ते. ४. स्फोटककर्म—जव, चगा, घडं विगेरे भरडवा, दळवा, दाळ करवी ते, तथा खाण सरोवर, कूवा विगेरे खोदवा, खोदाववा विगेरे, तथा पृथ्वी खोदवी, हळ खेडवुं, पथ्थर घडवा विगेरे. अहीं धान्य दळवा विगेरेनुं कर्म वनकर्म कहेवाय छे एम योगशास्त्रमां कह्युं छे. ५. दंतवाणिज्य—हाथीदांत, हंस मयूरादिकना पीछां, घुवड विगेरेना नख, कस्तूरि, शंख, छीप, कोडी विगेरे त्रस जीवना अंगोपांग ग्रहण करवा तथा तेनो व्यापार करवो ते. ६. लाक्षा-वाणिज्य—लाख, धातकी, मणशीळ, हडताळ, टंकणखार, साबुखार विगेरेनो वेपार करवो ते. ७. रसवाणिज्य—मध, मदिरा, माखण, मांस, दूध, घी, तेल, विगेरेनो वेपार. ८. केशवाणिज्य—दास, दासी, गाय भेंस विगेरेनो वेपार. ९. विषवाणिज्य—विष, शस्त्र, कोश, कोदाळो विगेरे तथा लोढानुं हळ विगेरे वस्तुनो वेपार. १०. यंत्र पीडन—शिला, खारणीयो, घंटी, रेंट, विगेरेनो *वेपार अथवा उपयोग करवो, तथा तल, शेरडी, सरसव, एरंडी विगेरे—पीलवा, तथा कोश, रेंट विगेरे जळयंत्रो

*घंटी विगेरेनो वेपार विषवाणिज्यमां गणाय छे एम योगशास्त्रमां कह्युं छे.

હાંકવા એ વિગેરે. ૧૧. નિર્લોચન કર્મ ગાય વિગેરે પશુઓના ગલ્લકંબલ, શોંગડા, પુચ્છ વિગેરે છેદવા તથા નાક વોંધવું, આંક કાઢવો, સ્વાંસી કરવી, ડંટની પીઠ ગાઢવી; એ વિગેરે. ૧૨. દવદાન—વનાદિક બ્રાહ્મી બાઢવાથી મિહાદિક સુલે કરીને ચાલી ફરી શકે, અથવા જૂનું ઘાસ બાઢવાથી નવું ઘાસ સારું ઊગે અને તેથી ગાયોને ચારો સારો થાય, અથવા ક્ષેત્ર બાઢવાથી તેમાં ધાન્ય સારું પાકે, इत्यादिक *પુણ્યનો બુદ્ધિથી અથવા કૌતુકથી વનાદિક બાઢવાં તે. શોષકર્મ— ધાન્યાદિક નીપજાવવા માટે નીક કરીને જઝાશયોમાંથી પાણી લઈ તે જઝાશયો સુકવી દેવા તે. ૧૪. તથા અસતીપોષણ—ધનાદિકને માટે કુશીઢવાઢી દાસી કે નપુંસક વિગેરેનું સ્નાન પાનથી પોષણ કરવું અથવા પોપટ, મેના, મયૂર, કૂકડા, કૂતરા, વાનર વિગેરેનો વેપાર કરવા માટે તેમને પાઢવા પોષવા તે. ૧૫. આ પંદર કર્મદાન અત્યંત પાપનું કારણ હોવાથી તજવા યોગ્ય છે. ૨૨—૨૩.

આઠમા વ્રત વિષે—

મૃ૦—સત્યગિમુસલજંતગ—તળકટ્ટે મંતમૂલમેસજ્જે ।

દિન્ને દવાવિષ વા, પઢિકમે દેસિઅં સવ્વં ॥ ૨૪ ॥

*મરણ સમયે મિહાદિક પોતાના સ્વજનોને પોતાની પાઢઢ પુણ્યને માટે કેટલાક દાવાનઢ સઢગાવવાનું કહે છે. એવી તે લોકોમાં રૂઢિ છે.

શબ્દાર્થ:—

સત્થ—શસ્ત્ર

અગ્નિ—અગ્નિ

મુસલ—સાંબેલું

જંતગ—યંત્ર

તળ—ઘાસ

કટ્ટે—કાઠ

મંત—મંત્ર

મૂલ—જડી—બુટ્ટી

મેસજ્જે—ઔષધ

દિન્ને—આપવાથી

દવાવિણ—અપાવવાથી

વા—અથવા

માવાર્થ:—ત્રીજું ગુણવ્રત અનર્થદંડ નામનું છે. તેમાં અનર્થ ષટ્તલે ક્ષેત્ર, ઘર, ધન ધાન્ય, શરીર અને સ્વજન પરિજન વિગેરેના પ્રયોજન વિના પોતાના આત્માને જે દંડ લાગે ષટ્તલે વિના પ્રયોજને પોતાનો આત્મા પાપકર્મથી લેપાય તે અનર્થદંડ કહેવાય છે. તે ચાર પ્રકારે થઈ શકે છે.—અપધ્યાન ૧, પાપોપદેશ ૨, હિંસ્રપ્રદાન ૩, અને પ્રમાદાચરિત ૪. તેમાં આર્તિ અને રૌદ્રધ્યાન અપધ્યાન કહેવાય છે. ૧. સ્વેતર સ્વેડ, બઠ્ઠાદને દમ, અશ્વને સ્વાંસી કર, શત્રુને હણ, રેંટ યંત્રને ચલાવ, શસ્ત્રને સજ્જ કર વિગેરે પાપોપદેશ કહેવાય છે, તેમજ વર્ષાક્રતુ નજીક આવી છે માટે હઠ્ઠ વિગેરે તૈયાર કર, વાવળીનો વસ્ત્ર વીંટી જાય છે, શીઘ્ર વાવળી કરો, ક્યારા પાણીથી ભરો, તમારી કન્યા મોટી થઈ છે માટે શીઘ્ર વિવાહ કરો, વહાણ ચાલવાના દિવસો નજીક આવ્યા છે માટે વહાણ તૈયાર કરો, इत्यादि सर्व पापोपदेश कहेवाय છે. ૨. હવે હિંસ્રપ્રદાન અને પ્રમાદાચરિત એ બે ભેદને માટે મૂલમાં જ બે ગાથા આપી છે, તેમાં પહેલી ગાથામાં હિંસ્રપ્રદાન

કચું છે. તે આ પ્રમાણે.—શસ્ત્ર, અગ્નિ, મૂશલ, ગાઢા—ઘંટી વિગેરે યંત્ર, દોરડું કરવા માટે ઘાસ, ભારવટ વિગેરે માટે કાષ્ઠ, વશીકરણાદિકનો મંત્ર, જ્વરાદિકની શાંતિ માટે મૂલીયાં અથવા ગર્ભપાતાદિક મૂલકર્મ અને ઉચ્ચાટન વિગેરે કરનારું ઔષધ, આ સર્વ વસ્તુ અનેક પ્રાણીઓના વધનો હેતુ હોવાથી દાક્ષિણ્યતાદિક વિના બીજાને આપવા કે અપાવવામાં જે દોષ લાગ્યો હોય, તેને હું પ્રતિક્રમું છું ૨૪.

હવે પ્રમાદાચરણ માટે બીજી ગાથા કહે છે—

મૂ०—જ્ઞાણવદ્વજ્રવન્નગ—વિલેવણે સદ્ગુણસંગંધે ।

વત્થાસણઆમરણે, પડિકમે દેસિઅં સર્વં ॥ ૨૫ ॥

શબ્દાર્થ:—

જ્ઞાણ—જ્ઞાન

રસ—રસ—સ્વાદ

વદ્વજ્ર—પીઠી ચોઢવી

ગંધે—ગંધ

વન્નગ—રંગ કરવો

વત્થ—વજ્ર

વિલેવણે—વિલેપન કરવું

આસણ—આસન

સદ્—શબ્દ

આમરણે—ધરેણાં

રૂપ—રૂપ

ભાવાર્થ—અયતનાદ્ જ્ઞાન કરવામાં ઇટલે ત્રસજીવવાળી ભૂમિપર અથવા સંપાતિમ ઇટલે ઉડી ઉડીને આવી પડતા જીવોવાળી ભૂમિપર અથવા જાળને સારી રીતે વશથી ગળ્યા વિના જે અભ્યંગ પૂર્વક જ્ઞાન કરાવું હોય,

તથા ઉદ્વર્તન એટલે ત્રસજીવસહિત ચૂર્ણાદિક ચોઢી મેલ ઉતાર્યો હોય અથવા ઉતારેલા મેલ અને ચોઢેલા ચૂર્ણાદિકને રાશમાં *પરઠવ્યા ન હોય, તથા વર્ણક એટલે કસ્તૂરી વિગેરેવડે કપોલ આદિક અવયવો યતનાવિના શોભાવતાં સંપાતિમ પ્રાણીઓની વિરાધના થઈ હોય, તથા વિલેપન એટલે એ જ રીતે યતના વિના ચંદન, કેસર વિગેરેનું વિલેપન કરતાં સંપાતિમ પ્રાણીઓની વિરાધના થઈ હોય, તથા શબ્દ—કૌતુકથી વેણુ બીણાદિકનો શબ્દ સાંભળ્યો હોય અથવા રાત્રિને સમયે મોટો શબ્દ કરવાથી દુષ્ટ જીવો જાગૃત થઈ આરંભાદિકમાં પ્રવૃત્તિ કરે, તેથી જીવોની વિરાધના થાય છે, તથા સ્ત્રી વિગેરેનાં રૂપ નાટકાદિકમાં જોઈ બીજા પાસે વર્ણન કરવા, મિથ્યાનાદિક સંબંધી રસનું બીજા પાસે વર્ણન કરવું, તથા ગંધ, વસ્ત્ર, આસન, અને આમૂષ્ણનું અન્ય પાસે વર્ણન કરવું. આ રૂપાદિકના વર્ણન કરવાથી સાંભળનારની બુદ્ધિ વધે છે. આટલું કહેવાથી સર્વ પ્રકારના પ્રમાદનો ત્યાગ કરવો એમ કહ્યું તથા આલસ્યાદિકથી તેલ, જઠા વિગેરેનાં પાત્રો છુલ્લાં રાશમાં, સારો માર્ગ છતાં હરિત કાય ઉપર ચાલવું અથવા વસ્ત્રાદિક મૂકવું, કંથવાદિકવાળી ભૂમિમાં જઠાદિક પરઠવવું, યતના વિના કમાડ ઢાંકવા કે ઉઘાડવા, પ્રયોજન વિના પત્ર પુષ્પાદિક તોડવાં, વિગેરે ઘણી ઘણી બાબતોનો આ પ્રમાદાચરણમાં સમાવેશ થાય છે. તે સર્વનું અહીં પ્રતિક્રમણ કરવાનું છે. ૨૫.

*પરઠવ્યા ન હોય તો તેમાં જીવની ઉત્પત્તિ થાય છે અને તેને કૂતરા વિગેરે ભક્ષણ કરે અથવા પગવડે મર્દન કરે તેથી વિરાધના થાય છે.

હવે આ ત્રીજા ગુણવ્રતના પાંચ અતિચારો આલોચે છે—
મૂ०—કંદર્પે કુક્કુડે, મોહરિ અહિગરણ ભોગઅરિત્તે ॥

દંડમ્મિ અણઢાણ, તદ્અમ્મિ ગુણવ્રણ નિંદે ॥ ૨૬ ॥

શબ્દાર્થ:—

કંદર્પે—કામ ભોગની કથા કરવી

કુક્કુડે—ચાઠા કરવા

મોહરિ—નકામું વચ્ચડવું

અહિગરણ—શસ્ત્ર તૈયાર કરવાં

ભોગ—ભોગવવાની વસ્તુઓ

અરિત્તે—વધારે રાખવી

દંડમ્મિ અણઢાણ—અનર્થ દંડ

વિરમણ નામના

તદ્અમ્મિ—ત્રીજા

ગુણવ્રણ—ગુણવ્રતને વિષે

માર્વાર્થ—અનર્થદંડ નામના ત્રીજા ગુણવ્રતને વિષે પાંચ અતિચાર આ પ્રમાણે છે.—કામાદિક વિકારને ઉત્પન્ન કરનારા હાસ્યાદિક વચન બોલવા કે તેવી કથા કરવી તે કંદર્પ નામનો પહેલો અતિચાર છે. ૧. મૃકુટિ, નેત્ર, હાથ, પગ વિગેરેવડે વિટ પુરુષની જેવી હાસ્ય જનક કે કામોદીપક વેષ્ટા કરવી તે કૌકુચ્ય નામનો બીજો અતિચાર છે. આ બે પ્રમાદાચરિત રૂપ અનર્થદંડના અતિચાર છે. ૨. અસમ્ય અને સંબંધ રહિત ઘણું બોલવું તે મૌલ્ચ્ય નામનો ત્રીજો અતિચાર છે. વાચાઠપણાથી કદાચ પાપોપદેશ પણ સંભવે છે તેથી તે અતિચાર કહેવાય છે. ૩. શસ્ત્રાદિક સજ્જ કરીને રાખવા, અથવા શાંડળીયો અને સાંબેલું, હઠ અને ફઠું, ધનુષ અને બાણ, ગાઢું અને ધુંસરી વિગેરે અધિકરણની चीजો સાથે સાથે રાખવી, તે અધિકરણતા નામનો ચોથો અતિચાર છે. चीजો તૈયાર રાખવાથી અન્ય જન તેનો તરત ઉપયોગ કરે છે અને તૈયાર ન હોય તો કોઈ

उपयोग करी शके नहीं, ए ज रीते बीजा गृहोमां अग्नि सळगावेलो होय त्यार पछी पोते सळगाववो, तथा गायने चरवा मोकलवी, गाडां विगेरे जोडवां—हांकवां, दुकाने के परगाम जवुं ए विगेर क्रियाओ पण श्रावके प्रथम करवी नहीं, प्रथम करवाथी अधिकरण प्रवर्तन विगेरेनो दोष लागे छे. ४. भोगोपभोगनी वस्तु जेटली पोताने जरूरीयात होय तेथी वधारे राखवी ते भोगातिरिक्ता नमनो पांचमो अतिचार छे. खान, भोजन, पहेखुं विगेरे कार्यमां वधारे चीजो राखवाथी ते दोषनो हेतुरूप थाय छे. जेमके तेल, आंवळां विगेरे खाननी वस्तु अधिक लइने जळा-शये खान करता जोइने अन्य जन पण तेनी याचना करी उपयोग करे. तेम करवाथी अनर्थदंड लागे छे. ५. आ पांच अतिचार संबंधी कांइ दोष लाग्यो होय तेने हुं निंदु लुं. २६.

हवे नवमा व्रतना अतिचारो निंदे छे.—

सू०—तिविहे दुप्पणिहाणे, अणवट्टाणे तथा सइविहूणे ।

सामाइय वितहकए, पढमे सिक्खावए निंदे ॥ २७ ॥

शब्दार्थः—

तिविहे—त्रण प्रकारना

दुप्पणिहाणे—दुष्प्रणिधान

अणवट्टाणे—अविनयपणे

तथा—तथा

सइविहूणे—यादि न रहेवाथी

सामाइय—सामाइक

वितहकए—खोटी रीते करतां

पढमे—पहेल्य

सिक्खावए—शिक्षा व्रतने विषे

માવાર્થ—સાવચ વ્યાપારનો તથા દુર્ધ્યાનનો ત્યાગ કરી રાગદ્વેષનું નિમિત્ત હોય તો પળ સમભાવ રાખી મન, વચન, કાયાની એકાગ્રતા રાખવી એ સામાયિક નામનું પહેલું શિક્ષાવ્રત એટલે નવમું વ્રત છે. તેના પાંચ અતિચાર આ પ્રમાણે છે.—મનમાં ઘર, દુકાન વિગેરેના કાર્ય સંબંધી સાવચ વ્યાપારનું ચિંતવન કરવું તે મનોદુષ્પ્રણિધાન નામનો પહેલો અતિચાર છે. ૧. કર્કશ આદિ સાવચ વચન બોલવું તે વાગ્ દુષ્પ્રણિધાન નામનો બીજો અતિચાર છે. ૨. પ્રમાર્જન અને પહિલેહણ નહીં કરેલી ભૂમિપર બેસવું અથવા પાદાદિક અવયવો લાંબા, ટુંકા વિગેરે કરવા તે કાયદુષ્પ્રણિધાન નામનો ત્રીજો અતિચાર છે. ૩. વે ઘડીનો સમય પૂર્ણ થયા પહેલાં સામાયિક પારવું, અથવા જેમ તેમ (વેઠની જેમ) સામાયિક કરવું, અથવા અવકાશ છતાં સામાયિક ન કરવું તે અનવસ્થાન નામનો ચોથો અતિચાર છે. ૪. તથા નિદ્રાદિકની પ્રવ્રલ્લતાને લીધે અથવા ગૃહાદિકના વ્યાપારની ચિંતાને લીધે શૂન્ય મન થવાથી “મેં સામાયિક કર્યું કે નહીં ? આ સામાયિકનો સમય છે કે નહીં ? ” इत्यादि स्मरणમાં ન આવે તો તે સ્મૃતિ-વિહીન નામનો પાંચમો અતિચાર છે. ૫. આ પાંચે અતિચારો જીવોને પ્રમાદની બહોલ્લતાને લીધે અનાભોગાદિકથી થાય છે. આ પાંચમાંથી કોઈ પણ અતિચાર લાગ્યો હોય તેની અહીં નિંદા કરેલી છે.

અહીં કોઈ શંકા કરે કે—દ્વિવિધ ત્રિવિધે સામાયિકનું પ્રત્યાહ્વાન કરવામાં આવે છે એટલે પ્રહ્ણ કરવામાં આવે છે. તેમાં મન રોકી શકાતું નથી, તેથી મનવડે દુષ્પ્રણિધાનનો એટલે મનના અશુભવ્યાપારનો સંભવ હોવાથી સામાયિક વ્રતનો અભાવ જ થાય છે. અને વ્રતભંગ

થવાથી તેનું પ્રાયશ્ચિત્ત પ્રાપ્ત થાય છે. માટે સામાયિક કરવા કરતાં ન કરવું એ જ શ્રેષ્ઠ છે. આ શંકાનો ઉત્તર આ પ્રમાણે છે.—સામાયિકમાં છ નિયમ હોય છે.—મનવડે સાવચ વ્યાપાર ન કરું ૧, ન કરાવું ૨, વાણીવડે ન કરું ૩, ન કરાવું ૪, કાયાવડે ન કરું ૫, ન કરાવું ૬, આ છમાંથી અનામોગાદિકને લીધે કોઈ એકનો મંગ થાય તો પણ બાકીના બીજાનો મંગ થતો નથી તેથી સર્વથા પ્રકારે સામાયિકનો અભાવ થતો નથી. વઢી મનનો અશુભ વ્યાપાર થયો હોય તો તેની મિથ્યાદુષ્કૃત દેવાથી જ શુદ્ધિ કહેલી છે, તેથી ‘સામાયિક ન કરવું સારું છે’ એમ કહેવું તે મોટું અજ્ઞાન છે. અન્યથા સર્વવિરતિ પણ પ્રહણ ન કરવી એવું પ્રાપ્ત થશે. ૨૭.

દશમા વ્રતના અતિચારોને નિંદે છે.

મૂ૦—આણવણે પેસવણે, સદે રૂવે અ પુગ્ગલક્રેવે ।

દેસાવગાસિઅમ્મિ, બીણ સિક્કાવણ નિંદે ॥ ૨૮ ॥

શબ્દાર્થ:—

આણવણે—મંગાવવામાં

પેસવણે—મોકલવામાં

સદે—શબ્દ કરવો

રૂવે—રૂપ દેસાડવું

અ—અને

પુગ્ગલક્રેવે—પદાર્થ નાસ્તી

જણાવવું

દેસાવગાસિઅમ્મિ—દેસાવગા-

સિક્કને વિષે

બીણ—બીજા

સિક્કાવણ—શિક્ષા વ્રતને વિષે

ભાવાર્થ—છહું દિગ્વિરતિ વ્રત જાવજીવ પર્યંત સો આદિક યોજન

પ્રમાણ ગ્રહણ કર્યું હોય, તે વ્રતનો અમુક દિવસે કે અમુક વચ્ચે સંક્ષેપ કરી ઘર, શય્યા કે અમુક સ્થાનથી આગળ જવાનો નિષેધ કરવો અથવા સર્વવ્રતોનો મુહૂર્ત આદિ અમુક મુદત સુધી સંક્ષેપ કરવો તે Xદેશાવકાશિક વ્રત કહેવાય છે. દિગ્વિરતિ વ્રત જાવજીવનું હોય છે, અથવા વરસ કે ચાતુર્માસનું હોય છે, પરંતુ આ દેશાવકાશિક વ્રત તો દિવસ, પ્રહર કે મુહૂર્ત આદિકના પરિમાણવાળું હોય છે.* આટલો આ વ્રતમાં તથા છઠ્ઠા વ્રતમાં તફાવત છે. એ જ રીતે સર્વ વ્રતનો સંક્ષેપ પણ અમુક કાળ સુધી કરવામાં આવે છે. આ વ્રતના પાંચ અતિચારો આ પ્રમાણે છે.—નિયમ કરેલી હદની બહારથી કાંઈ વસ્તુ જોડતી હોય તે વ્રતમંગના મયને લીધે પોતે ન જતાં કોઈ પાસે મંગાવવી તે આનયન નામનો પહેલો અતિચાર છે. ૧. એ જ રીતે નિયમિત હદની બહાર કોઈ દ્વારા કાંઈ વસ્તુ મોકલવી તે પ્રેષણ નામનો બીજો અતિચાર છે. ૨. નિયમિત હદની બહાર રહેલા

*દેશમાં ઇટલે આરંભના એક માગમાં અવકાશ—રહેલું, તે દેશાવકાશ કહેવાય છે, તે દેશાવકાશથી બનેલું જે વ્રત તે દેશાવકાશિક કહેવાય છે. જેમ કોઈ માંત્રિક આજ્ઞા શરીરમાં વ્યાપેલા વિષને મંત્રશક્તિથી હંચમાં લાવે છે, તેમ ધર્મિષ્ઠ પુરુષ બહુ સાવધ વ્યાપારનો સંક્ષેપ કરે છે, તેના સંક્ષેપથી કર્મનો સંક્ષેપ થાય છે, અને તેના સંક્ષેપથી અનુક્રમે મોક્ષ પ્રાપ્ત થાય છે.

*હાલની પ્રવૃત્તિ પ્રમાણે ઉપવાસ કે વ્રતનાદિક કરી આઠ સામાયિક અને બે પ્રતિક્રમણ કરવાનો રીવાજ છે.

કોઈ માણસને પોતાના કાર્ય માટે સાક્ષાત્ બોલાવી ન શકાય તેથી સ્વાંસી આદિક મોટો શબ્દ કરી તેને પોતાનું સ્વરૂપ—કાર્ય જણાવવું તે શબ્દાનુપાત નામનો ત્રીજો અતિચાર છે. ૩. એ જ રીતે પોતાનું રૂપ દેખાડવું અથવા નીસરણી વિગેરે ઉપર ચઢી બીજાનાં રૂપ જોવાં તે રૂપાનુપાત નામનો ચોથો અતિચાર છે. ૪. નિયમિત હૃદની બહાર કાંકરો, કાષ્ઠ, ઢેફું વિગેરે ફેંકી પોતાનું કાર્ય જણાવવું તે પુદ્ગલક્ષેપ નામનો પાંચમો અતિચાર છે. ૫. આ દેશાવકાશિક વ્રત ગમનાદિક વ્યાપારથી ઉત્પન્ન થતા પ્રાણીવધાદિક ન થવા દેવા માટે ગ્રહણ કરવામાં આવે છે, તે તો પોતે કરવાથી કે બીજા પાસે કરાવવાથી તુલ્ય જ છે. ઊલટું પોતે ગમનાદિક કરવાથી ઈર્ષ્યાપથની શુદ્ધિ વિગેરે ગુણોનો સંભવ છે. બીજા મૃત્યાદિક પાસે કરાવવાથી ઈર્ષ્યાસમિતિ વિગેરેના અસંભવને લીધે અધિક દોષ સંભવે છે. માટે આવા આનયનાદિક અતિચારો કરવા યોગ્ય નથી પરંતુ ‘હું પોતે ગમનાદિક કરીશ તો વ્રતભંગ થશે’ એમ વ્રતની અપેક્ષા અથવા અનામોગાદિકવડે પ્રવૃત્તિ કરવાથી અતિચાર લાગે છે.

અહીં કોઈને શંકા થાય કે—સર્વ વ્રતોનો સંક્ષેપ કરવો તે પણ દેશાવકાશિક કહેવાય છે, એમ કહ્યું. પરંતુ અતિચારો તો દિગ્વિરતિ-વ્રતના સંક્ષેપને લાગુ પડે તેવા જ કહ્યા છે. બીજા વ્રતના સંક્ષેપને લાગુ પડે તેવા કહ્યા નથી, તો તે પણ કહેવા જોઈએ. તેનો જવાબ એ છે જે—પ્રાણાતિપાતવિરમણ આદિક સર્વ વ્રતના સંક્ષેપ કરવામાં જે વધબંધાદિક અતિચારો કહ્યા છે તેજ લેવાના છે, અને દિગ્વ્રતના સંક્ષેપ કરવામાં તો ક્ષેત્રનો સંક્ષેપ હોવાથી આનયનપ્રયોગાદિક જૂદા પણ સંભવી શકે છે, તેથી તે જૂદા લખ્યા છે. ૨૮.

अग्यारमा व्रतना अतिचार—

मू०—संथारुच्चारविही—पमाय तह चेव *भोअणाभोए ।
पोसहविहिविवरीए, तइए सिक्खावए निंदे ॥ २९ ॥

संथार—संथारा संबंधी
उच्चारविही—लघुनोति तथा
वडीनीति संबंधी
पमाय—प्रमाद (आळस)
तह—तेम
चेव—वळी

भोयण—भोजन संबंधी
आभोए—चिंता करवी
पोसहविहि—पौषध विधि
विवरीए—विपरीत करवाथी
तइए—त्रीजा
सिक्खावए—शिक्षाव्रतने विषे

भावार्थः—श्रावकनुं अग्यारमुं व्रत पोषधोपवास नामनुं त्रीजुं शिक्षाव्रत छे. तेमां पोषं—धर्मनी पुष्टिने धत्ते—जे धारण करे ते पोषध कहे-
वाय छे एटले अष्टमी अने चतुर्दशी आदि पर्वतिथिए अवश्य करवा
लायक व्रत विशेष, तेणे करीने उपवसनं—रहेवुं, ते पोषधोपवास कहेवाय
छे. अथवा पौषध एटले अष्टमी आदिक पर्व तिथि, तेने विषे जे उप-
वास करवो ते पण पौषधोपवास कहेवाय छे. आ प्रमाणे शब्दार्थ छे,
तो पण प्रवृत्ति एवी छे के आ व्रतमां आहार, शरीरसत्कार, मैथुन अने
सावधव्यापार ए चार वर्जवाना छे. तेमां पण चालती आचार्य परंपराए
करीने अने विशेष सामाचारीए करीने हालमां आहार पौषध सर्वथी अने
देशथी थइ शके छे एटले के उपवास के एकासणुं आदिक करी शकाय

*भोइ णाभोए—(भक्त्यनाभोगः) इति पाठान्तरम्.

છે, પરંતુ શરીરસત્કાર, મૈથુન અને વ્યાપારનો તો સર્વથા ત્યાગ કરવામાં આવે છે. તેના પાંચ અતિચારો આ પ્રમાણે છે. સંથારો અને વસતિ આદિક ચક્ષુથી નહીં જોયે છતે અથવા બરાબર સારી રીતે નહીં જોયે સતે અપ્રતિલેખિતદુષ્પ્રતિલેખિતશય્યાસંસ્તારક નામનો પહેલો અતિચાર થાય છે. ૧. એ જ રીતે સંથારો, વસતિ આદિકને રજોહરણાદિકે કરીને પ્રમાર્જન નહીં કરે છતે અથવા બરાબર પ્રમાર્જન નહીં કરે સતે અપ્રમાર્જિતદુષ્પ્રમાર્જિતશય્યાસંસ્તારક નામનો બીજો અતિચાર થાય છે. ૨. એ જ રીતે ઉચ્ચાર પ્રસ્રવણ—વડીનીતિ લઘુનીતિ પરઠવશની ભૂમિને ચક્ષુથી નહીં જોયે છતે અથવા બરાબર નહીં જોયે ક્રતે અપ્રતિલેખિતદુષ્પ્રતિલેખિતઉચ્ચારપ્રસ્રવણભૂમિક નામનો ત્રીજો અતિચાર થાય છે. ૩. એ જ રીતે તે ભૂમિને રજોહરણાદિકવડે પ્રમાર્જન નહીં કરે સતે અથવા બરાબર પ્રમાર્જન નહીં કરે છતે અપ્રમાર્જિતદુષ્પ્રમાર્જિતઉચ્ચાર-પ્રસ્રવણભૂમિક નામનો ચોથો અતિચાર થાય છે. ૪. તથા ભોજનને વિષે અને ઉપલક્ષણથી શરીરસત્કાર વિગેરે વિષે ચિંતા થાય કે ક્યારે પૌષ્ઠ પૂર્ણ થાય અને ક્યારે સ્વેચ્છાથી ભોજનાદિક કરુંં ઇત્યાદિક વિચાર કરવાથી પૌષ્ઠોપવાસનું સમ્યક્અનનુપાલન નામનો પાંચમો અતિચાર થાય છે. ૫. અહીં ‘ભોજનાભોષ’ ને બદલે ‘ભોઈડગાભોષ’ એવું પાઠાંતર પડે છે, તે લઈએ તો ઉપરના પહેલા ચાર અતિચારો ‘અનાભોગ ઇટલે અનુપયોગપણું સતે થાય છે’ એવો અર્થ કરવો અને તેને બદલે પૌષ્ઠવિધિનું વિપરીતપણું ઇટલે પૌષ્ઠ વ્રત લીધા પછી ક્ષુધા, તાપ વિગેરેનાં દુઃસ્વથી ‘હું પૌષ્ઠ પૂર્ણ થયે સ્વેચ્છાથી આહારાદિક કરીશ.’ ઇત્યાદિક વિચારી સમ્યક્ પ્રકારે પૌષ્ઠ વિધિનું પાલન કરે નહીં એ પાંચમો અતિચાર

જાળવો. એને અતિચાર ન લ્હાવે તો આવો અર્થ કરવો.—આ રીતે પૌષ્ઠ વિધિનું વિપરીતપણું સતે ત્રીજા શિક્ષાવ્રતને વિષે જે દોષ લાગ્યો હોય તેને હું નિંદુ છું. ૨૯.

બારમા વ્રતના અતિચાર—

મૂ०—સચ્ચિત્તે નિકિલ્લવણે, પિહિણે વવણસ મચ્છરે ચેવ ।

કાલાઈકમદાણે, ચઉત્થ(થે) સિક્કલાવણ નિંદે ॥૩૦॥

શબ્દાર્થ:—

સચ્ચિત્તે—સચિત્ત વસ્તુ

નિકિલ્લવણે—મૂકવાથી

પિહિણે—ઢાંકવાથી

વવણસ—ફારફેર બોલવાથી

મચ્છરે—ગર્વ

ચેવ—નિશ્ચયે

કાલાઈકમદાણે—વચ્ચત ઓઢાં-

ગીને તેડવા જવાથી

ચઉત્થે—ચોથા

સિક્કલાવણ—શિક્ષા વ્રતને વિષે

ભાવાર્થ—શ્રાવકને બારમું વ્રત પડેલે ચોથું શિક્ષાવ્રત અતિથિ-સંવિભાગ નામનું છે. તેમાં તિથિ, પર્વ વિગેરે સર્વ લૌકિક વ્યવહારનો ત્યાગ કરી ભોજન સમયે ભિક્ષાને માટે જે આવે તે અતિથિ કહેવાય છે. તે શ્રાવકને સાધુ જ અતિથિરૂપે હોય છે. તે અતિથિને સં-સંગત પડેલે આધાકર્માદિક બેતાલીશ દોષ રહિત, વિ-વિશેષ પ્રકારનો પડેલે પશ્ચાત્કર્માદિક દોષને દૂર કરવા માટે સાવશેષ અન્નદાનરૂપ ભાગ-ભાગ આપવો, તે અતિથિસંવિભાગ કહેવાય છે. અર્થાત્ ન્યાયોપાર્જિત, પ્રાસુક, ષ્ણનીય

अने कल्पनीय, अन्न, पान, अने वस्त्रादिकनुं देश, काळ, श्रद्धा, सत्कार अने क्रम पूर्वक उत्कृष्ट भक्तिवडे पोताना आत्माना अनुग्रहनी बुद्धिथी साधुने दान आपवुं. तेनो नियम लेवो ते अतिथिसंविभाग व्रत कहेवाय छे. आ व्रत पौषधने पारणे अवश्य लेवानुं छे एटछे के ते दिवसे साधुने दान आप्या पछी ज पोते भोजन करवानुं छे. जो कदाच साधुनो योग न होय तो भोजन समये द्वार सामुं जोइ शुद्ध भावथी विचारवुं के— “जो साधु महाराज होत तो मने आज घगो लाभ थात. मारो निस्तार थात.” इत्यादि विचारी भोजन करवुं. पौषधना पारणा सिवायना दिवसोमां साधुने दान आपोने जमवुं अथवा जमीने पछी दान आपवुं ? तेनो कांइ नियम नथी. आ व्रतना पांच अतिचार आ प्रमाणे छे.— साधुने आपवा लायक अन्न पानादिक वस्तुने नहीं आपवानी बुद्धिथी अथवा अनाभोग के सहसाकारादिकथो माटी विगेरे सचित्त पदार्थ उपर मूकवी ते सचित्तनिक्षेपणता नामनो पहेलो अतिचार छे. १. ए ज प्रमाणे सचित्त पदार्थवडे देय वस्तुने ढांकवी ते सचित्त पिधानता नामनो बोजो अतिचार छे. २. ए ज रीते अदान बुद्ध्यादिकथी पोतानी वस्तुने पारकी कहेवी अथवा देवानी बुद्धिथी पारकी वस्तुने पोतानी कहेवी ते, अथवा साधुए मागेली वस्तु पोताने घेर होय छतां “आ वस्तु अमुक माणसनी छे, तेनी पासे जइने मागो.” एम कहेवुं ते, अथवा अवज्ञाथी बीजा पासे दान अपावे ते अथवा मरेला के जीवता पोताना पितादिकने आ दाननुं पुण्य थाओ एम परना उपदेशथी आपे ते सर्व परव्यपदेश नामनो त्रीजो अतिचार छे. ३. साधु कांइक वस्तु मांगे त्यारे पोते कोप करे, अथवा छती वस्तु माग्या छतां आपे नहीं, ते

મત્સર કહેવાય છે. અથવા કોઈ નિર્ધને આપેલું દાન જોઈ ‘શું તેનાથી પળ હું હીન છું?’ એમ મત્સર ભાવથી દાન આપવું તે મત્સરતા નામનો ચોથો અતિચાર છે. ૪. ભિક્ષાનો સમય વીત્યા પછી ‘હવે આ મુનિ દાન હેશે નહીં, તેને સ્વપ્ન હશે નહીં.’ એમ વિચારી સાધુને નિમંત્રણ કરવું, તે કાલાતિક્રમ કહેવાય છે, તેને વિષે જે દાન આપવું તે કાલાતિક્રમદાન નામનો પાંચમો અતિચાર છે. ૫. આમાંથી કોઈ પણ દોષ લાગ્યો હોય તેને હું નિંદુ છું, ૩૦.

આ ચારમા વ્રતમાં સંભવતા વીજા અતિચારોની પણ નિંદા કરે છે.—

મૂ० —સુહિંસુ અ દુહિંસુ અ, જા મે અસંજંસુ અણકંપા ।
રાગેણ વ દોસેણ વ, તં નિંદે તં ચ ગરિહામિ ॥ ૩૧ ॥

શબ્દાર્થ:—

સુહિંસુ—સુસ્વીયા ઉપર
દુહિંસુ—દુઃસ્વીયા ઉપર
અસંજંસુ—ગુરુની આજ્ઞા પ્રમાણે
વિચરનારને વિષે
અણકંપા—દયા

રાગેણ—રાગે કરી
વ—અથવા
દોસેણ—દ્વેષે કરી
તં નિંદે—તેને હું નિંદું છું
ગરિહામિ—ગર્હું છું

ભાવાર્થ—જેને જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર એ ત્રણ સારી રીતે હિતકાર છે એટલે જેઓ જ્ઞાનાદિકમાં રક્ત છે અથવા જે વસ્ત્ર પાત્રાદિક ઉપાધિવાળા છે તે સુહિત—સુસ્વી કહેવાય છે, તેવા સાધુઓને વિષે, તથા જેઓ રોગ કે તપવડે ગ્લાનિ પામેલા હોય કે વસ્ત્ર પાત્રાદિક ઉપધિને

अभावे दुःखी होय तेवा साधुने विषे, तथा जेओ पोतानी स्वेच्छाए विचरता न होय एटले गुरुनी निश्चाए विचरता होय एवा साधुने विषे अथवा पासत्थादिक के अन्य मतना कुलिणी एवा असंयत साधुने विषे में राग के द्वेषवडे जे अनुकंपा करी होय एटले के चारित्रना गुणनी बुद्धि विना ज मात्र स्वजन अने मित्रादिकना प्रेमवडे के साधुनी निंदा-रूप द्वेषवडे एटले “ आ साधु धन धान्यादिक रहित छे, ज्ञातिजनोए त्याग करेला छे, क्षुधाथी पीडित छे, तेमने काई पग निर्वाहनं साधन नथी. तेथी तेमने काइक आपवुं योग्य छे.” इत्यादिक निंदा पूर्वक जे अन्न, पाणी, वस्त्र, पात्र विगेरे आपवारूप अनुकंपा करी होय तेनी निंदा अने गर्हा अही करवानी छे. ३१.

हवे साधुने आश्री जे करबा लायक कर्युं न होय तेनुं प्रतिक्रमण करे छे.—

**मू०—साहसु संविभागो, न कओ तवचरणकरणजुत्तेसु ।
संते फासुअदाणे, तं निंदे तं च गरिहामि ॥ ३२ ॥**

शब्दार्थः—

साहसु—साधुओने
संविभागो—बहोरावहुं ते
न कओ—न कर्युं ते
तव—तप
चरण—चरण सित्तरी

करण—करण सित्तरी
जुत्तेसु—सहित एवा
संते—होवा छतां
फासु—निर्दोष (पवित्र)
अदाणे—दान न आयुं होय

मावार्थ—निर्दोष अन्न पाणी किंगेरे छतां पण तथा बार प्रकारनो तप, सीतेर प्रकारनुं चरण अने सीतेर प्रकारनुं करण ए सर्ववडे युक्त एवा साधुनो योग छतां पण में प्रमादादिकना वशथी तेमने दान आप्युं न होय, तेनी निंदा अने गहां अहीं करी छे. ३२.

आ रीते बारे व्रतना अतिचारो कछ्या. हवे संलेखनाना अतिचारो कहे छे.—

सू०—इहलोए परलोए, जीविअ मरणे अ आसंसपओगे ।
पंचविहो अइआरो, मा मज्झं हुज्ज मरणंते ॥ ३३ ॥

शब्दार्थः—

इहलोए—आ लोकने विषे

परलोए—परलोकने विषे

जीविअ—जीववानी

मरणे—मरवानी

अ—कामभोगनी

आसंस—इच्छा

पओगे—प्रयोग

पंचविहो—पांच प्रकारनो

अइआरो—अतिचार

मा—न

मज्झं—मने

हुज्ज—होजो

मरणंते—मरणांत सुधी

मावार्थ—प्रतिक्रमण करनारनी अपेक्षाए आ लोक एटले मनुष्य लोक, तेने विषे अभिलाषनो प्रयोग एटले “ हुं अहींथी मरीने राजा के

શેઠ બિગેરે થાઉં ” इत्यादि सुखनी वांछा करवी ते इहलोकशंसाप्रयोग नामનો षहेलो अतिचार छे. १. एज प्रमाणे परलोकमां “ हुं देव के इंद्र थाउं ” इत्यादि सुखनी वांछा करवी ते परलोकाशंसाप्रयोग नामનો बीजो अतिचार छे. २. अनशन कर्या पछी भक्त जनोए करेला महोत्सवो जोबाथी, मनीहर पीत नृत्यादिक जोबाथी, चीप्पा, बेपुना मनोहर ध्वनि सांभळवाथी, अत्यंत वख भाल्यादिकनी सत्कार, सन्मान अने वंदनादिक जोबाथी, गीतार्थ मुनिओ पण पासे बैसी सिद्धांतवाचनादिक करे ए बिगैरे जोबाथी तथा धार्मिक जनोए करेला पौताना गुणोनी प्रशंसा श्रवण करवाथी वधारे वखंत जीववानुं इच्छुं ते जीविताशंसाप्रयोग नामનો बीजो अतिचार छे. ३. कठिन स्थळे अनशन करवाथी, उपर प्रमाणे बहुमान सत्कारादिक न थवाथी अथवा क्षुधादिकनी पीडाथी जे जलदी मरवानी इच्छा करवी ते मरणाशंसाप्रयोग नामનો चोथो अतिचार छे. ४. सथा काम एटले शब्द अने रूप, तथा भोग एटले गंध, रस अने स्पर्श, ए पांचे विषयोનો अभिलाष करवो एटले के “हुं अहींथी मरीने आ तपना प्रभावथी रूप—सौभाग्यादिकवालो थाउं” इत्यादिक इच्छुं ते कामभोगाशंसाप्रयोग नामનો पांचमो अतिचार छे. ५. आ पांच प्रकारना अतिचार मारे मरणांते एटले छेछा आसोआस सुधी न थाओ. एवी अहीं प्रार्थना करवानी छे. आ उपलक्षणथी सर्व प्रकारना धर्मानुष्ठानमां आलोक अने परलोक संबंधी सर्व प्रकारनी आशंसा वर्जवानी छे. केमके आशंसा करवाथी उत्कृष्टने बदले हीन फलने पांमे छे. ३३.

સર્વે અતિચારો મન, વચન અને કાયાવડે થાય છે, તેથી તેમને તે વડે જ પ્રતિક્રમણ કરવાનું કહે છે.

મૂ૦—કાણ કાઈઅસ્સ, પઢિક્કમે વાઈઅસ્સ વાયાણ ।

મણસા માણસિઅસ્સ, સન્વસ્સ વવાઈઆરસ્સ ॥ ૩૪ ॥

શબ્દાર્થ:—

કાણ—કાયયોગથી

કાઈઅસ્સ—કાયા વડે કરાયે-
લાને

વાઈઅસ્સ—વચનવડે બોલાયેલાને

વાયાણ—વચન યોગથી

મણસા—મન યોગથી

માણસિઅસ્સ—મનવડે ભાગેલ્ય

સન્વસ્સ—સર્વ

વય—વ્રતના

અઈઆરસ્સ—અતિચાર

ભાવાર્થ:—વધ વંધાદિક અશુભ કાયયોગથી થયેલા અતિચારને ગુરુપ આપેલા તપ અને કાયોત્સર્ગાદિરૂપ શુભ કાયયોગવડે *પ્રતિક્રમું છું. સહસા અભ્યાધ્યાન વિગેરે દેવારૂપ અશુભ વચનયોગથી થયેલા અતિચારને મિથ્યાદુષ્કૃતાદિ આપવારૂપ શુભ વચનયોગવડે xપ્રતિક્રમું છું, તથા શંકાદિકથી થયેલા માનસિક અતિચારને ‘મેં આ સ્વોદું ચિંતવ્યું’ એમ વિચારી આત્મનિંદા કરવારૂપ શુભ મનવડે +પ્રતિક્રમું છું. એ રીતે સર્વ વ્રતોના અતિચારનું પ્રતિક્રમણ કરવું. ૩૪.

* છમાસ સુધી કાયોત્સર્ગે રહેલા દુઃપ્રહારીની જેમ.

x આનંદ શ્રાવકને શ્રી ગૌતમ સ્વામીએ મિથ્યાદુષ્કૃત આપ્યું હતું તેમ.

+ મનવડે જ યુદ્ધ કરી સાતમી નરકને યોગ્ય કર્મ બોધતા અને

સામાન્યપણે ત્રણે યોગનું પ્રતિક્રમણ કહ્યું. હવે
વિશેષથી તે જ કહે છે.

મૂ.—વંદનવયસિક્ષાગા-રવેસુ સન્નાકસાયદંડેસુ ।
ગુત્તીસુ અ સમિર્દેસુ અ, જો અડ્યારો અ તં નિંદે ॥૩૫॥

શબ્દાર્થ:—

વંદન—બે પ્રકારના વંદન

વય—બાર પ્રકારના વ્રત

સિક્ષા—બે પ્રકારની શિક્ષા

ગારવેસુ—ત્રણ ગારવ

સન્ના—ચાર સંજ્ઞા

કસાય—ચાર કષાય

દંડેસુ—ત્રણ દંડને વિષે

ગુત્તીસુ—ત્રણ ગુત્તિને વિષે

સમિર્દેસુ અ—પાંચ સમિતિને
વિષે

જો અડ્યારો—જે અતિચાર

તં નિંદે—તેને નિંદું છું

માર્વાર્થ—આ ગાથામાં વંદનાદિક કરતાં જે અતિચાર લાગ્યા
હોય તેનું નિંદાપૂર્વક પ્રતિક્રમણ કર્યું છે. તેમાં વંદન એટલે ચૈત્યવંદન
અને ગુરુવંદન વ્રત એટલે અણુવ્રતાદિક શ્રાવકનાં બાર વ્રત, શિક્ષા એટલે
ગ્રહણ અને આસેવના એ બે પ્રકારની શિક્ષા તેમાં ગ્રહણશિક્ષા એટલે
શ્રાવક જઘન્યથી અષ્ટપ્રવચન માતા અને ઉત્કૃષ્ટથી દશવૈકાલિકના
'છજીવણીય' અધ્યયન સુધી અર્થ સહિત મળે તે, તથા આસેવના શિક્ષા

અને પછી તરત આત્મનિંદાદિક કરી કેવળ જ્ઞાન ઉપાર્જન કરનાર પ્રસન્ન-
ચંદ્ર રાજર્ષિની જેમ.

ઘટ્ટલે નમસ્કારવડે જાણવું વિગેરે દિનકૃત્યમાં કહ્યું છે તે પ્રમાણે કરવું તે. ગૌરવ ઘટ્ટલે ઋદ્ધિગૌરવ, રસગૌરવ અને સાતાગૌરવ, અથવા જાત્યાદિક આઠ મેદ. સંજ્ઞા ઘટ્ટલે ચૌર, દૈશ કે પંદર પ્રકારની કહી છે તે. કથાય ઘટ્ટલે ક્રોધ, માન, માયા અને લોભ, એ ચૌર પ્રકારે કહ્યા છે તે. દંડ

૧ જાતિ, કુઠ, રૂપ, બઠ, શ્રુત, તપ, લાભ, અને ऐश्वर्यનો મદ કરવો તે.

૨ આહારસંજ્ઞા, ભયસંજ્ઞા, મૈથુનસંજ્ઞા, પરિગ્રહસંજ્ઞા.

૩ આહાર, ભય, મૈથુન, પરિગ્રહ, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, લોક અને ઓષસંજ્ઞા.

૪ આહાર, ભય, મૈથુન, પરિગ્રહ, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, ઓષ, સુખ, દુઃખ, મોહ, વિચિકિત્સા, શોક અને ધર્મ. આમાં લોકસંજ્ઞા મેઢવીએ તો સોઢપણ થાય છે.

૫ આ ક્રોધાદિક દરેક ચાર ચાર પ્રકારના છે.—અનંતાનુબંધી અપ્રત્યાહ્યાનાવરણ, પ્રત્યાહ્યાનાવરણ અને સંજ્વલન. તેથી તેના સોઢ મેદ થાય છે. એ દરેકના ચાર ચાર પ્રતિમેદો હોવાથી કુઠ ચોસડ પ્રકાર થાય છે. જેમ અનંતાનુબંધી ક્રોધ અનંતાનુબંધી ક્રોધ સદશ અતિતોત્ર હોય છે. અનંતાનુબંધી ક્રોધ અપ્રત્યાહ્યાનાવરણ ક્રોધ સદશ કાંઈક મંદ હોય છે, અનંતાનુબંધી ક્રોધ પ્રત્યાહ્યાનાવરણ ક્રોધ સદશ કાંઈક વધારે મંદ હોય છે અને અનંતાનુબંધી ક્રોધ સંજ્વલન ક્રોધ સદશ અત્યંત મંદ હોય છે. એજ પ્રમાણે અપ્રત્યાહ્યાનાવરણ ક્રોધ, પ્રત્યાહ્યાનાવરણ ક્રોધ અને સંજ્વલન ક્રોધના ચાર ચાર પ્રકાર કરવા. એજ રીતે માન, માયા અને લોભના પણ સોઢ સોઢ પ્રકાર કરવા.

ત્રેણ પ્રકારે કહ્યા છે તે. મમગુપ્તિ, વચનગુપ્તિ અને કાષ્ઠગુપ્તિ એ ત્રણ ગુપ્તિ તથા ર્યાસમિતિ, આઘાસમિતિ, ઇષણાસમિતિ, આદાનનિક્ષેપસમિતિ, અને પારિષ્ઠાપનિકા સમિતિ એ પાંચ પ્રકારની સમિતિ. આ સર્વના અતિચારની અહીં નિંદા કરવાની છે. ૩૫.

સમકિતનું મહાત્મ્ય—

મૂ०—સમ્મદિદ્ધી જીવો, જઈ વિ હુ પાવં સમાયરે કિંચિ ।
અપ્પો સિ હોઈ બંધો, જેણં ન નિદંધસં કુણઈ ॥૩૬॥

શબ્દાર્થ:—

સમ્મદિદ્ધી—સમ્યગ્દષ્ટિ

જીવો—જીવ

જઈવિ—જો કે

હુ—પણ

પાવં—પાપ

સમાયરે—કરે

કિંચિ—થોડું

અપ્પો—થોડો

સિ—તેને

હોઈ—હોય

બંધો—બંધ

ન—નહિ

જેણં—કારણ કે

નિદંધસં—નિર્દયપણે

કુણઈ—કરે

માવાર્થ:—જો કે સમ્યગ્દષ્ટિ ગૃહસ્થ શ્રાવક પોતાનો નિર્વહ

૧ મનદંડ, વચનદંડ અને કાષ્ઠદંડ. અથવા માયાશલ્ય, નિદાન-શલ્ય અને મિથ્યાવર્ણનશલ્ય એ પણ દંડ કહેવાય છે. પ્રાણી જે બહે ધર્મરૂપી ધનનો નાશ—અપહાર કરી દંડાય તે દંડ કહેવાય છે.

બીજી રીતે નહીં ચાલવાથી લેતી કિમેરે કાંઈક પાપકારી આરંભ કરે છે—
તેને તેવો આરંભ કરવો પડે છે, તો પળ તેને પ્રથમના ત્રણ ગુણસ્થાન-
કની અપેક્ષાએ જ્ઞાનાવરણીયાદિક કર્મોનો અલ્પ બંધ થાય છે. કારણ કે
તે શ્રાવક તેવો આરંભ પળ અતિ નિષ્પુરપણે કરતો નથી. ૩૬.

મૂ૦—તંપિ હુ સપ્પડિક્કમણં, સપ્પરિઆવં સઉત્તરગુણં ચ ।

ચિપ્પં ઉવસામેઈ, વાહિ વ્વ સુસિચિચ્ચઓ વિજ્ઞો ॥૩૭॥

શબ્દાર્થ—

તંપિ—તેને પળ

હુ—ત્રિશ્વરે

સપ્પડિક્કમણં—પ્રતિક્રમણ વહે

સપ્પરિઆવં—પશ્ચાત્તાપ વહે

સઉત્તરગુણં—ગુરુએ આપેલા

પ્રાયશ્ચિત્ત વહે

ચિપ્પં—જલ્દી

ઉવસામેઈ—શાંત કરે

વાહિ—વ્યાધિને

વ્વ—જેમ

સુસિચિચ્ચઓ—સારો શીખેલો

વિજ્ઞો—વૈદ્ય

માવાર્થ—જેમ સારો અનુભવી વિદ્વાન વૈદ્ય વ્યાધિને શીઘ્રપણે દૂર
કરે છે, તેમ સમક્ષિતધારી સુશ્રાવક પળ તે અલ્પ કર્મબંધને પળ પ્રતિક્ર-
મણ દ્વારા, પશ્ચાત્તાપ દ્વારા અને પ્રાયશ્ચિત્તરૂપ ઉત્તરગુણ દ્વારા દૂર કરે
છે. ૩૭.

ए ज वायतम्यां बीजं दृष्ट्यांत आपे छे—

મૂ૦—જહા ચિસં કુટ્ટમયં, મંતમૂલવિસારયા ।

विज्ञा ह्यंति संवेदि, तो तं हवइ निर्व्विस्तं ॥ ३८ ॥

શબ્દાર્થ.

જહા—જેમ

વિસં—શેર

કુટ્ટગયં—શરીરમાં વ્યાપેલું

મંતમૂલ—મંત્ર અને જડીબુટ્ટીના

વિસારયા—જાળનારા

વિજ્ઞા—વૈદ્યો

હણંતિ—હણે છે

મંતેહિં—મંત્રો બંધે

તો—તેથી

હવઇ—થાય છે

નિવ્વિસં—શેર રહિત

ભાવાર્થ—જેમ ગારુડિક મંત્ર અને જડીબુટ્ટી વિગેરે મૂળને જાળનારા હુંશિયાર વૈદ્યો શરીરમાં વ્યાપેલા સ્થાવર કે જંગમ વિષને મંત્રાદિક બંધે દૂર કરે છે, અને તે વચ્ચે તેનું શરીર વિષ રહિત થાય છે. ૩૮.

દાષ્ટાંતિક કહે છે—

મૂ०—एवं अद्विहं कम्मं, रागदोससमज्झिअं ।

आलोअंतो अ निंदतो, खिप्पं हणइ सुसावओ ॥३९॥

શબ્દાર્થ:—

एवं—एवी रीते

अद्विहं—आठ प्रकारना

कम्मं—कर्मने

रागदोष—राग અને द्वेषથી

समज्झिअं—बांधેલા

आलोअंतो—आलोवतो

निंदतो—निंदतो

खिप्पं—जल्दीથી

हणइ—हणे છે

सुसावओ—સારો શ્રાવક

માર્વાર્થ—એ જ પ્રમાણે રાગ દ્વેષથી બાંધેલા જ્ઞાનાચરણીયાદિક આઠ પ્રકારના કર્મને સુશ્રાવક ગુરુની પાસે આલોચના કરતો અને આત્મ સાક્ષીએ તેની નિંદા કરતો છતો શીઘ્રપણે સ્વપાવે છે—નાશ કરે છે. ૩૯.

એ જ અર્થને વિશેષથી કહે છે—

મૂ०—કયપાવો વિ મણુસ્સો, આલોડય નિંદિઅ ગુરુસગાસે ।
હોઈ અરેગલહુઓ, ઓહરિઅમરુવ્વ મારવહો ॥ ૪૦ ॥

કયપાવો વિ—પાપનો કરનાર પણ	અરેગ—ઘણો
મણુસ્સો—મનુષ્ય	લહુઓ—હઠવો
આલોડય—આલોચીને	ઓહરિઅ—ઉતારીને
નિંદિઅ—નિંદીને	મરુવ્વ—મારને (જેમ)
ગુરુસગાસે—ગુરુની પાસે	મારવહો—માર ઉપાડનાર
હોઈ—થાય છે	

માર્વાર્થ:—જેનો માર ઉતાર્યો હોય એવો માર વહન કરનાર મજુર હઠવો થાય છે, તેમ પાપ કરનારો—પાપના મારવાલો મનુષ્ય પણ ગુરુ પાસે આલોચના લઈ તથા આત્મ સાક્ષીએ તે પાપની નિંદા કરી કર્મનો માર ઓછો થવાથી હઠવો થાય છે. ૪૦.

પ્રતિક્રમણ કરવાનું ફલ—

મૂ०—આવસ્સણ્ણ ઇણ, સાવઓ જઈ વિ વહુરઓ હોઈ ।
દુક્કવાણમંસકિરિઅં, કાહી અચિરેણ કાલેણ ॥ ૪૧ ॥

શબ્દાર્થ:—

આવસરણ—આવશ્યક ક્રિયા-
કહે

एण—आ

सावओ—श्रावक

जइवि—जो के

होइ—होय

बहुरओ—घणां पापोवाळो

दुक्खाणं—दुःखोनो

अंतकिरिअं—नाश

काही—करशे

अचिरेण—थोडा

कालेण—कालમાં

भावार्थ—જોકે શ્રાવક ઘણી બંધાતી કર્મરૂપી રજવાઠો હોય છે અથવા બહુરત—સાવથ આરંભમાં બહુ રક્ત—આસક્ત હોય છે, તો ણ આ સામાયિક ૧, ચતુર્વિંશતિસ્ત્વ ૨, વંદનક ૩, પ્રતિક્રમણ ૪, કાયોસ્સર્ગ ૫, અને પ્રત્યાહ્યાન ૬ એ છ આવશ્યક કરવાથી થોડા વચ્ચતમાં જ દુઃખનો અંત કરશે—મોક્ષ પામશે. ૪૧.

इन्द्रियोनी चपळताने लीधे અને જીવો અત્યંત પ્રમાદી હોવાને લીધે થોડાએકજ અપરાધ સ્મરણમાં આવી શકે છે, અને આલોચના તો સર્વની કરવી જોઈએ. માટે વિસ્મરણ થયેલા અતિચારોનું સામાન્ય રીતે પ્રતિક્રમણ કહે છે.—

મૂ૦—आलोअणा बहुविहा, न य संमरिआ पडिक्रमणकाले ।

मुखगुणउत्तरगुणे, तं निंदे तं च गरिहामि ॥४२॥

શબ્દાર્થ:—

आलोअणा—अलोचना

बहुविहा—कई प्रकारकी

न य संमरिआ—न संभारी होय

पडिक्रमण—प्रतिक्रमण

કાલે—વસ્તે

મૂલગુણ—મૂળગુણ

ઉત્તરગુણે—ઉત્તર ગુણ

ગરિહામિ—ગર્હુ છું

માવાર્થ—આલોચના એટલે ગુરુની પાસે પોતાના દુશ્ચરિત્ર—અપરાધો કહેવા તે, અને ઉપચારથી તેના કારણભૂત પ્રમાદવાળી ક્રિયા પણ આલોચના કહેવાય છે એટલે કે ક્રિયામાં જે જે પ્રમાદ થયા હોય તે પણ આલોચના કહેવાય છે, તે આલોચનાઓ પાંચ અણુવત્તરૂપ મૂળગુણ અને સાત ગુણવત્તરૂપ ઉત્તરગુણને વિષે ઘણાં પ્રકારની હોય છે, તેથી તે આલોચનાની નિંદા ગર્હા કરવાને અવસરે જે આલોચના વિસ્મરણ થઈ હોય તેની આ ગાથાથી નિંદા ગર્હા કરવામાં આવી છે. ૪૨.

ભયવજિનની વંદના.—

મૂ०—તસ્સ ધમ્મસ્સ કેવલ્લિયન્તસ્સ,

અબ્બુદ્ધિઓમિ આરાહણાણ, વિરઓમિ વિરાહણાણ ।

તિવિહેણ પડિકંતો, વંદામિ જિણે ચડઘ્વીસં ॥૪૩॥

શબ્દાર્થ:—

તસ્સ—તે

ધમ્મસ્સ—શ્રાવક ધર્મની

કેવલિ—કેવળી ભગવંતે

પચ્ચલસ્સ—કહેણ

અબ્બુદ્ધિઓમિ—હું ડઠ્ઠો છું

આરાહણાણ—આરાધનાને માટે

વિરઓમિ—અટક્યો છું

વિરાહણાણ—વિરાધનાથી

તિવિહેણ—ત્રણ પ્રકારે

પડિકંતો—પ્રતિજ્ઞમ્મ કરતો

જિણે—જિનેશ્વરને

ચડઘ્વીસં—ચોવીસો

માવાર્થ—કેવલીદ પ્રરૂપેલો શ્રાવકધર્મ કે જે મેં ગુરુની પાસે અંગો-
કાર કર્યો છે, તેની આરાધના કરવા માટે હું સાવધાન થયો છું, અને તેની
વિરાધનાથી નિવૃત્ત થયો છું, તથા મન, વચન અને કાયા એ ત્રણ પ્રકારે
અતિચાર થકી નિવૃત્ત થઈને હું ઋષભાદિક ચોવીશ તીર્થકરોને અને ઉપ-
લક્ષણથી પાંચ ભરત, પાંચ ઐરવત અને પાંચ મહાવિદેહ ક્ષેત્રના સર્વ ભાવ
તીર્થકરોને હું વાંદું છું. ૪૩.

॥ इति वंदित्ता सूत्र २२ ॥

(પછી બે વાંદળા દઈને ગુરુજીને સ્વામણા દેવા)

॥ २३ अथ अभ्युद्विओ (गुरुस्वामणा) सूत्र. ॥

સૂ૦—इच्छाकारेण संदिसह भगवन् ! अभ्युद्विओ मि अग्निंभतर-
देवसिअं स्वामेउं ॥

શબ્દાર્થ:—

इच्छाकारेण—इच्छाए करी
संदिसह—आज्ञा आपो
भगवन्—हे भगवंत
अभ्युद्विओ—उठचो छुं

अग्निंभतर—अंदर
देवसिअं—दिवसना अपराधने
स्वामेउं—स्वमाववाने

માવાર્થ—હે ભગવાન્ ! હું દિવસમાં ઉત્પન્ન થયેલા અતિચારને
સ્વમાવવા તત્પર થયો છું, તેથી આપ ઇચ્છા પ્રમાણે મને આજ્ઞા આપો.
ત્યારે ગુરુ ‘સ્વામેહ’—સ્વમાવો એમ કહે. પછી શિષ્ય આ પ્રમાણે બોલે.—

मू०—इच्छं, स्वामेमि देवसिअं ।

इच्छं—इच्छुं छुं

स्वामेमि—स्वमावुं छुं

देवसिअं—दिवस संबंधी अति-

चारने

भावार्थ—हूं आपनी आज्ञा प्रमाणे करवा इच्छुं छुं, तेथी आपनी आज्ञानुसार दिवस संबंधी अतिचारने स्वमावुं छुं.

(पछी पंचांग प्रणाम करी मुखवल्लिकावडे मुख ढांकी आ प्रमाणे बोले.)

मू०—जं किंचि अपत्तिअं, परपत्तिअं, भत्ते, पाणे, विणए, वेआवच्चे, आलावे, संलावे, उच्चासणे, समासणे, अंतरभासाए, उवरिभासाए, जं किंचि मज्झ विणयपरिहीणं सुहुमं वा, बायरं वा, तुब्भे जाणह, अहं न याणामि, तस्स मिच्छामि दुक्कडं ॥

शब्दार्थः—

जं किंचि—जे कांइ

अपत्तिअं—अप्रीतिभाव

परपत्तिअं—विशेष अप्रीतिभाव

भत्ते—भोजनने विषे

पाणे—पाणीने विषे

विणए—विनयने विषे

वेआवच्चे—वैयावच्चने विषे

आलावे—एकवार बोलवामां

संलावे—वारं वार बोलवामां

उच्चासणे—उंचे आसने
वेसवाथी

समासणे—सरखा आसने

अंतरभासाए—वच्चे बोलवाथी

उवरिभासाए—गुरुए कढ्या पछी
ते वातने विशेषपणे कहेतां.

जं किंचि-जे कांइ
मज्झ-मारे
विणय-विनय
परिहीणं-रहितपणुं
सुहुमं-सूक्ष्म
बायरं-बादर

सुहुमे ज्ञाणइ-ज्जने जप्पो छे
अहं-हुं
न याणामि-हुं जाणतो नथी
तस्स-ते
मिच्छामि-दुक्कडं-मारुं पाप
नाश थाओ

भावार्थः—हे गुरु महाराज ! माराथी जे कांइ आपनी सामान्य के विशेष अप्रीति उत्पन्न थई होय, कया कया विषयमां ? ते कहे छे.—
आहारमां, पोषीमां, आपनो अभ्युत्थानादिक विनय करवामां, औषध अने पथ्यादिक वैयावच्च करवामां, एकवार बोलवामां, परस्पर कथा करवारूप वारंवार बोलवामां, आपनाथी उंचा के समान आसनपर बेसवामां, आप बोलता हो तेनी वच्चे बोलवामां तथा आपना बोली रद्दा पछी तरत ज ते विषय उपर विस्तारथी बोलवामां में जे कांइ विनय-रहितपणे सूक्ष्म एटले अल्प प्रायश्चित्तथी शुद्ध थाय तेवो के बादर एटले मोटा प्रायश्चित्तथी शुद्ध थाय तेवो अपराध कयो होय, के जे अपराध ज्ञानने लीधे आप जाणता हो, अने हुं अज्ञानने लीधे जाणतो न होउं, ते सर्व अतिचारनुं मारे मिथ्यादुष्कृत हो. ते पापनुं हुं मिथ्यादुष्कृत आपुं छुं.

गुरु १५, लघु १११, सर्व वर्ण १२६.

(आ रीते स्वामणा दइने, “आवत्सई” कहिने अवग्रहनी बहार आचीने “आयरिअ उवञ्छाए” कहैं)

॥ ૨૪ અથ આયરિય ઉવજ્ઞાણ સૂત્ર ॥*

મૂ૦—આયરિય ઉવજ્ઞાણ, સીસે સાહમ્મિણ કુલગણે અ ।

જે મે કેહ કસાયા, સવ્વે તિવિદ્દેણ સ્વામેમિ ॥૧॥

શબ્દાર્થ:—

આયરિય—આચાર્ય

ઉવજ્ઞાણ—ઉપાધ્યાયને

સીસે—શિષ્યને

સાહમ્મિણ—સાધર્મિકને

કુલ—એક આચાર્યનો પરિવાર

ગણે અ—ઘણાં આચાર્યનો પરિવાર

જે મે—જે મારે જોશે

કેહ—કોહ પણ પ્રકારનો

કસાયા—કષાય

સવ્વે—સર્વને

તિવિદ્દેણ—ઘણ પ્રકારે કરી

સ્વામેમિ—સ્વમાયું હું

ભાવાર્થ—આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, શિષ્ય, સાધર્મિક, કુલ અને ગણ એમાંથી કોઈના ઉપર મેં કાંઈપણ કષાય કર્યા હોય, તો તે સર્વની પાસે હું મન, વચન અને કાયાણ કરીને ક્ષમા માગું છું. અહીં એક આચાર્યની આજ્ઞામાં રહેનાર સાધુઓનો સમૂહ ગણી કહેવાય છે, એવા ઘણા ગણી મેઠા ગણીએ તો એક કુલ થાય છે, અને ઘણા કુલ મળીને એક ગણ થાય છે.

મૂ૦—સવ્વસ્સ સમણસંઘસ્સ, મગ્ગઓ અંજલિં કરિઅ સીસે ।

સવ્વં સ્સમાવહિત્તા, સ્સમામિ સવ્વસ્સ અહયં પિ ॥ ૨ ॥

*આ સૂત્રમાં આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, શિષ્ય, સાધર્મિક, કુલ, ગણ, શ્રમણસંઘ, સર્વજીવો વિગેરેની એકી સાથે ક્ષમા માગી છે, માટે સૂત્ર ચોલ્લી વસ્ત્રો વગેરેનો ઉપયોગ રાખવામાં આવે તો ઘણી કર્મનિર્જેરા થાય છે.

शब्दार्थः—

सव्वस्स—सर्वना
 समणसंघस्स—श्रमण संघरूप
 भगवओ—भगवंतना
 अंजलिं करिअ—बे हाथ जोडीने
 सीसे—मस्तक उपर

सव्वं—सर्व अपराधने
 खभावइत्ता—खभावने
 खमामि—खमुं लुं
 सव्वस्स—सर्वना
 अहयं पि—हुं पण

भावार्थ—मस्तकपर बे हाथ जोडीने पूज्य एवा सर्व साधुसमु-
 दायनो में जे कांइ अपराध कर्यो होय, ते सर्व अपराधनी क्षमा मागीने
 हुं पण तेमणे करेला सर्व अपराधने माफ करूं लुं. २.

मू०—सव्वस्स जीवरासिस्स, भावओ धम्मनिहिअनिअचित्तो ।

सव्वं खभावइत्ता, खमामि सव्वस्स अहयंपि ॥ ३ ॥

शब्दार्थः—

सव्वस्स—सर्व
 जीवरासिस्स—जीवसमूहना
 भावओ—भावथी
 धम्म—धर्मने विषे
 निहिअ—स्थाप्युं छे

नियचित्तो—पोतानुं चित्त
 सव्वं—सर्व अपराधने
 खभावइत्ता—खमावीने
 खमामि—खमुं लुं
 अहयंपि—हुं पण

भावार्थ—सर्व जीवराशिमांथी कोइनो में कांइ पण अपराध कर्यो
 होय, ते सर्व प्रत्ये मारा सर्व अपराधने हुं खभावुं लुं, अने भावथी धर्मने
 विषे चित्त राखीने हुं पण तेमणे करेला सर्व अपराधने माफ करूं लुं. ३.

गाथा ३, पद १२, गुरु १९, लघु ९१, सर्व वर्ण ११०,

(पछो नवकार, करेमिभंते, इच्छामिठामि काउत्सगंगं, तरसउत्तरी, अन्नथ
 ऊससिएणं, कहीने चारित्राचारनी विशुद्धि माटे बे लोगस्स या चार नवकारनो
 काउत्सगंग चंदेसु निम्मल्यरा सुधी करवो पछी प्रगट लोगस्स बोलवो. पछी)

॥ २५ अथ सन्वल्लोए अरिहंत चेइयाणं ॥X

मू०—सन्वल्लोए अरिहंतचेइयाणं, करेमि काउस्सगं, ॥ १ ॥
 वंदणवत्तियाए, पूअणवत्तियाए, सक्कारवत्तियाए, सम्मा-
 णवत्तियाए, बोहिलाभवत्तियाए, निरुवसग्गवत्तियाए,
 ॥२॥ सद्धाए, मेहाए, धिइए, धारणाए, अणुप्पेहाए,
 वड्ढमाणीए, ठामि काउस्सगं. ॥ ३ ॥

शब्दार्थ—

अरिहंत—अरिहंतनी

चेइयाणं—प्रतिमाने

करेमि—करं हूं

काउस्सगं—काउस्सग

वंदणवत्तियाए—वांदवाने

निमित्ते

पूअण—पूजन करवाथ

सक्कार—सत्कार करवाथी

सम्माण—सन्मान करवाथी

बोहिलाभ—बोधी बीजनो लाभ

निरुवसग्ग—मोक्ष पामवा माटे

सद्धाए—श्रद्धाथी

मेहाए—निर्मल बुद्धिथी

धिइए—चित्तनी स्थिरताथी

धारणाए—धारणापूर्वक

अणुप्पेहाए—वारंवार विचारीने

वड्ढमाणीए—वधती—वृद्धि

पामती

भावार्थ—अरिहंतनी प्रतिमाने वंदना करवा माटे हूं कायोत्सर्ग
 करं हूं. एटले के प्रमुने वंदना करवाथी जे फल प्राप्त थाय, ते मने
 कायोत्सर्ग करवाथी थाय. तथा जिनेश्वर भगवाननी पूजा करवाथी जे फल
 थाय तेने माटे, तथा जिनप्रतिमाने आभूषणादिकवडे सत्कार करवाथी

X आ सूत्रमां स्थापना जिननी स्तुति छे.

जे फळ थाय तेने माटे, तथा प्रभु पासे भक्तिपूर्वक गीत, मान, स्तुति विगोरेरूप सन्मान करवाथी जे फळ थाय तेने माटे, तथा बोधिनी प्राप्तिने माटे एटले परभवमां जिनधर्मनी प्राप्ति थवा माटे, तथा उपसर्ग-रहित एवा मोक्षस्थानने मेळववा माटे हुं कायोत्सर्ग करुं छुं. वळी हुं वृद्धि पामती शुद्ध श्रद्धावडे, निर्मळ बुद्धिवडे, धीरजवडे एटले शांत चित्तवडे, धारणावडे एटले जिनेश्वरना गुणोने हृदयमां धारण करवावडे, तथा तेमना गुणोनो वारंवार विचार करवावडे, हुं कायोत्सर्ग करुं छुं.

संपदा ३. पद १५. गुरु १७. लघु ७६. सर्ववर्ण ९४.

(अत्रथ्य ऊससिएणं कहीने, दर्शनाचार विशुद्धि माटे एक लोग-स्स अथवा चार नवकारनो काउत्सग चंदेसु निम्मलयरा सुधी करी. पारी “ पुक्खरवरदीवड्डे ” कहेवुं)

॥ २६ अथ पुक्खरवरदीवड्डे वा श्रुतस्तव *सूत्रम् ॥
(आर्यागीति)

मू०—पुक्खरवरदीवड्डे, धायइसंडे अ जंबुदीवे अ ।

मरहेरवयविदेहे, धम्माइगरे नमंसामि ॥ १ ॥

शब्दार्थ—

पुक्खरवर—पुक्करवर नामना
दीवड्डे—अडधा द्वीपमां
धायइसंडेअ—धातकी खंडमां
जंबुदीवे—जंबुद्वीपमां
मरह—भरत

एरवय—ऐरवत
विदेहे—महाविदेह क्षेत्रमां
धम्माइगरे—धर्मनी शरुआत
करनारने
नमंसामि—नमस्कार करुं छुं.

* आमां श्रुतिनी स्तुति होवाथी आ श्रुतस्तव कहेवाय छे.

ભાવાર્થ—અર્ધ પુષ્કરવર દ્વીપમાં, ધાતકીચંડમાં અને જંબુદ્વીપમાં કુલ પાંચ ભરત, પાંચ એસ્વત અને પાંચ મહાવિદેહ ક્ષેત્ર છે, તેમાં રહેલા સર્વ તોર્થકરોને હું નમસ્કાર કરું છું. ૧.

આ રીતે પ્રથમ અરિહંતની સ્તુતિ કરી, હવે ત્રણ ગાથાવદે શ્રુતની સ્તુતિ કરે છે.

મૂ०—તમતિમિરપડલવિદ્—સળસ્સ સુરગણનરિંદમહિયસ્સ ।
સીમાધરસ્સ વંદે, પપ્ફોડિઅમોહજાલસ્સ ॥ ૨ ॥

શબ્દાર્થ:—

તમ—અજ્ઞાનરૂપી
તિમિર—અંધકારના
પડલ—સમૂહનો
વિદ્—સળસ્સ—નાશ કરનારને
સુરગણ—દેવતાઓનો સમૂહ
નરિંદ—ચક્રવર્તિવદે
મહિયસ્સ—પૂજાયેલ

સીમા—મર્યાદામાં
ધરસ્સ—રાખનાર
વંદે—વાંદું છું
પપ્ફોડિઅ—તોડી નાંચી છે
મોહ—મોહરૂપી
જાલસ્સ—જાળને

ભાવાર્થ—અજ્ઞાનરૂપી અંધકારના સમૂહનો નાશ કરનાર, દેવેન્દ્રો અને નરેન્દ્રો પૂજેલા, સર્વને મર્યાદામાં રાખનાર અને મોહરૂપ જાળને તોડી નાંચનાર એવા શ્રુતને હું વાંદું છું. ૨.

(વસન્તતિલકાવૃત્તમ્ ।)

મૂ०—જાઈજરામરણસોગપણાસણસ્સ,
 કલ્હાણપુલ્લવિસાલમુહાવહસ્સ ।
 કો દેવદાણવનરિંદગણચ્ચિઅસ્સ,
 ધમ્મસ્સ સારમુલભ્મ કરે પમાયં ॥ ૩ ॥

શબ્દાર્થ:—

જાઈ—જન્મ
 જરા—ઘડપણ
 મરણ—મરણ
 સોગ—શોકનો
 પણાસણસ્સ—નાશ કરનાર
 કલ્હાણ—કલ્યાણકારી
 પુલ્લવ—સંપૂર્ણ
 વિસાલ—વિશાળ
 મુહ—મોક્ષ સુખને
 આવહસ્સ—આપનાર

કો—કોણ
 દેવ—દેવતા
 દાણવ—દાનવ
 નરિંદ—ચક્રવર્તિના
 ગણ—સમૂહ
 અચ્ચિઅસ્સ—પૂજાયેલ
 ધમ્મસ્સ—શ્રુત ધર્મના
 સારં—તત્ત્વને
 ઉલભ્મ—પામીને
 કરે પમાયં—પ્રમાદ કરે ?

માવાર્થ—જન્મ, જરા—વૃદ્ધાવસ્થા, મૃત્યુ અને શોકને નાશ કરનાર, કલ્યાણકારક અને અત્યંત વિશાળ સુખ, જે મોક્ષ, તેને આપનાર તથા દેવેન્દ્રો, અસુરેન્દ્રો અને નરેન્દ્રો પૂજેલા એવા શ્રુતધર્મના સારને—

रहस्यने पामीने कोण बुद्धिमान प्राणी प्रमाद करे ? कोइ पण प्रमाद न करे. ३.

(शार्दूलविक्रीडितवृत्तम् ।)

मू०—सिद्धे भो पयओ णमो जिणमए, नंदी सया संजमे,
देवंनागसुवन्नकिन्नरगणस्सब्भूअभावच्चिए ।
लोगो जत्थ पइट्ठिओ जगमिणं, तेलुक्कमच्चासुरं,
धम्मो बड्डउ सासओ विच्चयओ, धम्मुत्तरं वड्डउ ॥४॥

शब्दार्थः—

सिद्धे—सिद्ध एवा
भो—हे ज्ञानवंत लोको
पयओ—आदर सहित
णमो—हुं नमस्कार करुं छुं
जिणमए—जिनमतने
नंदी—वृद्धि थाओ
सया—हंमेशां
संजमे—चारित्र धर्मेने विषे
देव—वैमानिक देव
नाग—भवनपति देव

सुवन्न—ज्योतिषी देव
किन्नर—व्यंतर देवना
गण—समूहथी
सब्भूअभाव—सत्य भाव वडे
*अच्चिए—पूजाएला
लोगो—त्रण काळनुं ज्ञान
जत्थ—जेमां
पइट्ठिओ—रहेल छे
जगमिणं—आ जगतनुं
तेलुक्क—त्रण लोकरूप

*चतुर्थी-विभक्ति लक्षणे तो जिनमतनुं विशेषण पण थइ शके छे.

મનુષ્ય-મનુષ્ય લોક
 અસુર-દેવ લોક
 ધમ્મો-શ્રુત ધર્મ
 વદ્દહ-વૃદ્ધિ પામો
 સાસઓ-શાશ્વતો

વિજયઓ-વિજયવંત
 ધમ્મ-ધર્મ
 ઉત્તર-વિશેષ અને વિશેષ
 વદ્દહ-વૃદ્ધિ પામો

માવાર્થ—હે જ્ઞાનવંત મહાવ્રજનો ! હું આદરવાળો થઈને ઇટલે આદર પૂર્વક સર્વ નય પ્રમાણથી સિદ્ધ એવા જિનમતને—જિનસિદ્ધાંતને નમસ્કાર કરું છું. કારણ કે જિનમતથી જ દેવો, નાગકુમારો, સુવર્ણ-કુમારો અને કિન્નરો વિગેરે સર્વ દેવોઈ પળ શુદ્ધ ભાવથી પૂજેલા એવા ચારિત્રધર્મની પળ નિરંતર વૃદ્ધિ થાય છે. વઢી જે જિનમતને વિષે ત્રણ-કાઠનું જ્ઞાન તથા મનુષ્ય, અસુર અને ઉપલક્ષણથી સર્વ દેવો તિર્યંચો અને નારકીઓઈ ત્રણ લોકરૂપ આ સમગ્ર જગત પ્રતિષ્ઠિત છે ઇટલે કે તે સર્વનું જ્ઞાન જિનાગમને વિષે જ રહેલું છે. આવો શાશ્વત જિનમત વિજય પામવાથી વૃદ્ધિ પામો અને તેની વૃદ્ધિવડે ચારિત્રધર્મ પળ વૃદ્ધિ પામો. ૪.

મૂ०—સુઅસ્સ ભગવઓ કરેમિ કાઉસ્સગં વંદણવત્તિઆણ્ણા

શબ્દાર્થ:—

સુઅસ્સ-શ્રુત ધર્મ
 ભગવઓ-પવિત્ર

કરેમિ-કરું છું
 કાઉસ્સગં-કાઉસ્સગં

માવાર્થ—શ્રીજિનભાષિત શ્રુત-આગમ સર્વથા પ્રકારે પવિત્ર અને પૂજ્ય છે, તેનાં વંદનાદિકને નિમિત્તે હું કાયોત્સર્ગ કરું છું.

પદ ૧૬. સંપદા ૧૬. ગાથા ૪. મુરુ ૩૪. લઘુ ૧૮૨. સર્વવર્ણ ૨૧૬.

વંદનવત્તિયાણ, પૂજનવત્તિયાણ, કહીને (અન્નધ્ય ઝસસિણં કહેવું, જ્ઞાનાચારની વિશુદ્ધિ માટે) એક લોગસ્સ (અથવા ચાર નવકાર)નો ચંદેસુ નિમ્મલપરા સુધી કાઠસ્સગ કરવો, પછી કાઠસ્સગ પારવો, પછી સિદ્ધાણં બુદ્ધાણં કહેવું.

૨૭ X સિદ્ધાણં, બુદ્ધાણં વા સિદ્ધસ્તવ સૂત્ર.

મૂ.—સિદ્ધાણં બુદ્ધાણં, પારગયાણં પરંપરાગયાણં ।

લોઅગ્ગમુવગયાણં, નમો સયા સવ્વસિદ્ધાણં ॥ ૧ ॥

શબ્દાર્થ:—

સિદ્ધાણં—સિદ્ધોને

બુદ્ધાણં—બુદ્ધોને

પારગયાણં—સંસાર સમુદ્રના

પાર પામેલાને

પરંપરાગયાણં—અનુક્રમે મોક્ષે

પહોંચેલાને

લોઅગ્ગં—લોકના અગ્ર ભાગને

ઉવગયાણં—પામેલાને

નમો—નમસ્કાર થાઓ

સયા—હંમેશાં

સવ્વ—બધાં

સિદ્ધાણં—સિદ્ધોને

X આ સૂત્ર વડે સિદ્ધોની સ્તુતિ કરી છે તેથી તે સિદ્ધસ્તવ કહેવાય છે. આમાંની પહેલી ગાથા વડે સમગ્ર સિદ્ધોની સ્તુતિ કરી છે. બીજી અને ત્રીજી ગાથામાં વર્તમાન તીર્થના અધિપતિ શ્રોવર્ધમાનસ્વામીની સ્તુતિ કરી છે, ચોથી ગાથામાં ગિરનારપર રહેલા શ્રીનેમિનાથની સ્તુતિ કરી છે. અને પાંચમી ગાથામાં અષ્ટાપદ પર્વતપર રહેલા ચોયોશે તીર્થંકરીની સ્તુતિ કરે

ભાવાર્થ:—જેણે સર્વ કાર્ય સિદ્ધ કર્યા છે, જેણે સર્વ ભાવો જાળ્યા છે, જે સંસારસમુદ્રના પારને પામેલા છે, જે ગુણસ્થાનના ક્રમે મોક્ષ સુધી ચઢેલા છે અને જે લોકના અગ્રભાગમાં જઈ રહેલા છે, તે સર્વ સિદ્ધના જીવોને મારો નિરંતર નમસ્કાર છે. ૧.

મૂ०—જો દેવાણ વિ દેવો, જં દેવા પંજલી નમસંતિ ।
તં દેવદેવમહિઅં, સિરસા વંદે મહાવીરં ॥ ૨ ॥

શબ્દાર્થ:—

જો—જે
દેવાણ વિ—દેવોના પળ
દેવો—દેવ છે
જં—જેમને
દેવા—દેવતાઓ
પંજલી—બે હાથ જોડીને

નમસંતિ—નમસ્કાર કરે છે
તં—તે
દેવદેવ—દેવના દેવ (ઈંદ્ર) વડે
મહિઅં—પૂજાણા
સિરસા—મસ્તક વડે
વંદે—વાંદું છું

ભાવાર્થ:—જે દેવોના પળ દેવ છે અને જેને દેવો હાથ જોડીને નમસ્કાર કરે છે. વળી દેવોના પળ દેવ જે ઈંદ્રાદિક તેમણે પળ જે પૂજેલાં છે, તે શ્રીમહાવીરને હું મસ્તક નમાવીને વાંદું છું.

છે. તથા ૫ ગાથા વડે જૂદી જૂદી વંદના પળ કરેલી છે તે જાણવાની ઇચ્છાવાળાએ ચૈત્યવંદન માધ્ય જોવું.

મૂ૦—इको वि नमुकारो, जिणवरवसहस्स वद्धमाणस्स ।
संसारसागराओ, तारेइ नरं व नारिं वा ॥ ३ ॥

શબ્દાર્થ—

इको वि—एक पण
नमुकारो—नमस्कार
जिणवर—जिनवरोमां
वसहस्स—श्रेष्ठ एवा
वद्धमाणस्स—वर्धमान स्वामीने

संसार—संसार रूप
सागराओ—समुद्रથી
तारेइ—તારે છે
नरं व—પુરુષને અથવા
નારિં વા—અથવા સ્ત્રીને

भावार्थ—શ્રુતજ્ઞાની અને અવધિજ્ઞાની વિગેરે જિનોને મધ્યે વર
પટલે પ્રધાન અર્થાત્ કેવલજ્ઞાની, તેમને વિષે પણ વૃષભ સમાન—શ્રેષ્ઠ
પટલે તીર્થંકર પદવીને પામેલા એવા શ્રીવર્ધમાનસ્વામીને એક જ વાર જો
નમસ્કાર કર્યો હોય, તો તે નમસ્કાર કરનાર પુરુષ કે સ્ત્રીને (તથા કૃત્રિમ
નપુંસકને પણ) સંસારરૂપી સમુદ્રથી તારે છે. ૩.*

મૂ૦—उज्जितसेलसिहरे, दिक्खा नाणं निसीहिआ जस्स ।
तं धम्मचक्रवट्ठिं, अरिद्धनेमिं नमंसामि ॥ ४ ॥

*આ ત્રણ ગાથાઓ શ્રીગણધર રચિત છે, તેથી તે અવશ્ય કહે-
વાની છે. ત્યાર પછીની બે ગાથાઓ ચૂર્ણિમાંની છે, તે પણ ગુરુ પરંપરાગત
હોવાથી કહેવાની છે.

શબ્દાર્થ—

ઝડિજંત-ગિરનાર
 સેલ-પર્વતના
 સિહરે-શિખર ઉપર
 દિક્ષા-દિક્ષા કલ્યાણક
 નાણં-કેવલજ્ઞાન કલ્યાણક
 નિસીદિઆ-મોક્ષ કલ્યાણક

જસ્સ-જેમના
 તં-તે
 ધમ્મ-ધર્મના
 ચક્કવટ્ઠિ-ચક્રવર્તિ એવા
 અરિદ્ધનેમિ-શ્રી નેમનાથને
 નમંસામિ-નમસ્કાર કરું છું

માવાર્થ—શ્રીગિરનાર પર્વત પર જે પ્રભુનાં દીક્ષા, કેવલજ્ઞાન અને નિર્વાણ એ ત્રણ કલ્યાણક થયાં છે, તે ધર્મચક્રને પ્રવર્તાવનાર શ્રીઅરિદ્ધનેમિ પ્રભુને હું નમસ્કાર કરું છું. ૪.

મૂ૦—ચત્તારિ અદ્દ દસ દો, અ વંદિઆ જિણવરા ચણ્ઘીસં ।
 પરમદ્ધનિદ્ધિઅદ્ધા, સિદ્ધા સિદ્ધિં મમ દિસંતુ ॥ ૫ ॥

શબ્દાર્થ—

ચત્તારિ-ચાર
 અદ્દ-આઠ
 દસ-દશ
 દો-બે
 અ-અને
 વંદિઆ-વંદાયેલ
 જિણવરા-જિનેશ્વરો
 ચણ્ઘીસં-ચોવીસ

પરમદ્ધ-પરમાર્થ વડે
 નિદ્ધિ-સિદ્ધ થયા છે
 અદ્ધા-અર્થ જેમના
 સિદ્ધા-સિદ્ધ થયેલા
 સિદ્ધિં-મોક્ષ
 મમ-મને
 દિસંતુ-આપો

માર્વાર્થ—ચાર, આઠ, દશ અને બે ઇ સર્વ મઠીને ચોવીશ તીર્થકરો અષ્ટાપદ પર્વતપર રહેલા છે, તેમને મેં વાંધા છે, તેમને પરમાર્થથી કાંઈ પણ કાર્ય કરવાનું બાકી રહ્યું નથી, તથા તેઓ સિદ્ધિપદને પામેલા છે. તેઓ મને મોક્ષ આપનારા થાઓ. ૫.

પદ ૨૦. સંપદા ૨૦. ગાથા ૫. ગુરુ ૨૫. લઘુ ૧૫૧. સર્વવર્ણ ૧૭૬

પછી છટ્ટા આવશ્યકની દૃષ્ટિ પડિલેહના કરી મુહપત્તિ પડિલેહી બે વાંદળા દેવા, પછી “સામાયિક, ચઢવિસંથો, વાંદળાં, પડિકમણું, કાઠસ્સગ, પચ્ચક્કાણ કર્યું છે જી.” પછી “આવરસડ” કહી અવગ્રહની બહાર નીકળીને બોલવું. **इच्छामो अणुसङ्घिं नमो खमासमणाणं** કહી.

અમે ગુરુ આજ્ઞાને ઇચ્છીએ છીએ, ક્ષમાશ્રમણોને નમસ્કાર થાઓ.

॥ પછી નમસ્કાર બોલવો ॥

(અનુષ્ટુપ્ છંદ)

મૃ૦—નમો દુર્વારરાગાદિ-વૈરિવારનિવારિણે ।

અર્હતે યોગિનાથાય, મહાવીરાય તાયિને ॥ ૧ ॥

શબ્દાર્થ:—

નમો—નમસ્કાર થાઓ,
દુર્વાર—દુઃસ્વથી અટકાવાય,
રાગાદિ—રાગ આદિ
વૈરિ—શત્રુઓના
વાર—સમૂહને
નિવારિણે—દૂર કરનાર

અર્હતે—અરિહંતને
યોગિનાથાય—યોગીઓના સ્વા-
મિને
મહાવીરાય—મહાવીરને
તાયિને—છ-કાયના જીવને રક્ષણ
કરનારા

માર્વાર્થ:—મહાન્ દુઃસ્વથી અટકાવી શકાય એવા રાગ-દ્વેષ-મોહ આદિ મહાન્ શત્રુઓના સમુદાયને રોકવાવાળા, તથા પૃથ્વી આદિ હ્રા કાય જીવોના રક્ષણ કરવાવાળા, અને યોગીઓના સ્વામી એવા અરિહંત મહાવંત પરમ તીર્થંકર, શ્રી મહાવીર સ્વામીને નમસ્કાર થાઓ. ૧.

(આર્યા છંદ)

મ્નુ०—મંદિરગિરિવરધીરઃ, પ્રાપ્તભવાપારનીરનિધિતીરઃ ।

નિર્જિજ્ઞતમન્મથવીરઃ, શ્રિયેઽસ્તુ સ શ્રીમહાવીરઃ ॥ ૨ ॥

શબ્દાર્થ:—

મંદિર—મંદરાચલ પર્વત (મેરુ)

ગિરિ—પહાડ

વર—શ્રેષ્ઠ

ધીરઃ—ધીરજવાળા

પ્રાપ્ત—પામેલા,

મવ—સંસાર

અપાર—કાંઠો નથી જેનો

નીર—પાણી

નિધિ—મંડાર

તીરઃ—કાંઠો

નિર્જિજ્ઞત—જીત્યો છે

મન્મથ—કામદેવ

વીરઃ—વીર

શ્રિયે—કલ્યાણ માટે

અસ્તુ—હો

સ—તે

શ્રીમહાવીર—વીર મહાવાન

માર્વાર્થ:—મેરુ પર્વત જેવા ધીર અને મહા મુશ્કેલીએ પણ પાર ન પમાય તેવા સંસારરૂપ સમુદ્રને તરી ગયેલા તથા કામદેવ રૂપ ધીરને જીતનાર એવા શ્રી મહાવીર સ્વામી અમને કલ્યાણ કરો ૨.

(उपजातिवृत्तम्)

सू०—सर्वे जिनास्तुल्यगुणैर्नमस्याः, समत्वभावेन जगत्प्रशस्याः॥
तथापि वीरं निकटोपकारं, तीर्थेश्वरं नौमि सदा मुदारं ॥३॥

शब्दार्थ—

सर्वे—बधां
जिनाः—जिनेश्वरो
तुल्य—समान
गुणैः—गुणोवडे
नमस्याः—नमस्कार करवा योग्य
समत्व—सरखापणाना
भावेन—भाववडे
जगत्—लोकमां
प्रशस्याः—वखाणवा लायक

तथापि—छतां पण
वीरं—वीरने
निकट—नजीकना
उपकारं—उपकारीने
तीर्थेश्वरं—तीर्थना स्वामिने
नौमि—नमस्कार करुं छुं
सदा—हंमेशां
मुदारं—हर्षथी

भावार्थ—बधां जिनेश्वरो पोत—पोतानां गुणोवडे नमस्कार करवां योग्य छे अने समभावथी आखा जगत्तना मनुष्योथी वखाणवा योग्य छे, छतां पण नजीकना उपकारी तथा शासनना नायक श्री महावीर स्वामीने हंमेशां अत्यंत आनंदथी नमस्कार करुं छुं. ३.

(ए ज प्रमाणे नमस्कार करी, पछी “नमुश्रुणं ” तथा बे खमासमणा दइ स्तवन संदिसाएमि, स्तवन भणेमि कहीने नवकार मंत्र गणीने स्तवन कहेवुं.

॥ અથ શ્રી શાંતિનાથજીનું સ્તવન ॥

૧અહિપુરમંડન સોલમો, જિનવર કંચન કાંતિ રે । નિરખિયે
મૂરતિ સ્વામિની, ૨હિયડલે લાગી ૩છે શાંતિ રે ॥ ૧ ॥ શાન્તિ-
જિન સાંભલો વિનતિ, માહરી પરમદયાલ રે । તુમ્હ વિણ કોઈ
બીજો નહિ, સેવકજન પ્રતિપાલ રે ॥ શાં૦ ॥ ૨ ॥ દુલ્હો
માણસ ભવ લહો, આરજક્ષેત્ર અવતાર રે ॥ જનમ શ્રાવક કુલે
મુજ થયો, સાંભલ્યો ધર્મ આચાર રે ॥ શાં૦ ॥ ૩ ॥ પંચમા
કાલને ૪ દુષણે, બહુ મત ૫જિનમત ઠાળ રે ॥ તિણે અમે ભૂલો
૬ પ્રાણિયો, નવિલહે ૭પ્રવચન વાળ રે ॥ શાં૦ ॥ ૪ ॥ ૭અવિ-
રતિ દેવદેવી નમે, ૮સુગુરુ ૯કુગુરુ ૧૦સમતોલ રે ॥ ધર્મ
૧૧સાવધ ૧૨માષે સદા, ૧૩રંજણ કુગુરુ ૧૪કુબોલ રે ॥ શાં૦
॥ ૫ ॥ ૧૫જિનમતી જિનમતી નવિ મિલે, નિંદણ માંહોમાંહી
રે ॥ ૧૬છંડી સમતા મમતા ધરે, ૧૭પાડણ લોક પ્રવાહ રે
॥ શાં૦ ॥ ૬ ॥ મોહરાજા ૧૮પરીવારસ્યું, રાગ ને દ્રેષ વલિ

૧ નાગોર શહેર, ૨ હૃદયમાં, ૩ લાગણી, ૪ હુંડા અવસર્પિંગીકાલ
વિંગેરે દોષો, ૫ જૈનશાસનમાં, ૬ સિદ્ધાંતની વાણી, ૭ દેશવિરતિ અથવા
સર્વવિરતિ ચારિત્રથી રહિત ઇટલે ત્યાગ નિયમ વિનાના, ૮ આરંભ
પરિગ્રહાદિકના ત્યાગી. ૯ આરંભાદિકને સેવન કરનાર, ૧૦ સરસ્તા,
૧૧ પાપકારી, ૧૨ કહે, ૧૩ खुशी કરે, ૧૪ અસત્ય વાણીથી—
કુયુક્તિઓથી, ૧૫ જિન પ્રણિત સિદ્ધાંતને સ્વીકારનાર પુરુષોનો વિચાર
માંહોમાંહી મળે નહિ, ૧૬ ત્યાગ કરી—છોડી, ૧૭ પોતે લોકપ્રવાહમાં
પડેલો “સાચું જુટું જોયા વિના બહુ મનુષ્ય જે આચરે” તેને લોકપ્રવાહ
કહિયે, તે લોકપ્રવાહમાં બીજાને પણ નાણે છે, ૧૮ ત્યાગ કરશું,

કામ રે ॥ પૂઠે લાગા મમે ૧અહનિસે, ૨શુદ્ધ છંડાવણ ઠામ
રે ॥ શાં૦ ॥ ૭ ॥ ૩વિષય ૪કષાય ને ૫કાઠિયા, વંચણ
પંચ ૭પ્રમાદ રે ॥ એહતણો મય તો ટલે, જો તુમે કરો ૮પ્રસાદ
રે ॥ શાં૦ ॥ ૮ ॥ હવે તુમ્હ ૯સરણ લે આવિઓ, ૧૦વજ્રપિંજર
સમ જાણ રે ॥ આને ૧૧પારેવડો રાખિઓ, ૧૨આપણા પ્રાણને
પ્રાણ રે ॥ શાં૦ ॥ ૯ ॥ હું સદા સેવક તુમ તણો, તુમ્હે પ્રમુ
૧૩જગતઆધાર રે ॥ તુમ્હ સમ ત્રિશુવન કો નહી, જીવને અમય
દાતાર રે ॥ શાં૦ ॥ ૧૦ ॥ (કલશ) હમ નાગપુરવર મવિય-
મનહર શાંતિજિનવર સામિય ॥ બહુ દિવસ કેરો હર્ષ પહુતો તુમ્હ
દરિસણ પામીય તુમ્હ સરણ આવ્યો ૧૪દ્રવ્ય ભાવત સહુ અ
વૈરીમય ટલ્યા ॥ પાર્શ્વચંદ્રસૂરિ ૧૫પમળે ૧૬હર્ષ વિગુણે મન
૧૭મનોરહ સવિ ફલ્યા ॥ ૧૧ ॥

અથવા પરિવારથી યુક્ત, ૧ દરરોજ, ૨ સુધીના (શુદ્ધ) સ્થાનને
છોડાવે છે, ૩ પાંચ ઇન્દ્રિયના વિષય, વિષય--પ્રાણી જેથી ફસાય,
પોતાનો માન મુલે, ૪ કષાય સોઝ છે, સંસારની વૃદ્ધિ કરાવે તેનું
નામ કષાય, ૫ કાઠિયા ધર્મ કરવામાં અડચણ કરાવનારા
તે કાઠિયા, ૬ ઠગનારા-આત્મધર્મ ધન હૂંટનારા, ૭ જીવને કુગતિ
આપે, સંસારમાં રચાડાવે તે પ્રમાદ, તેના મેદ ૫-મદ, વિષય, કષાય,
નિન્દા, અને વિકથા, ૮ મહેરબાની, ૯ આધાર, ૧૦ વજ્રના પાંજરા
સરસો જાણીને, ૧૧ કબૂતર, ૧૨ પોતાના પ્રાણથી પણ પ્રીય ગુણી
તેની રક્ષા કરી-વચાવ્યો. ૧૩ મુખ્ય સ્વામી જગતના એક આપ છો, ૧૪
બાહ્ય અભ્યંતર શત્રુઓનો મય મચ્યો, ૧૫ કહે, ૧૬ હર્ષથી વૃદ્ધિ પામેલ
છે આત્મગુણો તે જેના, ૧૭ મનોરથ-ઈચ્છિત, સર્વ ફલીભૂત થયા.

૨૮ અથ જય વીયરાય સૂત્ર-×

આર્યા હન્દ.

મૂ०—જય વીયરાય ! જગગુરુ ! હોડ મમ તુહ પમાવઓ મયવં ।
મવનિવ્વેઓ મગ્ગા-ણુસારિઆ હુફલસિદ્ધી ॥ ૧ ॥

શબ્દાર્થ—

જય--જય પામો
વીયરાય--હે વીતરાગ !
જગગુરુ--હે જગતના ગુરુ !
હોડ--હોજો
મમ--મને
તુહ--તમારા
પમાવઓ--પ્રભાવથી

મયવં--હે ભગવન્
મવ--મવનું
નિવ્વેઓ--ઉદાસીનપણું
મગ્ગાણુસારિઆ--માર્ગાનુ-
સારીપણું
હુફલ--વાંછિત ફલની
સિદ્ધી--પ્રાપ્તિ

માવાર્થ—હે વીતરાગ ! ઇટલે રાગદ્વેષરહિત જગદગુરુ ! તમે જય પામો તથા હે ભગવાન ! તમારા પ્રભાવથી મને સંસારપર વૈરાગ્ય થાઓ, માર્ગાનુસારીપણુ પ્રાપ્ત થાઓ અને વાંછિત ફલ (શુદ્ધ આત્મધર્મ) ની સિદ્ધિ થાઓ. ૧.

મૂ०—લોગવિરુદ્ધચ્ચાઓ, ગુરુજણપૂઆ પરત્થકરણં ચ ।
સુહગુરુજોગો તવ્વય-ણસેવણા આભવમસંહા ॥ ૨ ॥

× આ સૂત્ર પ્રાર્થનાસ્વરૂપ છે. પાછળની ત્રણ ગાથા ક્ષેપક છે.

शब्दार्थः—

लोगविरुद्ध—लोक विरुद्धनो
 च्चाओ—त्याग
 गुरुजन—बडिल जननी
 पूजा—पूजा
 परत्थकरण—परोपकार करवो
 च—अने

सुहं गुरु—सारा गुरुनो
 जोगो—मेळाप
 तत्त्वयण—तेमना वचननी
 सेवणा—सेवा
 आभवं—जीवनपर्यंत सुधी
 अखंडा—अखंडितपणे

भावार्थः—तथा हे प्रभु ! आपना प्रभावशी मारे लोकमां जे कार्य विरुद्ध कहेवातुं होय तेनो त्याग होजो, माता, पिता विगेरे गुरु-जननी पूजा-सेवा होजो, परोपकार करी शकुं एवो शक्ति होजो, सदगुरुनो संयोग-प्रमाण होजो, तथा ते सदगुरुना वचननुं सेवन एटले पालन होजो, आ सर्व मने भवपर्यंत एटले ज्यां सुधी मारे भव करवा पडे, त्यां सुधी अर्थात् मुक्ति पामुं त्यां सुधी अखंडपणे होजो—अस्खलितपणे होजो. २.

मू०—वारिज्जइ जइवि नियाण—बंधणं वीयराय ! तुह समए ।
 तह वि मम हुज्ज सेवा, भवे भवे तुम्ह चलणार्ण ॥३॥

शब्दार्थः—

वारिज्जइ—ना पाडी छे
 जइवि—जो के
 नियाण—नियामुं

बंधणं—बांधवानी
 वीयराय—हे वीतराग !
 तुह—तमारा

समए-शास्त्रमां

तहवि-तो पण

मम-मने

हुज्ज-होजो

सेवा-सेवा

भवे भवे-भवोभवने विषे

तुम्ह-तमारा

चलणाणं-चरणनी

भावार्थ—हे वीतराग प्रभु ! जो के तमारा शासनमां नियाणुं करवानी ना कही छे एटले के काई पण शुभ अनुष्ठान कर्युं होय ते बदल अमुक फळ मागवुं तेनुं नाम नियाणुं कहेवाय छे. तेनो शास्त्रमां निषेध कर्यो छे, तोपण हुं तो याचना करुं छुं के—मारे भवभवने विषे एटले दरेक जन्ममां तमारा चरणनी सेवा होजो. ३.

वळी बीजी योजनाओ आ प्रमाणे करे छे—

मू०—दुक्खखओ कम्मखओ, समाहिमरणं च बोहिलाभो य ।

संपज्जड मह एअं, तुह नाह ! पणामकरणेणं ॥ ४ ॥

शब्दार्थः—

दुक्खखओ-दुःखनो

कम्मखओ-कर्मनो क्षय

समाहि-समाधि

मरणं-मरण

बोहि-समकितनो

लाभो य-लाभ

संपज्जड-प्राप्त थाओ

मह-मने

एअं-ए

तुह-तमने

नाह-हे नाथ !

पणाम-प्रणाम

करणेणं-करवाथी

ભાવાર્થ:—ચઢી હે નાથ ! મારા મન અને શરીરસંબંધી દુઃખનો ક્ષય થાઓ, કર્મનો ક્ષય થાઓ, સમાધિમરણ ઇટલે પંડિત મરણ થાઓ અને બોધિનો ઇટલે સમકિત ધર્મની પ્રાપ્તિનો લાભ થાઓ. આ સર્વ તમને પ્રણામ કરવાથી જ મને પ્રાપ્ત થાઓ. ૪.

મૂ०—સર્વમંગલમાઙ્ગલ્યં, સર્વકલ્યાણકારણમ્ ।

પ્રધાનં સર્વધર્માણાં, જૈનં જયતિ શાસનમ્ ॥ ૫ ॥

શબ્દાર્થ:—

સર્વમંગલ—સર્વ મંગલિકોમાં
માંગલ્યં—મંગલરૂપ
સર્વકલ્યાણ—સર્વ કલ્યાણનું
કારણ—કારણ
પ્રધાનં—પ્રધાન એવું

સર્વધર્માણાં—સર્વ ધર્મોમાં
જૈનં—જૈન
જયતિ—જય પામે છે
શાસનં—શાસન

ભાવાર્થ:—જિનેશ્વરનું શાસન જયવંત વર્તે છે ઇટલે શાશ્વતું છે કેમકે તે લૌકિક અને લોકોત્તર, સર્વ મંગલોનું પણ મંગલરૂપ છે, સ્વર્ગ-મોક્ષાદિક સર્વ કલ્યાણોનું મૂલ કારણ છે, અને દુનિયાના સર્વ ધર્મોને મધ્યે આ જિનધર્મ સર્વોત્કૃષ્ટ છે.

સંપદા ૨૦. ગાથા ૫. પદ ૨૦. ગુરુ ૧૯. લઘુ ૧૭૨.

સર્વવર્ણ ૧૯૧.

१ इच्छामि० इच्छाकारेण० श्रीआचार्य वांदुजी. २ इच्छामि०
इच्छाकारेण० श्री उपाध्याय वांदुजी. ३ इच्छामि० इच्छाकारेण०
सर्व साधुजीने त्रिकाल वंदना होज्योजी. ४ इच्छामि० इच्छा-
कारेण० देवसिअ प्रायश्चित्त विशोधनार्थं काउस्सग्गं करेमि ॥
इच्छं ॥ देवसिअ प्रायश्चित्त विशोधनार्थं करेमि काउस्सग्गं ॥

अन्तर्धउससिएणंनो पाठ कही, चार लोगस्स अथवा १६ नव-
कारनो काउस्सग्ग करवो, काउस्सग्ग पारी प्रगट लोगस्स कही.

१ इच्छामि० इच्छाकारेण० बेसणे संदिसाएमि. २
इच्छामि० इच्छाकारेण० बेसणे ठाएमि. ३ इच्छामि० इ-
च्छाकारेण० सज्झायं संदिसाएमि. ४ इच्छामि० इच्छाका-
रेण० सज्झायं करेमि ॥ इच्छं ॥

(एम कही नवकार गणी बेठा सज्झाय भणिये गुणिये.)

॥ अथ विनयनी सज्झाय ॥

“ भोल्लिडा हंसारे विषय न राचिये ”—ए देशी.

॥ श्रीगुरु गौतम गुण हियडे धरी, कहिसुं विनय विचार ॥
स्वामी सोहमगणधर दाखवे, उत्तराध्ययन मझार ॥१॥ विनय
करीजे रे भवियण भावसुं, जेहथी लहिए रे १नाण ॥ अनुक्रमे
समकित चारित्र गुण ग्रही, पामीजे २निर्वाण ॥२॥ वि० ॥

१ ज्ञान, २ मोक्ष.

गुरुनी पासे रे रहिये सर्वदा, ३वहिण गुरुनी रे ४सीख ॥ काज
 करीजेरे वंछीत गुरुतणुं, तो हुवे ५सफली ६दीख ॥३॥ वि०
 ७कुहिण काने रे जेवी कुतरी, काढे घरथीरे, ८लोय ॥ तिम
 अविनीतने काढे ९गच्छथकी, जस १०सौभाग्य न होय ॥४॥
 वि० ॥ सूअर छंडी रे ११कुंडु १२कणतणुं, १३राचे १४विष्टा रे पूर ॥
 १५अविनय राचे रे तिम १६अविनीत जे, परिहरे संयम दूर ॥
 ॥ ५ ॥ ए संभारी रे अविनय १७भावना, विनय करे गुण
 जाण ॥ तेहने श्रीगुरुसूत्र अरथ कहे, ए जिनवरनी वाण ॥६॥
 वि० ॥ मूल विनय छे रे जिनधर्म १८तरुतणुं, १९ज्ञानादिक तसु
 २०डाल ॥ कीरति २१कुसुम अमर सुख सुगतीना, फल पामे
 सुविशाल ॥ वि० ७ ॥ २२परिमल रूडी रे सहजे मालती,
 शीतल सुगंध कपूर ॥ तिम सुविनीत रे सहजे सुंदर, पामे गुण
 अंकूर ॥ वि० ८ ॥ २३सफला २४तरुवर फल भारे नमे,

३ मस्तक उपर धरिये, अंगिकार करीये, ४ शीखामण,
 ५ सफल-फलवाळी, ६ दीक्षा, ७ कान जेना सडी गयां
 छे एवी कुतरी, ८ लोक, मनुष्यो, ९ समुदाय थकी, १० यश-कीर्ति,
 शोभा, सुंदरपणुं जगतमां पामे नहिं अथवा जस एटले जेनुं. ११ एक
 जातनो माटीनो भाजन-वासण, १२ धान्य-दाणानो, १३ लोभी थाय,
 आशक्त थाय, १४ विष्टाना समूहमां, १५ उद्धताइ, १६ उद्धत, १७
 विचारणा, १८ वृक्ष, १९ ज्ञान, दर्शन, चारित्र विगोरे, २० डालियो,
 २१ फूल, २२ मनोहर खुशबोथी स्वभाविक मालती सुंदर छे, २३
 फलवाळा, २४ सारा वृक्ष.

२५ मेह नमे जलभार ॥ २६ सालिभरी जिम दीसे २७ ढलकनी,
सुपुरुष विनय विचार ॥ वि० ९ ॥ जुवो नरनारी रे जगमां
देवता, २८ गज २९ वृषभ अने ३० तुरंग ॥ पगपग दुःख सहे
अविनीत जे, विनये सुख लहे चंग ॥ वि० १० ॥ जेय
प्रकाशे रे अवगुण गुरुतणा, छिद्रनिहाले आप ॥ ३१ सीख देयं-
तारे रीस जिको करें, तेहने बहुलारे पाप ॥ ११ ॥ वि० ॥
गुण वखाणे रे गुरुस्वामि तणा, ढांके अवगुण जाण ॥ सीख
देयंता रे प्रीत जिको करें, ते गुण पामे ३२ प्राण ॥ १२ वि० ॥
गौतम सुनखत साधुतणीपरे, पामे जग जसवाद ॥ परभव
सुरसुख अने मुगती लहे, जिहां नही दुःखविवाद ॥ १३ ॥
वि० ॥ विनयतणां फल जाणी ३३ रुअडां, ते करज्यो गुणवंत ॥
तसुपव लागे रे ब्रह्मो बलिवली, मागे सुख अनंत ॥ १४ ॥ वि०

इच्छामि० इच्छकार० भगवन् दुःखकखय कम्मकखय
कर्मनिर्जरानिमित्तं; काउस्सगं करेमि, इच्छं, दुःखकखय,
कम्मकखय, कर्मनिर्जरानिमित्तं करेमि काउस्सगं.

अन्तथ ऊससिएणं कही—(चार लोगस्स के साल नवकारनो
काउस्सग करी पारी प्रगट लोगस्स कहेवो.)

२५ मेघ—वर्षाद, २६ साली बीजें भरेल एटले जेनी अंदर बीज
आवेला छे. २७ मनोहर, नम्र, २८ हाथी, २९ बलदियो, ३० घोडो,
३१ शिखामण, ३२ प्राणी—जीव, ३३ सारा मनोहर.

सामाईक, चौबीसत्थो, बांदणा, पडिकमणुं, काउस्सग्ग,
पच्चक्खाण, ए पडावश्यकने विषे जे कोइ जाणतां अजाणतां
दूषण लागो हुवे, ते सवि हुं मनवचनकायाए करी मिच्छामि
दुक्कडं.

॥ इति दैवसिकप्रतिक्रमण विधिः ॥

॥ हवे सामायिक पारवानी विधि लखीए छीए. ॥

इच्छामि० इच्छाकारेण० सामायिक पारवा इरियावहि
पडिकमुंजी; इच्छं.

(इरियावहि-तस्स उत्तरी-अनत्थऊससिएणं कही एक लोगस्स
अथवा चार नवकारनो काउस्सग्ग करी पारी प्रगट लोगस्स कहेवो,)

इच्छामि० इच्छाकारेण० चैत्यवंदन करुंजी, इच्छं.

२९ अथ चउक्कसाय सूत्र*

सू०-चउक्कसायपडिमल्लुल्लूरण, Xदुज्जयमयणवाणमुसुमूरण ।
सरसपियंगुवन्न गयगामी, जयउ पास भुवणत्तयसामी ॥१॥

*रात्रे संथारापोरसीमां आ सूत्र चैत्यवंदन तरीके बोलवामां आवे
छे. दरेक श्रावक संथारा पोरसीमणावी शके नहीं तेथी देवसिप्रतिक्र-
मणने अंते सामायिक पारती वखते लोगस्स० कह्या पछी कहेवानी विधि
श्रावकने माटे छे.

Xउच्छेदकः, ताडनो वा.

શબ્દાર્થ:—

ચક્રકસાય—ચારકષાયરૂપ

પડિમહ્લ—શત્રુને

હલ્લૂરણ—નાશ કરનાર

દુઝય—દુઃખે જીતાય

મયણ—કામદેવના

બાણ—બાણોને

મુસુમૂરણ—ભાંગનાર

સરસ—રસવાળી

પ્રિયંગુ—રાયણના જેવા

વન્ન—રંગવાળા

ગય—હાથીના જેવી

ગામી—ગતિવાળા

જયડ—જયવંતા વર્તો

પાસ—શ્રી પાર્શ્વનાથ

મુવણત્તય—ત્રણ મુવનના

સામી—સ્વામી

ભાવાર્થ:—ચાર કષાયરૂપ શત્રુઓનો નાશ કરનાર, દુઃખે કરીને જિતી શકાય એવા કામદેવના બાણોને તોડી નાંખનાર, નવા પ્રિયંગુ (રાયણ) વૃક્ષની જેવા નીલ વર્ણવાળા, હસ્તી જેવી મંદ અને મનોહર ગતિવાળા તથા ત્રણ મુવનના સ્વામી એવા શ્રીપાર્શ્વનાથ સ્વામી જય પામો. ૧.

મૂ०—જસુ તણુકંતિકડપ્પ સિણિદ્દો, સોહઈ ફણિમણિકિર-
ણાલિદ્દો । નુન્નવજલહર તહિલ્લયલંછિય, સો જિણ
પાસ પયચ્છડ વંછિય ॥ ૨ ॥

શબ્દાર્થ:—

જસુતણુ—જેના શરીરની

કંતિ—કાન્તિનો

કડપ્પ—સમૂહ

સિણિદ્દો—સ્નિગ્ધ

સોહરૂ-શોમે છે
 ફણિ-સાપની ફેણનું
 મણિ-મણિરત્ન
 કિરણ-કિરણો વહે
 આલિદ્ધો-સહિત
 નુ-નિશ્ચે
 ન્નવ-નવો

જલહર-મેઘ
 તડિત્-વિજઙ્ગીની
 લય-લતાઈ કરી
 લંછિય-સહિત
 સો જિણ પાસ-તે શ્રી પાર્શ્વજિન
 પયચ્છડ-આપો
 વંછિય-વાંછિતને

ભાવાર્થ—જે શ્રીપાર્શ્વનાથના શરીરની કાંતિનો સમૂહ સ્નિગ્ધ ઇટલે ચક્રચકિત ચીકાશવાળો છે અને તેમાં સર્પના ફણા મણિના કિરણો વ્યાપ્ત થયા છે, તેથી ભગવાનનું શરીર જાણે વીજઙ્ગી સહિત મેઘ હોય તેવું શોમે છે, તે શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રમુ વાંછિત આપો. ભગવાનનું શરીર મેઘની જેવું સ્નિગ્ધ અને નીલવર્ણવાળું છે. તેમાં વીજઙ્ગીની જેમ મણિના કિરણો રહેલા છે. તેથી આ ઉપ્રેક્ષા કરી છે. ૨.

(પઙ્ગી નમુથ્યુણં બોલવું)

૩૦ અથ જાવંતિ ચેહઆઈં.

હવે સર્વ ચૈત્યોને નમસ્કાર કરે છે,—

મૂ૦—જાવંતિ ચેહઆઈં, ઉહ્ડે અ અહે અ તિરિઅલોષ અ ।
 સન્વાઈં તાઈં વંદે, હહ સંતો તત્થ સંતાઈં ॥ ૧ ॥

શબ્દાર્થ:—

જાવંતિ—જેટલાં
 ચૈદ્રઆઈ—ચૈત્યો
 ઉદ્દે અ—સ્વર્ગમાં
 અહે અ—પાતાળમાં
 તિરિઅલોણ અ—મનુષ્યલોકમાં
 સન્વાઈ—સર્વને

તાઈ—તે
 વંદે—વંદના કરું છું
 રહ સંતો—અહિં રહ્યો છતો
 તત્થ—ત્યાં
 સંતાઈ—રહેલાંને

માવાર્થ—ઊર્ધ્વલોકને વિષે ઇટલે ય્યોતિષ તથા સ્વર્ગને વિષે, અધોલોકને વિષે ઇટલે કુવડી વિજય તથા મહાનરતિનાં સ્થાનોને વિષે, અને તિર્થાલોકને વિષે ઇટલે આ મધ્ય લોકને વિષે, જેટલાં ચૈત્યો ઇટલે જિનપ્રતિમાઓ છે, તે સર્વ ત્યાં રહેલાં ચૈત્યોને, હું અહીં રહ્યો થકો વાંદું છું.

સંપદા ૪. ગાથા ૧. પદ. ૪ ગુરુ ૩. લઘુ ૩૨. સર્વવર્ણ ૩૫.

૩૧ અથ જાવંત કેવિસાહુ.

હવે સર્વ સાધુઓને નમસ્કાર કરે છે.—

મૂ०—જાવંત કેવિસાહુ, મરહેરવયમહાવિદેહે અ ।

સઘ્વેસિં તેસિં પળઓ, તિવિહેણ તિદંડવિરયાણં ॥૧॥

શબ્દાર્થ:—

જાવંત—જેટલા
 કેવિ—કોઈ પગ

સાહુ—સાધુઓ
 મરહ—મરતક્ષેત્રમાં

ઐરવત્ય—ઐરવતક્ષેત્રમાં
 મહાવિદેહે—મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં
 અ—અને
 સન્વેસિં—સર્વને
 તેસિં—તેઓને
 પળઓ—નમ્યો છું

તિવિહેણ—ત્રણ કરણે કરીને
 કરવું, કરાવવું ને અનુ-
 મોદના રૂપ
 તિર્દંડ—ત્રણ દંડથી
 વિરયાણં—વિરામ પામેલાને

ભાવાર્થ—પાંચ ભરત, પાંચ ઐરવત અને પાંચ મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે જે કોઈ સાધુઓ રહેલા છે, તે સર્વે કરવું, કરાવવું અને અનુમોદવું એ ત્રણ કરણે કરીને મન, વચન અને કાયાના, એ ત્રણ દંડથી વિરામ પામેલા સાધુઓને હું નમન કરું છું.

પદ ૪. સંપદા ૪. ગાથા ૧. ગુરુ ૧. લઘુ ૩૭. સર્વવર્ણ ૩૮.

(સર્વ અનંતા સિદ્ધને મારો નમસ્કાર હોજો.)

ઇચ્છામિ૦ ઇચ્છાકારેણ૦ સ્તવનં સંદિસામિ !

” ” ” મળેમિ ?

(ઇચ્છું કહી નીચે મુજબ ઉવસગ્ગહરં, સ્તવન કહેવું.)

૩૨ ઉવસગ્ગહરં સ્તોત્ર*

આર્યા છંદ

મૂ૦—ઉવસગ્ગહરં પાસં, પાસં વંદામિ કમ્મઘણમુકં ।

વિસહરવિસનિન્નાસં, મંગલકલ્લાણઆવાસં ॥ ૧ ॥

* આ સ્તોત્ર ચૌદ પૂર્વધર શ્રીમદ્રાહુસ્વામીએ રચેલું છે. રચવાનું

શાહકાર્ય:—

ઉવસમ્મ-વિબ્બોને

હરં-હરનાર

પાસં-પાર્શ્વ નામનો યક્ષ છે

જેમને ઇવા

પાસં-પાર્શ્વનાથને

વંદામિ-હું વાંદું છું

કમ્મઘણ-કર્મના સમૂહથી

મુક્કં-મૂકાયેલા

વિસહર-સાપના

વિસ-ક્ષેરનો

નિવાસં-નાશ કરનાર

મંગલ-મંગલ

કલ્લાણ-કલ્યાણના

આવાસં-ઘરસમાન

કારણ આ પ્રમાણે છે.—શ્રી મદ્રબાહુસ્વામીને વરાહમિહર નામનો માદ્ હતો. તેણે ચિરકાળ સુધી ચારિત્ર પાઠી શાસ્ત્રનો અભ્યાસ કર્યો હતો. ત્યાર પછી કોઈ કારણથી ચારિત્રનો ત્યાગ કરી તે જૈનધર્મનો દ્વેષી થયો. અને જ્યોતિષ શાસ્ત્રથી તે પોતાનો નિર્વાહ કરવા લાગ્યો. તેમાં તે ઘણી પ્રતિષ્ઠા પામ્યો. તે ગર્વથી જૈન સાધુઓની નિરંતર નિંદા કરતો હતો. એકદા રાજસભામાં શ્રીમદ્રબાહુસ્વામીએ તેના જ્યોતિષના જ્ઞાનમાં સ્વલના—અચૂર્ણતા બતાવી. તેથી વરાહમિહર વધારે ધર્મદ્વેષી થયો. અંતે મરણ પામી તે વ્યંતર થયો. તેણે પૂર્વનું વૈર સંભારી સંવમાં મરકીનો ઉપદ્રવ કર્યો. તેની શાંતિને માટે શ્રી સંઘની વિજ્ઞપિથી શ્રી મદ્રબાહુસ્વામીએ સાત ગાથાનું આ ઉપસર્ગહર સ્તોત્ર બનાવ્યું તે મળવા, ગળવા અને સાંભળવાથી મરકી શાંત થઈ ગઈ. તેથી લોકો નિરંતર આ સ્તોત્ર ગળવા લાગ્યા તેના પ્રભાવથી ધરણેન્દ્રને પ્રત્યક્ષ આવવું પડતું હતું. તેથી ધરણેન્દ્રની વિનંતિથી ગુરુ મહારાજે છેલ્લી બે ગાથા મંડારી મૂકી અને હાલમાં જે પાંચ ગાથા ઉપ-

ભાવાર્થ:—ઉપસર્ગને હરણ કરનાર પાર્શ્વ નામનો યક્ષ જેમનો સેવક છે, જે કર્મના સમૂહથી મુક્ત થયેલ છે, જેમના સ્મરણથી સર્પના વિષનો નાશ થાય છે, તથા જે મંગલ અને કલ્યાણનું સ્થાન ઇટલે આધાર છે, તે પાર્શ્વનાથ સ્વામીને હું વાંદું છું. ૧.

મૃ૦—વિસહરફુલિંગમંતં, કંઠે ધારેઈ જો સયા મણુઓ ।
તસ્સ ગહરોગમારી-દુઢજરા જંતિ ઉવસામં ॥ ૨ ॥

શબ્દાર્થ:—

વિસહર-વિષધર	તસ્સ-તેના
ફુલિંગ-સ્ફુલિંગ નામના	ગહ-ગ્રહ
મંતં-મંત્રને×	રોગ-રોગ
કંઠે-કંઠમાં	મારી-મરકી
ધારેઈ-ધારણ કરે	દુઢ-સ્વરાવ
જો-જે	જરા-તાવ
સયા-હંમેશાં	જંતિ-પામે છે
મણુઓ-મનુષ્ય	ઉવસામં-શાંતિને

લબ્ધ-પ્રસિદ્ધ છે તેજ રાસી. આ સ્તોત્રમાં શ્રી પાર્શ્વનાથસ્વામી તથા તેમના યક્ષ પાર્શ્વ, પદ્માવતી દેવી અને ધરણેન્દ્રની દ્વિઅર્થી સ્તુતિ છે. તે જાણવાની ઇચ્છાવાળાં મોટી ટીકા જોવી.

× ૐ નમિઊગ પાસ વિસહર વસહ જિણફુલિંગ.

ભાવાર્થ:—જે મનુષ્ય શ્રીપાર્શ્વનાથના નામવાળા વિષધરસ્ફુલિંગ નામના મંત્રને નિરંતર કંઠમાં ધારણ કરે છે એટલે મુખપાઠે કરે છે, તેના દુષ્ટ ગ્રહ, રોગ, મરકી અને જ્વર વિગેરે સર્વે ઉપદ્રવો શાંત થાય છે— નાશ પામે છે. ૨.

મૂ०—ચિદ્વૃત્ત દૂરે મંતો, તુજ્ઞ પળામો વિ બહુફલો હોઈ ।
નરતિરિણસુ વિ જીવા, પાવંતિ ન દુઃસ્વદોગચ્ચં ॥૩॥

શબ્દાર્થ:—

ચિદ્વૃત્ત—રહો
દૂરે—દૂર
મંતો—મંત્ર
તુજ્ઞ—તમને
પળામો વિ—કરેલો નમસ્કાર
પળ
બહુફલો—ઘણા ફલવાળો
હોઈ—થાય છે

નર—મનુષ્ય
તિરિણસુ—તિર્થચના
વિ—પળ
જીવા—જીવો
પાવંતિ—પામે છે
ન—નહીં
દુઃસ્વ—દુઃસ્વ
દોગચ્ચં—દારિદ્ર્ય

ભાવાર્થ:—હે ભગવાન ! વિષધરસ્ફુલિંગ નામનો મંત્ર તો દૂર રહો, પરંતુ જો તમને માત્ર પ્રણામ જ કર્યો હોય તો પળ તે ઘણા ફલને આપનારો થાય છે, કારણ કે તમને પ્રણામ કરનારા જીવો પળ મનુષ્ય અને તિર્થચ ગતિને વિષે દુઃસ્વ તથા દરિદ્રતાને પામતા નથી. ૩.

मू०—तुह सम्मत्ते लद्धे, चिंतामणिकप्पपायवब्भहिण् ।
पावंति अविग्घेणं, जीवा अयरामरं ठाणं ॥ ४ ॥

शब्दार्थः—

तुह—तमारं
सम्मत्ते—समकित दर्शन
लद्धे—पामे छते
चिंतामणि—चिंतामणि रत्न
कप्पपायवब्भहिण्—कल्पवृक्षथी
अधिक

पावंति—पामे छे
अविग्घेणं—विघ्नविना
जीवा—जीवो
अयरामरं—मोक्ष
ठाणं—स्थानने

भावार्थः—हे भगवान् ! चिंतामणि रत्न अने कल्पवृक्षथी पण अधिक महिमावाळुं तमारं समकित पामवाथी जीवो कांइ पण विघ्न विना ज अजरामर स्थानने एटले मोक्षपदने पामे छे. ४.

मू०—इअ संथुओ महायस !, भत्तिब्भरनिब्भरेण हियण्ण ।
ता देव ! दिज्ज बोहिं, भवे भवे पास जिणचंद ! ५

शब्दार्थः—

इअ—ए प्रकारे
संथुओ—स्तुति करी
महायस—मोटा यशवाळा
भत्तिब्भर—भक्तिना समूहथी
निब्भरेण—पूर्ण भरेलो
हियण्ण—हृदये करी

ता—ते कारग माटे
देव—देव !
दिज्ज—आपो
बोहिं—सम्यक्त्व
भवे भवे—भवोभवने विषे
पास जिणचंद—हे पार्श्वजिनचंद

भावार्थः—हे महायशस्वी प्रभु ! आ प्रमाणे भक्तिना समूहथी भरपूर एवा हृदयवदे में आपनी स्तुति करी छे, तेथी हे पार्श्वनाथ जिनचंद्र देव ! मने दरेक भवमां बोधि एटले समकित आपजो. एटलुं ज हुं मागुं छुं.

गुरु २९. लघु १५६. सर्ववर्ण १८५. गाथा ५.

(पछी जयवीरराय कहेवुं) इच्छामि० इच्छाकारेण० सामायिक पाळवा मुहपत्ति पडिलेहुं ? एम कही मुहपत्ति पडीलेही. इच्छामि० इच्छाकारेण० सामायिक पारुं ? (गुरु कहे, पुणोवि कायव्वं) श्रावक कहे यथाशक्ति इच्छामि० इच्छाकारेण० सामायिक पारुं ? (गुरु कहे आयासो न मोतव्वो) श्रावक कहे तहत्ति.

(पछी कटासणा उपर जमणो हाथ मूकी) एक नवकार गणवो. अने नीचे प्रमाणे बोलवुं.)

॥ ३३ अथ सामाइय वयजुत्तो ॥

मू०—सामाइयवयजुत्तो, जाव मणे होइ नियमसंजुत्तो ।

छिन्नइ असुहं कम्मं, सामाइय जत्तिआ वारा ॥ १ ॥

सामाइय—सामायिक

वय—व्रत

जुत्तो—सहित

जाव—ज्यां सुधी

मणे—मन

होइ—होय

नियम—नियम वदे

संजुत्तो—सहित

छिन्नइ—छेदे

असुहं—अशुभ

कम्मं—कर्म

जत्तिआवारा—जेटलीवार

માર્વાર્થ:—કોઈ પળ પ્રાણી ય્યાસુધી સામાયિક વ્રત ગ્રહણ કરી મનમાં નિયમ સહિત પટલે સ્થિર ચિત્તે રહે ત્યાં સુધી તથા જેટલી વાર સામાયિક કરે તેટલી વાર અશુભ કર્મનો નાશ કરે છે અર્થાત્ સામાયિકથી જ અશુભ કર્મનો નાશ થઈ શકે છે. તે વિષે કહ્યું છે કે—

મૂ०—સામાઈઅમ્મિ ઉ કણ, સમણો ઇવ સાવઓ હવઈ જમ્હા ।
 ઇણ્ણ કારણેણં, વહુસો સામાઈઅં કુજ્જા ॥ ૨ ॥

શબ્દાર્થ:—

સામાઈઅમ્મિ-સામાયિક

ઉ-વળી

કણ-કરતો વચ્ચે

સમણો ઇવ-સાધુ જેવો

સાવઓ-શ્રાવક

હવઈ-હોય છે

જમ્હા-જેથી

ઇણ્ણ-ઇ

કારણેણં-કારણથી

વહુસો-ઘણીવાર

કુજ્જા--કરવું જોઈએ

માર્વાર્થ:—જેથી કરીને શ્રાવક સામાયિક વ્રત કરે ત્યારે સાધુ જેવો હોય છે, તેથી કરીને ઘણીવાર સામાયિક કરવું યોગ્ય છે. ૨.

સામાયિક વિધિએ લીધું, વિધિએ પાર્યું, વિધિ કરતાં જે કોઈ અવિધિ આશાતના હુઈ હોય, તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં. દશ મનના, દશ વચનના, વાર કાયાના, એવં કારે વત્તીશ દૂષણમાં જે કોઈ દૂષણ લાગ્યું હોય તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં ॥

भावार्थः—मैं सामायिक विधियो लीधुं छे, विधियो पायुं छे, तोपण विधि करतां जे कोइ अविधि थइ गयो होय एटले के ^१मनना दश, ^२वचनना दश अने ^३कायना बार, ए बत्तीश दोषमांथी जे कोइ दोष लाग्यो होय, ते सर्वने हुं, मन, वचन अने कायाए करी मिच्छामि दुक्कहं आपुं छुं.

गाथा २, गुरु ७, लघु ६७, सर्व वर्ण ७४.

(पढी त्रण नवकार गणवा)

॥ इति सामायिक पारवानी विधि ॥

—x—x—

१ मनना दश दोष आ प्रमाणे.—शत्रुने जोइ तेनापर द्वेष करवो १, अविवेक चितववो २, अर्थनो विचार न करवो ३, मननां उद्वेग धारण करे ४, यशनी इच्छा करे ५, विनय न करे ६, भय चितवे, व्यापार चितवे ८, फलनो संदेह करे ९, तथा निदान-नियानुं करे एटले फलनी इच्छा राखी धर्मक्रिया करे १०.

२ वचनना दश दोष आ प्रमाणे—खराब वचन बोले १, हुंकारा करे २, पापकर्मनो आदेश आपे ३, लवारो करे ४, कलह करे ५, क्षेमकुशळ पूछी आगत स्वागत करे ६, गाळ दे ७, बाळकने रमाडे ८, विकथा करे ९, तथा हांसी करे १०.

३ कायाना बार दोष आ प्रमाणे—आसन चपळ-अस्थिर करे १, चोतरफ जोया करे २, सावध कर्म करे ३, आळस मरडे ४,

॥ અથ રાહપ્રતિક્રમણની વિધિ ॥

પ્રથમ ફરિયાવહી પદિક્કમિ સામાયિક લેવું પછી ઉમા થઈ સ્વા-
સમણ દઈ કહેવું.

ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ કુસુમિણ દુસુમિણ રાહ પ્રાયશ્ચિત્ત
વિશોધનાય કાઉસ્સગ્ગ કરું, ગુરુ કહે કરેહ. ઇચ્છં. કરેમિ કાઉસ્સગ્ગં.

અન્નાત્થ કહી ચાર લોગસ્સ અથવા સોઠ નવકારનો કાઉસ્સગ્ગ
કરી, સ્વાસમણ દઈ કહેવું.

“ ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ ! ચૈત્યવંદન કરું ? ઇચ્છં । ”

૩૪ *શ્રી જગચિંતામણિ ચૈત્યવંદન.

(આ ચૈત્યવંદનમાં ચોવીસે તીર્થકરોની સ્તુતિ કરે છે. —)

અવિનયે બેસે ૫, મીંત વિગેરેને ઓટું દઈ બેસે ૬, શરીર પરનો મેલ
ઉતારે ૭, સ્વરજ સ્વળે ૮, પગ ઉપર પગ ચઢાવે ૯, અંગ ઉઘાડાં કરે
૧૦, જંતુઓના ઉપદ્રવથી ઢરોને ચોતરફથી શરીરને ઢાંકે ૧૧, તથા
નિદ્રા લે ૧૨.

* ગૌતમસ્વામી જ્યારે અષ્ટાપદપર્વત પર જાત્રા કરવા ગયા ત્યારે
તેમણે આ ચૈત્યવંદન કર્યું છે.

મૂ०—જગચિંતામણિ જગનાહ જગગુરુ જગરક્ષણ । જગબંધવ
જગસત્થવાહ જગભાવવિઅક્ષણ ॥ અઢાવયસંઠવિઅરૂવ
કમ્મઢવિણાસણ । ચઢવીસં પિ જિણવર જયંતુ અપ્પહિ-
હયસાસણ ॥ ૧ ॥

શબ્દાર્થ:—

જગ—જગતના જીવોને
ચિંતામણિ—ચિંતામણિ રત્ન
સમાન
નાહ—નાથ
ગુરુ—ગુરુ
રક્ષણ—રક્ષક
બંધવ—ભાઈ
સત્થવાહ—સાર્થવાહ
ભાવ—જગતના ભાવ જાણવામાં
વિઅક્ષણ—સમર્થ (વિચક્ષણ)
અઢાવય—અઘાપદ પર્વત ઉપર

સંઠવિય—સ્થાપન કર્યા છે
રૂવ—ચિંત (પ્રતિમા)
કમ્મઢ—આઠ કર્મનો
વિણાસણ—નાશ કરનાર
ચઢવીસં પિ—ચોવીસે પણ
જિણવર—તીર્થંકરો
જયંતુ—જય પામો
અપ્પહિહય—કોઈથી હળાયું નથી
સાસણ—શાસન

માવાર્થ—જે તીર્થંકરો જગતમાં ચિંતામણિ સમાન છે એટલે
મહ્ય પ્રાણીઓને વાંછિત અર્થ આપનારા છે, જે આ ત્રણ જગતના નાથ
છે, જેઓ સમસ્ત જગતના જીવોને હિતોપદેશ આપવાથી તેમના ગુરુ છે,
જેઓ જગતના સર્વ પ્રાણીઓનું રક્ષણ કરનારા છે, જેઓ જગતના હિતેચ્છુ

હોવાથી બંધુરૂપ છે, જેઓ જગતના અવ્ય જીવોને મોક્ષમાં લઈ જનાર હોવાથી સાર્થવાહ છે, જેઓ જગતના સર્વ પદાર્થોને જાણવામાં તથા તેની પ્રરૂપણા કરવામાં વિચક્ષણ ઇટલે નિપુણ છે, તેમની પ્રતિમાઓ *અષ્ટાપદ પર્વતપર સ્થાપન કરેલી છે, જેઓ આઠે કર્મોનો નાશ કરનારા છે, તથા જેઓનું શાસન ઇટલે ઉપદેશ સર્વત્ર અપ્રતિહત ઇટલે કોઈથી બાધા-સ્વંડન ન કરાય તેવું છે એવા ચોવીશે તીર્થકરો જય પામો. ૧.

હવે તીર્થકરોનો, કેવલજ્ઞાનોઓની અને સામાન્ય સાધુઓની સ્તુતિ કરે છે.

મૂ૦—કમ્મભૂમિહિં કમ્મભૂમિહિં પદમસંઘયણિ, ઉક્કોસય
 ×સત્તરિસય, જિણવરાણ વિહરંત લબ્ભઈ । નવકોડી
 કેવલિણ, કોડિસહસ્સ નવ સાહુ ગમ્મઈ ॥ સંપઈ જિણ-
 વર વીસ, યુણિ બિંદું કોડી વરનાણિ । સમણહ કોડિ-
 સહસદુઅ થુણિજ્જઈ નિચ્ચ વિહાણિ ॥ ૨ ॥

* અષ્ટાપદ ઉપર શ્રી ઋષભદેવના પુત્ર ભરતચક્રીએ ચોવીસે તીર્થકરની પ્રતિમા મળિમય સ્થાપન કરેલ છે, તે દરેક તીર્થકરોની પોતપોતાની કાયાના માપે પ્રતિમા છે; સૌની નાસિકા સરસી લાઇનમાં છે, બેઠકની પાટલી નીચા ડંચી છે.

× પાંચ ભરત, પાંચ ઐરક્ત અને પાંચ મહાવિદેહની કુલ એક સો ને સાઠ વિજય, તે સર્વમાં એક એક તીર્થકર હોય ત્યારે ડક્રુષ્ઠા ૧૭૦ તીર્થકરો પમાય છે. તે પ્રમાણે શ્રી અજિતનાથને વારે હતા.

શબ્દાર્થ:—

કમ્મભૂમિહિ—જ્યાં કર્મ વર્તે છે
 કમ્મભૂમિહિ—કર્મભૂમિમાં
 પદમ—પહેલા
 સંઘયણિ—સંઘયણવાળા
 ઉક્કોસય—ઉત્કૃષ્ટપણે
 સત્તરિસય—એકસો સીત્તર
 જિણવરાણ—તીર્થકરો
 વિહરંત—વિચરતા
 લબ્મહ—પમાય છે
 નવકોડી—નવ ક્રોડ
 કેવલિણ—કેવલજ્ઞાની
 કોડિ—ક્રોડ
 સહસ્સનવ—નવ હજાર
 સાહુ—સાધુઓ

ગમ્મહ—જાણીણ
 સંપહ—વર્તમાન કાળે
 જિણવર—તીર્થકરો
 વીસ—વીસ
 મુણિ—મુનિઓ
 બિંહું કોડી—બે ક્રોડ
 વરનાણિ—કેવલ જ્ઞાનવાળા
 સમણહ—સાધુ
 કોડી—ક્રોડ
 સહસદુઅ—બે હજાર
 થુણિજ્જહ—સ્તુતિ કરીણ
 નિચ્ચ—હંમેશા
 વિહાણિ—પ્રભાતમાં

ભાવાર્થ—સર્વ કર્મભૂમિઓમાં એટલે અસિ, મપી અને કૃષિરૂપ કર્મ જેમાં વર્તે છે એવા પાંચ ભરત, પાંચ ઐશ્વત અને પાંચ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં કે જ્યાં દરેકમાં વત્રીશ વત્રીશ વિજય હોવાથી કુલ ૧૬૦ વિજયો છે, તેમાં પાંચ ભરત અને પાંચ ઐશ્વત નાંચવાથી ૧૭૦ કર્મ-ભૂમિઓને વિષે પ્રથમ સંઘયણવાળા ઉત્કૃષ્ટકાળે વિચરતા ૧૭૦ તીર્થકરો

પમાય છે, કેવઝ્ઞાની નવ કરોડ અને સામાન્ય સાધુઓ નવ હજાર કરોડ પમાય છે. તથા વર્તમાન કાઠમાં સર્વની સંખ્યા જઘન્ય છે. એટલે કે સીમંત્ર સ્વામી વિગેરે X વીશ તીર્થકરો વિચરતા છે, કેવઝ્ઞાનીઓ બે કરોડ છે અને સામાન્ય સાધુઓ બે હજાર કરોડ છે. તેમની નિરંતર પ્રાતઃકાળે સ્તવના કરવી. ૨.

હવે અમુક તીર્થસ્થાનોમાં રહેલી જિનપ્રતિમાઓને તથા જિનેશ્વરોને વંદના કરે છે.—

મૂ०—જયઽ સામી, જયઽ સામી, રિસહ સત્તુંજિ ॥ ડજ્જિતે
પહુ નેમિજિણ, જયઽ વીર સચ્ચઽરિમંડણ ॥ મરુઅચ્છે
મુણિમુવ્વય મુહરિપાસ । દુહ્હુરિઅસંહણ અવરવિદેહે
તિથ્થયરા । ચિહું દિસિ વિદિસિ જિં કે વિ તીઆણાગા-
યસંપહ્હઅ વંદૂ જિણ સવ્વે વિ ॥ ૩ ॥

શબ્દાર્થ—

જયઽ—જય પામો

સામી—સ્વામી

રિસહ—હે ક્રષ્ણભદ્રેવ પ્રભુ !

સત્તુંજિ—શત્રુંજય ઉપર

X જઘન્ય કાળે વીશ તીર્થકરો હોય, તે આ પ્રમાણે.—હાલમાં મહાવિદેહની ૮—૯—૨૪—૨૫ એ ચાર વિજયમાં એક એક તીર્થકર છે તેથી જંબૂદ્વીપમાં ચાર છે. ઘાતકીસંહના બે મહાવિદેહમાં થઈને આઠ તથા પુષ્કરાર્ધના બે મહાવિદેહમાં થઈને આઠ મઝી કુલે વીશ છે, દરેક બચતે તીર્થકરોના વિચરવાની અપેક્ષાએ વિજયો બદલાય છે.

उज्जिते—गिरनार उपर

पहु—प्रभु

नेमिजिण—हे नेमिनाथ !

वीर—महावीर भगवान !

सच्चउरि—सात्यपुरी (साचोर)

मंडण—शोभावनार

भरुअच्छे—भरुच नगरमां

मुणिसुव्वय—मुनिसुव्वत

मुहरि—मुहरि (टीटोई) गाममां

पास—पार्श्वनाथ

दुह—दुःख

दुरिअ—पाप

खंडण—नाश करनार

अवर—बीजा

विदेहे—महाविदेहमां रहेल

तित्थयरा—तीर्थकरो

चिंहुं दिसि—चार दिशाओमां

विदिसि—विदिशाओमां

जिं केवि—जे कोइ

तीअ—भूतकाळ

अणामय—भविष्यकाळ

संपइअ—वर्तमान काळ

वंदू—वांदु छुं

जिण—जिनेश्वर

सव्वे वि—सर्व पण

भावार्थ—शत्रुंजय पर्वतपर रहेला हे ऋषभदेव प्रभु ! तमे जय पामो. श्री गिरनार पर्वतपर रहेला हे श्रीनेमिनाथ प्रभु ! तमे जय पामो. सात्यपुरी नगरी एटले साचोरनगरना आभूषणरूप हे श्रीमहावीर स्वामी ! तमे जय पामो. भरुचमां रहेला हे श्रीमुनिसुव्वत स्वामी ! तमे जय पामो.

તથા ટીટોઈ ગામમાં રહેલા હે શ્રી *મુહરિપાર્શ્વનાથ ! તમે જય પામો. આ પાંચે જિનેશ્વરો દુઃખ અને પાપનો નાશ કરનાર છે. તથા પાંચે મહાવિદેહને વિષે રહેલા જે તીર્થકરો છે, તથા ચાર દિશા અને ચાર વિદિશામાં જે કોઈ અતીતકાળ, અનાગતકાળ, અને વર્તમાનકાળ સંબંધી તીર્થકરો છે, તે સર્વને પળ હું બંદના કરું છું. તે સર્વે દુઃખ અને પાપનો નાશ કરનાર છે ૩.

હવે ત્રણ લોકમાં રહેલા ચૈત્યોને વાંદે છે.—

મૂ૦—સત્તાળવડ સહસ્સા, લક્ષ્વા છપ્પન્ન અઢ્ઢ કોડીઓ ।

વત્તિસય બાસિઆઈ, તિઅલોણ ચેઈણ વંદે ॥ ૪ ॥

શબ્દાર્થ—

સત્તાળવડ—સત્તાળ

સહસ્સા—હજાર

લક્ષ્વા છપ્પન્ન—છપ્પન લાખ

અઢ્ઢકોડીઓ—આઠ કરોડ

વત્તીસય—વત્રીસ સો

બાસિઆઈ—વ્યાશી

તિઅલોણ—ત્રણ લોકને વિષે

ચેઈણ—ચૈત્યોને

વંદે—વાંદું છું.

માનાર્થ:—સ્વર્ગલોક, તિરછો લોક અને પાતાલલોક એ ત્રણે લોકમાં કુલ આઠ કરોડ છપ્પન લાખ સત્તાળું હજાર વત્રીસ સો અને વ્યાશી (૬૫૭૦૦૨૮૨) ચૈત્યો છે, તેમને હું વાંદું છું. ૪.

ૐ તે ગામનો રાજા એક મુહરિ પટલે એક મહોર લઈને દર્શન કરવા દેતો તેનું નામ મુહરિપાર્શ્વનાથ કહેવાય છે.

हवे शाश्वती प्रतिमाओने वांदे छे.

मू०—पनरस कोडिसयाइं, कोडी बायाल लक्ख अडवन्ना ।
छत्तीस सहस असिंहं, सासयबिंबाइं पणमामि ॥ ५ ॥

शब्दार्थ—

परनस—पंदर

कोडि—करोड

सयाइं—सो

बायाल—बेंतालीस

लक्ख—लाख

अडवन्ना—अट्टावन

छत्तीस—छत्रीस

सहस—हजार

असिंहं—एंसी

सासय—शाश्वती

बिंबाइं—प्रतिमाओने

पणमामि—हुं प्रणाम करूं छुं.

भावार्थ—(उपर कहेलां सर्व चैत्योमां थइने) कुल पंदर सो करोड, बेंतालीस करोड, अट्टावन लाख, छत्रीस हजार ने एंशी (१५४२५८३६०८०) एटली शाश्वती प्रतिमाओ छे तेमने हुं प्रणाम करूं—वांदूं छुं. ५.

पछी जंकिंचि० नमुछ्युणं० जावंति चेइआइं० जावंत के वि साहू० कही, अनन्ता सिद्धोने मारो नमस्कार होजो. खमासमण बे पूर्वक “स्तवनं संदिसाएमि, स्तवनं भणेमि” पछी नवकार, उवसग्गहरं, जयवीराय० कहेवुं. त्यार पछी खमासमण देइ “इच्छाकारेण संदिसह भगवन् बेसणे संदिसाएमि”

બીજે સ્વમાસમણે “ બેસણે ઠાણમિ ” ત્રીજે સ્વમાસમણે “ સ-
જ્ઞાયં સંદિસાણમિ ” ચોથે સ્વમાસમણે “ સજ્ઞાયં મણેમિ ”
પછી નવકાર એક ગણી મરહેસરવાહુબલિની સજ્ઞાય કહેવી.

૩૨ અથ મરહેસરની સજ્ઞાય. X

મૂ૦—મરહેસર બાહુબલી, અમયકુમારો અ ઢંઢળકુમારો ।

સિરિઓ અણિઆપુત્તો, અહમુત્તો નાગદત્તો અ ॥ ૧ ॥

અર્થ—* મરતેશ્વર—મરતચક્રી, બાહુબલી, અમયકુમાર, ઢંઢળકુમાર,
શ્રીયક, અણિકાપુત્ર અતિમુક્ત અને નાગદત્ત. ૧.

મૂ૦—મેઅજ્ઞ થૂલિમદો, વયરરિસી નંદિસેણ સિંહગિરી ।

કયવન્નો અ સુકોસલ, પુંડરિઓ કેસિ કરકંઢ ॥ ૨ ॥

અર્થ—મેતાર્ય મુનિ, થૂલમદ્ર, વજ્રઋષિ, નંદિવેગ, સિંહગિરિ
(શ્રીવજ્ર સ્વામીના ગુરુ) કૃતપુમ્ય કુમાર, સુકોશલ મુનિ, પુંડરીક
(કંડરિકના માઈ) રાજર્ષિ, કેશી કુમાર, કરકંઢ પ્રત્યેક બુદ્ધ. ૨.

મૂ૦—હલ્લ વિહલ્લ સુદંસણ, સાલ મહાસાલ સાલિમદો અ ।

મદો દસણ્ણમદો, પસણ્ણચંદો અ જસમદો ॥ ૩ ॥

અર્થ—હલ્લ અને વિહલ્લ શ્રેણિકના પુત્રો, સુદર્શન શેઠ, સાલ

X આ સજ્ઞાયમાં શીલવ્રતને દૃઢ રીતે પાઠનારા ઉત્તમ નરો અને
સતીઓનું નામોચ્ચાર પૂર્વક સ્મરણ કરેલું છે.

* આ સર્વ ગાથાઓ સરલ્લ હોવાથી માત્ર અર્થજ લખ્યો છે.

અને મહાસાલ મુનિ, શાલિભદ્ર, ભદ્રબાહુ સ્વામી, દશાર્ણભદ્ર, પ્રસન્નચંદ્ર રાજર્ષિ અને યશોભદ્ર સૂરિ. ૩.

મૂ૦—જંબુપદ્મ વંકચૂલો, ગયસુકુમાલો અવંતિસુકુમાલો ।

ધન્નો ઇલાહપુત્તો, ચિલાહપુત્તો સુબાહુમુળી ॥ ૪ ॥

અર્થ—જંબુસ્વામી, વંકચૂલ રાજકુમાર, ગયસુકુમાલ, અવંતિ-સુકુમાલ, ધન્ના શેઠ, ઇલાહીપુત્ર, ચિલાતિપુત્ર અને સુબાહુ મુનિ. ૪.

મૂ૦—અજ્ઞગિરિ અજ્ઞરક્ષિત, અજ્ઞસુહૃત્થી ઉદાયગો મળગો ।

કાલિયસૂરી સંબો, પજ્જુળ્લો મૂલદેવો અ ॥ ૫ ॥

અર્થ—આર્યમહાગિરિ, આર્યરક્ષિત સૂરિ, આર્યસુહૃત્થી સૂરિ, ઉદાયી રાજા, મનક પુત્ર, કાલકાચાર્ય, સાંબ કુમાર, પ્રહુમ્ન કુમાર અને મૂલદેવરાજા. ૫.

મૂ૦—પ્રભવો વિષ્ણુકુમારો, અદ્રકુમારો દદપ્પહારી ય ।

સિયંસ કૂરગહુ ઓ, સિજ્જંભવ મેહકુમારો ય ॥ ૬ ॥

અર્થ—પ્રભવ સ્વામી, વિષ્ણુકુમાર, આદ્રકુમાર, દદપ્રહારી ચોર, શ્રેયાંસ કુમાર, કૂરગહુ, સાધુ, સ્થ્યંભવ સ્વામી અને મેહકુમાર. ૬.

મૂ૦—એમાઈ મહાસત્તા, દિંતુ સુહં ગુણગણેહિં સંજુત્તા ।

જેસિં નામગ્ગહણે પાવપબંધા વિલિજ્જંતિ ॥ ૭ ॥

શબ્દાર્થ:—

એમાઈ—એ આદિક

મહાસત્તા—મોટા સત્ત્વવાળા

ગુણગણેહિં—ગુણના સમૂહવડે

સંજુત્તા—શુક એવા સર્વે

સુહં—અમને સુખ

દિંતુ—આપો,

જેસિં-જેમનાં

નામગ્રહણે-નામ ગ્રહણ કર-
વાથી જ

પાવપવંધા-પાપના બંધો

વિલિજ્જંતિ-વિલયને પામે
છે-નાશ પામે છે

ભાવાર્થ—એ આદિક મોટા સત્યવાળા અને ગુણના સમૂહવડે યુક્ત :
એવા સર્વે અમને સુખ આપો, કે જેમનાં નામ ગ્રહણ કરવાથી જ પાપના
બંધો વિલયને પામે છે-નાશ પામે છે.૭.

મૂ૦—સુલસા ચંદનવાલા, મળોરમા મયળરેહા દમયંતી ।
નમયાસુંદરી સીયા, નંદા મદ્રા સુમદ્રા ય ॥ ૮ ॥

અર્થ—સુલસા, ચંદનવાળા, મનોરમા, મદનેરેલા, દમયંતી, નર્મદા :
સુંદરી, સીતા, નંદા, મદ્રા શેઠાણી અને સુમદ્રા. ૮.

મૂ૦—રાઈ (ય) મઈ રિસિદત્તા, પદમાવઈ અંજળા સિરીદેવી ।
જિટ્ઠ સુજિટ્ઠ મિગાવઈ, પમાવઈ ચિલ્લનાદેવી ॥ ૯ ॥

અર્થ—રાજોમતી, ઋષિદત્તા, પદ્માવતી, અંજનાસુંદરી, શ્રીદેવી,
જ્યેષ્ઠા, સુજ્યેષ્ઠા, મૃગાવતી, પ્રભાવતી અને ચેલળા રાણી. ૯.

મૂ૦—બંભિ સુંદરિ રુપ્પિણી, રેવઈ કુંતી સિવા ય જયવંતી ।
દેવઈ દોવઈ ધારણી, કલાવઈ પુપ્ફચૂલા ય ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—બાહી, સુંદરી, રુક્મિણી, રેવતી, કુંતી, શિવા, જયંતી,
દેવકી, દ્રૌપદી, ધારણી, કલાવતી અને પુષ્પચૂલા. ૧૦.

મૂ૦—પદમાવઈ ય ગોરી, ગંધારી લક્ષ્મણા સુસીમા ય ।
જંબૂવઈ સત્ત્વભામા, રુપ્પિણિ કળ્હટ્ટ મહિસીઓ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—પદ્માવતી, ગૌરી, ગાંધારી, લક્ષ્મણા, સુસીમા, જંબૂવતી, સત્યમામા અને રુક્મિણી એ આઠ શ્રી કૃષ્ણની પટ્ટરાણીઓ. ૧૧.

મૂ૦—જક્ષા ય જક્ષદિન્ના ભૂઆ તહ ચેવ ભૂઅદિન્ના અ ।
સેના વેના રેના, મહ્ણીઓ થૂલિમદસ્સ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ—યક્ષા, યક્ષદત્તા, મૂતા તથા વઢી મૂતદત્તા, સેના, વેના અને રેના એ સાત સ્થૂલમદ્રની બહેનો છે. ૧૨.

મૂ૦—ઇચ્ઞાઇ મહાસઇઓ, જયંતિ અકલંકસીલકલિઆઓ ।
અજ્જ વિ વજ્જઇ જાસિં, જસપડહો તિહુઅળે સયલે ॥ ૧૩ ॥

શબ્દાર્થ:—

ઇચ્ઞાઇ—એ વિગેરે

અકલંક—નિર્મલ

સીલ—શિયલથી

કલિઆઓ—સહિત

મહાસઇઓ—મહાસતીઓ

જયંતિ—જય પામે છે

જાસિં—જેમનો

જસપડહો—યશરૂપો પડહ

સયલે—સમગ્ર

તિહુઅળે—ત્રણ ભુવનને વિષે

અજ્જવિ—આજ સુધી

વજ્જઇ—વાગ્યા કરે છે.

ભાવાર્થ—ઇત્યાદિક એટલે એ વિગેરે અકલંકિત—નિર્મલ એવા શીઘ્રવ્રતે કરોને સહિત એવી મહા સતીઓ જય પામે છે, કે જેમનો યશ-રૂપી પડહ સમગ્ર ત્રણે ભુવનને વિષે આજ સુધી વાગ્યા કરે છે. ૧૩.

पछी खमासमण देइ इच्छाकारेण संदिसह भगवन् आचार्यवांदुजी, एक खमासमण देइ इच्छाकारेण संदिसह भगवन् उपाध्यायवांदुजी, एक खमासमण देइ इच्छाकारेण संदिसह भगवन् साधु वांदुजी, इच्छाकारसुहरा० चउत्थो खमासमण देइ कहेवुं “इच्छाकारेण संदिसह भगवन् राइपडिकमणं ठाएमि.” (गुरु कहे ठाएह) पछी नमो अरिहंताणं० करेमिभंते० इच्छामिठामि काउस्सगं तस्स उत्तरी० अन्नत्थ० कही एक लोगस्सनो काउस्सगं करी पारी प्रगट लोगस्स कही, पछी “सव्वलोए अरिहंत चेइआणं०” दर्शनाचारविशुद्धि माटे एक लोगस्सनो काउस्सगं करी पारी “पुक्खरवरदीवहू०” कही “सुयस्स भगवओ०” कहीने काउस्सगं करवो तेमां अतिचारनी आठ गाथा चितववी. काउस्सगं पारी “सिद्धाणं बुद्धाणं०” कही मुहपत्ति पडिलहिने बे वांदणा देवा. (वांदणाना पाठमां ज्यां “ दिवसो वइकंतो ” एवो पाठ छे त्यां “राइ वइकंता” एम कहेवुं “देवसिअं” ने ठेकाणे “राइअं” ने “देवसिआए” ने ठेकाणे “राइआए” एम कहेवुं.)

पछी “आवस्सइ” अवग्रह बाहेर नीकळी कहेवुं “इच्छाकारेण संदिसह भगवन्, राइयं आलोएमि.” (गुरु कहे आलोएह “इच्छं आलोएमि, जो मे राइओ अइआरो कओ०” सात लाख० अठार पापस्थान चार विकथा० आलोवी सव्वसविराइय० कही वीरासने बेसी नमो अरिहंताणं० करेमिभंते० चत्तारिमंगलं कही इच्छामि पडिकमिउं जो मे राइओ अइआरो० कही, इरियावही पडिकमि० “वंदित्तु” कहेवुं (वंदित्तासूत्रमां “ पडिकमे देसिअं सव्वं ” ने बदले “पडिकमे राइअं सव्वं ” एम बोलवुं.)

पछी वांदणा देइ “इच्छाकारेण संदिसइ भगवन्, अब्बुद्धि-
ओमि अर्द्धमतर राइयं स्वामेउं. इच्छं स्वामेमि” ॥ ए रीते स्वामणा
करी आवत्सही भणी अवग्रह बाहेर नीकळी ॥ “आयरिय उवज्झाए”
कही नवकार, करेमि भंते, इच्छामि ठामि काउत्सग्गं तस्स उत्तरी करणेणं
अन्नत्थ ऊत्तसिएणं कही काउत्सग्ग करवो. ए काउत्सग्गमां नीचे लखेली
“ छम्मासी तप चित्तवणा करवी. ते न आवडे तो चार लोगस्स के
सोल नवकार गणवा. पछी आंबिल, नीवी, एकासणुं, बिआसणुं, पुरिमद,
साढपोरसि, पोरसि, जे पच्चक्खाण करवा वांछे त्यांली चित्तवी काउत्सग्ग
पारे ॥ पछी लोगस्स कही दृष्टिषडिलेहणा करी वांदणा दइ उभा थइ
तीर्थमाला कहेवी.

॥ ३६ छमासी तप चित्तवणा ॥

॥ श्रमणभगवंत श्रीमहावीरदेवे छम्मासी तप कीधो ॥
अरे जीव तुं छम्मासी तप करी शके ? न शकुं ॥ एक दिवस
ऊणो करी शके ? न शकुं ॥ बिहु दिवस उणो करी शके ?
न शकुं ॥ त्रिहुं दिवसे ऊणो करी शके ? न शकुं ॥ चिहुं
दिवसे ऊणो करी शके ? न शकुं ॥ पांच दिवसे ऊणो करी
शके ? न शकुं ॥ ६-७-८-९-१० दिवसे ऊणो करी शके ? न
शकुं ॥ ११-१२-१३-१४-१५ दिवसे ऊणो करी शके ? न
शकुं ॥ १६-१७-१८-१९-२० दिवसे ऊणो ? न शकुं ॥
२१-२२-२३-२४-२५ दिवसे ? न शकुं ॥ २६ दिवसे ?
न ॥ २७ दिव ? न ॥ २८ दि ? न ॥ २९ दिवसे ऊणो
छम्मासी तप करी शके ? न शकुं ॥ इणिपरे पंचमासी,

ચડમાસી, ત્રિમાસી, વિમાસી ચીંતવવો ॥ પછે અરે જીવ
 એકમાસી તપ કરી શકે ? ન શકું ॥ એક દિન ઝળો કરી
 શકે ? ન શકું ॥ બે દિવસે ઝળો કરી શકે ? ન શકું ॥
 ત્રણ દિવસે ઝળો ? ન શકું ॥ ચાર દિ० ? ન શકું ॥ પાંચ
 દિવસે ० ? ન શકું ॥ એવં ૬-૭-૮-૯-૧૦ દિવસે ઝળો ० ?
 ન શકું ॥ ૧૧-૧૨-૧૩ દિવસે ઝળો ० ? ન શકું ॥ ચોત્રીસમ
 કરી શકે ? ન શકું ॥ એવં વત્રીસમ, ત્રીસમ, અઠાવીસં, છવી-
 સમ, ચઠ્ઠવીસમ, બાવીસમ, વીસમ, અઠારસમ, સોલસમ,
 ચણદસમ, દુવાલસમ, દસમ, અઠમ, છઠ, ચણત્થ, કરી શકે ?
 ન શકું ॥ ઇમ જુ જુઆ કહેવા. જેટલો તપ કીધો હોય તિહાં
 ઇમ ન કહિયે; કરી ન શકું ॥ કિંતુ, હિવડાં ન થાય ઇમ
 કહિયે.

॥ ૩૭ અથ તીર્થમાલા ॥

॥ શ્રી સકલતીર્થાય નમઃ ॥ શ્રી શત્રુંજયાય નમઃ ॥

અર્થ—શ્રી સકલ તીર્થોપ્રત્યે નમસ્કાર હો, અને શ્રીમાન્
 શત્રુંજય નામે તીર્થને નમસ્કાર હો.

આબુ, અષ્ટાપદ, સમેતશિખર, વિપુલગિરિ,
 વૈભારગિરિ, સ્વર્ણગિરિ, રત્નગિરિ,

અર્થ—આબુ નામે તીર્થ, અષ્ટાપદ નામે તીર્થ, અને સમેતશિખર
 અને વિપુલગિરિ અને સ્વર્ણગિરિ અને રત્નગિરિ એ સર્વ તીર્થો છે.

જાઈં જિણવિંવાઈં, તાઈં સબ્વાઈં વંદામિ ॥

અર્થ—જે જે ઠેકાણે જિન બિંબો છે તે તે ઠેકાણે તે જિન બિંબોને હું વંદના કરું છું.

પછી ચોવીસ તીર્થકરોના નામ લઈ નીચેનો પાઠ કહેવો.

અનંત ચતુર્વીસી જિન નમું, સિદ્ધ અનંતી કોડ ॥

કેવલજ્ઞાની થવિર સવિ, વંદું બે કર જોડ ॥ ૧ ॥

અર્થ—અનંત એવી જે ચોવિસી તેના જિનેશ્વરોને નમું છું, અને સિદ્ધના અનંત ક્રોડોને, અને કેવલજ્ઞાનીઓને, અને સર્વ સ્થવિરોને બે હાથ જોડી નમું છું ॥ ૧ ॥

દો કોડી કેવલ ધરા, વિહરમાળ જિળવીસ ॥

સહસ્ર જુગલ કોટી નમું, સાધુ સર્વે નિસદીસ ॥ ૨ ॥

અર્થ—બે ક્રોડ કેવલજ્ઞાનને ધારણ કરનારા કેશલીઓને અને વર્તમાનકાળમાં વિચરતા એવા વીંશ વિહરમાળને અને બે હજાર ક્રોડ સર્વ સાધુઓને રાત્રિ દિવસ નમું છું. ॥ ૨ ॥

પ્રતિમા પનરહ કોડિસય, વલિ બેતાલીસ કોડ ॥

લાખ અઠાવન તીસ છહ, સહસ્ર અસિ અધિક જોડ ॥ ૩ ॥

અર્થ—પનરશે ક્રોડ અને વઠી બેતાલીસક્રોડ અને અઠાવનલાખ અને છત્રીસ હજાર એંશી એટલી જિનપ્રતિમા જાળવી ॥ ૩ ॥

એ છે પ્રતિમા જિનતણી, ઉઠ્ઠુ અહો તિરિ લોય ॥

અરિહંત ભાવ જુહારતાં, જિળસરિસો ફલ હોય ॥ ૪ ॥

અર્થ—૧ સર્વ જિનની પ્રતિમાઓ ઉપર—ઉદ્ધર્વલોકમાં વિમાનોની અંદર અને નીચે અધોલોકમાં મયનપતિના મયનમાં અને તિર્થલોકમાં છે અરિહંતના માથે જુહારતાં (વાંદતા) થકા, જિનેશ્વર સમાન કઠ્ઠ થાય છે. ॥ ૪ ॥

ઋષભ ચંદ્રાનન જાણિયે, વારિષેણ વર્દમાન ॥

ચાર નામ ૧ સાસતાં, પ્રણમું મન થરી ધ્યાન ॥ ૫ ॥

અર્થ—૧ ઋષભાનન, ૨ ચંદ્રાનન, ૩ વારિષેણ, ૪ વર્દમાન ૧ ચાર નામ હમેશાં શાશ્વતાં છે. મનની અંદર તેમનું ધ્યાન કરીને પ્રણામ —ટમસ્કાર કરું છું. ॥ ૫ ॥

ફળે નામે નહુ કો હુવા, ન હુવે ન હુસ્યે કોઈ ।

જઈ એહની પ્રતિમા મળું, તે સાસતી ન હોઈ ॥ ૬ ॥

અર્થ—આ નામવાળા ઇટલે ઋષભાનન, ચંદ્રાનન વારિષેણ, અને વર્દમાન, આ ચાર તીર્થંકરો મૂતકાલ ઇટલે ગયા કાલમાં થયા નથી, વર્તમાન કાલમાં થાય નહિ અને મવિષ્ય-આવતા કાલમાં થવાના નથી, તેમની પ્રતિમાઓ જે છે તે શાશ્વતો છે, એમ જાગવું, પણ તે નામે કોઈ તીર્થંકર થયા હોય અને તેમની પ્રતિમા મરાવવામાં આવેલ હોય, તો તે પ્રતિમા અશાશ્વતી જાગવી, શાશ્વતી પ્રતિમાઓ તો અનાદિકાલથી છે છે ને છે, અને અનંતકાલ સુધી રહેવાની છે માટે તેઓને શાશ્વતી કહેવામાં આવે છે.

આદિ અંત જેહનો નહિ, તે સાસતી કહાય ॥

તાસ પટંતર જિણપડિમા, મળુઅલોક ફહ થાય ॥ ૭ ॥

અર્થ—જેનો આદિ નથી અને અંત નથી તે શાશ્વતી પ્રતિમા ગણાય અને તે પ્રતિમાઓના આધારથી આ મનુષ્યલોક—અઢી દ્વીપની અંદર પ્રતિમાઓ થાય છે. ॥ ૭ ॥

નર નરપતિ જે કારવી, અસાસતી તે જાણ ॥

જે હુવા જે હુવે જે હુસ્યે, જિણવર ગુણમણિ સ્વાણ ॥ ૮ ॥

અર્થ—અને જે મનુષ્યોએ અથવા મનુષ્યોના રાજાઓએ, જે પ્રતિમાઓને અહીં કરાવી છે, તે અશાશ્વતી પ્રતિમાઓ છે. જે આગળ થઈ ગયા ને વર્તમાનમાં છે; અને ભવિષ્યમાં થશે તેઓની તે પ્રતિમાઓ, ગુણરૂપ રત્નના સ્વાણરૂપ, એવા તીર્થકરોની છે. ॥ ૮ ॥

અષ્ટાપદ સમેતશિખર, શત્રુંજય ગિરિનાર ॥

અર્બુદ ગામાગર નગર, જિહ જિહ જિનહ વિહાર ॥ ૯ ॥

અર્થ—હવે અશાશ્વતી પ્રતિમા ક્યાં છે તેના તીર્થોના સ્થળો બતાવે છે. ૧. અષ્ટાપદ, ૨. સમેતશિખર, ૩. શત્રુંજય, ૪. ગિરિનાર, ૫. આબુજી, એ પર્વતો ઉપર અને ગામને વિષે અને આકર (સ્વાણ) ને વિષે અને નગરને વિષે વઢી જ્યાં જ્યાં જિનેશ્વર મહારાજાના મંદિરો—દેરાસરો છે તેમને મારો નમસ્કાર હો. ॥ ૯ ॥

જિહ મુનિવર અણસણ કરી, મુક્તિ ગયા જિણઠામ ॥

સિદ્ધક્ષેત્ર તસુ દંસણે, શુભફલ શુભપરિણામ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—અને મુનીશ્વરોએ જ્યાં અણસણ કરીને મુક્તિમાં ગયા તે સ્થાનકો પણ સિદ્ધક્ષેત્ર ગણાય અને તેઓના દર્શનથી તે ભૂમિ સ્પર્શથી શુભ ફલ થાય અને શુભ પરિણામ વધે ॥ ૧૦ ॥

મરતેસર નરવડ પમ્મદ, કરાવી મનભાવ ॥

તે જિન પ્રતિમા વંદતાં, દુરે દુરિત પલાય ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—મરત મહારાજા વિગેરેઓનું મનના ભાવે જે જિન પ્રતિમાઓ કરાવી છે, તે પ્રતિમાઓને વંદન કરતા થકા દૂર થકી પાપો નાશ પામે છે. ॥ ૧૧ ॥

મંગલં ભગવાન્ વીરો, મંગલં ગૌતમપ્રમુઃ ॥

મંગલં સ્થૂલિભદ્રાદ્યા-જનો ધર્મોઽસ્તુ મંગલમ્ ॥ ૧ ॥

અર્થ—વીરભગવાન મંગલકારી છે અને ગૌતમસ્વામી (ગણધર) પણ મંગલકારી છે, અને સ્થૂલિભદ્ર વિગેરે મહાત્માઓ થઈ ગયા, તે પણ મંગલકારી છે અને જૈનધર્મ છે, તે પણ મંગલકારી છે, તે સર્વ મને મંગલ કરનારા થાઓ. ॥ ૧ ॥

સર્વારિષ્ટપ્રણાસાય, સર્વાભિષ્ઠાર્થદાયિને ॥

સર્વલબ્ધિનિધાનાય, ગૌતમસ્વામિને નમઃ ॥ ૨ ॥

અર્થ—સર્વ પાપને નાશ કરનારા એવા અને સર્વ ઇચ્છિત અર્થને આપનારા અને સર્વ લબ્ધિ (સિદ્ધિ) ના મંડાર એવા ગૌતમસ્વામીને નમસ્કાર હો ॥ ૨ ॥

અંગુઠે અમૃત વસે, લબ્ધિતળો મંડાર ॥

જો ગુરુ ગૌતમ સમરિયે, મનવાંછિત દાતાર ॥ ૩ ॥

અર્થ—જેના અંગુઠાને વિષે અમૃત વસે છે અને જે લબ્ધિઓના મંડારરૂપ છે; અને મનોવાંછિતને આપનાર એવા ગૌતમસ્વામીને જો સમરિયે, તો મનવાંછિત પૂરણ થાય છે. ॥ ૩ ॥

ગામતળે પડસારણે, ગુરુ ગૌતમ સમરંત ॥

ઇચ્છાભોજન ઘર કુશલ, લચ્છી લીલ કરંત ॥ ૪ ॥

અર્થ—અને ગામની અંદર પેસતી વચ્ચે જો ગૌતમસ્વામી (ગુરુ) નું નામ સંભારીયે તો ઇચ્છા પ્રમાણે ભોજનની પ્રાપ્તિ થાય, વઢી ઘરની અંદર ક્ષેમકુશલતા વાધે અને લક્ષ્મી તેના ઘરને વિષે લીલા કરે. ॥ ૪ ॥

પુંડરિક ગૌતમ પમુહ, ગણધર ગુણ સંપન્ન ॥

પ્રહ ઉઠી નિત પ્રણમિયે, ચંદદહસય વાવન્ન ॥ ૫ ॥

અર્થ—પ્રથમ પુંડરિક નામના ગણધર અને છેલ્લા ગૌતમ ગણધર એ આદિ ચંદદસે વાવન્ન ગણધરો છે. તે ગુણસંપન્ન છે. તેમને પ્રભાતમાં ઉઠીને નિત્ય સમરીયે. ॥ ૫ ॥

સુરગો-તરૂ-મણિ સંપજે, જેહને લીયે નામ ॥

એહીજ અક્ષર સમરતાં, સીફે વંછીત કામ ॥ ૬ ॥

અર્થ—જેમનું નામ લેવાથી કામધેનુ અને કલ્પવૃક્ષ અને મણિ તેમની પ્રાપ્તિ થાય, એજ અક્ષરને સંભારતાં થકા તમામ મનવાંછિત કાર્ય સિદ્ધ થાય. ॥ ૬ ॥

પછી ઉમા થહ પચ્ચસ્વાણ કરવું (સામાઈક, ચોવીસથો, વાંદળાં, પહિક્કમણું, કાઉસ્સમ્મ, પચ્ચસ્વાણ કર્યું છેજી.) પછી વેસી “ઇચ્છા-મોઽણુસટ્ઠિં નમો સુમાસમણાણં” કહીને ચૈત્યવંદન કરવું ॥

॥ ૩૮ અથ વિશાલલોચનદલં ચૈત્યવંદનX ॥

X પ્રભાત સમયે રાહપ્રતિક્રમણના છ આવશ્યક પછી આ સ્તુતિ બોલાય છે, મઠે પ્રાભાતિક વીરસ્તુતિ પણ કહેવાય છે.

મૂ०—વિશાલલોચનદલં, પ્રોચદન્તાંશુકેસરમ્ ।

પ્રાતર્વીરજિનેન્દ્રસ્ય, મુખપદ્મં પુનાતુ વઃ ॥ ૧ ॥

શબ્દાર્થઃ—

વિશાલ—વિશાળ

લોચન—નેત્રરૂપી

દલં—પત્ર

પ્રોચદ્—પ્રકાશમાન

દંત—દાંતના

અંશુ—કિરણો રૂપી

કેસરં—કેસરા

પ્રાતઃ—પ્રભાત સમયે

વીર—મહાવીર

જિનેન્દ્રસ્ય—જિનેશ્વરનું

મુખપદ્મં—મુખરૂપી કમલ

પુનાતુ—પવિત્ર કરો

વઃ—તમોને

ભાવાર્થ—શ્રી મહાવીર સ્વામીનું મુખ કમલ જેવું છે, તેમાં વિશાળ નેત્રરૂપી પાંડદાં છે અને દેદીપ્યમાન દાંતના કિરણોરૂપી કેસરા રહેલા છે, એવું તે મુખકમલ તમોને પવિત્ર કરો. ૧.

મૂ०—યેષામભિષેકકર્મ કૃત્વા, મત્તા હર્ષમરાત્સુખં સુરેન્દ્રાઃ ।
તૃણમપિ ગણયન્તિ નૈવ નાકં, પ્રાતઃ સન્તુ શિવાય તે જિનેન્દ્રાઃ

શબ્દાર્થઃ—

યેષાં—જે જિનેશ્વરોનું

અભિષેકકર્મ—સ્નાનકર્મ

કૃત્વા—કરીને

મત્તાઃ—ઉન્મત્ત થયેલા

હર્ષમરાત્—હર્ષના સમૂહથી

સુખં—સુખને

સુરેન્દ્રાઃ—દેવતાના ઇન્દ્રો

તૃણમપિ—તરણા તુલ્ય પગ

ગણયન્તિ—ગણતા

નૈવ—નથી

नाकं—स्वर्गने

प्रातः—प्रभात समये

संतु—थाओ

शिवाय—मोक्षने माटे

ते—ते

जिनेन्द्राः—जिनेन्द्रो

भावार्थ—जे जिनेश्वरोना जन्मामिपेकादिक कार्य करवाथी अत्यंत हर्षने लीवे मदोन्मत्त थयेला इन्द्रो पोताना स्वर्गना सुखने तृणसमान पण मानता नथी, ते जिनेश्वरो प्रातःकाळे कन्यागने माटे हो. २.

मू०—कलङ्कनिर्मुक्तममुक्तपूर्णतं, कुतर्कराहुग्रसनं सदोदयम् ।

अपूर्वचन्द्रं जिनचन्द्रभाषितं, दिनागमे नौमि बुधैर्नम-
स्कृतम् ॥ ३ ॥

शब्दार्थः—

कलङ्क—कलङ्कथी

निर्मुक्तं—रहित

अमुक्त—नथी मूकाणी

पूर्णतं—पूर्णता

कुतर्क—कुतर्कवाद

राहु—राहुने

ग्रसनं—भक्षण करना

उदयं—उदय पामेला

सदा—हंमेशां

अपूर्वचन्द्रं—अपूर्व चन्द्ररूप

जिनचन्द्र—जिनचन्द्रना

भाषितं—आगमने

दिनागमे—प्रभात समये

नौमि—हुं नमस्कार करं लुं

बुधैः—पंडितो वडे

नमस्कृतं—नमस्कार करायेला

भावार्थ—पंडितोए नमस्कार करेलुं, जिनचंद्रे प्ररूपेलुं, आगम अपूर्व एटले अलौकिक चंद्र समान छे, केमके लौकिक चंद्र के जे

આકાશમાં દેખાય છે તે કલંકસહિત છે, અને આ આગમરૂપી ચંદ્ર તેથી રહિત છે, લૌકિક ચંદ્ર પૂર્ણતારહિત છે અને આ આગમરૂપી ચંદ્ર પૂર્ણતાસહિત છે, લૌકિક ચંદ્રનો રાહુ ગ્રાસ કરે છે પણ આ આગમરૂપી ચંદ્રને કુતર્કરૂપી રાહુ ગ્રાસ કરી શકતો નથી, તથા લૌકિક ચંદ્ર હંમેશાં ઉદય પામતો નથી અને આ આગમરૂપી ચંદ્ર તો નિરંતર ઉદય પામેલો જ છે, આવા અલૌકિક આગમચંદ્રની હું પ્રાતઃકાળે સ્તુતિ કરું છું. ૩.

પછી ઉમા થઈ વર્તમાનજિન સ્તુતિ કરવી.

॥ શ્રી વર્તમાન જિનસ્તુતિ ॥

સ્વામી વંદુ વિહરમાળ, જિનવર સીમંધર,
સીમનામ મર્યાદ, ધર્મની તાસ ધુરંધર;
યુગમંધર આધાર, ત્રિજગે નમું ભવસિંધુર,
વાહુ સુવાહુ જિણિંદ, નમું મહિમાગુણસુંદર ॥ ૧ ॥

અર્થ—વિચિત્રતા એવા શ્રી સીમંધરસ્વામી જિનવર તે પ્રતે હું વંદન કરું છું. ધર્મની જે મર્યાદા—હદ તેમાં ધુરંધર અગ્રેસર એવા સાર્થક નામ-વાળા યુગમંધર નામે ભગવાન, સંસારરૂપ જે સમુદ્ર તેમાં પડતા ત્રણે જગતના (પ્રાણીયોને) આધાર રૂપ તેને નમું છું. મહિમા અને ગુણો આ કરીસુંદર એવા વાહુ અને સુવાહુનામના જિનેન્દ્રને હું નમું છું. ૧.

જંબુદીવિ ચત્તારિ જિણ, વિજયવંત વિહરંત;
ક્ષેત્રવિદેહે તમતિમિર, દિનયર જેમ હરંત ॥ ૨ ॥

અર્થ—જંબુનામનાં દ્વીપમાં એ ચારે જિનો વિજયવંત વિદ્યમાન થયા થકા વિચરે છે. મહા વિદેહ નામના ક્ષેત્રને વિષે રહેલા જે જીવો તેઓના (જેમ અંધારાને સૂર્ય નાશ કરે છે તેમ) અજ્ઞાન રૂપ અંધકારને નાશ કરવામાં સૂર્ય સમાન છે. ૨.

ધાયઈષંડે અઠજાણિ, સુજાત સ્વયંપ્રભ;
 રુષમાનન જિન અનંતવીર્ય, પ્રણમું સૂરપ્રભ;
 શ્રી વિશાલ ગુણગણવિશાલ ટાલે ભવફેરા,
 વજ્રધર ધર ઝદ્ધરિ કરે આનંદ ઘણેરા. ॥ ૩ ॥

અર્થ—ઘાતકો સ્વંડનામ દ્વીપને વિષે આઠ જિનેશ્વરો જાળવા. પ્રથમ સુજાત નામા સ્વામી, બીજા સ્વયં પ્રભનામા સ્વામી, ત્રીજા રુષમાનન જિન અને ચોથા અનંતવીર્ય જિન અને પાંચમા સૂરપ્રભનામા જિનને હું પ્રણામ કરું છું. ગુણના (ગણે કરીને) સમૂહથી વિશાલ વિસ્તાર પામેલા એવા હઠ્ઠા શ્રી વિશાલ જિન તે વિસ્તારવાળા જે ભવના ફેરા તેમને ટાલનારા છે, સાતમા વજ્રધરનામા જિન પૃથ્વીનો ઝદ્ધાર કરીને ઘણા આનંદનો વધારો કરે છે. ૩

ચંદ્રાનન જિન અઠમો, દુઠકઠ નીવાર;
 અઢકમ્મ નિઠધિઅ પે ઠવસ્યે ભવનો પાર. ॥ ૪ ॥

અર્થ—આઠમા ચંદ્રાનન જિન તે દુષ્ટ એવા જે કષ્ટો તેને અટકાવનારા છે, આઠ કર્મોને નાશ કરી ભવના પારને પામશે.

પુસ્ત્તરિદ્ધિ જિણ ચંદ્રવાહુ, જિનરાજ ચિરાજે,
 ચતુરિમચંગ શુજંગ, વાણિગુણ ગણ જિમ ગાજે;

ईश्वर जगदीश्वर नमेवि, गुणगावे सुर नर,
नेमिप्रभ प्रभु वीरसेन, महाभद्र सुहंकर ॥ ५ ॥

અર્થ—પુષ્કરાદ્વ દ્વીપને વિષે નવમા જિન રાજા એવા ચંદ્રબાહુ જિન વિરાજે છે. ચતુર પુરુષોમાં ઉત્તમ એવા દશમા મુજંગ નામા જિન-રાજ તે વાણિના ગુણે કરીને મેઘની પરે ગાજે છે. જગતના ઈશ્વર એવા શ્રી ઈશ્વર જિનને નમીને દેવો અને નરો સદાગુણ ગાઈ રહ્યા છે. નેમિ-પ્રમજિન અને વીરસેન નામાજિન અને મહામદ્રનામા જિન પ્રમુ સુહને કરનારા છે. ૫.

नमिये ते श्रीदेवयश, जगि जस पसरे जास;
अजितवीर्य अष्टम करे, दिन दिन ज्ञानप्रकाश ॥ ६ ॥

અર્થ—જગતમાં જેમનું યશ પસરો રહેલ છે એવા તે શ્રી દેવયશ નામા જિનને નમિયે છીએ. અજિતવીર્ય (અષ્ટમ) નામા આઠમાં જિનરાજ દિવસ દિવસને વિષે જ્ઞાન ગુણનો પ્રકાશ છે. ૬.

मणुयखित्त पणयाल लक्ख जोयण जाणीजे,
तिहछे पंच विदेह, गुरु ओपम तसु दीजे;
उसप्पिणी अवसप्पिणिकाल तिह, नहिय निरंतर,
स्वामी रिसहजिणिंद कालसरिसो नहु अंतर ॥ ७ ॥

અર્થ—મનુષ્ય ક્ષેત્ર પીસ્તાલીશ લાખ યોજનનો જાણવો. મનુષ્ય ક્ષેત્રમાં પાંચ મહાવિદેહ નામે મોટાં ક્ષેત્રો છે, ને તે મોટી ઉપમાવાળા છે (તેને મોટી ઉપમા આપવી જોઈએ કેમકે ય્યાં તીર્થંકર જાતે વિચરે છે)

ઉત્સર્પિणी અને અવસર્પિणीકાલ તે મહાવિદેહ ક્ષેત્રને વિષે ક્યારે પળ થતો નથી, સ્વામી ઋષભદેવ જિનેન્દ્રના સમયના સરસો સમય છે તેમાં ક્યારે પળ આંતરો પડતો નથી.

**સત્તરિસય ઉકોસપદિ, જઘનપદે જિન વીસ;
વિહરમાન સંપદ પયડ, ત્રિજગિ નમું નિસદીસ ॥ ૮ ॥**

અર્થ—ઉકૃષ્ટ પદને વિષે એકસો સિત્તર જિન એ ક્ષેત્રોમાં હોય, અને જઘન્ય પદને વિષે તો વીસ જિન હોય; પ્રકટ રીતે ત્રણ જગતને વિષે હાલ વિચરતાં એવા જિનોને દરરોજ હું નમું છું.

**ચરણસીલખ પુન્વઆયુ, એ વીસ જિણેસર,
પણસય ધણુઅ પમાણદેહ, દાને અલવેસર;
પ્રમુ અતિશય ચૌત્રીસ, સહસ અઠોત્તર લક્ષણ,
વાળી ગુણપેતીસમળી, રંજીય વિચક્ષણ ॥ ૯ ॥**

અર્થ—ચોરાશી લાખ પૂર્વનો આઠલો એ વીસ જિનેશ્વરોનો છે. વ્યાપક પાંચસો ધનુષ્યના પ્રમાણના શરીરવાળા છે અને દાનમાં અતિશય મોટા અગ્રેસરો છે. એ સર્વ જિનો ચૌત્રીસ અતિશયવાળા છે અને એક હજારને આઠ ઉત્તમ લક્ષણો છે જેમાં એવા છે. વાળીના જે પાંત્રીશ ગુણો તે જેમનામાં વિદ્યમાન હોવાથી રાજી કર્યા છે વિચક્ષણ ઢાઢ્યા પંડિતોને જેમણે એવા છે.

**પાલિરાજ મહવયધરી, પામી કેવલનાળ;
પાર્શ્વચંદ્રસૂરિ નિત પ્રહસમે, પ્રણમે સુખનો ઠાળ ॥ ૧૦ ॥**

અર્થ—પોત પોતાના રાજ્યને પાલી અને મહાવ્રતોને ધારણ કરીને કેવળ જ્ઞાનને જેઓ પામ્યા છે. શ્રી પાર્શ્વચંદ્ર સૂરિ હંમેશાં સારમાં

जिनेश्वरोने प्रणाम करे छे. सुखना एकज स्थानरूप एवा स्वामियोने नमस्कार थाओ.

॥ पछी जंकिंचि० नमो०धुणं० कही खमासमण आपी इच्छाकारेण संदिसह भगवन् स्तवनं संदिसाएमि, बीजे खमासमणे स्तवनं भणेमि, नवकार गणी स्तवन कहेबुं ॥

॥ श्री समेतशिखरजिनुं स्तवन ॥

सिखरि समेत १जुहारचारे, धन आज २दिहारा; ३संत-
मनोरथनीपरेउंचा, ४देखत ५मोहनगारा ॥ सत्तरमकुंधुजिणेसर
भेट्या, सत्तर असंजम ६वारारे ॥ ध० ॥ १ ॥ ते पासे श्री-
पनरम जिनवर, धर्म धर्मना ७दारा ॥ पंच सुमतिना ८दायक
पंचम, सुमति नाम ९रसरारे ॥ ध० २ ॥ सोलकषाय १०नि-
वारक सोलमा, शांति शांतिदातारा ११ ॥ साते १२भयनाजीपक
सत्तम, नाथसुपारस सारारे ॥ ध० ३ ॥ तेरम जिणवर
किरिया १३चायक, विमल १४विमलमतिकारा ॥ बंधनदोय
निवारक तारक, अजितजिनंदअतिसारारे ॥ ध० ॥ ४ ॥
तिहांथी चलत चलत बहु १५तुंगा, तेवीसमजिन १६धारा ॥
पारस १७पारसथी अधिकेरा ॥ जीवनकुं सुखकारारे ॥ ध० ॥

१ बांधा. २ दिवस. ३ सज्जन पुरुषनी बांछानी माफक मोटा
उंचा. ४ जोतां. ५ मनोहर छे आकार जेमनुं. ६ दूर करनारा, ७
दरवाजा—बारणा. ८ आपनारा. ९ आत्माने गमता. १० दूर नरनारा.
११ आपनारा. १२ जीतनार—भयने दूर करनार. १३ त्याग करनारा.
१४ निर्मल बुद्धिने करनार. १५ उंचा. १६ निश्चय कर्या. १७ पारस-

॥ ५ ॥ पछिमदिसिमे आठ शिखरवर, वंघा ऊच्छवकारा ॥
 त्यांथी फरिने यात्राकरीने, पूर्वदिसे चित्तधारारे ॥ ध० ॥ ६ ॥
 एकवीसे १८ सबलनिवारक, नमिनामे चित्तधारा; १८ नवदुकुशील
 निवारक जिनपति, अर जगजीवउधारारे २० ॥ ध० ॥ ७ ॥
 उगगीसम मल्लिप्रभु भेट्या, त्रिभुवन २१ रूपउदारा ॥ २२ एका-
 दशप्रतिमानाप्ररूपक, श्री श्रेयांस २३ निहारारे ॥ ध० ॥ ८ ॥
 २४ नवविध ब्रह्मगुणिना पालक, सुविधि देव २५ दयारा ॥
 छलेश्याने छंडि अलेसी, पद्मप्रभ २६ निरहंकारारे ॥ ध० ॥
 ॥ ९ ॥ मुनिसुव्रत वीसम जिन २७ छेदी, २८ असमाधि जंजीरा ॥
 त्यांथीनीचा अतिबहुउंचा, अष्टमदुंकसंभारारे ॥ ध० ॥ १० ॥
 २९ मद जीपीने चरण धरीने, करमकर्या सबदुरा ॥ चंद्रप्रभ
 जिणवर त्यां सिद्धा, अक्षय सुख लह्या पुरारे ॥ ध० ॥ ११ ॥

मगिथी मोहोटी महीमावाला. १८ आत्म गुणने मलीन करनार दोषो-
 तेना त्याग करनार. १९ अद्वार प्रकारना अब्रह्मचर्य दोषने दूर करनार.
 २० जगत् जीवोना उद्धार करनार तारनार. २१ त्रण जगत्मां सर्वथो
 अधिक रूप गुणवाला. २२ अगिआर अभिग्रह विशेष जे प्रतिमा तेना
 उपदेश करनार. २३ दर्शन कर्या. २४ नव प्रकारे ब्रह्मचर्य रक्षण करवानी
 वाडने आदरनाग, २५ दयावाळा, २६ अहंकार विनाना. २७ छेदन
 करनार २८ असमाधिस्थान रूप बेडीने. २९ आठ मदना त्याग पूर्वक
 दीक्षा स्वीकारी—अथवा समेत शिखरगिरिने पोताना चरण—पादथी फरसी
 मतलब के त्यां आवि आठे कर्मने अत्यंत दूर कर्या नाश कर्या.

ચડદહ જીવરાસના પાલક, અનંતનાથ જિનસૂરા ॥ ૩૦ શ્રમણ-
ધર્મ દસ વિધના ધારક, સીતલ ૩૧ સહજ સનૂરારે ॥ ધ૦ ૧૨ ॥
૩૨ દંડગુપ્તિ ત્રિય વારી પારી, સંભવ ભવકું નિવારા ॥ ૩૩ મેઘા-
હંબર ચિહ્નગત છેદક, અભિનંદન લહ્યા પારારે ॥ ધ૦ ૧૩ ॥
વીસ જિણેસર વીસે ટૂંકે, કર્મ કર્યાં સહુ ચૂરા, એ જિનચરણ
જે ભાવે વંદે, સુખ લહે તે જગ ભૂરારે ॥ ધ૦ ૧૪ ॥ ૩૪ વરસ
અઢાર તેળવે પોસે, ઉજ્જલ સાતમ ઝારા ॥ તલહટિમંદિર તે
સવિ વંચા, હર્ષચંદ્રમૂરિ સારારે ॥ ધ૦ ૧૫ ॥

પછી જયવીયરાય કહી સ્વમાસમણ દેહ કહિયે શ્રી આચાર્ય૦
ત્રીજે ઉપાધ્યાય૦ અને ત્રીજે સર્વ સાધુ વાંદીણ, પછી સ્વમાસ-
મણ દેહ શ્રાવક સામાયક પારે ॥

॥ इति राहप्रतिक्रमण विधि ॥

૩૦ મુનિયોના દશ પ્રકારના ધર્મને ધારણ કરનારા, ૩૧ સ્વાભાવિક તેજ
પ્રતાપને ધારણ કરનારા હોવાથી બહુ કાંતિવાલા, ૩૨ ત્રણ દંડને નિવારણ
કરનારા અને ત્રણ ગુપ્તિયોને પાલન કરનારા એવા સંભવનાથ સ્વામિયે સંસારના
ભય જે જન્મ, મરણ તેને દૂર કર્યાં. ૩૩ મેઘાહંબર નામના છત્રને ધારણ
કરનારા સંસારના ત્રિવિધ તાપથી તપેલા પ્રાણિયોને પોતાની વાળી રૂપ
અમૃત ગુણોથી શીતલતા કરનારા, વહી ચાર ગતિયોને નાશ કરનારા
અભિનંદનનાથ પાંચમી ગતિ મોક્ષને પામ્યા. ૩૪ સંવત્ ૧૮૯૩ ના
પોષ શુદ્ધ ૭ મેં દર્શન કરી વાંચા.

॥ अथ साधुजीने चौद प्रकारना दाननी निमंत्रणा ॥

पञ्चकखाण कर्या पछी बे ढीचण अने मस्तक भूमिये लगाडी डावा हाथे मुखे उत्तरासण देइ जमणो हाथ गुरुने पगे लगाडी आवी रीते कहे,—

॥ इच्छाकारी भगवन् पसाय करी. फासुअं एसणिज्जेणं, असणं पाणं खाइमेणं साइमेणं वच्छ, पडिग्गह, कंबल पायपु-
च्छणेणं, पडिहारिअ, पीढ, फलग, सिज्जा संथारएणं ओसह भेसज्जेणं भयवं अणुग्गहो कायव्वो ॥ इति निमंत्रणा ॥

श्री सरस्वती-श्रुतदेवी स्तुतिः

श्वेतपद्मासना देवी, श्वेतपद्मोपशोभिता ।
श्वेताम्बरधरा देवी, श्वेतगन्धानुलेपना ।
अर्चिता मुनिभिः सर्वैर्ऋषिभिस्तूयते सदा ।
एवं ध्यात्वा सदा देवीं वाञ्छितं लभते नरः ॥

१ हुं इच्छुं लुं हे भगवन् कृपा करी आपने जे कांइ फासु निर्दोष आहार, पाणी, खादिम, स्वादिम, वस्त्र, पात्र, कांबलो, रजोहरण, पाट, पाटियो वाजोट, शय्या, संथारो—आशनिउं, औषध—मेखज विगेर जे कांइ वस्तुनो इच्छा होय तो हे भगवन् ! मारा उपर अनुग्रह—महेरवानी करी लाभ आपसोजी.

॥ अथ श्री पाक्षिकादि-प्रतिक्रमण-प्रारम्भः ॥

॥ चतुर्विंशति-जिन-स्तवनम् ॥

मूः—अर्हन्तं जगदीश्वरं गुणनिधिं, वस्विन्दुदोषोज्झितं,
जन्तूनां हितकारकं प्रणमतां, भावेन भव्यात्मनाम् ।
कल्याणावलि-कन्द-कन्दलनताभाष्टपयोदोपमं,
वन्देऽहं सततं सुरासुरनतं, श्रीआदिनाथं मुदा ॥ १ ॥

शब्दार्थः—

अर्हन्तं—अरिहंत	जगदीश्वरं—जगतना ईश्वर	गुणनिधिं—गुणना भंडार
वस्विन्दु—वसु,	दोषोज्झितं—दोष १८ रहित	जन्तूनां—जीवोना
चंद्र,	हितकारकं—हित करनार	प्रणमतां—नमनारना
भावेन—भावथी	भव्यात्मनाम्—मोक्षयोग्य,	कल्याण—कल्याणनी
आवलि—पंक्ति	कन्द—कन्दने	कन्दलनता—अंकुरित
रूप	भाष्टद—वर्षाकृतुना	करवामां
पयोदोपमं—मेघ	वन्दे—वांदुं लुं	अहं—हुं
समान	सततं—निरंतर	सुर—देव
असुर—दानव	नतं—नमाएलां	श्रीआदिनाथं—ऋष-
मुदा—हर्षथी		भदेवने

टी. अर्हन्तमिति-जगताम् ईश्वरः-स्वामी-जगदीश्वरः, तं, गुणानां-ज्ञान-दर्शनादीनां निधिः-सागरः-गुणनिधिः, तं, वसवश्च अष्टौ इन्दुश्च एकः

वस्विन्दवः, अष्टादश ते च ते दोषाश्च वस्विन्दुदोषाः तैः उज्झितस्त्यक्तः
वस्विन्दुदोषोऽज्झितः, तम् अष्टादशदोषरहितं, (अज्ञानं १, क्रोधः २, मदः
(अष्टौ मदाः) ३, अहंकारः-मानः ४, लोभः ५, माया ६, रतिः ७,
अरतिः ८, निद्रा ९, शोकः १०, अलीकवचनं ११, चौथै १२,
मत्सरः १३, भयं १४, प्राणिवधः १५, प्रेमक्रीडा १६, प्रसङ्गः
१७, हास्यम् १८,) इत्येतेऽष्टादश दोषाः ॥ जातिमदः १, कुलमदः
२, बलमदः ३, ऐश्वर्यमदः ४, लाभमदः ५, रूपमदः ६, तपोमदः
७, श्रुतमदः ८, इत्यष्टौ मदाः । जन्तूनां-प्राणिनां, करोतीति कारकः,
हितस्य कारकः-हितकारकः, तं, भावेन-उपयोगेन, प्रकर्षेण नमन्तीति
प्रणमन्तः, तेषां भव्यो-मोक्षार्ह आत्मा येषां ते भव्याःमानः, तेषां,
कल्याणानां-सत्कार्याणाम् आवलिः-पङ्क्तिः कल्याणावलिः, सैव कन्दः, तस्य
कन्दलनस्य भावः कन्दलनता, कल्याणावलिकन्दकन्दलनता तस्यां, प्रावृषः
पयो ददातीति पयोदो-मेघः उपमा यस्य सः कल्याणावलिकन्दकन्दलनता-
प्रावृट्पयोदोपमः, तं, सुराश्च देवाः-असुराश्च दानवाः-सुरासुराः, तैर्नतम्,
अर्हतीति अर्हन्, तं, श्रीश्चतुर्लिंगदत्तिशयाः, तया युक्तः श्रीयुक्तः, स
चासौ आदिनाथश्च-श्रीआदिनाथः, तं प्रथमम् ऋषभं जिनेश्वरं सततं-
निरन्तरं मुदा-हर्षेणाहं श्रीपार्श्वचन्द्रसूरिः वन्दे-वन्दनं करोमीत्यर्थः ॥१॥

भावार्थ—त्रण जगतना ईश्वर, गुणना भंडार, अद्वार दोष रहित,
भावथी नमस्कार करनार भव्य जीवोनुं हित करनार, भव्य जीवोना
कल्याणनी पंक्तिरूप कंदने अंकुरित करवामां वर्षाऋतुना मेघ समान
अने देव-दानवोए जेने नमस्कार कोरेल छे; एवा प्रथम जिनेश्वर
श्रीआदिनाथने हुं (पार्श्वचन्द्रसूरि) बाहुं छुं-स्तवुं छुं. १

मू०—मोहाद्यैरिभिः कषायगुरुभिर्गाढं च सन्तापितः,
तिर्यङ्—नारक—देव—मानव—कुगत्योषासुखं प्रापितः ।
तज्जेतारममुष्य वारणकृते, कृत्वोद्यमं साम्प्रतं,
वन्देऽहं सततं सुरासुरनतं, श्रीवीतरागाजितम् ॥ २ ॥

शब्दार्थः—

मोहाद्यैः—मोह विगरे,	अरिभिः—शत्रुओथी,	कषायगुरुभिः—कषा-
गाढं—अत्यन्त	च—अने	यवडे पुष्ट
सन्तापितः—सन्ताप	तिर्यङ्—तिर्यक्	नारक—नारकी
पामेल	देव—देव	मानव—मनुष्य
कुगति—कुगतिनो	ओष—समूह	असुखं—दुःख
प्रापितः—पमाडेल	तज्जेतारं—तेने जीतनार	अमुष्य—आने
वारणकृते—दूर	कृत्वा—करीने	उद्यमं—उद्यम
करवा माटे,	साम्प्रतं—हमणां	वन्दे—वांदुं छुं
अहं—हुं	श्रीवीतराग—अतिश-	अजितं—अजितनाथने
	यवान वीतराग	

टी. मोहाद्यैरिति—कषायाः—क्रोधादयश्चत्वारः, ते च अनन्तप्रनुबन्ध्यग्रन्था-
ल्यानिप्रत्याख्यानि संज्वलनभेदैः षोडश (अनन्तानुबन्धिनः क्रोध-मान-
माया-लोभाः १, अप्रत्याख्यानिनः क्रोध-मान-माया-लोभाः २, प्रत्या-
ख्यानिनः क्रोध-मान-माया-लोभाः ३, संज्वलनाः क्रोध-मान-माया-
लोभाः ४), तैः गुरवः-पुष्टाः-कषायगुरवः, तैः, आदा भवः आद्यः,
मोह आद्यो—मुख्यो येषां ते मोहाद्याः, तैः अरिभिः—शत्रुभिः—अन्तरङ्ग-

વૈરિભિરિત્યર્થઃ, માદમ્ અતિશયેન સમ્યક્તાપિતઃ સન્તાપિતઃ, તિર્યચ્ચ
 નારકાશ્ચ દેવાશ્ચ માનવાશ્ચ તિર્યહ્-નારક-દેવ-માનવાઃ તેષાં કુત્સિતાઃ
 ગતયઃ તિર્યહ્-નારક-દેવ-માનવ-કુગતયઃ, તાસામ્ ઓષાઃ-સમૂહાઃ તિર્યહ્-
 નારક-દેવ-માનવ-કુગત્યોષાઃ, તેષામ્ અસુખં-દુઃખં પ્રાપિતઃ-નીતઃ
 તિર્યહ્-નારક-દેવ-માનવ-કુગત્યોષાસુખંપ્રાપિતઃ, એતાદશોઽહં સામ્પ્રતમ્
 અધુના ઉચ્ચમં-પ્રયત્નં કૃત્વા અમુષ્ય દુઃસ્વસ્ય વારણકૃતે-નિવારણાય, તેષાં
 -મોહાદિરિપૂણાં જેતા તજ્જેતા-તજ્જયકારકઃ, તં સુરાસુરનતં, શ્રિયા યુક્તઃ
 શ્રીયુક્તઃ, સ ચાસૌ વિશેષેણ ઇતઃ-ગતઃ રાગો યસ્માત્ સ શ્રીવીતરાગઃ
 સ ચાસૌ અજિતશ્ચ શ્રીવીતરાગાજિતઃ, તં દ્વિતીયમ્ અજિતં જિનં સતતં
 વન્દે-વન્દનં કરોમિ ॥ ૨ ॥

ભાવાર્થ—ક્રોધાદિ કષાયોથી પુષ્ટ થયેલ, મોહાદિ શત્રુશ્ચી
 અત્યંત સંતાપ પામેલ, તિર્યચ-નારકી-દેવ તથા મનુષ્યોની કુગતિઓના
 સમૂહથી દુઃખ પામેલ, એવો હું હમણાં ઉચ્ચમ કરીને, એ દુઃખને નિવારણ
 કરવા માટે, તે મોહાદિ તથા રાગાદિ શત્રુઓને તથા તિર્યચાદિ ગતિઓને
 જીતનાર, અને દેવ-દાનવોએ જેને નમસ્કાર કરેલ છે, એવા શ્રી વીતરાગ
 અજિતનાથસ્વામિને હું નિરંતર વન્દના કરું છું. ૨

ચૂ૦—સાવિત્રીયુવતીરતઃ કમલભૂર્વિષ્ણુ રમાસંગતઃ

કળ્થેકાલ ઇમાયુતસ્રય ઇમે, દેવાઃ સરાગા શુભિ ।

નોત્તીર્ણાઃ, સ્વયમન્યતારણવિધૌ, નાલં વિદિત્વા તતો,

વન્દે સંભવમુત્તમં સુરનતં, શ્રીવીતરાગં મુદા ॥ ૩ ॥

શબ્દાર્થ:—

સાવિત્રી—સાવિત્રી,	યુવતીરત:—સ્ત્રીમાં રાગી	કમલભૂ:—બ્રહ્મા
વિષ્ણુ:—કૃષ્ણ	રમાસંગત:—લક્ષ્મી-	કળ્દેકાલ:—મહાદેવ
ઉમાયુત:—પાર્વતી	સહિત	ત્રય:—ત્રણ
સહિત	હમે—આ	દેવા:—દેવો
સરાગા:—રાગી	ભુવિ—પૃથ્વીમાં	નોત્તીર્ણા:—તર્યા નથી
સ્વયમ્—પોતે	અન્ય—બીજાને	તારણવિધૌ—તારવામાં
ન—અલં—સમર્થ નથી	વિદિત્વા—જાણીને	તતો—તેથી

ટી. સાવિત્રીતિ—કમલભૂ ભવતીતિ કમલભૂ:—બ્રહ્મા, સાવિત્રી એવ યુવતી—સાવિત્રીયુવતી તસ્યાં રત:—સક્ત:, સાવિત્રીયુવતીરત:, સાવિત્રી-નામ્ન્યાં સ્ત્રિયાં રાગ્યસ્તિ, વેવેદિ—વ્યાપ્રોતીતિ વિષ્ણુ:, રમયા—લક્ષ્મ્યા સજ્જત:—સંયુક્ત: રમાસજ્જત:, રમાસંયુક્તોઽસ્તિ, કળ્દે કાલો યસ્ય સઃ કળ્દેકાલ:—મહાદેવ:, ઉમયા—પાર્વત્યા યુત:—સહિત: ઉમાયુત:—ઉમા-સહિતોઽસ્તિ, ભુવિ—પૃથ્વ્યામ્ હમે ત્રયો દેવા: સરાગા:, રાગેણ સહ વર્તન્તે ઇતિ સરાગા:—રાગવન્ત: સન્તિ, તતઃ સરાગત્વાત્ સ્વયં ન ઉત્તીર્ણા:—ન પારંગતા:, અન્યેષાં તારણસ્ય વિધિઃ તારણ—વિધિ:, તસ્મિન્ તારણવિધૌ નાલં—ન સમર્થા:, ઇતિ વિદિત્વા—જ્ઞાત્વા સુરૈઃ—દેવૈઃ નતઃ સુરન્તઃ, તે શ્રીવીતરાગમ્ ઉત્તમં સંભવનામાન્નં તૃતીયં જિનં મુદા—હર્ષેણ વન્દે—વન્દનં કરોમિ ॥ ૩ ॥

ભાવાર્થ—બ્રહ્મા સાવિત્રીમાં રાગી છે, વિષ્ણુ રમા (લક્ષ્મી) સાથે બોડાયેલ છે, અને મહાદેવ પાર્વતી યુક્ત છે. પૃથ્વી ઉપર આ ત્રણ દેવો

सरागी छे, तेथीज पोते तरेला नथी अने बीजाने तारवा समर्थ नथी,
 एम जाणीने देवोए नमेला एवा बीतराग-उत्तम श्री संभवनाथने हुं
 हर्षथी वन्दना करुं छुं. ३

मू०—ख्यातो यः किल सर्वतीर्थिकगणैस्तथ्योपदेशोत्तम-
 श्रवत्-केवलकेवलैकनिलयो, योऽनन्तभानूपमः ।
 सन्तं तं कृतमस्तकाञ्जलिपुटो, भक्तिप्रशस्ताशयो,
 वन्देऽहं सतताभिनन्दनजिनं, श्रीबीतरागं मुदा ॥ ४ ॥

शब्दार्थः—

ख्यातः—कहेल	किल—निश्चय	सर्व—सर्व
तीर्थिक—दर्शनना- आचार्य	गणैः—समूहोए	तथ्य—सत्य
वश्रत्—देदीप्यमान	उपदेशः—उपदेश देवामां	उत्तमः—उत्तम
निलयो—स्थान	केवल—केवल	केवलैक—ज्ञान मात्र
उपमः—समान	अनन्त—अनन्त	भानु—सूर्य
भस्तक—माथे	सन्तं—विद्यमान	कृत—करेली
भक्ति—सेवाथी	अञ्जलि—हाथ जोडी	पुट—जोड
अभिनन्दन—अभिनन्दन	प्रशस्त—शुभ	आशयः—भाववाळो

टी. ख्यातइति—तीर्थम् अस्ति एषामिति तीर्थिकाः, सर्वे च ते तीर्थ-
 काश्च सर्वतीर्थिकाः, तेषां गणाः—समूहाः, तैः, यो जिनः, तथ्यः—सत्यः,
 स चासौ उपदेशश्च तथ्योपदेशः, तस्मिन् उत्तमः—श्रेष्ठः, तथ्योपदे-

શ્રોત્તમઃ, હ્યાતઃ—કથિતોઽસ્તિ, કિલ—નિશ્ચયેન, યઃ પ્રમુઃ, ચચ્ચત્ ચ તત્ કેવલં ચ ચચ્ચત્કેવલં, કેવલનામ કેવલજ્ઞાનં તસ્ય, કેવલશ્ચાસૌ એક-નિલયશ્ચ ચચ્ચત્કેવલકેવલૈકનિલયઃ, કેવલજ્ઞાનમાત્રાશ્રયી इत्यर्थः, ન વિચિતે અન્તો યેષાં તેઽનન્તાઃ, તે ચ તે ભાનવશ્ચ અનન્તભાનવઃ, તેષામ્ ઉપમા યસ્ય સોઽનન્તભાનૂપમઃ, યો જિનોઽસ્તિ તં પૂર્વોક્તં સન્તં ત્રિકાલાવાધિતં ભૂત-ભવિષ્ય-વર્તમાન-કાલત્રયે વિદ્યમાનમિત્યર્થઃ, શ્રીવીતરાગમ્ અભિનન્દયતિ ભવ્યગણાનિતિ અભિનન્દનઃ સ ચાસૌ જિનશ્ચ અભિનન્દનજિનઃ, તં ચતુર્થ જિનં, કૃતઃ મસ્તકે—શિરસિ અઞ્જલિપુટો યેન સઃ કૃતમસ્તકાઞ્જલિપુટઃ ભક્તચા પ્રશસ્તઃ—શુદ્ધ આશયો યસ્ય સ ભક્તિપ્રશસ્તાશયઃ, એતાદૃશોઽહં સતતં નિરન્તરં મુદા—હર્ષેણ વન્દે—વન્દનં કરોમિ ॥ ૪ ॥

ભાવાર્થઃ—સર્વ દર્શનના આચાર્યોએ જે પ્રમુને સત્ય ઉપદેશ આપવામાં ઉત્તમ કહેલ છે અને જે પ્રમુ દેદીપ્યમાન અનન્ત સૂર્ય સમાન કેવલજ્ઞાનનું સ્થાન છે, એવા ભૂત-ભવિષ્ય અને વર્તમાન ત્રણે કાલમાં વિદ્યમાન વીતરાગ શ્રીઅભિનંદન જિનેશ્વરને, ભક્તિથી ઉત્તમ ભાવવાળો થઈ મસ્તકે હાથ જોડીને હું નિરન્તર હર્ષથી વાંદું છું. ૪

મૂ०—યં જન્માવસરે સુરેન્દ્રનિવહાઃ સ્વર્ણાદ્રિશૃંગોત્તમે,
તુજ્ઞે સ્મ સ્નપયન્તિ નિર્મલજલૈઃ, સ્નુત્વા સ્મ ચોપાસતૈઃ;
જિગ્યુર્નો પરતીર્થિકાઃ શ્રુતવલૈર્યં, મોઘવાચો હિ તં,
વન્દેઽહં સુમતિં સુરાસુરનતં, શ્રીવીતરાગં મુદા ॥ ૫ ॥

શબ્દાર્થઃ—

યં—જેને

જન્માવસરે—જન્મ સમયે સુરેન્દ્ર—ઇન્દ્રોના

निवहाः—समूह	स्वर्णाद्रि—मेरु पर्वतना	गृङ्गोत्तमे—उत्तम शिखर
तुङ्गे—उंचा,	स्म स्नपयति—स्नान-	निर्मल—निर्मळ
जलैः—पाणिथी	कराव्युं,	स्तुत्वा—स्तुति करीने
उपासते—उपासना-	जिग्युः—जीत्या	न—नहीं
करी	परतीर्थिकाः—अन्य-	श्रुतबलैः—श्रुतबळथी
मोघवाचो—निष्फळ-	दर्शनीओ	हि—निश्चय
वाणीवाळा	तं—तेने	सुमतिं—सुमतिनाथने

टी.यम् इति—जन्मनः अवसरः—समयः—जन्मावसरः, तस्मिन्, सुराणां—देवानाम् इन्द्राः चतुःषष्टिः तेषां निवहाः—समूहाः—सुरेन्द्रनिवहाः, तुङ्गे—उन्नते, स्वर्णस्य अद्रिः—पर्वतः—स्वर्णाद्रिः—मेरुः तस्य गृङ्गाणि—शिखराणि स्वर्णाद्रिशृङ्गाणि, तेषु उत्तमं, तस्मिन्, निर्गतो मलो येभ्यस्तानि निर्मलानि तानि च तानि जलानि च निर्मलजलानि तैः यं प्रभुं स्नपयन्ति स्म स्नानं कारयामासुः, च स्तुत्वोपासते—सेवां कुर्वते, मोघाः—निष्फला वाचो येषां ते मोघवाचः, एतादृशः परे च ते तीर्थिकाश्च परतीर्थिकाः, श्रुतानां शास्त्राणां बलानि श्रुतबलानि तैर्यं प्रभुं नो जिग्युः—न जितवन्तः, तं पूर्वोक्तं सुरासुरनतं श्रीवीतरागं सुष्ठु मतिर्यस्य स सुमतिः, तं सुमतिनामधेयं पञ्चमं जिनम् अहं मुदा—हर्षेण वन्दे—वन्दनं करोमि ॥ ५ ॥

भावार्थ—जन्म समये (चोसठ) इंद्रोना समूहे, उन्नत मेरुपर्वतना उत्तम शिखर उपर, निर्मळ जळ वडे, जे प्रभुने स्नान कराव्युं अने स्तुति करीने सेवा करी, वळी निष्फळ वाणीवाळा अन्य दर्शनीओ, शास्त्रना बळथी, जे प्रभुने खरेखर न जीती शक्या, ते देव—दानवोए नमेल एवा श्रीवीतराग सुमतिनाथने हुं आनन्दथी वन्दन करुं छुं. ५

मू०—येनाजेयबलः स्मरस्त्रिभुवने, युद्धे जितो लीलया,
 येनाज्ञानतमो विनेयहृदयस्थानस्थितं हेलया।
 दूरोत्सारितमेव सत्यवचनैराकृष्य तं बोधिदं,
 वन्देऽहं सततं सुरासुरनतं, रक्ताभयप्रभम् ॥ ६ ॥

शब्दार्थः—

येन—जेथी	अजेयबलः—नहि जीताय	स्मरः—कामदेव
त्रिभुवने—त्रिभुवनमां	एवा बलवाळा	युद्धे—युद्धने विषे
जितः—जीत्या	लीलया—लीला मात्रथीज	अज्ञानतमः—अज्ञा-
विनेय—शिष्यना	हृदयस्थान—हृदयरूप-	नरूप अन्धकार
स्थितं—रहेला	स्थानमां	हेलया—लीलावडे
दूरोत्सारितं—दूर-	एव—जरूर	सत्यवचनैः—सत्य-
फेंकी दीधुं	आकृष्य—खेंचीने	वचनोथी
तं—तेने	बोधिदं—समकित आपनार	रक्ताभ—राती कान्ति-
प्रभप्रभम्—प्रभप्रभुने		बाळा

टी. येनाजेयलः—इति—येन प्रभुणा त्रयाणां भुवनानां
 समहारस्त्रिभुवनं तस्मिन्, जेतुं योग्यं जेयं, न जेयम् अजेयम्, बलं
 यस्य सोऽजेयबलः, स्मरः—कामः, युद्धे लीलया—क्रीडामात्रेण जितोऽस्ति,
 येन स्वामिना, विनेयानां—शिष्याणां हृदयानि विनेयहृदयानि,
 तान्येव स्थानानि विनेयहृदयस्थानानि, तेषु स्थितम् अज्ञानम् एव
 तमोऽन्धकारः, सत्त्वानि च तानि वचनानि च सत्यवचनानि, तैः, हेलया—
 क्रीडया आकृष्य दूरमुत्सारितं दूरोत्सारितं—दूरीकृतं तं पूर्वोक्तं बोधि—सत्य-

कवस्त्रं ददातीति बोधिदः तं, सुरासुरनतं, रक्ता आभा यस्य स रक्ताभः, स चासौ पद्मप्रभश्च रक्ताभपद्मप्रभः, तं षष्ठं जिनम् अहं सततं वन्दे—वन्दनं करोमि. ६

भावार्थ—जेणे त्रण जगतमां कोइथी न जीताय, एवा बळवाळा कामदेवने, युद्धने विषे लीलामात्रथीज जीती लीथो अने जेणे शिष्योना हृदयरूप स्थानमां रहेल, अज्ञानरूप अन्धकारने सत्यवचनोवडे लीला मात्र-थीज खेंचीने दूर फेंकी दीधुं, ते समकित आपनार अने देवदानवोए नमेला एवा रक्त कन्तिवाळा श्रीपद्मप्रभु स्वामीने हुं निरंतर वन्दन करुं छुं. ६

मू०—यस्मै सत्तपसे विशालयशसे, दत्त्वा विशुद्धं त्रिधाऽऽ-
हारं पारणके चतुर्विधमिह, प्राप्नुर्मनोवाञ्छितम् ।
भव्याः प्रेत्यसुजन्म तुच्छभवतां, चेत्यद्भुतार्थं हि तं,
वन्देऽहं सततं सुरासुरनतं, श्रीमत्सुपार्श्वं मुदा ॥ ७ ॥

शब्दार्थः—

यस्मै—जेने	सत्तपसे—श्रेष्ठ तपस्वी	विशालयशसे—विशाल-
दत्त्वा—आपीने	विशुद्धं—शुद्ध	यशवाळा
त्रिधा—त्रण प्रकारे	आहारं—आहार	पारणके—पारणामां
चतुर्विधं—चार-	इह—आ लोकमां	प्राप्नुः—पाम्या
प्रकारनो	मनोवाञ्छितं—मनइ-	भव्याः—हे भव्यो
प्रेत्य—परलोकमां	च्छित	सुजन्म—सारी जन्म

તુચ્છભવતાં-અલ્પ- ઇતિ-એ પ્રમાણે

સંસાર

શ્રીમત્સુપાર્શ્વ-શ્રીમાન્

સુપાર્શ્વનાથને

અદ્ભુતાર્થ-અદ્ભૂત-

અર્થવાળા

ટી. યસ્મા ઇતિ વિશાલં યશો યસ્ય સો વિશાલયશાસ્તસ્મૈ વિશાલયશસે—
 મૂરિકીર્તયે, સત્તપો યસ્ય સઃ સત્તપાઃ, તસ્મૈ સત્તપસે, યસ્મૈ સ્વામિને પારણકે
 વ્રતાન્તમોજને ત્રિભિઃ—મનોવચનકાયૈઃ પ્રકારૈઃ ત્રિધા, વિશેષેણ શુદ્ધઃ વિશુદ્ધઃ,
 તં સર્વદોષરહિતમિત્યર્થઃ, ચતસ્રઃ વિધાઃ—પ્રકારાઃ અશન-પાન-સ્નાદિમ-સ્વાદિમાઃ
 યસ્ય સ ચતુર્વિધઃ તમ્ આહારં દત્ત્વા મન્યાઃ ઇદ્દાસ્મિલ્લોકે મનસઃ વાઙ્મિત્તં
 મનોવાઙ્મિત્તં, તત્ પ્રાપુઃ પ્રાપ્નુવન્તઃ, ચ પ્રેત્ય-પરલોકે, શોભનં જન્મ
 સુજન્મ, તત્ સુગતિમિત્યર્થઃ પ્રાપુઃ, તથા તુચ્છઃ—અલ્પઃ સ ચાસૌ ભવંશ્ચ
 તુચ્છભવઃ, તસ્ય ભાવઃ તુચ્છભવતા, તામ્ અલ્પસંસારિત્વં સ્તોકમર્થૈર્મોક્ષ-
 ગામિત્વમિત્યર્થઃ, પ્રાપુર્હિં નિશ્ચયેન તમ્ અદ્ભુતઃ—આશ્ચર્યકારકોઽર્થો યસ્ય
 સોઽદ્ભુતાર્થઃ, તં જ્ઞાનાદિગુણયુક્તં, મુરસુરનતં, શ્રીઃ અસ્તિ અસ્યેતિ શ્રીમાન્
 સ ચાસૌ સુપાર્શ્વશ્ચ શ્રીમત્સુપાર્શ્વઃ, તં સત્તમં જિનં મુદા હર્ષેણાહં વન્દે. ૭

ભાવાર્થ—વિશાલ યશવાળા અને શ્રેષ્ઠ તપસ્વી, એવા જે પ્રમુને,
 મહ્ય પ્રાણિઓ પારણામાં મન, વચન અને કાયાથી શુદ્ધ (નવકોટિથી શુદ્ધ)
 ચાર પ્રકારનો આહાર આપીને તેઓ આ લોકમાં મનોવાંછિત ફળ પામ્યા
 અને પરલોકમાં સદગતિ પામીને અલ્પ સંસાર કર્યો, એ માટે નિશ્ચે તે અદ્-
 મૂત અર્થવાળા, દેવદાનવો નમેલા, સાતમા શ્રીમાન્ સુપાર્શ્વજિનને, નિરંતર
 આનંદથી હું વન્દન કરું છું. ૭

मू०—यस्माज्जैनमतं मतोत्तममिदं, प्रावर्त्तत प्रीतिदं,
 सम्यक् प्राणिदयोपदेशपरमं, मिथ्यात्वविध्वंसनम् ।
 निर्दोषं शिवयानयानसदृशं, पापप्रणाशाय तं,
 वन्देऽहं सततं सुरासुरनतं, चन्द्रप्रभाख्यं जिनम् ॥८॥

शब्दार्थः—

यस्मात्—जेनाथी	जैनमतं—जिनमत	मतोत्तमं—सर्वमतोमां
इदं—आ	प्रावर्त्तत—प्रवर्त्ये	प्रीतिदं—प्रीति आपनार
सम्यक्—श्रेष्ठ	प्राणि—जीवोनी	दयोपदेशपरमं—दयानो-
मिथ्यात्व—मिथ्यात्वने	विध्वंसनम्—नाश-	उपदेश आपनार
निर्दोषं—दोषरहित	करनार	शिवयान—मोक्षमार्गमां
यानसदृशं—रथ-	पापप्रणाशाय—पापनो	चन्द्रप्रभाख्यं—चन्द्रप्रभु-
समान	नाश करवाने माटे	नाम
जिनम्—जिनने		

टी. यस्माद् इति—प्रभोः, मतेषु उत्तमं मतोत्तमं, प्रीतिं ददातीति प्रीतिदं, जिनानामिदं जैनं, तत् च तत् मतं च जैनमतं, प्रावर्त्तत—प्राचलत्, सम्यक्, प्राणाः सन्ति एषामिति प्राणिनः, तेषां दया प्राणिदया, तस्या उपदेशः प्राणिदयोपदेशः, तस्मिन् परमः—उत्कृष्टः प्राणिदयोपदेशपरमः, तं मिथ्यात्वम् असद्वस्तुनि सद्वस्तुकल्पनं तस्य विध्वंसनः—विनाशकः, तं, निर्गताः दोषाः रागादयो यस्मात् स निर्दोषः, तं, यानेन—रथेन सदृशः यानसदृशः, शिवस्य—मोक्षस्य यानं—मार्गः शिवयानं, तस्मिन् यानसदृशः शिवयानसदृशः, तं सुरासुरनतं तं चन्द्राद् अधिका चन्द्राधिका, सा प्रभा

યસ્ય સ ચન્દ્રપ્રભાલ્યઃ, તમ્ અષ્ટમં જિને (મમ) પાપાનાં પ્રક્ષેપણ નાશઃ
પાપપ્રણાશઃ, તસ્મૈ સતતમ્ અહં વન્દે—વન્દનં કરોમિ. ૮

માર્થ:—જે પ્રમુખી સર્વ મતોમાં શ્રેષ્ઠ, પ્રીતિ આપનાર આ
જૈનમત પ્રવર્ત્યો અને પ્રાણિઓની સમ્યક્ દયાના ઉપદેશમાં અતિ શ્રેષ્ઠ,
મિથ્યાત્વનો નાશ કરનાર, સર્વદોષરહિત અને મુક્તિ માર્ગમાં મહાન રથ
સમાન એવા, દેવ-દાનત્રોષ નમેલા, શ્રી ચન્દ્રપ્રભુનામે આઠમા જિનેશ્વરને
મારા પાપોના નાશ માટે, હું નિરંતર વન્દન કરું છું. ૮

મૂ०—યસ્યાસ્યાદુપનિર્ગતા મધુરગીરાર્યાનનાર્યાનપિ ।

પ્રીણાતીષુગુણપ્રમાણગુણવત્યાયોજનં સંસ્થિતાન્ ॥

સંશીતેરપનોદિની સુરનૃણામાલ્હાદિની તં પ્રશ્નં ।

વન્દેઽહં સુવિધિં સુરાસુરનતં, શ્રીવીતરાગં મુદા ॥૧॥

શબ્દાર્થ:—

યસ્ય—જેના	આસ્યાત્—મોઢાથી	ઉપનિર્ગતા—નોકઢેલી
મધુરગીઃ—મધુરવાણી	આર્યાન્—આર્યોને	અનાર્યાન્—અનાર્યોને
અપિ—પણ	પ્રીણાતિ—ખુશી કરે છે	ઇષુ—વાળ ૫
ગુણ—ગુણ ૩	પ્રમાણ—ગુણતાં	ગુણવતી—ગુણવાઢી
આયોજનં—જેટલા- યોજન સુધી	સંસ્થિતાન્—રહેલાઓનું	સંશીતેઃ—સંશયને
આલ્હાદિની—હર્ષ કરનારી	અપનોદિની—દૂર- કરનારી	સુરનૃણામ્—દેવ-મનુષ્યોને પ્રશ્નં—પ્રશ્નને
	સુવિધિં—સુવિધિનાથને	

टी. यस्येति यस्य प्रभोः आस्यात्—सुखात् उपनिर्गता, इषवश्च पञ्च गुणाश्च त्रयः इषुगुणाः, ते प्रमाणं येषां ते इषुगुणप्रमाणाः, ते च ते गुणाश्च, इषुगुणप्रमाणगुणाः, ते सन्ति अस्या इति इषुगुणप्रमाणगुणवती, पञ्चत्रिंशद्गुणवती, संशीतेः—संशयस्य अपनोदिनो, संशयविदारिणी, सुराश्च नरश्च सुरनराः, तेषाम् आल्हादयतीति आल्हादिनी—आनन्ददायिनी, मधुरा—मनोहरा चासौ गीश्च मधुरगीः, आयोजनं योजनपर्यन्तं सम्यक् स्थिताः संस्थिताः, तान् आर्यान् उत्तमान्, न आर्याः अनार्याः, तान् अपि प्रीणाति सन्तोषं ददाति सुरासुरनतं श्रीवोतरागं तं नवमं सुविधिनामानं जिनम् अहं मुदा—हर्षेण वन्दे—वन्दनं करोमि. ९

भावार्थ—जे प्रभुना मुखची नीकजेली पांत्रीश गुणयुक्त, संशयने नाश करनारी मनोहरवाणी, एक योजन सुखी रहेला उत्तम आर्य तथा अनार्येने पण खुशी करे छे, एवा ते देव—दानवोए नमेला, वीतराग श्री सुविधिनाथने, हुं हर्षथी वन्दन करु छुं. ९

मू०—यस्मिन् श्रीधृतिकीर्तिकान्तिबलधीमुख्या अनेके गुणा ।
यस्मिन् दोषलवोऽपि नैव भवति, स्फीतं यशो निर्मलं ॥
तद् गृह्णाति गुणान्न दोषनिचयं, यस्तं सतामुत्तमं ।
वन्देऽहं सततं सुरासुरनतं, श्रीशीतलस्वामिनम् ॥१०॥

शब्दार्थः—

यस्मिन्—जेमां	श्री—शोभा	धृति—धीरज
कीर्ति—कीर्ति—यश	कान्ति—कान्ति	बल—बळ

ધી-બુદ્ધિ	મુખ્યા:-આદિ	અનેકે-ષણા
ગુણા:-ગુણો	દોષલવ:-દોષનો અંશ	સ્ફીતં-વૃદ્ધિ પામેલ
યશ:-યશ	નિર્મલં-નિર્મલ	તદ્-તે
ગૃહ્ણાતિ-પ્રહણ કરે છે	ગુણાન્-ગુણોને	દોષનિચયં-દોષોનો-
સતાં-સત્પુરુષોમાં	ઉત્તમં-ઉત્તમ	સમૂહ
શીતલસ્વામિનમ્-શ્રી શીતલનાથ સ્વામીને		

ટી. યસ્મિન્નિતિ યસ્મિન્ સ્વામિનિ, શ્રીશ્ચ શોભા, ધૃતિશ્ચ ધૈર્યં, કીર્તિશ્ચ યશઃ, કાન્તિશ્ચ તેજઃ, બલં ચ શારીરિકં, ધીશ્ચ બુદ્ધિઃ, શ્રીધૃતિકીર્તિકાન્તિબલ-ધિયઃ, તા મુખ્યા યેષાં તે, ન એકે અનેકે, અનન્તાઃ ગુણાઃ સન્તિ ચ, યસ્મિન્ સ્વામિનિ, દોષસ્ય-કષાયાદેઃ લ્ઘોઽશઃ દોષલવઃ, સેઽપિ નૈવ ભવતિ નાસ્ત્યેવ, ચ સ્ફીતં વૃદ્ધિપતં, નિર્ગતઃ મલો યસ્માત્ તત્ નિર્મલં-નિષ્કલઙ્કં, યશોઽસ્તિ તદ્ તસ્માદ્દેતોઃ (સર્વતઃ), યઃ પ્રભુઃ, ગુણાન્ ગૃહ્ણાતિ, સતાં-સઙ્ગજનાનાં મધ્યે ઉત્તમં-શ્રેષ્ઠં, સુરાસુરનતં તં, શ્રિયા યુક્તઃ શ્રીયુક્તઃ, સ ચાસૌ શીતલઈતિ નામ્ના સ્વામી શ્રીશીતલસ્વામી, તં દશમં જિનં, સતતમ્ અહં વન્દે-વન્દનં કરોમિ ॥ ૧૦ ॥

માર્થ — જે પ્રભુમાં શ્રી-ધૃતિ-કીર્તિ-કાન્તિ-બલ-ગુદ્ધિ-વિગેરે અનેક ગુણો છે, જેમાં દોષનો અંશ પણ નથી, અને (ચારે તરફથી) જે પ્રભુ ગુણો પ્રહણ કરે છે, પણ દોષોનો સમૂહ પ્રહણ કરતા નથી, એવા સઙ્ગજનોમાં ઉત્તમ અને વૃદ્ધિ પામેલ નિર્મલ યશવાળા દેવ દાનવોળ નમેલા, શ્રી શીતલનાથસ્વામીને, હું નિરંતર વન્દન કરું છું. ૧૦

मू०—कांस्यामत्रमिवोज्झितोदकमलं, नीरञ्जनं शङ्खवत्,
 निर्लेपं च पयोजवद् गगनवक्षित्यं निरालम्बनम् ।
 केनाऽप्यप्रतिहन्यमानगतिता, सञ्चारिणं जीववत्,
 वन्देऽहं सततं सुरासुरनतं, श्रेयांसनाथं मुदा ॥ ११ ॥

शब्दार्थः—

कांस्य-कांसाना	अमत्रं-पात्रनी	इव-पेठे
उज्झित-रहित	उदकमलं-जलनो मेल	नीरञ्जनं-मायारहित
शङ्खवत्-शंखनी जेम	निर्लेपं-आसक्ति रहित	पयोजवद्-कमलनी-
गगनवत्-आकाशनी-	नित्यं-हंमेशां	पेठे
पेठे	निरालम्बनम्-आधार	केन-कोइथी
अप्रतिहन्यमानग-	रहित	सञ्चारिणं-गमन
तिता-नही हणाय	जीववत्-जीवनी पेठे	करनार
एवी गतिवाळा	श्रेयांसनाथं-श्रेयांसनाथने	

टी. कांस्यामत्रमिति उज्झितस्यक्तः उदकस्य-जलस्य मलो येन तत्
 उज्झितोदकमलं, कांस्यस्य अमत्रं-पात्रे कांस्यामत्रं तदिव तत्सदृशं (यथा
 कांस्यपात्रे जलस्पर्शो न लगति तथा प्रभौ जिनेश्वरेऽपि मलस्पर्शो न लगति)
 शङ्खवेत् तुल्यं शङ्खवत्-शङ्खसदृशं, निर्गतम् रञ्जनं यस्मात् तं नीरञ्जनं-मायि-
 कदोषरहितं, पयसि जातं पयोजं-कमलं, तेन तुल्यं पयोजवत्-कमलसदृशं,
 निर्गतः लेप आसक्तिर्यस्मात् तं निर्लेपं सङ्गदोषमुक्तं-निस्सङ्गमित्यर्थः,
 गगनम्-आकाशं तेन तुल्यं गगनवत्-गगनसदृशं, नित्यं-शाश्वतं, निर्गतम्
 आलम्बनं यस्मात् तं निरालम्बनं-निराधारं, जीवेन तुल्यं जीववत्-जीव-

सदृशं, केनाऽपि प्रतिहन्यते इतिप्रतिहन्यमाना, न प्रतिहन्यमाना अप्रतिहन्यमाना, सा चासौ गतिश्च अप्रतिहन्यमानगतिः, तस्याः भावः अप्रतिहन्यमानगतिता, तथा संचरतीत्येवंशीलः अप्रतिहन्यमानगतितासंचारी, तम् अर्थात् आत्मवत् सर्वगामिनं सुरासुरनतं अतिशयेन श्रेष्ठः—श्रेयान् तं श्रेयांसनामानम् एकादशं जिनं मुदा सततम् अहं वन्दे—वन्दनं करोमि. ११

भावार्थ—कांसाना पात्रनी पेटे कर्मरूप, जळना मेलरहित शङ्खनी पेटे नोरञ्जन, कमळनी पेटे निर्लेप, आकाशनी पेटे हंमेशां आलम्बन रहित अने जीवनी पेटे कोइथी पण अटकावी न शकाय एवो गतिवडे विचरनार, एवा देव—दानवोए नमेल, श्रेयांसनाथने हुं निरंतर हर्षथी वन्दन करुं छुं. ११

मू०—एकं खड्गविषाणवद्विरहितं, द्वेषेण रागेण वै,
कम्पाकाप्रतिबद्धमभ्रगमिव, श्रीकुक्षिपाथेयकम् ।
राकाचन्द्रमिवेह सौम्यगुणतायुक्तं प्रभाभास्करं,
वन्देऽहं सततं सुरासुरनतं, श्रीवासुपूज्यं मुदा ॥ १२ ॥

शब्दार्थः—

एकं—एक	विषाणवत्—शोंगडानी-	विरहितं—रहित
खड्गि—गेंडाना	जेम	द्वेषेण—द्वेषवडे
रागेण—रागवडे	वै—निश्चय	कम्पाक—वायुनी जेम
अप्रतिबद्धम्—अप्र-	अभ्रगम्—पक्षीनी	श्रीकुक्षिपाथेयकं—कु-
तिबद्ध	राका—पूर्णमाना	क्षिपाथेय वाळा

चन्द्र-चन्द्रनी
प्रभा-कान्तिथी

सौम्य-सौम्य
मास्करं-सूर्य समान

गुणतायुक्तं-गुणयुक्त
श्रीवासुपूज्यं-श्रीवासु-
पूज्यने

टी. एकमिति खड्गेः विषाणं-शृङ्गं खड्गिविषाणं, तेन तुल्यं खड्गिविषाणवत्, वै निश्चये रागेण च द्वेषेण च विरहितम् एकं कम्पाको वायुः तद्वद् अप्रतिबद्धः-चन्द्ररहितः, तम् अर्धं गच्छतीत्यन्नगः, तं पक्षिणमिव पथि साधु पाथेयं, पाथेयमेव पाथेयकं, श्रीकुक्षौ पाथेयकं यस्य स श्रीकुक्षिपाथेयकः, तम् इहास्मिंलोके राकायाः-पूर्णिमायाश्चन्द्रः राकाचन्द्रः, तम् इव सौम्यमेव गुणः सौम्यगुणः, तस्य भावः सौम्यगुणता, तया युक्तः सहितः सौम्यगुणतायुक्तः, तं प्रभया-स्वशरीरकान्त्या भास्करः-सूर्यः तं सुरासुरनतं श्रिया युक्तः श्रीयुक्तः, स चासौ वासुना विश्वेन पूज्यश्च श्रीवासुपूज्यः, तं द्वादशमं जिनं सततं मुदा आनन्देनाहं वन्दे. १२

भावार्थः—गेंडाना शिंगडानी पेंठे एक, राग-द्वेष रहित, वायुनी पेंठे अस्खलित, पक्षिनी माफक कुक्षिपाथेय, आ लोकमां पूर्णिमाना चन्द्रनी पेंठे शांत गुणवाळा, (पोतानी शरीरनी) कान्तिथी सूर्य समान, एवा देव-दानवोए नमेल्या, श्रीवासुपूज्यस्वामिने निरंतर प्रेमथी हुं वन्दन करुं लुं. १२

मू०—ध्वान्तारातिमिव प्रदीप्तमहसं, सत्केवलज्ञानिनं,
शीलाङ्गानसि धुर्यमुत्तरवद्, गाढं दृढे दुर्दरे;
शौण्डीरं करिराजवद् बलगतस्थैर्यादिभिः सद्गुणै-
र्वन्देऽहं विमलं सुरासुरनतं, श्रीवीतरागं मुदा ॥ १३ ॥

शब्दार्थ.

ध्वान्ताराति—सूर्यनी	प्रदीप्तं—देदीप्यमान	अहसं—तेजवाळा
सत्केवलज्ञानिनं—उ-	शीलाज्ञानसि—शील-	धुर्यम्—धोरी
तमकेवल ज्ञानवाळा	ङ्गरथमां	उक्षतरवद्—बळदनी.
गाढं—अत्यन्त	दृढे—मजबूत	दुर्द्धरे—दुःखथी धात्री-
शौण्डीरं—निपुण	करिराजवद्—पेरावत-	शकाय एव।
बलगति—बलगति	हस्तीनी पेंढे	स्थैर्यादिभिः—स्थिरता-
सद्गुणैः—सद्गुणोवढे	विमलं—विमलनाथने	आदि

टी. ध्वान्तेति ध्वान्तः—अन्धकारः तस्यारातिः—शत्रुः—ध्वान्ता-
 रातिः—सूर्यः, तमिव प्रदीप्तं—देदीप्यमानं महस्तेजो यस्य स प्रदीप्तमहाः, तं
 कान्तिमन्तं केदलं च तद् ज्ञानं च केवलज्ञानं, सच तत् केवलज्ञानं च स-
 त्केवलज्ञानं, तद्विद्यतेऽस्येति सत्केवलज्ञानी, तं गाढम् अत्यन्तं दृढे, दुःखेन
 ध्रियते इति दुर्द्धरं तस्मिन्, शीलस्याज्ञानि शीलाज्ञानि, तान्येव अनः रथः
 शीलाज्ञानः, तस्मिन् अष्टादशसहस्रशीलाङ्गरथेषु उक्षतरेण तुल्यम् उक्षतर-
 वत्—महावृषभतुल्यं, धुरं वहतीति धुर्यः, तं बलं च शारीरिकं, गतिश्च—
 गमनं, स्थैर्यं च बलगतस्थैर्याणि तानि आदिर्येषां ते बलगतिस्थैर्यादयः,
 तैः सन्तश्च ते गुणाश्च सद्गुणाः, तैः करः शुभ्रः सोऽस्ति एगामिति
 करिणः, तेषां राजा करिराजः, तेन तुल्यं करिराजवत्, पेरावत्तुल्यं
 शौण्डीरं—निपुणं, सुरासुरनतं, श्रीवीतरागं, विगतो मलो यस्मात् तं
 विमलं त्रयोदशमं जिनं मुदा हर्षेणाहं वन्दे—वन्दनं करोमि. १३

भावार्थ—सूर्यनी माफक देदीप्यमान तेजवाळा, श्रेष्ठ केवलज्ञान-

वाला, अने अत्यन्त मजबूत, महाप्रयासथी धारण थड शके एवा अठार हजार शीलाङ्गरथने विषे धोरी—मुख्य बळदनी माफक वहन करनार, बळ—गति—अने स्थिरता आदि सदगुणोवडे ऐरावत हाथीनी माफक निपुण, एवा देवदानवोए नमेला, वीतराग श्री विमलनाथ स्वामिने, हुं प्रेमथी वन्दन करुं छुं. १३

मू०—आटव्यैः पशुभिः कुतीर्थिकगणैर्दुर्धृष्यमैभारिवत्,
पारावारगभीरिणं धरणिवत्, सर्वसहं स्वामिनम् ।
स्वच्छस्वान्तमिवाम्बु शारदतमं, कालुष्यदोषोज्झितं,
वन्देऽनन्तमहं सुरासुरनतं, श्रीवीतरागं मुदा ॥ १४ ॥

शब्दार्थः—

आटव्यैः—जंगलना	पशुभिः—पशुओ वडे	कुतीर्थिकगणैः—अन्य-
दुर्धृष्यं—नहीं जीताय	ऐभारिवत्—सिंह जेवा	दर्शनीना समूहथी
तेवा	पारावारगभीरिणं—	धरणिवत्—पृथ्वीनी पेटे
सर्वसहं—सर्व सहन-	समुद्रनी पेटे गंभीर	स्वामिनम्—स्वामी
करतां	स्वच्छस्वान्तम्—नि-	अम्बु—पाणी
शारदतमं—शरदऋ-	मेळ हृदय पेटे	कालुष्य—मलीनता
तुना	दोष—दुर्गुण	उज्झितं—रहित
अनन्तं—अनन्तनाथने		

टी. आटव्यैरिति अटव्यां भवाः आटव्याः तैः पशुभिः, इमानां समूह ऐभं—हस्तिसमूहः, नस्याभिः—शत्रुः ऐभारिः—सिंहः, तेन तुल्यं

ऐभारिवत्, कुत्सितं-निन्दनीयं तीर्थं-कुतीर्थं, तद्विद्यते एषामिति कुती-
 र्थिकाः, तेषां गंगाः, तैः दुःखेन धृष्यते इति दुर्धृष्यः,
 तं दुःखेन पराभवं कर्तुमशक्यं, पासवारः-समुद्रः तद्वत् गभीरिणं
 गाभीर्यगुणयुक्तं, धरण्याः-पृथ्व्याः तुल्यं धरणिष्वत्,
 सर्वसहते इति सर्वसहः, तं, कलुषस्य भावः कालुष्यं, तदेव
 दोषः कालुष्यदोषः, तेन उज्झितं-त्यक्तं तत् शरदि भवं शारदं, अतिशयेन
 शारदम् इति शारदतमं, शरत्कालोत्पन्नम् अम्बु-जलमिव स्वच्छं-शुद्धं-
 स्वातन्त्र्यदयं यस्य तं, सुरासुरनतं, श्रीवीतरागं, नास्ति अन्तो यस्य
 तम् अनन्तं-अनन्तनामानं, चतुर्दशमं जिनं मुदा हर्षेणाहं वन्दे-वन्दनं
 करोमि. १४

भावार्थ—जंगलना पशुओ वडे सिंहनी पेठे, अन्य दर्शनीना
 समूह वडे अजेय, समुद्रीनी पेठे गम्भीर, पृथ्वीनी जेम सर्व सहन करतार,
 शरद ऋतुना जळनी जेम निर्मळ अन्तःकरणवाळा, एवा देव-दानवोथी
 नमाएला, वीतराग श्री अनन्तनाथ स्वामिने, हुं हर्षो वांदु छुं. १४

मू०—स्वाहाभुग्नगराजधीरमनघं, मन्दारवत् प्राणिना-
 मिष्टप्राप्तिकरं सुधासमगिरं, सन्तापचिन्ताहरं।
 रूपन्यत्कृतमन्मथं शिवरमाशृङ्गारहारं वरं,
 वन्देऽहं सततं सुरासुरनतं, श्रीधर्मनाथं मुदा ॥ १५ ॥

शब्दार्थ—

स्वाहाभुग्—देवताओ नगराजधीरं—मेरुनी—अनघं—पापरहित
 मन्दारवत्—कल्पवृक्ष—जेम धीर—प्राणिनाम्—प्राणिओन्नी

ની જેમ ઇષ્ટપ્રાપ્તિકરં-ઇષ્ટપ્રાપ્તિ- સુધાસમગિરં-અમૃત-
 સન્તાપ-દુઃખ કરનાર સમાન વાળીવાળા
 ચિન્તાહરં-ચિન્તાને- રૂપન્યત્કૃત-રૂપથી- મન્મથં-કામદેવ
 હસ્તાર તિરસ્કાર કરનાર શિવરમા-મોક્ષલક્ષ્મી
 શૃંગારહારં-શૃંગારના હાર, વરં-શ્રેષ્ઠ શ્રીધર્મનાથ-શ્રીધર્મ-
 નાથને

ટી.સ્વાહેતિ સ્વાહાં મુજ્જન્તે ઇતિ સ્વાહામુજઃ-દેવાઃ, તેષાં, ન ગચ્છ-
 ન્તીતિ નગાઃ-પર્વતાઃ, તેષાં રાજા નગરાજઃ-મેરુઃ, સ ઇવ ધીરઃ સ્વાહાનગરાજ-
 ધીરઃ, તં, ન વિદ્યતેડધં દુઃખં યસ્ય તમ્ અનધં-નિષ્પાપં, મન્દારઃ-કલ્પવૃક્ષઃ
 તેન તુલ્યં મન્દારવત્, પ્રાણાઃ સન્તિ ષ્ણમિતિ પ્રાણિનઃ, તેષામ્, ઇષ્ટસ્ય મનો-
 વાન્ઞિતસ્ય પ્રાપ્તિઃ ઇષ્ટપ્રાપ્તિઃ, તાં કર્તું શીલમસ્યેતિ ઇષ્ટપ્રાપ્તિકરઃ, તં, મનોડ-
 મીષ્ટદં, સુધયા-અમૃતેન સમા સુધાસમા, સા ગીર્યસ્ય સ સુધાસમગીઃ, તં
 સન્તાપશ્ચ ચિન્તા ચ સન્તાપચિન્તે, તે હર્તું શીલમસ્યેતિ સન્તાપચિન્તાહરઃ, તં,
 રૂપેણ સ્વશરીરકાન્ત્યા ન્યત્કૃતઃ-તિરસ્કૃતઃ રૂપન્યત્કૃતઃ મન્મથઃ-કામો
 યેન તં રૂપન્યત્કૃતમન્મથં શિવં મુક્તિઃ સૈવ રમા લક્ષ્મીઃ, તસ્યોઃ શૃંગાર-
 સ્ય હારઃ શિવસ્માશૃંગારહારઃ, તં, સુરાસુરનતં ધર્મસ્ય નાથઃ, ધર્મનાથઃ,
 શ્રિયા યુક્તઃ, સ ચાસૌ ધર્મનાથશ્ચ શ્રીધર્મનાથઃ, તં પચ્ચદશમં જિનં સતતં
 મુદા હર્ષેણાહં વન્દે-વન્દનં કરોમિ. ૧૫

ભાવાર્થઃ—સુરગિરિ સમાન ધીર, પાપરહિત, કલ્પવૃક્ષની જેમ
 પ્રાણિઓને ઇષ્ટ પ્રાપ્ત કરાવનાર, અમૃત જેવી વાળીવાળા, સન્તાપ અને
 ચિન્તાને હરનાર, રૂપથી કામદેવનો તિરસ્કાર કરનાર અને મોક્ષ લક્ષ્મીના

श्रेष्ठ शृङ्गार हार, एवा देव-दानवोथी नमाएलां, श्री धर्मनाथने हुं निरन्तर
हर्षथी वादुं छुं. १५

मू० — सच्चित्तेतरमिश्रवस्तुनिबहेऽनन्तात्मके द्रव्यतो,
ग्रामादौ समयावलीप्रभृतिके, तु क्षेत्रतः कालतः
मावादप्रतिभावकं तु मद-भी-हास्यक्रुधादौ समं,
वन्देऽहं सततं सुरासुरनतं, श्रीशान्तिनाथं मुदा ॥ १६ ॥

शब्दार्थः—

सच्चित्तेतर-सचि- त्त-अचित्त	मिश्र-मिश्र	वस्तु-वस्तु
द्रव्यतः-द्रव्यथी	निबहे-समूहमां	अनन्तात्मके-अन- न्त स्वरूप
समयावली-समयआ- वली	ग्रामादौ-ग्रामादिमां	तु-अने
मावात्-भावथी	प्रभृतिके-विगेरे	कालतः-कालथी
भी-बीक	क्षेत्रतः-क्षेत्रथी	मद-मद
क्रुधादौ-क्रोधादिमां	अप्रतिभावकं-अप्र- तिबद्ध	हास्य-हास्य
	समं-समानवृत्तिवाळा	श्रीशान्तिनाथं-श्री- शान्तिनाथने

टी. सच्चित्तेति द्रव्याद् इति द्रव्यतः, अनन्तः आत्मा स्वरूपं यस्य
स अनन्तात्मकः, तस्मिन् सच्चित्तं च सचेतनम् इतरं च अचेतनं मिश्रं
च सच्चित्तेतरोभयरूपं. सच्चित्तेतरमिश्राणि तानि च तानि वस्तूनि च
सच्चित्तेतरमिश्रवस्तूनि, तेषां निबहः-समूहः, तस्मिन्, प्रतिभावयतीति

પ્રતિભાવકઃ, ન પ્રતિભાવકઃ અપ્રતિભાવકઃ, તં નામ અપ્રતિબદ્ધં, ક્ષેત્રાદ્ એતિ
ક્ષેત્ર તઃ, ગ્રામઃ આદિર્યસ્મિન્ તસ્મિન્ ગ્રામનગરાદૌ, અપ્રતિભાવકં, કાલાદ્
એતિ કાલતઃ, સમયશ્ચ આવલી ચ સમયાવલ્યૌ, તે પ્રમૃતિર્યસ્મિન્ સ
સમયાવલીપ્રમૃતિકઃ, તસ્મિન્ અપ્રતિભાવકમ્-અપ્રતિબદ્ધં, સમં રાગદ્વેષ-
રહિતમ્-ઉદાસીનમિત્યર્થઃ, સુરાસુરનતં, મદશ્ચ અષ્ટવિધઃ, ભીશ્ચ ભયં, હાસ્યં
ચ હસનં, ક્રુધં ચ ક્રોધઃ, મદ-ભી-હાસ્ય-ક્રુધઃ તે આદિર્યસ્મિન્ સ
મદ-ભી-હાસ્ય-ક્રુધાદિઃ તસ્મિન્, અપ્રતિભાવકં-અપ્રતિબદ્ધં સમં રાગ-
દ્વેષ-રહિતં-ઉદાસીનમિત્યર્થઃ, સુરાસુરનતં શ્રિયા યુક્તઃ શ્રીયુક્તઃ, સ ચાસૌ
શાન્તિનાથશ્ચ શ્રીશાન્તિનાથઃ, તં ષોડશમં જિનં સતતં મુદા હર્ષેણાહં વન્દે-
વન્દનં કરોમિ ૧૬

માવાર્થ—દ્રવ્ય થકી અનન્ત રૂપવાળા સચિત્ત, અચિત્ત અને મિશ્ર
વસ્તુના સમૂહને વિષે પ્રતિબન્ધ રહિત, ક્ષેત્ર થકી ગ્રામનગર આદિને વિષે
પ્રતિબન્ધ રહિત; કાલ થકી સમય આવલી મુહૂર્ત્ત વિષે પ્રતિબન્ધ રહિત અને
ભાવ થકી આઠ મદ, ભય હાસ્ય અને ક્રોધ આદિને વિષે પ્રતિબન્ધ રહિત,
એવા સમાનવૃત્તિવાળા દેવદાનવોણ નમેલા, સોઝમા શ્રીશાન્તિનાથસ્વામિને,
નિરન્તર પ્રેમથી હું વન્દન કરું છું. ૧૬

મૂ૦—આઘં સંહનનં તનોઃ સુરુચિરં, સંસ્થાનમાઘં તથા,
યસ્યાષ્ટાધિકસત્સહસ્રગણનાયુક્તં લસહ્લક્ષણમ્ ;
માનોન્માનમથપ્રમાણમુદિતં, શાસ્ત્રે સ્થિતં તં સદા,
વન્દેઽહં સતતં સુરાસુરનતં, શ્રીકૃત્યુનાથં મુદા ॥૧૭॥

शब्दार्थ—

आद्यं—प्रथम	संहननं—संघयण	तनोः—शरीरनुं
सुरुचिरं—सुंदर	संस्थानम्—आकार	तथा—तेवी रीते
यस्य—जेना	अष्टाधिक—आठ वधारे	सत्सहस्र—एक हजार
गणना—संख्या	युक्तं—युक्त	लसत्—देदीप्यमान
लक्षणम्—लक्षणवाळा	मानोन्मानमथ—	उदितं—कळुं छे
शास्त्रे—शास्त्रमां	प्रमाणं—प्रमाणोपेत	स्थितं—रहेलं
सदा—हंमेशां	श्रीकुन्धुनाथं—श्रीकुन्धुनाथने	

टी० आद्यमिति—शास्त्रे आगमे यस्य प्रभोः तनोः—कायस्य, आदौ भवमाद्यं, प्रथमं संहननं—सङ्घातः उदितं (दृढसन्धियुक्तशरीरमित्यर्थः) तथा शोभनं रुचिरं, मनोहरं सुरुचिरम्, आद्यं—प्रथमं संस्थानम् उदितं कथितं, अष्टाभिः अधिकम् अष्टाधिकं, तत् च तत् सत्सहस्रं च अष्टाधिकसत्सहस्रं, तस्य गणना अष्टाधिकसत्सहस्रगणना, तथा युक्तं लसति—शोभते इति लसत् लसत् च तत् लक्षणं च लसलक्षणम् उदितं कथितं तथा यस्य प्रभोः शरीरस्य प्रमाणं मानं च उन्मानं च एतयोः समाहारः मानोन्मानं, शास्त्रे स्थितं, सुरासुरनतं तं श्रिया युक्तः श्रीयुक्तः, स चासौ कुन्धुनाथश्च श्रीकुन्धुनाथः तं सप्तदशमं जिनं सततं नैरन्तर्येण मुदा-प्रेम्णाऽहं वन्दे—वन्दनं करोमि १७

भावार्थ—जेमनुं शरीर प्रथम संघयण अने सुंदर प्रथम संस्थान (आकृति) वाळुं, तेमज देदीप्यमान एक हजार ने आठ गुणयुक्त,

मानोन्मान प्रमाणवाचुं शास्त्रमां कथुं छे, ते देव-दानवोथी नमेल्य, श्री
कुन्धुनाथने, हुं हम्पेशां हर्षथी वन्दन करुं लुं. १७

मू०—अर्थस्तावदभूदनन्तगमयुक्, सूत्रं ततो जायते,
स्मानन्तार्थसुसंग्रहिष्युपचितं, निर्युक्तियुक्तं वृतम् ।
पाञ्चाङ्गं जिनतो यतः किमपरं, त्रैलोक्यसारं च तं,
वन्दे श्रीअरनाथमुत्तममहं, श्रीवीतरागं मुदा ॥ १८ ॥

शब्दार्थ—

अर्थः—अर्थ	तावत्—तेदलो	अभूत्—थयो
अनन्त—घणा	आगमयुक्—आलावा-	सूत्रं—सूत्र
ततः—ते पली	सहित	जायते—थयुं
अनन्तार्थसुसङ्ग-	उपचितं—युक्त	निर्युक्ति—निर्युक्ति
ग्रहिणी—भाष्य	वृत्तम्—वृत्ति	पाञ्चाङ्गं—पाञ्चअङ्ग
जिनतः—जिनथी	यतः—जेथी	किम्—शुं
अपरं—बीजुं	त्रैलोक्य—त्रणलोकमां	सारं—सार
अरनाथं—अरनाथने		

टी० अर्थइति—तावत् आदौ अर्थोऽभूत्-जातः, ततः तदनन्तरं न
विद्यतेऽन्तो वेषां तेऽनन्ताः, ते च ते गमाश्च अनन्तगमाः, तैर्युज्यते इति
अनन्तगमयुक्, अमन्तश्चासौ अर्थश्च अनन्तार्थः, अनन्तार्थश्च सुसङ्गग्रहिणी
च भाष्यम् अनन्तार्थसुसङ्गग्रहिण्यौ, ताभ्याम् उपचितं युक्तं अनन्तार्थसुसंग्र-
हिष्युपचितं (अर्थभाष्यसहितं), निर्युक्त्या युक्तं निर्युक्तियुक्तं, निर्युक्ति-

સહિતં વૃતં વૃત્તિસહિતં પञ્ચ અજ્ઞાનિ यस્ય તત્ પञ્ચાજ્ઞમ્, एतादृक् सूत्रं
 जिनात् इति जिनतः, जायते स्म समपद्यत यतो यस्मात् पञ्चाङ्गसूत्रात्
 किमपरम् अन्यत्, त्रयोऽवयवा यस्य स त्र्यवयवः, सचासौ लोकश्च, त्रिलोकः
 स एव त्रैलोक्यं तस्मिन् सारं—श्रेष्ठं किमस्ति, अर्थात् किमपि नास्ति, तं
 श्रीवीतरागम्, उत्तमं श्रिया युक्तः श्रीयुक्तः, स चासौ अरनाथश्च श्रीअर-
 नाथः, तम् अष्टादशमं, जिनं मुदा-हर्षेणाहं वन्दे—वन्दनं करोमि. १८

માવાર્થ—પ્રથમ અર્થ પછી અનંતઆલાવાણ સહિત, અનંત અર્થ
 સંગ્રાહી ભાષ્ય યુક્ત વૃત્તિ થઈ. એ પ્રમાણે પંચાઙ્ગી સૂત્ર જીનેશ્વરથી થયું;
 જે *પંચાઙ્ગી સૂત્રથી અધિક ત્રણ લોકમાં શું છે ? અર્થાત્ કાંઈ નથી,
 એવા તે ઉત્તમ વીતરાગ શ્રી અરનાથ જિનને, પ્રેમથી હું વન્દન કરું
 છું. ૧૮

મૂ०—खाद्यैकप्रमिता विधाश्च विविधाः, सन्ति क्रियावादिना-
 मज्ञानां मुनिषदप्रमाश्च जलनिध्यष्टाऽक्रियावादिनाम्।
 द्वात्रिंशद्विनयश्रितामनुषमं, दृष्ट्वैषु सम्यग्दृशं,
 वन्देऽहं सततं सुरासुरनतं, श्रीमल्लिनाथं मुदा ॥ १९ ॥

શબ્દાર્થ—

સ્વ-આકાશ ૧	અષ્ટ-આઠ	પ્રમિતા-માપ
વિધાઃ-પ્રકાર	વિવિધાઃ-જાતજાત	ક્રિયાવાદિનાં-ક્રિ-
સન્તિ-હે	અજ્ઞાનાં-અજ્ઞાન	યાવાદીઓના

* સૂત્ર, વૃત્તિ, ભાષ્ય, નિર્યુક્તિ અને ચૂર્ણી.

मुनि-ऋषि सप्त

षट्-छ

जलनिधि-समुद्र ४ अक्रियावादिनां-

द्वात्रिंशत्-बत्तीश

विनयश्रिता-विनया- क्रियाने नहीं माननारा

अनुपमं-अनुपम

श्रितना

दृष्ट्वा-जोइने

सम्यग्दृशं-सम्यग्दृष्टि-

श्रीमल्लिनाथं-श्री मल्लिनाथने

वाळा

टी० खाष्टेति—क्रियाः—कर्माणि वदन्तीति क्रियावादिनः, तेषां, खं चाकाशम् अष्टौ च एकश्च खाष्टैकाः, तैः प्रकर्षेण मिताः खाष्टैकप्रमिताः, अङ्गानां वामतो गतिः, इति न्यायेन अशित्यधिकशतं (१८०), विविधाः—अनेकशः, विधाः—प्रकाराः, सन्ति न जानन्तीति अज्ञाः, तेषाम् अज्ञानवादिनां, मुनयश्च—सप्त, षट् च मुनिषट्, ते प्रमा—प्रमाणं यासां ताः सप्तषष्टिः (६७) विधाः—प्रकाराः सन्ति, न क्रियाः अक्रियाः—अकर्माणि, ताः वदन्तीति अक्रियावादिनः—शून्यवादिनः, तेषां, जलानां निधयः जलनिधयः जलनिधयश्च अष्टौ च जलनिधयष्टौ, चतुरशीतिः (८४) विधाः—प्रकाराः सन्ति, विनयं श्रयन्ति इति विनयश्रितः, तेषां विनयवादिनां, द्वौ च त्रिंशच्च द्वात्रिंशत् (३२), विधाः प्रकाराः सन्ति, एषु प्रकारेषु, न विद्यते उपमा यस्य सोऽनुपमः, तं सम्यग्—समिचीना दृक्-दृष्टिर्यस्य, तं दृष्ट्वा सुरासुरनतं श्रिया युक्तः श्रीयुक्तः स चासौ मल्लिनाथश्च श्रीमल्लिनाथः, तम् एकोनविंशतितमं जिनं सततं मुदा हर्षेणाऽहं वन्दे—वन्दनं करोमि. १९

भावार्थ—क्रियावादीनां जुदा जुदा एकसो चोरासी १८४ भेदो, अज्ञानवादीनां सडसठ (६७), अक्रियावादीनां चोरासी

८४, अने विनयवादीओनां बत्तीस (३२) मतो छे. ए सर्व मतोमां अनुपम सम्यक् दृष्टिवाळा प्रभुने जोइ देव-दानवोए नमेल, श्रीमल्लिनाथ स्वामिने, निरन्तर प्रेमथी हुं वन्दन करुं छुं. १९

मू०—धन्यास्ते नरजन्म तैः सफलितं, तेषां च हस्तागता,
सिद्धिश्रीर्विपुलामला भगवतः, पादारविन्दद्वये ।
भक्त्या यैर्भ्रमरायितं तदनुमन्तात्मीयभक्तौ रतो—
वन्देऽहं मुनिसुव्रतं सुरनतं, श्रीवीतरागं मुदा ॥ २० ॥

शब्दार्थः—

धन्याः—धन्यवाद	ते—तेओ	नर—मनुष्यनो
योग्य	जन्म—जन्म	तैः—तेओथी
सफलितं—सफल-	तेषां—तेमना	हस्त—हाथमां
थयो	आगता—आवी छे	सिद्धिश्रीः—मोक्षलक्ष्मी
विपुला—विशाल	अमला—निर्मल	भगवतः—भगवानना
पाद—चरण	अरविन्द—कमल	द्वये—वे
भक्त्या—भक्तिथी	यैः—जेओथी	भ्रमर—भ्रमरनी
आयितं—जेम	अनुमन्ता—अनुसरनार	आत्मीय—पोतानी
भक्तौ—भक्तिमां	रतः—आसक्त	मुनिसुव्रतं—मुनिसुव्रत- स्वामिने

टी० धन्याइति—यैः पुरुषैर्भक्त्या (भ्रमरायितं भ्रमरवदाचरितं), भगमैश्वर्यं विद्यतेऽयेति भगवान्, तस्य पादौ एव अरविन्दे—कमले पादा-रविन्दे -चरणकमले, तयोर्द्वयं पादारविन्दद्वयं, तस्मिन् भ्रमरायितं—भ्रमर-

ચુદાચરિતં, તે પુરુષા ધન્યાઃ સન્તિ, તૈઃ પુરુષૈઃ, નરસ્ય જન્મ સફલિતં—
સફલોકૃતં ચ તેષાં પુરુષાણાં, વિપુલા—વિશાલા, અમલા—નિર્મલા, સિદ્ધેઃ—
મોક્ષસ્ય શ્રીઃ—લક્ષ્મીઃ, હસ્તમાગતા હસ્તાગતા—હસ્તપ્રાપ્તાઽસ્તિ, તસ્ય જિન-
સ્યાનુમન્તા તદનુમન્તા—તદાજ્ઞાનુસારી, આત્મન ઇયમ્ આત્મીયા સા ચાસૌ
મક્તિશ્ચ આત્મીયમક્તિઃ, તસ્યાં રતઃ—સક્તઃ—અહં સુરનતં, શ્રીવીતરાગં,
શોભનં વ્રતં यस્ય સ સુવ્રતઃ, મુનિષુ સુવ્રતઃ—મુનિસુવ્રતઃ તે વિંશતિતમં
જિનં મુદા હર્ષેણ વન્દે—વન્દનં કરોમિ. ૨૦

માવાર્થઃ—જે પુરુષોએ મક્તિવ્રદે ભગવન્તના ચરણકમલના
યુગલમાં, ભ્રમરની માફક આચરણ કર્યું છે, તે પુરુષોને ધન્ય છે; તેજ
પુરુષોએ મનુષ્ય જન્મ સફલ કરેલ છે, અને તેજ પુરુષોનાં હસ્તમાં
વિશાળ અને નિર્મલ મોક્ષ લક્ષ્મી પ્રાપ્ત થઈ છે, એવા તે પરમાત્માની
આજ્ઞાને અનુસરનાર, આત્મ સંબંધી મક્તિમાં પ્રીતિવાળો હું, દેવોએ નમેલા,
વીતરાગ શ્રી મુનિસુવ્રત સ્વામિને, હર્ષથી વન્દન કરું છું. ૨૦

મ્મ૦—વિશ્વં કો દરિધર્તિ લોકવિદિતો, મિત્રં સુહૃત્ સ્વાગતં,
સંલાપોત્તરકાલમાલપતિ કિં?, મીતઃ કુતશ્ચિત્ કથં ।
અન્તર્વેશ્મસુ તિષ્ઠતીતિ વિનયોપેતઃ પ્રશ્નં તાદૃશં,
વન્દેઽહં સતતં સુરાસુરનતં, શ્રીવીતરાગં નમિમ્ ॥૨૧॥

શબ્દાર્થ—

વિશ્વ—જગત્

દરિધર્તિ—ધારણ-

લોક—લોક

વિદિત—પ્રસિદ્ધ

કરે છે

મિત્ર—મિત્રને

सुहृत्-मित्र	स्वागतं-स्वागतः	संलाप-वातचित
उत्तरकालं-पछीनो-	आलपति-कहे छे	भीतः-डरेलो
समय	कुतश्चित्-कोइ वखत	कथं-केम
अन्तर्-हृदयमां	वेश्मसु-घरमां	तिष्ठति-रहे छे
इति-आ प्रमाणे	विनय-विनय	उपेतः-सहित
प्रभुं-प्रभु	तादृशं-तेवा	नमिम्-नमिनाथने

टी० विश्वमिति—लोकेषु विदितः—प्रसिद्धः लोकविदितः, को विश्वं—जगत्-दरिधिति इति प्रश्नः (उत्तरः न) सुष्ठु—शोभनं हृदयं यस्य स सुहृत्—सखा, सुष्ठु आगतं स्वागतं, तत् मित्रं, संलापस्य—मित्रोभाषणस्य उत्तरः संलापोत्तरः, तस्य कालः संलापोत्तरकालः, तं किमालपति इति प्रश्नः (उत्तरः मित्रं स्वागतं, कुतश्चित् निमित्तात् कारणात् भीतः—भयं प्राप्तः पुरुषः कथं ब्रूते इति प्रश्नः (उत्तरः हे नाथ) स नमिनाथः अन्तः हृदयं, तदेव वेश्म अन्तर्वेश्म, तत्र तिष्ठति इति हेतोः विनयेन उपेतः युक्तः—विनयोपेतोऽहं सुगसुस्नतं श्री वीतरागं तादृशं नमि नमिनामानं एकविंशतितमं जिनं सततं नैरन्तर्येण वन्दे—वन्दनं करोमि. २१

भावार्थः—जगत् प्रसिद्ध कोण आ लोकने बारंवार धारण करे छे ? (न. कोइ नहि.) मित्र आवेला मित्रने वातचीत थया पछी शुं कहे छे ? (मित्र भले आव्या) भय पामेलो माणस शुं बोले छे ? (नाथ) आ प्रश्नोना उत्तरभूत नमिनाथ, हृदयरूप गृहमां रहेल छे; तेथी विनययुक्त हुं देव—दानवोप नमस्कार कराएलां, वीतराग श्री नमिनाथने, निरन्तर वन्दन करुं छुं. २१

मू०—स्यादेकाक्षरिणा पदेन धरणी, शम्भुस्तथैवाग्रतः
तादृक् किं सविसर्जनीय इह नोत्तारं सतारं कथं;
इत्यभ्यर्थनया फलेग्रहिवचो, विज्ञप्तिकापूर्वकं,
वन्देऽहं सततं सुरासुरनतं, श्रीनेमिनाथं मुदा ॥२२॥

शब्दार्थः—

स्यात्—होय	एक—एक	अक्षरिणा—अक्षरवाळा
पदेन—पदवडे	धरणी—पृथ्वी	शम्भु—शिव
तथा—तेवी	एव—ज	अग्रतः—आगळ
तादृक्—तेवुं	किं—शुं	सविसर्जनीय—विसर्ग-
इह—आ लोकमां	ना—मनुष्यने	सहित
उत्तारं—तारनार	सतारं—तारनार अत्यंत-	अभ्यर्थनया—प्रार्थना-
फलेग्रहि—फळ ग्रहण-	श्रेष्ठ	वडे
करनार	वचः—वचनथी	विज्ञप्तिका—विनंति
पूर्वकं—पूर्वक	श्रीनेमिनाथं—श्री नेमिनाथने	

टी० स्यादिति—एकं च तद् अक्षरं च एकाक्षरं तदस्ति अस्येति
एकाक्षरि तेनासंयुक्तवर्णनं, धरणी—पृथ्वी स्यात् तत्पदं किमस्ति इति प्रश्नः
(उत्तरः नेमिः), तथैव अग्रतः शम्भुः स्यात् तत् पदं किमस्ति इति
प्रश्नः (उत्तरः नाथ !) विसर्जनीयेन सह वर्तते इति सविसर्जनीयः
तादृक् किं (नेमिनाथः), इहास्मिँल्लोके न उत्तारयति इति नोत्तारस्तम्,
नोत्तारं सतारं कथम् इति विरोधः, परिहारस्तु नः गणपतिः तस्य उत्तारम्
नोत्तारम् अभ्यर्थनया—प्रार्थनया, फलानि गृह्णीतीति फलेग्रहीणि तानि च

तानि वचांसि च फलेग्रहिवचांसि, तैः, विज्ञप्तिः एव विज्ञप्तिका-स्तुतिः
फलेग्रहिवचोविज्ञप्तिका, सा पूर्वं यस्मिन् कर्मणि यथास्यात् तथा, सुरासुरनरै
श्रिया युक्तः श्रीयुक्तः स चासौ नेमेः नाथः श्रीनेमिनाथः, तं द्वाविंश-
तितमं जिनं सततम्-अनारतं मुदा-आनन्देन अहं वन्दे-वन्दनं करोमि. २२

भावार्थः—जोडाक्षर सिवायना पदथी जेनो अर्थ पृथ्वी थाय छे
(नेमि) अने ते पछीना पदनो अर्थ शंभु थाय छे (नाथ). अहीं
तेवुं विसर्गयुक्त शुं छे ? (नेमिनाथः). जे तारनार नहिं ते तारनार
शी रीते ? आ विरोध आब्यो तेनो परिहार न एटले गण नायक तेने
तारनार आ प्रमाणे प्रार्थना बडे सफल वचननी विनंति पूर्वक, निरन्तर
देव-दानवोथो नमेला श्रीनेमिनाथने हर्षथी हुं नमस्कार करुं छुं. २२

मू०—कार्येषु प्रसृता सती च न भवेद्धृत्यक्रिया कीदृशी,
नृणां के जनयन्ति दुःखमतुलं ते वा विसर्गा यथा;
इत्यभ्यर्थनया फलेग्रहि वचो विज्ञप्तिका पूर्वकं,
वन्देऽहं सततं सुरासुरनतं श्रीपार्श्वनाथं मुदा ॥ २३ ॥

शब्दार्थः—

कार्येषु-कार्योंमां	प्रसृता-प्रसरेली	सती-छती
भवेत्-थाय	भृत्य-नोकरोनुं	क्रिया-काम
कीदृशी-कैवुं	नृणां-मनुष्योने	के-कोण
जनयन्ति-उत्पन्न	दुःखं-दुःखने	अतुलं-अति
करे छे	ते-तेओ	वा-अथवा
विसर्गाः-विसर्ग	यथा-जेम	श्रीपार्श्वनाथं-श्रीपार्श्वनाथने

टी० कार्येष्विति—कार्येषु—व्यापारेषु प्रसूता—प्रवर्तमाना सती, कीदृशी भृत्यस्य-किङ्करस्य क्रिया—कार्यं भृत्यक्रिया, न भवेत् ? (पार्श्ववर्तिनी) भृत्यक्रिया न भवेत् अस्मात् (पार्श्व) इतिपदं निर्गच्छति, यथा विसर्गाः नृणाम् उच्चारणसमये. न विद्यते तुला यस्य तत् अतुलं, तत् अनुपमं दुःखं जनयन्ति तथा नृणामतुलं दुःखं के जनयन्ति ? (नाथाः) स्वामिनः, सेवकजनानामतुलमपरिमितं दुःखं जनयन्ति अस्मात् (नाथाः) इति पदं निर्गच्छति अस्य नाथा इति पदस्य पूर्वेण पार्श्वपदेन सह संयोगे कृते (पार्श्वनाथाः) इत्याकारकं नाम संजायते इत्यभ्यर्थनया प्रार्थनया फलेग्रहिबचो विज्ञप्तिका पूर्वकं सुरासुरनतं श्रिया युक्तः श्रीयुक्तः, स चासौ पार्श्वनाथश्च श्रीपार्श्वनाथः, तं त्रयोविंशतितमं जिनं सततं -निरन्तरं मुदा-हर्षेणाहं वन्दे-वन्दनं करोमि. २३

भावार्थ—कार्यमां गुंथाएल सेवकनी केवी क्रिया नथी थती ? (पार्श्ववर्तिनी) मनुष्यने विसर्गनी पंठे अत्यन्त दुःख कोण उपजावे छे ? (नाथ—शेठ) आ प्रमाणेनी प्रार्थना वडे (पार्श्वनाथ) एवा सफल वचननी विनंतिपूर्वक देव—दानवोए वन्दन करेला श्रीपार्श्वनाथने हुं निरन्तर आनंदथी नमस्कार करुं छुं. २३

मू०—निस्सङ्गं नितरां निरीहमतुलं निर्द्वेषदोषाङ्कुरं,
नीरागं किल नीरिरंसरुचिरं निःपन्थिकं निर्भयम् ।
विज्ञः श्रीगुरुसाधुरत्नपदवीमारूढमाप्नोत्तमं,
वन्देऽहं सततं सुरासुरनतं श्रीवर्द्धमानं मुदा ॥ २४ ॥

शब्दार्थः—

निस्सङ्गं—संगरहित नितरां—अत्यन्त निरीहं—इच्छारहित

अतुलं—तुलना न	निर्द्वेष—द्वेष वगर	दोष—दोष
शाय तेवुं	अङ्कुरं—अंकुरो—फणगो	नीरागं—रागरहितं
किल—खरेखर	नीरिरंस—क्रीडारहित	रुचिरं—मनोहर
निःपन्थिकं—शत्रु-	निर्भयम्—भयवगर	विज्ञः—बुद्धिशाली
रहित	श्रीगुरु—गूढ्यगुरु	साधुरत्न—साधुमां रत्न
पदवीं—पदवी	आरूढ—चडेला	श्रीवर्द्धमानं—श्री
आप्त—प्रमाणिकोमां	उत्तमं—श्रेष्ठ	महावीरस्वामीने

टी०—निस्सङ्गमिति—निर्गतः संगो यस्मात् स निस्संगः, तं, सर्वत्र संगरहितं, नितरां—निरन्तरं, निर्गता ईडा यस्मात् स निरीहः, तम् इच्छारहितं, न विद्यते तुल्या-उपमा यस्य सोऽतुलः, तं जगत्रयेऽपि यस्य कापि उपमा नास्ति, द्वेष एव दोषः द्वेषदोषः, तस्याङ्कुरः, द्वेषदोषाङ्कुरः, निर्गतः द्वेषदोषाङ्कुरो यस्मात् स निर्द्वेषदोषाङ्कुरः, तं, निर्गतो रागो यस्मात् स नीरागः, तं रागरहितं, किल सद्ये, स्तुमिच्छा रिरंसा, निर्गता रिरंसा यस्मात् स नीरिरंसः स चासौ रुचिरश्च—मनोहरः, तं क्रीडारहितत्वात् सुन्दरं, निर्गताः पन्थिकाः—शत्रवो यस्मात् स निःपन्थिकः, तं, मोक्षपथे शत्रुरहितं, निर्गतं भयं यस्मात् स निर्भयः, तं संसारादिस्तमभयरहितं, श्रिया युक्तः श्रीयुक्तः ते च ते गुरवश्च श्रीगुरवः, ते च ते साधवश्च श्रीगुरुसाधवः, तेषु रत्नस्य पदवी श्रीगुरुसाधुरत्नपदवी, तामारूढः, तम् आप्तेषु उत्तमः सं सुरासुरनतं, सर्वैः प्रकारैः वर्धते इति वर्द्धमानः, श्रिया युक्तः श्रीयुक्तः, स चासौ वर्द्धमानश्च श्रीवर्द्धमानः, तं चतुर्विंशतितमं जिनं सत्ततं—मुदा—प्रेम्णा विशेषेण जानातीति विज्ञः (अथवा अज्ञोऽहं) वन्दे—वन्दनं करोमि—

अस्मिन् श्लोके तृतीयपादे कर्ता श्रीगुरुसाधुरत्न इति शब्दनिर्देशेन स्वगुरोः नामधेयं दर्शितम्

भावार्थ—संग रहित, अत्यन्त इच्छा विनाना निरुपम, द्वेष-रूप दोषाङ्कुरथी रहित, राग रहित, क्रीडानी इच्छा विनाना होवाची सुन्दर, कोइथी नहि रोकनार, निर्भय, श्री गुरु, साधुमां रत्नपद पावेल, आत्मोमां श्रेष्ठ एवा देव-दानवोए नमस्कार करेला श्री वर्द्धमान स्वामिने हुं निरन्तर हर्षणी वन्दन करुं छुं. २४

कः पानवाची किल धातुवर्णो, विभाति भूती स किमम्बरेण ।
इत्थं तदाहेन जिनः स्तुतोऽयं, ददातु सिद्धिं लघुसाधुभक्त्या ॥

शब्दार्थः—

कः—कोण	पानवाची—पीवावाचक	धातुवर्णः—धातुनो
विभाति—शोमे छे	भूती—शंकर	अक्षर
सः—ते	किं—शुं	अम्बरेण—वस्त्रथी
इत्थं—आ प्रमाणे	तदाहेन—ते नामथी	जिनः—जिन
स्तुतः—स्तवेल	अयं—आ	ददातु—आपो
सिद्धिं—मोक्षने	लघु—जल्दी शीघ्र	भक्त्या—भक्तिथी

टी०—क इति किल सत्ये, पीयते इति पानं, तदवक्तीति पानवाची, कः धातुवर्णः धातुवर्णोऽस्ति ? इति प्रश्नः, उत्तरः पा पाने इति, कुत्सित-मम्बरं किमम्बरं, तेन कौपीनेन, भूती—महादेवः स कथंभूतः विभाति—शोमते ? इति प्रश्नः, उत्तरः सचन्द्रः इत्थं प्रश्नद्वयोत्तरनिर्गतेन तच्च तत् ब्राह्मं च तदाहं तेन पासचन्द्र इति नाम्ना मया, साधुः उत्तमा सा चासौ

મક્તિશ્ચ સાધુમક્તિઃ, તેયાં સ્તુતોઽયં જિનઃ, લઘુ શીઘ્રં સિદ્ધિ મોક્ષં વદાતુ
—ચ્છતુ. ૨૫

માવાર્થઃ—પોવું, એવો અર્થ કહેનાર ધાતુનો અક્ષર કયો ?
(પા) કૌપીનવડે (લંગોટવડે) રાગ ચોળીને શોમે છે તે કોણ ?
(સચન્દ્ર—મહાદેવ) એવા નામવાળો અને શ્રી સાધુસ્તન ગુરુશ્રીને વિષે
મક્તિમાન હું (પાર્શ્વચન્દ્ર) તેને તે સ્તુતિ કરેલ જિન જન્મદીથી મોક્ષ
આપો. ૨૫

॥ इति चतुर्विंशति-जिनस्तवनम् ॥

(એવા દેવાધિદેવની ગુણસ્તુતિ મળું; એમ કહીને નીચેની
સ્તુતિ કહેવી.)

॥ अथ श्री महावीरस्वामिनी स्तुति ॥

મૂ०—સ્વભૂમેર્માતૃગર્ભેઽગમદુદયમહો યઃ સુરૈર્મેરુશૈલો—
તિસક્તસ્તાતાલયેઽગાદુપચયમનિશં છાયયાક્રાન્તવિન્ધઃ ।
પાદોપાન્તાવનમ્રત્રિશુવનજનતા સ્વીકૃતોઽષ્ટૈઃફલદિઃ,
શ્રીવીરો વોઽસ્તુ ચિન્તાધિકતરવરદઃ, કલ્પશાસ્ત્રી નવીનઃ૧

शब्दार्थः—

સ્વર્—સ્વર્ગ	ભૂમેઃ—ભૂમિથી	માતૃ—માતાના
ગર્ભે—ગર્ભમાં	અગમત્—ગયો	ઉદય—ઉદય
અહો—અહો	યઃ—જે	સુરૈઃ—દેવોથી
મેરુશૈલ—મેરુ પર્વત	ઉત્તિસક્તઃ—અભિષેક	તાતાલયે—પિતાના

अगात्-गयो	उपचयं-वृद्धि	घरमां
अनिशं-हंमेशां	छायया-कान्तिथी	आक्रान्त-दवायेल
विश्वः-जगत्	पाद-चरण	उपान्त-नजोक
अवनम्र-नमेल	त्रिभुवन-त्रण भुवन	जनता-जनसमूह
स्वीकृत-स्वीकार	उच्चैः-उच्च	फलर्द्धिः-फलनी ऋद्धि
करी	श्रीवीरः-श्रीवीर	वः-तमने
अस्तु-थाओ	चिन्ता-चिन्तव्याथी	अधिकतर-वधारे
वरदः-वरदान	कल्पशास्त्री-कल्पवृक्ष	नवीनः-नवीन
आपनार	समान	

टी०—स्वरिति-अहो इत्याश्चर्यं यो भगवान् स्वः-स्वर्गस्तस्य भूमिः, तस्याः स्वर्भूमेः, सकाशात्, मातुलिशलायाः गर्भो मातृगर्भस्तस्मिन् मातृगर्भे, उदयं-जन्म, अगमत्-प्राप्तवान्, किं च सुरैः-देवैः मेरुरिति शैलः तस्मिन् उत्सिक्तः-अभिषिक्तो यः प्रभुः, छायाया-स्वशरीरकान्त्या आक्रान्तम्-आक्रमितं विश्वं-जगत् येन स छायायाक्रान्तविश्वः, सन् तांतस्य-सिद्धार्थराज्ञः आलयं-गृहं तातालयं, तस्मिन्, अनिशं-सततम्, उपचयं-वृद्धिमगात्-प्राप्तवान्, पादोपान्तावनम्रत्रिभुवनजनतास्वीकृतोच्चैः-फलर्द्धिः पादयोश्चरणयोः उपान्तः पादोपान्तस्तस्मिन् अवनम्रा पादोपान्तावनम्रा, त्रयाणां भुवनानां समाहारः त्रिभुवनं, जनानां समूहः जनता, त्रिभुवनस्य जनता त्रिभुवनजनता, पादोपान्तावनम्रा चासौ त्रिभुवनजनता च पादोपान्तावनम्रत्रिभुवनजनता, तथा स्वीकृता, उच्चैः फलानां ऋद्धिर्यस्मात् स, नवीनः-नूतनः, कल्पशास्त्री-कल्पवृक्षरूपः, श्रिया युक्तः श्री-युक्तः, स चासौ वीरश्च श्रीवीरः, वो-युष्माकम्, अतिशयेन-अधिकाः-अधि-

कतराः, चिन्तायाश्चिन्तनात् अधिकतराः चिन्ताधिकतराः, ते च ते वराश्च चिन्ताधिकतराः, तान् ददातीति चिन्ताधिकतरवरदोऽस्तु—भवतु ॥ १ ॥

भावार्थः—अहो ! जे भगवान् स्वर्गभूमिथी (त्रिशला) माताना गर्भमां आव्या, देवोए मेरु पर्वत उपर जेमनो अभिषेक कर्यो, जे प्रभु (सिद्धार्थ) पिताने गृहे वृद्धि पाभ्या, अने जेमणे शरीरनी कांतिथी विश्वने दबाव्युं छे, एवा प्रभुना चरणोनी समीपे, नमनार त्रण जगतना जीवोना समूहे उंचा प्रकारना फटोनी समृद्धि जेमनी पासेथो मेळवी छे, एवा नवीन कल्पवृक्षरूप श्री वीरप्रभु तमने चितव्याथी अत्यंत अधिक वरदान आपनारा थाओ.

मू०—जेतव्यं पवनं स कौशिकफणी दंशच्छलेनापिबत्,
तद्दुःखेन किल व्यलीयत मनो नाभून्मनोभूस्ततः ।
छात्रस्थ्येऽप्यमनस्कता सुरवधूसन्धानुबन्धोऽथ स,
व्यर्थोऽभूत् सुखमेव यस्य स महावीरोऽस्तु नः श्रेयसे२

शब्दार्थः—

जेतव्यं—जीतवा योग्य	पवनं—हवा	सः—ते
कौशिक—कौशिक	फणी—सर्प	दंश—डंखने
छलेन—ब्हाने	अपिबत्—पीतो हतो	तद्दुःखेन—ते दंशना
व्यलीयत—दुःखी थयुं	मनः—मन	न—नहीं
अभूत्—थयुं	मनोभूः—काम	ततः—तेथी
छात्रस्थ्ये—अज्ञानपगामां	अपि—पग	अमनस्कता—ग्लानि
सुरवधू—देवांगनाओनी	सन्धा—प्रतिज्ञानो	रहित
अनुबन्धः—आग्रह	व्यर्थः—निष्फल	अभूत्—थयो

સુખં-સુખને

एव-ज

यस्य-जेने

महावीरः-महावीर

नः-अमारा

श्रेयसे-कल्याण માટે

૨૧-જેતવ્યમિતિ સપ્રસિદ્ધઃ, ફળા અસ્થાસ્તીતિફળી, કૌશિકશ્વાસૌ ફળી ચ કૌશિકફળી, કૌશિક ઇતિ નામધેયો ભુજન્નઃ, જેતું યોગ્યઃ જેતવ્યઃ-જયનીયઃ, તં પવનં દંશસ્યચ્છલં-વ્યાજઃ દંશચ્છલસ્તેન અપિબત્-પીતવાન્ તસ્ય દંશસ્ય દુઃસ્વં પીડા તદ્દુઃસ્વં, તેન મનઃ કિલ વ્યલીયત દુઃસ્વિતમ-ભૂત્, તતસ્તસ્માત્, વ્યથિતત્વાત્, હેતોઃ મનસઃ ભવતીતિ મનોભૂઃ-કામઃ, નાભૂત્-ન જાતઃ, યસ્ય પ્રભોઃ છદ્ધનિ તિષ્ઠતીતિ છદ્ધસ્થઃ, તસ્ય ભાવઃ છદ્ધસ્થ્યમ્, અજ્ઞાનાવસ્થા, તસ્મિન્નપિ અમનસ્કતા-અગ્લાનિરભૂત્, અથ સ પ્રસિદ્ધઃ સુરાણાં વધ્વઃ સુરવધ્વઃ, તાસાં સન્ધા-પ્રતિજ્ઞા સુરવધૂસન્ધા, તસ્યા અનુબન્ધઃ-આગ્રહઃ, વ્યથૌ-નિષ્ફલોડમૂત્, યસ્ય પ્રભોઃ સુખમેવા-સીત્, સ મદૈશ્વાસૌ વીરશ્ચ મહાવીરઃ, નોડસ્માર્ક શ્રેયસે-કલ્યાણાયડસ્તુ-ભવતુ ॥ ૨ ॥

માવાર્થ—તે કૌશિક સર્પ જીતવાયોગ્ય પવનને હંશ આપવાના બહાને પીતો હતો, તે હંશના દુઃસ્વથી મન દુઃસ્વી થયું, અને તેથી કામોદ-ભવ ન થયો, છદ્ધસ્થપણામાં (અજ્ઞાન અવસ્થામાં) પણ જેમને ગ્લાનિ ન હતી અને દેવાંગનાઓની પ્રતિજ્ઞાનો આગ્રહ જેમની પાસે વ્યર્થ થયો, જે હમ્મેશાં સુખી જ છે એવા તે મહાવીર દેવ અમારા કલ્યાણ માટે થાઓ

द्यां द्युत्योदद्योत्य मुद्यद्द्युसदधिपमता विद्युदुद्योतजेव्या
विद्यानद्यासद्योद्यनय उपदधते सद्यमोद्यानमोदम् ।

દુર્મેધાવદ્યમુદ્યદ્દ્યુમણિમિવ સમાચ્છાદ્ય વન્ધ્યાભિવન્ધ્યાઃ,
સદ્યો યત્પ્રાદકન્દા ઘતુ સ જિનપતિર્વોડિતિનિન્ધામવિદ્યામ્ ૩

शब्दार्थः—

द्यां—स्वर्गने	द्युत्या—कान्तिथी	उद्योत्य—प्रकाशीने
मुद्यत्—हर्ष पामता	द्युसत्—देवताना	अधिप—स्वामीधी
मताः—पूजायेला	विद्युत्—विजळी	उद्द्योत—प्रकाशने
जेज्या—जीतनार	विद्या—ज्ञानरूप	नदी—नदीना
आद्य—प्रथम	सद्योनयः—उत्पत्तिस्थान	उपदधते—करे छे
सत्—सत्	यम—यम	उद्यान—उद्यान
मोदम्—पुष्टि	दुर्मेघ—दुःखे भेदाय	अवद्यं—पापने
उद्यत्—उदय पामता	द्युमणिं—सूर्य	समाच्छाद्य—ढांकी
वन्द्या—वंदन करवा	अभिवन्द्याः—वंदन	दइने
योग्यने पण	करवा योग्य	सद्यः—एकदम
यत्पाद—जेना चरण	कन्दाः—मेघो	द्यतु—नाश करो
जिनपतिः—तीर्थङ्कर	वः—तमारी	अति—घणी
निन्द्यां—निन्दवा योग्य	अविद्याम्—अज्ञानने	

टी० व्यामिति—मुद्यद्द्युसदधिपमताः—मुदं—हर्षम् एति—प्राप्नोतीति मुद्यन्, दिवि—स्वर्गे सीदन्तीति द्युसदः—देवास्तेषाम् अधिपः—स्वामी इन्द्रः, मुद्यंश्चासौ द्युसदधिपश्च मुद्यद्द्युसदधिपः—देवेन्द्रस्तेन मताः—पूजिताः मुद्यद्-द्युसदधिपमताः, विद्या एव नदी विद्यानदी, तस्याः आद्याश्च ता सद्योनयश्च शोभनानि उत्पत्तिस्थानानि, अभिवन्दितुं योग्याः अभिवन्द्याः, वन्द्यैः चक्रवर्तिभिः अभिवन्द्याः—पूज्याः वन्द्याभिवन्द्याः, यस्य प्रभोः पादाः यत्पादाः, यत्पादा एव कं—जलं ददातीति यत्पादकन्दाः, यत्पादमेघाः,

विद्युतः उद्योतः बिबुदुद्योतः, तस्य जेत्री-जयनशीला विद्युदुद्योतजेत्री, तथा
 ध्रुत्या-कान्त्या, धां-दिवस् उद्योत्य-प्रकाशयित्वा, दिवः मणिः धुमणिः,
 उद्यंश्चासौ धुमणिश्च उद्यद्धुमणिः, तस् उदीयमानं सूर्यं, दुर्मेघं च तत्
 अवधं च पापं दुर्मेघावधं सद्यमोद्यानं, तस्य मोदः-पुष्टिः, तमुपदधते-
 कुर्वते, स पूर्वोक्तः, जिनानां-सामान्यकैवलीनां पतिः-स्वामी जिनपतिः,
 वः-युष्माकम्, अतिनिन्दितुं योग्या अतिनिन्धा, ताम् अविद्याम्-अज्ञानं
 सद्यः-शीघ्रं वतु-नारौकरोतु ॥ ३ ॥

भावार्थः—आनन्द पामेला देवेन्द्रोऽष्ट भूजेला, विद्यारूप नदीना
 मूल उत्पत्तिस्थान, चक्रवर्तिओने पण बांदवा योग्य, एवा प्रभुना चरण
 कमलरूप मेघो, विज्जलीना प्रकाशने जीतनार, पोतानी कांतिथी स्वर्गने
 प्रकाश करीने उगता सूर्यनी पेंठ दुःखथी मेघी शकाव एवा अज्ञानरूप
 अंधकारने ढांकी दइने सारा यमरूप उद्यानने पुष्टि करे छे, ते जिनपति
 तमारी अति निन्दवा लायक अविद्यानो नाश करो. ३.

मू०—कृत्वा हाटककोटिभिर्जगदसद्दारिद्र्यमुद्राकथं,
 हत्वा गर्भशयानपि स्फुरदरीन् मोहादिवंशोद्भवान्।
 तप्त्वा दुस्तपमस्पृहेण मनसा कैवल्यहेतुं तप-
 स्वेधा वीरयशो दधद्विजयतां वीरस्त्रिलोकीगुरुः ॥ ४ ॥

शब्दार्थः—

कृत्वा-करीने

हाटक-सुवर्ण

कोटिभिः-कोडोवडे

जगत्-जगत्

असत्-नथी

दारिद्र्य-दारिद्र

मुद्रा-छाप-चुदा

कथं-कथा-वार्ता

हत्वा-हणीने

गर्भ-गर्भमां	शयान्-रहेलाने	अपि-पण
स्फुरत्-स्फुरायमान	अरीन्-शत्रुओने	मोहादि-मोहादिना
वंश-वंशमां	उद्भवान्-थयेलाने	तपत्वा-तपाने
दुस्तपं-दुष्करतप	अस्पृहेण-स्पृहाविना	मनसा-मनशी
कैवल्य-कैवल्यज्ञानना	हेतुं-हेतुभूत	तपः-तपने
त्रेधा-त्रण प्रकारे	वीर-वीरनो	यशः-यश गुरुः-गुरु
दधत्-धारणकरता	विजयतां-विजयपामु	त्रिलोकी-त्रण लोकना

टी. कृत्वेति-हाटकानां-सुवर्णानां कोटयः हाटककोटयः, ताभिः जगत्, न सती असती, दारिद्र्यस्य भावः दारिद्र्यं, तस्य मुद्रा दारिद्र्यमुद्रा, तस्याः कथा दारिद्र्यमुद्राकथा, असती-अविद्यमाना दारिद्र्यमुद्रा कथा यस्मिन् तत् असदारिद्र्यमुद्राकथं, कृत्वा-विधाय च मोह आदिर्येषां ते मोहादयः, तेषां वंशः मोहादिवंशः, तस्मिन्नुद्भवः उत्पत्तिर्येषां ते मोहादिवंशोद्भवाः, तान्, गर्भे शेरते इति गर्भशयाः, तान् अपि गर्भशयानपि स्फुरन्तीति स्फुरन्तः, ते च ते अरयश्च स्फुरदरयः, तान् प्रबलशत्रून् हत्वा च, न विद्यते स्पृहा यस्मिन् तत् अस्पृहं, तेन मनसा, दुःखेन तप्यते इति दुस्तपं, तत्, कैवल्यस्य-मोक्षस्य हेतुं कारणं तत्, तपस्तप्त्वा, त्रेधा-त्रिभिः प्रकारैः, वीरस्य यशः-कीर्तिः वीरयशः, तत् दधातीति दधत्, त्रयाणां लोकानां समाहारः त्रिलोकी, तस्याः गुरुः त्रिलोकीगुरुः, वीरः-महावीरप्रभुः, विजयताम् सर्वोत्कर्षेण वर्तताम् ॥ ४ ॥

भावार्थ-कोटो सुवर्णश्च जगत्तेन दारिद्र्यं रहितं करीने, मोहादिना वंशमां उत्पन्नं थयेला (काम-क्रोधादि) शत्रुओने हणीने, दुःखे

तपी शकाय एवा मोक्षनां कारणभूत तप तपी, (ए) त्रण प्रकारे शूबीरना यशने धारण करनार त्रण लोकना गुरु श्रीमहावीरदेव जय पामो. ॥४॥

(ए स्तुति कथा पछी जंकिंचि० नमुधुणं० कही आचार्य० उपा-
ध्याय वांदी. देवसि प्रतिक्रमणठाइ नवकार० करेमिभंते. इच्छामिठामि०
तस्स उत्तरी. अन्नत्थ. कही अतिचारनी ८ गाथानो काउस्सगग करी.लोगस्स
बोली मुहपत्तिपडीलेही. देवसिय वांदणा दइ. देवसिय आलोउं इच्छं आलो-
एमि. जो मे देवसिय अइआरो कही सातलाख, अठारपा. चार विकथा०
सव्वसवि. कही नीचे बेसी नवकार. करेमिभंते. चत्तारि मंगलं, इच्छामि
पडिक्कमिउं० जो मे देवसिओ० इच्छामि पडिक्कमिउं. इर्यावहीआए कही
अठार लाख चोवीस हजार एकसो बीस भेदे जे कोइ दोष इर्यावहीमां
लाग्यो होय तेनो मिच्छामि दुक्कडं दइ. देवसिवंदित्तु संपूर्ण कही. पछी
इच्छामिख० इच्छाकारेण संदिस्सइ भगवन्, देवसिय आलोइत्ता पडि-
क्कमित्ता पक्खियं पडिक्कमणं ठापमि ? एम गुरु पासे आदेशमागी, इच्छं
कही, नवकार० करेमिभंते० इच्छामि ठामि काउसगगं जोमे पक्खिओ०
तस्स उत्तरी० अन्नत्थ० कही आठ अतिचारनी गाथानुं चितवन काउ-
सगगमां करी, पारतां नमो अरिहंताणं कहेवुं. पछी प्रगट लोगस्स कहेवो,
पछी मुहपत्तिनो पडिलेहण करी, वांदणा दइ, इच्छाकारेण संदिस्सइ
भगवन् पक्खियं आलोएमि ? एम आदेश मागी, इच्छं आलोएमि, कही,
जोमे पक्खिओ संपूर्ण कही, पक्खि अतिचार आलोउं, एम कही, मुखे-
मुहपत्ति राखी अतिचार आलोववा.)

॥ અથ શ્રાવક પાક્ષિકાદિ અતિચાર ॥

(ચૌપડી)

નાળે દંસણ ચરણે જાણ, સમકિતસું વ્રત
 બાર વચાણ; સંલેહણ તવ વિરિયાયાર, તિહના
 આલોહશું અતિચાર ॥ ૧ ॥ નાળે દંસણ ચરણ
 પ્રત્યેક, આઠ આઠ અતિચારવિવેક; સમકિતમૂલ
 બાર વ્રતતણા, અતિચાર અસી તિહ ભણ્યા
 ॥૨॥ સંલેહણ તવ વિરિયાયાર, તેહના જાળો વીસ
 અતિચાર, સર્વ મલી એકસો ચૌવીસ, ગુરુસાહે
 ગરહું નિશદીસ ॥ ૩ ॥

જ્ઞાનાચારના અતિચાર

જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, અને સમ્યક્ત્વમૂલ બાર અતિચાર તથા
 તપ તથા સંલેખના તથા વીર્યા-ચાર વિગેરેના અતિચાર આલોવીશ.
 જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રના આઠ આઠ મઠી ચોવીસ તથા સમકિતમૂલ
 બાર વ્રતના એસી અતિચાર તથા સંલેખનાના પાંચ, તપાચારના છ બાહ્ય અને
 છ અભ્યંતરના મઠી બાર અને વીર્યાચારના ત્રણ અતિચાર મઠી કૂલ ૨૦
 પૂર્વના ૧૦૪ સાથે મેલવતાં ૧૨૪ અતિચાર થયા. આ ૧૨૪ અતિ-
 ચારોને હું ગુરુ સાક્ષીએ હંમેશાં નિંદા કરીશ. ૧-૩.

નાળતળા આઠે આચાર, વિપરીતાચરણે
અતિચાર; તે પ્રમાદ વલિ આળાભોગ, તે
આલોવું ગુરુસંજોગ ॥ ૪ ॥

કાલે ન ભણ્યો ગણ્યો અકાલ, વિનય-
હીન વહુમાન નિટાલ; ન વહ્યા આવશ્યક
ઉપધાન, પૂછ્યા ગુરુ ઓલવ્યા પ્રધાન ॥ ૫ ॥

અક્ષર કાને માત્ર અશુદ્ધ, સૂત્ર અર્થ પળ
કહ્યો વિરુદ્ધ; સૂત્ર અર્થ જિનભાષિત વેય,
ભણ્યા કૂડ વિસ્તર સંખેવ ॥ ૬ ॥

જ્ઞાનાચારના આઠ આચાર છે તે ઉલટા આચરવાથી અતિચાર થાય
છે. તે પ્રમાદથી અને અજાણતા થઈ જાય તો તેની ગુરુની સમીપે
આલોચના કરું છું. ૪

ભળાવાના સમયે ન ભણ્યો, અકાલમાં ભણ્યો, વિનય રહિતપણે
ભણ્યો, વહુમાન કરીને ન ભણ્યો, યોગ-ઉપધાન જે જે સૂત્રોના યોગ વહેવા
જોઈએ તે ન વહ્યાં, જે ગુરુપાસે ભણ્યો તેની પાસે ભણ્યો નથી એમ કહ્યું. ૫

તથા કાના-માત્રાથી અશુદ્ધ અક્ષર બોલ્યા, સૂત્ર ઓટાં બોલ્યાં,
અર્થ ઓટાં કર્યા, સૂત્ર અને અર્થ બન્ને ઓટાં કર્યા, વિસ્તારથી યા
સંક્ષેપથી બોલ્યા. ૬

નાળે એ આઠ અતિચાર, વલિય અનેરા
ઘળા પ્રકાર; નિહવળા-સાયળ અંતરાય, વિસં-
વાદને કર્યો કસાય ॥ ૭ ॥

અક્ષર ચાંપ્યા ચરણહ હેઠ, મુદ્રાગાળળ
દોધી દ્રેઠ; નાળોપગળળ આશાતના, જે મે કીધી
તસુ ભાવના ॥ ૮ ॥

સૂક્ષ્મ વાદર ઉભય પ્રકાર, જે મુજને લા-
ગ્યા અતિચાર; કર જોડી મસ્તક નામીયે, આ
ભવ પરભવ તે સ્વામીયે ॥ ૯ ॥

આ આઠ અતિચાર જ્ઞાનના જે અને બીજા પણ ઘળા મેદ થઈ
શકે તે, ઓઠવવા-હુપાવવાં ને આશાતન કરવી, વિશેષ સંવાદ કરવો,
વિવાદ કરવો વિગેરે. ૭

તથા પગની નીચે અક્ષર દબાવવા, છાપ આપવા માટે દબાળ કીધું
જ્ઞાન સંબંધી ઉપકરણોની જે આશાતના થઈ હોય તેની ભાવના. ૮

હીળી રીતે અથવા મોટી રીતે જે કોઈ દોષ લાગ્યો હોય, તેની હું
બે હાથ જોડવા સાથે મસ્તક નમાવી, આભવ તથા પરભવને વિષે પણ
દોષ સમાવું છું. ૯

**અહનિસિ પક્ષિ ચઝમાસી ફુડં, સંવચ્છરિ
મિચ્છાદુક્કડં; અરિહંત સિદ્ધ સવે જાણજ્યો,
ગુરુસાચે તે મુજને હજ્યો ॥ ૧૦ ॥**

હંમેશાં, પંદર દિવસે, ચાર મહીનાના ચોમાસિ પ્રતિક્રમણમાં, તથા સંવત્સરિ પ્રતિક્રમણમાં પ્રગટ રીતે હું મારું થયેલું પાપ ફોગટ થાઓ. અરિહંત તથા સિદ્ધભગવાન આદિ વધાં જાણજ્યો. હું ગુરુ સમીપે તેનો માફી ચાહું છું. ૧૦

જ્ઞાનાચારના આઠ અતિચાર, તેહને વિષે જે કોઈ પચ્છી, ચઝમાસી, સંવચ્છરી દીવસને વિષે અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અતિચાર, અનાચાર લાગ્યો હોય તે સર્વિ હું મન, વચન, કાયાપ કરી મિચ્છામિદુક્કડં.

વળી તે જ્ઞાનાચારના અતિચારને વિષે જે પક્ષિ, ચઝમાસી, કે સાંવત્સરીક અતિક્રમ—જે મનમાં પ્રતિજ્ઞા કરી હોય, નિયમ કર્યો હોય તેને તોડવાને માટે જે વિચાર કરવો તે અતિક્રમ દોષ ગણાય. વ્યતિક્રમ—તેના માટે જે પગ ઉપાડવો લેવા જવું પળ લીધું નથી, ત્યાં સુધી વ્યતિક્રમ દોષ થયો, તેજ ચીજને લઈને ઝ્યાંસુધી મોગવટો કર્યો નથી ત્યાંસુધી અતિચાર છે, પળ ઝ્યારે મુલમાં નાચે ત્યારે અનાચાર દોષ ગણાય. જેમ કે કાચા પાણોનો નિયમ છે છતાં પીવાની ભાવના થઈ તે અતિક્રમ, લેવા ચાલ્યો તે વ્યતિક્રમ, લીધું તે અતિચાર, અને પીધું તો અનાચાર દોષ લાગ્યો તો અતિચાર સુધી આલોચના, અતિચાર આલોચાય પળ અનાચારના શું અતિચાર આલોચે ? અર્થાત્ ન આલોચે ૧૦

दंसण भण्या आठ आचार, विपरीताचरणे
 अतिचार; ते प्रमाद वली आणाभोग, ते आलोवुं
 गुरु संजोग ॥ ११ ॥ संका देसत सर्वत करी, निरती
 आण हीये नहु धरी; लेखव्या धर्म सवे सारिखा,
 सत्य न लीधो करी पारिखा ॥ १२ ॥ धर्मतणा
 फलनो संदेह, अहवा निरखी मुनिवर देह; मलि
 मइला दुर्गंध विशेष, तसु हीला कीधी विद्वेष ॥ १३ ॥

श्रुतसागर गाढो गंभीर, रह्यो मूझ नवि
 पाम्यो तीर; साधु साहम्मी जाणी गुणी, उप-

दर्शनाचारना अतिचार-दर्शनाचारना आठ आचार छे, पण
 ते विपरीतपणे थाय त्यारे अतिचार थाय छे, ते प्रमादथी अथवा अजा-
 णता थइ जाय तो, तेनी गुरु समीपे आल्लोयणा करुं छुं. ११.

देशथी अथवा सर्वथी शंका करी, चोखी रीते जिनआज्ञा हृदयमां
 धारण न करी, बधां धर्मो सरखां मान्या, परन्तु परीक्षा करी सत्य-
 साचो धर्म न कर्यो. १२.

धर्मतणा फळमां संदेह कर्यो, अथवा मुनिवरना मेलवाळा शरीरने
 जोइ, दुर्गंध विशेष जोइने तेनी निंदा कीधी-द्वेष कर्यो. १३.

घणो गंभीर शास्त्ररूप समुद्र जाणी मुंज्ञाणो, पण पार पाम्यो नहों.
 साधु-स्वामीभाइ आदिना गुणने जाणी तेनी बहु भक्ति, आदर-सत्कार
 न कर्यो. १४

बृहणानहु कीधी घणी ॥ १४ ॥ शुद्ध धर्मथी पडतो
जाण, उठंभादिक नहु मन आण; ते थिर न
करीं जिम श्रीवीर, मेघकुमार पहुचाव्यो तीर
॥ १५ ॥ महाशतक संताप्यो नार, संथारे चडियो
अवधार; रीसाणो गौतम पाठवी, रोष खमावी
दृढमति ठवी ॥ १६ ॥

एहवो थिरीकरण नहु करीं, जिनशासन
वच्छल गुण भयीं; भले भाव ते कीधो नहि,
अंतरभगति चित्त नहु वही ॥ १७ ॥ धन धन

अथवा शुद्ध धर्मथी पडता जाणीने तेने टेको—मदद—आश्वासन
न आप्युं. जेम श्री वीर परमात्माए मेघकुमारने चारित्र्यथी पडवा न देतां,
तेने टेको आपी स्थिर करीं तेम में न कर्युं. १५

महाशतक नामना श्रावकने जेम तेनी खीए घणो ज हेरान करीं.
पोताना संथारामां हतो त्यारे तेना मनमां द्वेषभाव उत्पन्न थयो ए जाणीने
श्री महावीर परमात्माए गौतमस्वामीने मोकली, रोष खमावीने, पाडो
धर्ममां स्थिर करीं. १६

आवी रीते आपणे पण धर्मथी पतित थतां जीवोने धर्ममां
स्थिर करवा प्रयत्न करवो जोइए. जिनेश्वरना शासन प्रत्ये
भक्तिभाव राखी, धर्मथी पतित थतांओने स्थिर करवा, भली भक्ति
अंतरमां राखवी विगरे न करे.—१७

जिनशासन इम कहे, मिथ्याती सुधी मती लहे; जे देखी भावे भावना, ते नहु कीधी सुप्रभावना १८

सूक्ष्म बादर उभय प्रकार, जे मुजने लाग्या अतिचार; करजोडी मस्तक नामीये, आ भव परभव ते खामिये ॥ १९ ॥ अह्निसि पक्खि चउमासि फुडं, संवच्छरी मिच्छादुक्कडं; अरिहंत सिद्ध सवे जाणजो, गुरुसाखे ते मुजने हजो ॥ २० ॥

दर्शनाचारना आठ अतिचार, तेहने विषे जे कोइ पक्खि, चउमासी, संवच्छरी दीवसने विषे अतिक्रम, व्यतिक्रम, अतिचार, अनाचार लाग्यो होय ते सवि हुं मन, वचन, कायाए करी तस्स मिच्छामि दुक्कडं.

जिनशासननी आ प्रमाणे आज्ञा छे के एवां धर्म प्रभावनाना कार्यो करवा के जेथी मिथ्याचीओ पण जिनशासननी प्रशंसा करे, धन्यवाद आपे, शुभ भावना भावे, जो आवी प्रभावना न करे तो दोष लागे छे. १८

सूक्ष्म अथवा बादर जे कोइ अतिचार मने लाग्यो होय, तेनी हुं वे हाथ जोडी मस्तक नमावी आ भवमां, परभवनां, हमेशां, पक्खि, चउमासि, संवत्सरी ए बधां दिवसोमां मारा पापनी प्रगटपणे गुरुसमीपे क्षमा चाहूं छुं, ते अरिहंत, सिद्ध सर्वे जाणजो. १९-२०.

दर्शनाचारना आठ अतिचारमां पाखी, चउमासी के संवत्सरी संबंधी जे कोइ अतिक्रम, व्यतिक्रम, अतिचार के अनाचार दोष लाग्यो होय तेने हुं मन, वचन, कायाए करी मिच्छामि दुक्कडं चाहूं छुं

ચરણે મળ્યા આઠ આચાર, વિપરીતાચરણે
અતિચાર; તે પ્રમાદ વલી આણાભોગ, તે આલોવું
ગુરુ સંજોગ ॥ ૨૧ ॥ મારગ સમિતિસહિત ચાલિયે,
સાવધરહિત વચન બોલિયે; દોષરહિત લિજે
આહાર, કરિવો મુકળ ગ્રહણ વિચાર ॥ ૨૨ ॥

દૃષ્ટિયે જોઈ પમડ્ડજણ કરી, લેવું મૂકેવું ચિત્ત
ધરિ; ચોથી સમિતિ એહ જાણવી, હવે પંચમી
હીયડે આણવી ॥ ૨૩ ॥ રૂડે દસગુણ ઠંડિલ જોય,
જીવવિરાહણ જિહાં નવિ હોય; ઉચ્ચારાદિક તિહાં

ચારિત્રાચારના અતિચાર—ચારિત્રાચારના આઠ આચારો છે.
તેજ ડલ્ટી રીતે આચરવાથી અતિચારો કહેવાય છે, તે પ્રમાદથી કે
અજાણતા થયાં હોય, તો તેની ગુરુ સમીપે આલોચના લડું હું. ૨૧

માર્ગમાં ચાલતા ઇયાં સમિતિ સાચવવી અને પાપ રહીત વચન
બોલવું, દોષરહિત આહાર લેવો અને વિચાર કરીને લેવું મુકવું. ૨૨

વરાવર દેહી શકાય તેવા સમયે પ્રમાર્જન કરવું, અથવા કંઈ चीज—
વસ્તુ ચિત્ત રાખીને લેવી—મૂકવી, આ ચોથી આદાન—મંડ—મત્ત—નિલ્લેખના
સમિતિ છે. હવે પાંચમી પારિષ્ણપનિકા સમિતિ હૃદયમાં લાવવી. ૨૩

ઠંડીલ ભૂમિના દશગુણ જોવા, કે જ્યાં જીવનો વિરાધના=નાશ ન

પરિઠવે, પંચમિસમિતિ ણિપરે હુવે ॥ ૨૪ ॥
 આર્તરૌદ્રચિંતન પરિહરે, સર્વ જીવની સમતા ધરે;
 ણિપરે ચિત્ત સદા રાખિયે, મનોગુપ્તિ પ્રવચન
 ભાખિયે ॥ ૨૫ ॥ મૌની સાને નહુ વવહરે, હુંકા-
 રાદિક સવિ સંવરે; વચનગુપ્તિ તે કહિયે સહિ,
 સુગુરુતણે વચ્ચને મેં લહી ॥ ૨૬ ॥

દુઃસહ ચડવિહ ઉવસગ્ગ સહે, મેરુતણી પરે
 નિશ્ચલ રહે; તનુ વોસિરાવી કાઉસ્સગ કરે,
 કાયગુપ્તિ જિન ઇમ ઉચ્ચરે ॥ ૨૭ ॥ ઇણિપરે આઠે

થાય, મઠ મૂત્ર શ્લેષમાદિક તેવિ જગ્યામાં પરઠવવા, એ પ્રમાણે પાંચમી
 સમિતિ સચવાય. ॥૨૪॥

મનમાં આર્ત-રૌદ્રધ્યાન ત્યાગ કરવાં, સર્વ જીવો ઉપર સમતા
 રાખવી, આવી રીતે હંમેશાં ચિત્ત રાખે, તેને મનોગુપ્તિ કહે છે. ૨૫

મૌન કરીને ઇસારાથી વ્યવહાર ન કરવો, હુંકાર વિગેરે પગ ન
 કરે, અને ગુરુ મહારાજ સ્વમુખે વચનગુપ્તિ કહે છે. ૨૬

દુઃસ્વથી સહન થાય તેના ચાર પ્રકારના ઉપસર્ગને, મેરુ પર્વતની
 જેમ સ્થિરપણે સહે અને શરીરને વોસરાવી કાઉસ્સગ કરે, તેને
 જિનેશ્વર ભગવાને કાયગુપ્તિ કહી છે. ૨૭

પ્રવચન માય, સઘલું પ્રવચન જિહાં સમાય;
 જાવજીવ સાથે પાલીયે, અસમિતિમતિ દૂરેટાલિયે
 ॥ ૨૮ ॥ પોસહ સામાયિક અવસરે, શ્રાવક
 ઘહતળી સ્વપ કરે; નાળાદિક પંચે આચાર, સાધુ
 શ્રાવકને સરિસ વિચાર ॥ ૨૯ ॥ સૂક્ષ્મ બાદર
 ઉભયપ્રકાર, જે મુજને લાગ્યા અતિચાર; કરજોડી
 મસ્તક નામિયે, આ ભવ પરભવ તે સ્વામિયે ૩૦

અહનિસિ પક્ષિ ચડમાસિ ફુડં, સંવચ્છરિ
 મિચ્છાદુક્કડં; અરિહંત સિદ્ધ સવે જાણજો, ગુરુ-
 સાસે તે મુજને હજો ॥૩૧॥

ચારિત્રચારના આઠ અતિચાર, તેહને વિષે જે કોઈ પક્ષી,
 ચડમાસિ, સંવચ્છરી દિવસને વિષે અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અતિચાર,
 અનાચાર લાગ્યો હોય, તે સર્વિ હું મન, વચન, કાયાયે કરી
 તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં.

આ રીતે આઠ પ્રવચન માતા કહી છે, જેમાં બધા પ્રવચન સમાયા
 છે, તેને સાધુ આસ્વા જીવન સુધી પાળે અને અસમિતિ બુદ્ધિને દૂર કરે. ૨૮

આ આઠે પ્રવચન માતાને શ્રાવક પણ પોસહ, સામાયિક વિગેરે
 સમયે પાળે અને જ્ઞાનાચાર, દર્શનાચાર અને ચારિત્રાચાર તપાચાર,
 વિર્યાચારના પાંચે આચાર સાધુ તથા શ્રાવકને સરસ્વાજ હોય છે. ૨૯

આ અતિચારો સૂક્ષ્મ અથવા બાદર જે રીતે મને લાગ્યા હોય, તે બે
 હાથ જોડી, મસ્તક નમાવી, આભવ પરભવને વિષે હું સ્વામી હું. ૩૦

હવે વિશેષ શ્રાવકનો ધર્મ, સમકિત તત્ત્વ
લહે લઘુકર્મ, સમકિત લાઘે સર્વ પ્રમાણ, જપ
તપ સંયમ નાણ વિનાણ ॥ ૩૨ ॥

સમકિત રતન જતન કરિ ગ્રહો, જાસુ
પ્રસાદે શિવસુખ લહો; સમકિત પાલે શિવપદ
દૂર, ચડગઈ જીવ ભમે ભવ ભૂર ॥૩૩॥ ચારિત્ર પાલે

હંમેશાં, પાલો, ચડમાસો, સંવત્સરી દિવસોમાં પ્રગટ રીતે મને મિચ્છામિ
દુકલં હજો. અરિહંત-સિદ્ધ સર્વે જાણજો, ગુરુ સાક્ષીએ મારું પાપ
મિથ્યા થાઓ. ૩૧

ચારિત્રાચારના આઠ અતિચાર છે તે સંબંધી અને પાક્ષિક, ચૌમા-
સિક કે સાંવત્સરિક જે કોઈ અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ કે અતિચાર, અનાચાર
લાગ્યો હોય તે સર્વે હું જાતે મન, વચન કાયાએ મિથ્યા કરું છું.

હવે પછી વિશેષે કરી શ્રાવકના ધર્મમાં રહેલા આચાર અને અતિ-
ચારોને કહે છે. કારણ કે જ્ઞાનાદિક અતિચાર સાધુ અને શ્રાવકના સર-
સ્વાજ છે. તેથી જૂદા નથી પાડ્યા. લઘુકર્મી જીવો સમકિત મેળવી શકે છે.
સમકિત મેળવ્યા પછી જપ-તપ-સંયમ-જ્ઞાન-વિજ્ઞાન વિગેરે મેળવે. ૩૨

સમકિતરૂપ રતન મેળવીને બહુ સારી રીતે તેનું રક્ષણ કરે, કારણ
કે તેની મહેરબાનીથીજ મોક્ષનું સુખ પ્રાપ્ત થાય છે. કારણ કે સમકિત
વિના મોક્ષ મેળવવું મુશ્કેલ-દૂર છે. અને પ્રાગી ચારે ગતિમાં ઘણા લાંબા
કાલસુધી ભવ ભ્રમણ કર્યા કરે છે. ૩૩

વાર અનંત, તો પળ નહુ પામે ભવ અંત; હમ જાણી
સમકિત આદરો, સમકિત આદર કિરિયા કરો ॥૩૪॥
સમકિત કિરિયા બે જો મિલે, તો ભવ ભમ-
વાના ભય ટલે; સમકિત સૂધા દંસણ નાળ,
દેવગુરુ ધર્મ વિષે તે પ્રમાણ ॥ ૩૫ ॥

દેવ એક અરિહંત વિદિત, રાગદ્વેષ વેરી જિણ
જીત; દોષ અઢાર રહિત હિતકાર, ત્રિભુવન જનને
તારણહાર ॥૩૬॥ નામ ઠવણ દ્રવ્ય ભાવ વિચાર,

અનન્તીવાર ઘણા લાંબા વચ્ચે સુધી ચારિત્ર પાઠવા છતાં આ સંસારનો
પાર પમાતો નથી, એમ જાણી સમકિત ગ્રહણ કરવું જોઈએ અને
સમકિત પ્રાપ્ત કરવા માટે યોગ્ય-ક્રિયાઓ કરવી જોઈએ. ૩૪

સમકિત અને ક્રિયા એ બન્નેવાના જો મળે તો ભવભ્રમણાનો ભય
દૂર થાય છે, અને સમકિત સહિત દર્શન, જ્ઞાન, હોય તો દેવ-ગુરુ અને
ધર્મને વિષે પ્રમાણભૂત ગણાય છે. ૩૫

રાગ અને દ્વેષ રૂપ બે શત્રુ જેઓએ જીત્યા છે, અને અઢાર દોષો
રહિત છે અને ત્રણ ભુવનનું હિત કરનારા તથા રક્ષણ કરનારા છે, એવા
અરિહંત દેવને જ એક દેવ તરીકે જાણવા. ૩૬

નામ, સ્થાપના, દ્રવ્ય અને ભાવ આ ચાર નિષ્કેષા વિચારવા જોઈએ, તેનું

નિક્ષેપા અનુયોગ દુવાર; ચિહ્ન પ્રકાર ઇણિપરે
 અરિહંત, ચઉથે ભેદ નમું જયવંત ॥૩૭॥ ચઉવી-
 સત્થો મળતાં નામ, જિન નામે તસુ કરું પ્રણામ;
 ઠવળા શ્રી જિનપ્રતિમા કહી, જિનભાવે તે વંદુ
 સહી ॥ ૩૮ ॥ પંચમઙ્ગયણ આવશ્યકતણે,
 અધિકારે યતિ શ્રાવક મળે; પઢમ ઉવંગે દસમે
 અંગ, પ્રગટ સાક્ષી જાણો મનરંગ ॥ ૩૯ ॥

આવંતી ચઉવીસી હુસ્યે, લહિ કેવલ

અનુયોગદ્વારમાં વર્ણન કર્યું છે. અરિહંત મગવાન ચાર પ્રકારના છે અને
 ચોથા ભેદમાં ભાવ તીર્થંકર વર્ણવ્યા છે, જે જયવંત છે, એ પ્રમાણે તેમને હું
 નમસ્કાર કરું છું. ૩૭

લોગસસ—જેમાં ચોવીસે તીર્થંકરની સ્તુતિ કરી છે—તે નામ પ્રમાણે
 ચોવીસે તીર્થંકરોને હું પ્રણામ—વંદન કરું છું અને શ્રી જિનપ્રતિમાની
 સ્થાપનાનેજ ભાવ તીર્થંકર માની વંદના કરું છું. ૩૮

આવશ્યક સૂત્રનાં પાંચમાં અધ્યયનના અધિકારમાં શ્રાવકને માટે
 ક્ષીધેલ છે અને પ્રથમ ઉપાંગ—ઉવવાઈ સૂત્રમાં અને દસમે અંગ પ્રશ્ન વ્યા-
 કરણમાં પ્રગટ સાક્ષીન મનના ઉચ્છરંગથી જાણો. ૩૯.

આવતી ચોવીસીમાં જીનેશ્વર મગવાન થશે, તેઓ કેવલજ્ઞાન પામીને

જિનધર્મ માલ્યસ્યે; આગમ માલ્યા દ્રવ્ય
 જિણંદ, તે પ્રણમું મન ધરિ આણંદ ॥ ૪૦ ॥
 ઇમ ચઢવીસી જે જિન યદા, એહીજ ચઢ-
 વીસત્થો તદા; વંદનીક ઇમ દ્રવ્ય જિનેશ, ગુરુ
 પૂછી જાણો સુવિશેષ ॥ ૪૧ ॥ એણિપરે દેવતત્ત્વ
 અરિહંત, ગુરુ સુસાધુ જે જગ ગુણવંત; સૂધો નિરવદ્ય
 દે ઉપદેશ, ટાલે સાવચનો લવલેશ ॥ ૪૨ ॥ પરિ-
 ગ્રહને આરંભ નિવાર, વરતે નિરતે પંચાચાર; આળ-
 ધર્મનો ફેલાવો કરશે એમને આગમમાં દ્રવ્ય જીનેશ્વર કીધાં છે, તેમને હું
 મનના આનંદથી પ્રણમું છું. ॥૪૦॥

એ રીતે જે ચોવીસી અને જિનેશ્વરો જ્યારે હશે, ત્યારે એજ ચઢવિસત્થો
 ચોવીસ જિનવરની સ્તુતિ હશે, એ રીતે દ્રવ્ય જિનેશ્વરો પણ વંદન કરવા
 યોગ્ય છે. વધારે જાણવાની ઇચ્છા હોય તો ગુરુ મહારાજને પૂછો. ૪૧

એ રીતે દેવતત્ત્વ શ્રી અરિહંત અને જગતમાં ગુણે કરો સુશોભિત
 ષવિત્ર સાધુ ગુરુ કંઘ્યાં છે. જેઓ પાપ વ્યાપાર રહિત શુદ્ધ ઉપદેશ આપે છે
 અને લેશ—જરાપણ સાવચ—પાપ કરતા નથી—પાપથી દૂર રહે છે. ૪૨

પરિગ્રહ ધન, ધાન્ય વિગેરે નવ પ્રકારના આરંભથી—દૂર રહે છે અને
 પાંચ આચાર પાઠવામાં હંમેશાં સાવચ—ચતુર—નિપુણ, શુદ્ધ રહે છે અને
 જેઓ આજ્ઞા અને ક્રિયા શુદ્ધ રીતે પાળે છે તથા બેતાઢીશ દોષ રહિત

ક્રિયા જે પાલે સ્વરી, દોષરહિત વહોરે ગોચરી ॥૪૩॥

इस्या सुगुरु गुरुतत्त्व सद्वहुं, तेनी आणा
मस्तक बहु, जिनभाषित ते साचो धर्म, पालंतां
आपे शिवशर्म ॥ ४४ ॥ सर्व जीव वलि हणवा
नहि, इण उपदेशे धर्म हुवे सही; एक करि थापे
आरंभ धर्म, ते जिनमतनुं न लहे मर्म ॥ ४५ ॥
धर्मार्थ आरंभ मिथ्यात, एहवि वात करे
विख्यात; बहुजन मांहे जे इमं कहे, ते पण
जैन धर्म नवि लहे ॥ ४६ ॥ वे वे भाव जिहां ए
(छन्नु दोषथी) मुक्त आहार ले छे. (जो इच्छा थाय तो एषणाशतकमां
छे. त्यां जोइ लेवुं ४३.

एवां सुगुरुथी गुरुतत्त्व जाणुं अने तेमनी आज्ञा मस्तकथी बहूं.
जिनेश्वरदेवे कहेलोज धर्म साचो छे. जे पाळवाथी मोक्षसुख मळे छे. ४४

जिनेश्वर प्ररूपित धर्मनी आज्ञा छे के सूक्ष्म या बादर कोइपण
जीवने हणवो नहीं. एकांतथी जे कोइ धर्म आरंभने मानतो होय, ते
जिनेश्वरना मतनो मर्म (रहस्य) नहीं जाणे. ४५

ધર્મ અને અર્થ માટે જે જે આરંભો કરવા પડે અથવા તેવી વાત
કરવી તે પણ મિથ્યાત્વ છે. અને ઘણા લોકોની સમામાં આવી વાત કરે,
તે પણ જૈનધર્મને પ્રાપ્ત નહીં કરી શકે. ૪૬

નહી, તેહિજ ધર્મ સાચો સદહી; ણિપરે પાલું
ત્રિણે તત્ત, સાચું સદહતાં સમકિત ॥ ૪૭ ॥

સમકિત મૂલ ભળ્યા વ્રત બાર, તેહના
પંચ પંચ અતિચાર; ગુરુમુખ સાંભળી તેહની વિગત,
જાણી ટાલિશું આતમશકત ॥ ૪૮ ॥ જીવાદિક
જિનભાષિત તત્ત, સાચું સદહતાં સમકિત; તેહ
વિષે સંશય આણિય, શંકાદોષ તે શ્રુત જાણિયે
॥ ૪૯ ॥ બીજા ધર્મતણો અભિલાષ, તે કંઘા
કહિયે જિન ભાષ, ધર્મતણા ફલનો સંદેહ, ત્રીજી

જે ધર્મમાં આવાં બે ભાવ નથી તેજ સાચો ધર્મ કહ્યો છે. એ રીતે
વ્રણ દેવ, ગુરુ અને ધર્મ તત્ત્વને પાઠું અને તેને જ સારી રીતે પાઠતાં
સમકિત કહેવાય છે. ૪૭

આવી રીતે સમકિતના મૂલ બાર વ્રત કહ્યાં છે અને તેના પાંચ
પાંચ અતિચાર છે. તેઓની વિગત ગુરુમુખથી જાણી, આત્મશક્તિયે તે
ટાલવા પ્રયત્ન કરીશું. ૪૮

જીવાદિ છ દ્રવ્ય નવતત્ત્વો જિનેશ્વર ભગવાને કહ્યાં છે. તેને
સાચી રીતે સદહતાં સમકિત થાય છે. તેને વિષે સંશય કરીય તો શાસ્ત્રમાં
શંકાદોષ વર્ણવ્યો છે. ૪૯

બીજાના ધર્મની ઇચ્છા તે જિનધર્મમાં આકાંક્ષા કહી છે અને ધર્મના ફલમાં

વિતિગિચ્છાની રેહ ॥ ૫૦ ॥

મિથ્યાદૃષ્ટિ પ્રશંસા કરે, તસુ પરિચય દંસણ
અતિચરે; સમકિતના પંચય અતિચાર, તેહતણો
કરિશું પરિહાર ॥ ૫૧ ॥ એહ છતાં સમકિત
દુષાય, મૂલ વિના ફલ ફૂલ ન થાય; ધર્મ મૂલ તિમ
સમકિત જાણ, એહ વિના હુવે બહુ વ્રત હાણ
॥ ૫૨ ॥ સમકિતવિણુ વ્રત વાર અનંત, પાલંતા ન
થયો ભવ અંત; કરે અભવ્યબહુ કાયકલેશ, તોય
ન આવે સમકિત લેશ ॥ ૫૩ ॥

સંદેહ કરવો તેને વિતિગિચ્છાનામનો ત્રીજો પ્રકાર કીધેલ છે. ૫૦ મિથ્યા-
દૃષ્ટિની પ્રશંસા કરવી, તેનો પરિચય કરવો. આ સમકિતના પાંચ અતિચારો
છે, તેને દૂર કરીશું. ૫૧ એમ છતાં સમકિતને દૂષણ લાગે અને રહી
જાય તો જેમ મૂલ ન હોય તો મૂલ વિના કુતઃ શાસ્ત્રા એ કથન અનુસાર
મૂલજ ન હોય, સડેલું હોય તો ફઠ-ફૂલની આશા કેમ રચાય ?
તેવી જ રીતે ધર્મનું મૂલ સમકિત છે, તેજ જો ન હોય તો પછી વ્રતો પઠે
નહિ પણ નાશ થાય, વ્રત ભંગ થાય. ૫૨

સમકિત ન હોય અને વારંવાર વ્રત-જપ-તપ-નિયમ કરવામાં
આવે તો પણ ભવ-સંસારનો અંત થઈ શકતો નથી. અભવ્ય કાયકલેશ
ઘણા સહન કરે તોપણ લેશમાત્ર સમકિત ન પામી શકે. ૫૩

તિણ સમકિત જા મલિ નહુ કોય, જિનવર
 વચન વિમાસી જોય; સમકિત લાધે દુર્ગતિ ટલે,
 અનુક્રમે શીવપુર પદવી મીલે ॥ ૫૪ ॥ સૂક્ષ્મ બાદર
 ઉભય પ્રકાર, જે મુજને લાગ્યા અતિચાર; કર
 જોડી મસ્તક નામીયે, આ ભવ પરભવ તે સ્વામિયે
 ॥ ૫૫ ॥ અહનિસિ પક્ષિ ચડમાસી ફુડં, સંવ-
 ચ્છરી મિચ્છાદુક્કડં; અરિહંત સિદ્ધ સવે જાણજો,
 ગુરુસાહે તે મુજને હજો ॥ ૫૬ ॥

સમકિતના પાંચ અતિચાર તેહને વિષે, જે કોઈ પલ્લવી,
 ચડમાસી, સંવચ્છરી દિવસને વિષે અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ,
 અતિચાર, અનાચાર લાગ્યો હોય તે સવિ હું મન, વચન,
 કાયાપ કરી તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં.

તે સમકિત જ્યાંસુધી મલીન ન થયું હોય ત્યાંસુધી કોઈ પણ
 જિનેશ્વરના વચનમાં વિચાર કરી જોશો. સમકિત મઠવાથી દુર્ગતિ-
 નરક ટળી જાય છે અને પરંપરા મોક્ષ મળે છે. ૫૪

સૂક્ષ્મ અને બાદર બે પ્રકારમાંથી જે કોઈ અતિચાર મને લાગ્યા હોય
 તેની બે હાથ જોડી આ ભવ અને પરભવ માટે હંમેશા, પલ્લવી, ચોમાસી
 કે સંવચ્છરીની પ્રગટ રીતે ગુરુ સમીપે મિચ્છામિ દુક્કડં ચાહું છું. તે
 અરિહંત, સિદ્ધ સવે જાણજો. ૫૫-૫૬

સમકિતનાં પાંચ અતિચારો સંબંધી જે કોઈ દોષ પાક્ષિક,

રીસે દૃઢબંધન દૃઢઘાત, અંગ ચર્મનો કરે
 વિઘાત; અતિ ભારારોપણ વિરુધાત, રુંધી જે જે
 પાળી ભાત ॥ ૫૭ ॥ પહિલા વ્રતના એ અતિચાર,
 ન લગાડે શ્રાવક સુવિચાર; વ્રતનો ધારક હમ
 જાણિયે, તેહના ગુણ હિયડે આણિયે ॥ ૫૮ ॥
 સૂક્ષ્મ બાદર ઉભય પ્રકાર, જે મુજને લાગ્યા
 અતિચાર; કરજોડી મસ્તક નામીયે, આ ભવ
 પરભવ તે સ્વામિયે ॥ ૫૯ ॥ અહનિશિ પવિત્ર
 ચતુર્માસી ફુલં, સંવચ્છરી મિચ્છાદુઃકલં; અરિહંત
 સિદ્ધ સવે જાણજો, ગુરુસાહે તે મુજને હજો ॥ ૬૦ ॥

ચતુર્માસિક, સંવત્સરિક દિવસને વિષે અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અતિચાર કે
 અનાચાર લાગ્યો હોય તે બધું, હું, મન, વચન અને કાયાએ કરી મિચ્છામિ
 દુઃકલં આપું છું.

પ્રથમ સ્થૂલ પ્રાણાતિપાતના અતિચારની આલોચના કરે છે.

પશુને ક્રોધથી કઠન બાંધવું, સહત બાંધી મારવું, શરીરથી અથવા
 ચામડાથી ઘા કરવા, ઘણો માર મરવો, રુંધી રાખવો અને સ્વાદા—પીવાનું
 ન આપવું. ૫૭ આ પ્રથમ વ્રતના અતિચાર અત્યંત વિચારક શ્રાવક લાગવા
 ન દે, અને પોતે વિચાર કરે કે મેં વ્રત લીધેલું છે, માટે આ ન કરવું
 જોઈએ. અને વ્રતના ગુણ હૃદયમાં ધારણ કરવા જોઈએ—૫૮ (અર્થ
 ગાથા ૫૫-૫૬ પ્રમાણે છે. ૫૯-૬૦)

પહેલું સ્થૂલ પ્રાણાતિપાત વિરમણ વ્રત, તેહના પાંચ અતિ-
ચાર, તેહને વિષે જે કોઈ પચ્છી, ચઝમાસી, સંબચ્છરી દિવ-
સને વિષે અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અતિચાર, અનાચાર લાગ્યો હોય
તે સવિ હું મન, વચન, કાયાપ કરી તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં.

કૂડ આલ દે સહસાકાર, ગુજ્ઞ પ્રકાશે જે
અવિચાર; મંત્રભેદ નીજ નારી તળો, કરતાં લાગે
દૂષણ ઘળો ॥ ૬૧ ॥ જે દીજે મિથ્યા ઉપદેશ,
કર્મધર્મ પામીયે કિલેશ; કૂડ લેખ એ બીજે વ્રતે,
અતિચાર સમર સુંદીન વ્રતે ॥ ૬૨ ॥ સૂક્ષ્મ બાદર

પહેલે સ્થૂલ પ્રાણાતિપાત વિરમણ વ્રતના પાંચ અતિચાર સંબંધી
તે કોઈ દોષ, પાશ્વિક, ચઝમાસિક, સંવત્સરીક દિવસને વિષે અતિક્રમ,
વ્યતિક્રમ, અતિચાર કે અનાચાર લાગ્યો હોય તે બધું, હું, મન, વચન,
અને કાયાપ કરી મિચ્છામિ દુક્કડં આપું છું.

બીજે સ્થૂલ મૃષાવાદના અતિચારનો આલોચના કરે છે:—

એકદમ સ્વોટું આઝ દેવું, વિચાર કર્યા વિના છાની વાત પ્રકાશ
કરવી, પોતાની છીની છાની વાત જાહેર કરવી વિગેર વાચતોર્થી ઘળું
દૂષણ લાગે છે. ૬૧

સ્વોટો ઉપદેશ આપવો, સ્વોટો લેખ લેખવો, આથી ધર્મકાર્યમાં ઘળો
ક્લેશ થાય છે. બીજા વ્રતના અતિચારની આલોચના કરશું. ૬૨.

उभय प्रकार, जे मुजने लाग्या अतिचार; कर
जोडी मस्तक नामीये, आ भव परभव ते खामिये
॥ ६३ ॥ अहनिसि पक्खि चउमासी फुडं, संव-
च्छरी मिच्छादुक्कडं; अरिहंत सिद्ध सवे जाणजो,
गुरुसाखे ते मुजने हजो ॥ ६४ ॥

बीजुं स्थूल मृषावाद विरमण व्रत, तेहना पांच अतिचार,
तेहने विषे जे कोइ पक्खी, चउमासी, संवच्छरी दिवसने विषे
अतिक्रम, व्यतिक्रम, अतिचार, अनाचार लाग्यो होय ते सवि
हुं मन, वचन, कायाए करी तस्स मिच्छामि दुक्कडं.

चौर हरी वस्तु ववहरे, चौरप्रयोग सखा-
यत करे; दाण विसाइ राज्यविरुद्ध, उत्तम श्राव-
कने प्रतिषिद्ध ॥ ६५ ॥

(अर्थ गाथा ५५-५६ प्रमाणे ६३-६४.)

बीजे स्थूल मृषावादाना विरमण व्रतना पांच अतिचारो संबंधी जे
कोइ दोष, पाक्षिक, चउमासिक, संवत्सरिक दिवसने विषे अतिक्रम,
व्यतिक्रम, अतिचार के अनाचार लाग्यो होय ते बधुं, हुं, मन
वचन, अने कायाए करी मिच्छामि दुक्कडं आपुं छुं.

त्रीजा स्थूल अदत्तादानना अतिचारनी आलोचना करे छे:—

चोरे लावेली वस्तुनो वहेपार करे-स्वरीदे, चोरने हमणा केम कंइ
लावतो नथी एम चोरी लाववा प्रेरणा करे, जगात चोरी करी राज्य विरुद्ध
आचरे, आ बाबत विचारक व्रतधारी श्रावकने न करवी जोइए. ६५

वानि भेलने कूड मान, कूड तोल
 परिहरे सुजाण; त्रीजा व्रतना ए अति-
 चार, पंचतणो करिशुं परिहार ॥ ६६ ॥ सूक्ष्म
 बादर उभय प्रकार, जे मुजने लाग्या अतिचार;
 कर जोडी मस्तक नामिये, आ भव परभव ते
 खामिये ॥ ६७ ॥ अह्निसि पक्खि चउमासी
 फुडं, संवच्छरी मिच्छादुक्कडं; अरिहंत सिद्ध सवे
 जाणजो, गुरु साखे ते मुजने हजो ॥ ६८ ॥

त्रीजे स्थूल अदत्तादान विरमणव्रत, तेहना पांच अतिचार,
 तेहने विषे जे कोइ पक्खि, चउमासी, संवच्छरी, दिवसने
 विषे अतिक्रम, व्यतिक्रम, अतिचार, अनाचार लाग्यो होय ते
 सवि हुं मन, वचन, कायाप करी तस्स मिच्छामि दुक्कडं.

अनाजने राख भेलवी, खोटे मापे मापी, खोटो तोल करी, ल्ये-वेचे.
 आ त्रीजा व्रतना पांच अतिचार छे तेने टाळवा जोइए, ६६

(अर्थ गाथा ५५-५६ प्रमाणे ६७-६८)

त्रीजे स्थूल अदत्तादान विरमण व्रतना पांच अतिचारो संबंधी
 जे कोइ दोष, पाक्षिक, चउमासिक, संवत्सरिक दिवसने विषे अतिक्रम,
 व्यतिक्रम, अतिचार के अनाचार लाग्यो होय ते बंधुं हुं मन, वचन,
 कायाए करी मिच्छामि दुक्कडं आपु छुं.

માહે રાखी થોડે કાલ, ઇત્તર પરિગ્ગહિયા
 સંભાલ; વિધવા દાસી વેશ્યા જાણ, અપરિગ્ગ-
 હિયા તે મન આણ ॥ ૬૯ ॥ તેહતણો જે કીજે
 સંગ, ઉત્તમને જાણો વ્રત ભંગ; ફરસે પરનારીના
 અંગ; ક્રીડા કહિયે તેહ અનંગ ॥ ૭૦ ॥ આતમ
 સંતતિ વિણુ પરતણા, મેલે નાત્રા જે નર ઘણા;
 કામભોગ નાવે સંતોષ, ચઉથે વ્રત ણ પંચમ દોષ
 ॥ ૭૧ ॥ શેઠ સુદંસણ પ્રમુખ અનેક, તેહના ગુણ
 જાણો સુવિવેક; નિરતિચાર જે પાલે શીલ,

હવે ચોથા વ્રતના અતિચાર વર્ણવે છે.

થોડા સમય માટે કોઈએ માહે રાखેલી, વીજાની સ્ત્રી, કોઈએ પ્રહન
 કરેલી સ્ત્રી વીધવા દાસી, કે વેશ્યા અને કોઈએ નહિ પ્રહન કરેલી સ્ત્રી
 આટલાને મનમાં લાવવાથી અથવા તેમનો સંગ કરવાથી ઉત્તમ વ્રતધારી
 શ્રાવકને વ્રતભંગ દોષ લાગે છે. પર નારીના અંગને અડકવાથી તથા તેની
 સાથે વિષયભોગ કરવાથી અનંગ ક્રીડાનો દોષ લાગે છે. ૬૯-૭૦

પોતાના બચ્ચા સિવાય બીજાના બચ્ચાના સગપણ કરાવી આપે
 થોડાયા ઘણા જે માણસ નાતરાં કરે અને કામભોગમાં સંતોષ ન પામવો
 આ પાંચ પ્રકારના દોષ ચોથા અતિચારના છે. ૭૧. સુદંસણશેઠ આદિ
 ઘણા ગુણવાન પુરુષોના ગુણોને વિવેકમૂર્ધક જાણશ જોઈએ કે જેઓ

આ ભવ પરભવ તેહને લીલ ॥૭૨॥ સૂક્ષ્મ વાદર
 ઉભય પ્રકાર, જે મુજને લાગ્યા અતિચાર; કર-
 જોડો મસ્તક નામીયે, આ ભવ પરભવ તે જ્વામિયે;
 ॥૭૩॥ અહનિશિ પવિત્ર ચંડમાસી ફુડં, સંવચ્છરી
 મિચ્છાદુક્રંડં; અરિહંત સિદ્ધ સવે જાણજો, ગુરુ
 સાચે તે મુજને હજો ॥ ૭૪ ॥

ચોથું સ્થૂલ સ્વદારા સંતોષ, પરદારા વિરમણ વ્રત, તેહના પાંચ
 અતિચાર, તેહને વિષે જે કોઈ પવચ્છરી, ચંડમાસી, સંવચ્છરી
 દિવસને વિષે અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અતિચાર, અનાચાર લાગ્યો
 હોય તે સર્વિ હું મન, વચન, કાયાળ કરી તસ્સ મિચ્છામિ દુક્રંડં.

બાંધી મુકે જે ધન ધન, ઇણિપરે રૂપ સોવન્ન
 હિરન્ન; લેત્ર ગેહ વે મેલી એક, દુપદ ચંડપદ ગર્ભ

અતિચાર રહિતપણે પોતાના શીયલ પાલવા તત્પર હતા અને જેઓએ આભવ
 અને પરભવને ભોગવ્યો. ૭૨. (અર્થ ગાથા ૫૫-૫૫ પ્રમાણે ૭૩-૭૪.)

ચોથા સ્થૂલ સ્વદારાસંતોષ વિરમણ વ્રતના પાંચ અતિચારો સંબંધી જે
 કોઈ દોષ પાક્ષિક, ચંડમાસિક, સંવચ્છરિક દિવસને વિષે અતિક્રમ,
 વ્યતિક્રમ, અતિચાર કે અનાચાર લાગ્યો હોય તે વધું હું મન, વચન,
 અને કાયાળ કરી મિચ્છામિ દુક્રંડં આપુ છું.

હવે પાંચમાં પરિગ્રહ પરિમાણ વ્રતને વર્ણવે છે.

ધન-ધાન્ય, રૂપું-સોનું, હીરા, ક્ષેત્ર-ઘર, વિગેરે તેમજ વે પગવાળા

અનેક ॥ ૭૫ ॥ કુવિય વધારે તોલે જેહ, પરિગ્રહ
માન અતિક્રમ તેહ; પંચમવ્રત અતિચાર નિવાર,
સફલ કરે તે ધન સંસાર ॥ ૭૬ ॥ સૂક્ષ્મ બાદર
ઉભય પ્રકાર, જે મુજને લાગ્યા અતિચાર; કર
જોડી મસ્તક નામિયે, આ ભવ પરભવ તે સ્વા-
મીયે ॥ ૭૭ ॥ અહનિસિ પવિત્ર ચઠમાસિ ફુડં,
સંવચ્છરી મિચ્છાદુક્કડં; અરિહંત સિદ્ધ સવે જા-
ળજો, ગુરુ સાચે તે મુજને હજો ॥ ૭૮ ॥

દાસ-દાસી તથા ચાર પગવાઝાં ગાય, મેંશ આદિના અનેક ગર્ભના
બચ્ચાનો સંગ્રહ કરે તથા તાંબા વિગેરે વાસગના તોલમાં વધારો કરે અને
તેથી પરિગ્રહ ઓઠાંત્રી ગયો ગણાય છે. આ પાંચમા અતિચારનો જે
ત્યાગ કરે તે આ સંસારને સફળ કરી જાય છે. ૭૫-૭૬. (અર્થ
ગાથા ૫૫-૫૬ પ્રમાણે ૭૭-૭૮).

હવે ત્રણ ગુણવ્રત કહે છે.

પાંચ અણુવ્રતને લાભ કરનાર હોવાથી તેને ગુણવ્રત કહે છે જેમકે
છટ્ટું વ્રત પ્રહણ કરનારે પરિમાણ કરેલી દિશાની બહાર રહેલા તમામ
જીવોની દયા પાડી, ત્યાંની કન્યા વિગેરે સંબંધી અસંય ટળ્યું, ત્યાં રહેલા
દ્રવ્યાદિક માટેનું અદત્તપણું ગયું, ત્યાં રહેલી સ્ત્રીઓનો સહેજે ત્યાગ
થઈ ગયો અને ત્યાં રહેલા દ્રવ્ય માટે પરિગ્રહબુદ્ધિ નાશ પામી. આ પ્રમાણે
પાંચ અણુવ્રતને ગુણ કરવાથી નીચેના ત્રણને ગુણવ્રત કહે છે.

પાંચમું સ્થૂલ પરિગ્રહ પરિમાણ વ્રત, તેહના પાંચ અતિચાર, તેહને વિષે જે કોઈ પચ્ચી, ચડમાસી, સંવચ્છરી દીવસને વિષે અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અતિચાર, અનાચાર લાગ્યો હોય તે સત્ત્વિ હું મન, વચન, કાયાપ કરી તસ્સ મિચ્છામિ દુકકંડં.

ઉંચો નીચો તિરછી દીસે, માન અતિક્રમ કરિયે વસે; સ્વારથ ઉળો અધિકો કરે, પંચમ માન કર્યો વિસરે ॥ ૭૯ ॥ છટ્ટા વ્રતના એ અતિચાર, ન લગાડે શ્રાવક સુવિચાર; વ્રતનો ધારક ઇમ જાણિયે, તેના ગુણ હિયડે આણિયે ॥ ૮૦ ॥

પાંચમા પરિગ્રહ પરિમાણ વ્રતના પાંચ અતિચારો સંબંધી જે કોઈ દોષ, પાશ્વિક, ચડમાસિક, સંવત્સરિક દિવસને વિષે અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અતિચાર કે અનાચાર લાગ્યો હોય તે બધું હું મન, વચન, અને કાયાપ કરી મિચ્છામિ દુકકંડં આપુ છું.

છટ્ટા દિગ્પરિમાણ વ્રતને બતાવે છે.

ઊર્ધ્વ, અધો અને ચારે દિશા—વિદિશાઓમાં જવા-આવવાનું પરિમાણ કરી, તેને ઊલ્લંઘી જાય તે તથા સ્વાર્થ જોડે એક બાજુ ઓછી કરી, બીજી બાજુ વધારે તથા યાદી ભૂલી જઈ કઈ દિશાએ કેટલું જવાનું યા નહોં જવાનું તે ભૂલી જાય. આ પાંચ છટ્ટા વ્રતના અતિચાર છે તેને વિચારક વ્રતધારી શ્રાવક લાગવા દેતો નથી, આવા ગુણધારી શ્રાવકના ગુણોને હૃદયમાં ધારણ કરવા જોઈએ. ૭૯-૮૦, (અર્થ ગાથા ૫૫-૫૬ પ્રમાણે ૮૧-૮૨).

સૂક્ષ્મ વાદર ઉભય પ્રકાર, જે મુજને લાગ્યા
 અતિચાર; કર જોડી મસ્તક નામિયે, આ ભવ
 પરભવ તે લામિયે ॥ ૮૧ ॥ અહનિસિ પક્ષિ ચઝ-
 માસી ફુડં, સંવચ્છરિ મિચ્છાદુક્કડં; અરિહંત સિદ્ધ
 સવે જાણજો, ગુરુસાહે તે મુજને હજો ॥ ૮૨ ॥

છટ્ટું દિસિવિદિસિપરિમાણ વ્રત, તેહના પાંચ અતિચાર,
 તેહને વિષે જે કોઈ પક્ષી, ચઝમાસી, સંવચ્છરી દીવસને વિષે
 અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અતિચાર, અનાચાર લાગ્યો હોય તે સર્વ
 હું મન, વચન કાયાપ કરી તસ્ત મિચ્છામિ દુક્કડં.

**સપ્તમવ્રત હવે કરિશું વિચાર, તેના સંભારું
 અતિચાર; કરમે પનરહ ભોજન પંચ, એવં વીસ**

છઠ્ઠા દિગ્ પરિમાણ વ્રતના પાંચ અતિચારો સંબંધી જે કોઈ દો
 પાક્ષિક, ચઝમાસિક, સંવત્સરિક દિવસને વિષે અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ,
 અતિચાર કે અનાચાર લાગ્યો હોય તે વધું હું, મન, વચન અને કાયાપ
 કરી મિચ્છામિ દુક્કડં આપુ છું.

સાતમા ભોગોપભોગ પરિમાણવ્રતને વર્ણવે છે.

હવે સાતમા વ્રતના અતિચારને આલોવું છું. તેમાં કર્મને આશ્રયી
 પંદર અને ભોજનને આશ્રયી પાંચ મઠ્ઠી વીસ અતિચાર થાય છે તેમાં
 જરાપણ ફેરફાર નથી. ૮૩.

નહીં સ્વલ સ્વંચ ॥ ૮૩ ॥ સચિત આહારે અચિતે
 વૃંદ, વૃક્ષથકી ઉઘેડી ગુંદ; સ્વારેક રાયણ બીજ
 સમિદ્ધ, બીજો છે સચિત્ત પ્રતિબદ્ધ ॥ ૮૪ ॥
 અગ્નિ અપક તે અપ્પોલિઆ, ઓલા પહુંક તે દુપ્પો-
 લિઆ; બીજ રહિત ઓસહી જે તુચ્છ, જે મુંજે
 તેહની મતિ તુચ્છ ॥ ૮૫ ॥ અતિચાર ભોજન જા-
 ણવા, કર્મદાન પનર ટાલવા; ત્રિવિધે શ્રાવકનો
 આચાર, પંચમંગિય ભણ્યો વિચાર ॥ ૮૬ ॥

સચિત્ત સ્વાય અથવા સચિત્તથો મલ્લેલ પદાર્થ-જેમકે વૃક્ષને ચોટેલ
 ગૂંદ ઉઘાડી સ્વાય, સ્વારેક, રાયણ, બીજવાળી ચીજ, આ સચિત્તનોજ
 બીજો ભેદ છે. ૮૪.

સચિત્ત વસ્તુ પકવ્યા વગર સ્વાય, કાંઈક પાકી, કાંઈક કાચી,
 ઓઢા, (ચણાના), ડંબી (ઘઉં ને જવની), પોંચ-ઘઉં કે બાજરાનો અને
 પાપડી-વાલ, ચોઢી વિગેરેને સ્વાયથી અતિચાર લામવાનું કહ્યું છે
 તે પણ સચિત્ત ત્યાગના અંગનું જ છે. અને તેને દુપ્પોલિઆ કહે છે.
 બીજ વગરની તુચ્છ ઔષધિ-થોડું સ્વચાય અને ક્ષાણું કાઢી નસ્વાય તેવું
 જે સ્વાય, તેની મતિ હલકી છે. આ ભોજન આશ્રયી પાંચ અતિચારો
 પાંચમાં અંગમાં કહ્યા છે તેને અને કર્મદાનના પંદર દોષ શ્રાવકે મન,
 વચન, કાયાથી ટાલવા. ૮૫-૮૬.

(યતઃ શ્રીભગવતીસૂત્રે અષ્ટમે શતકે પંચમોદેશકે)

“જે ર્ઈમે પુળોસમળોવાસગા ભવન્તિ તેસિં
નો કપ્પંતિ ર્ઈમાઈં પન્નરસ કમ્માદાળાઈં સઈં
કરેત્તણ વા ॥ કરવેત્તણ વા, કરંતં વા અન્નં સમ-
ળુજાણિત્તણ વા ॥ તંજહા ર્ઈંગાલકમ્મે, વળકમ્મે,
સાડીકમ્મે, માડીકમ્મે, ફોડીકમ્મે, દંતવા-
ળિજ્જે, લક્ખવાળિજ્જે, રસવાળિજ્જે, કેસવા-
ળિજ્જે; વિસવાળિજ્જે, જંતપિલ્લળકમ્મે, નિલ્લંછળ
કમ્મે, દવગ્ગિદાવળયા, સરદહતલાયસોસળયા,
અસરૂજળપોસળયા. ” (રિતિવચનાત્)

(ભગવતીસૂત્રના આઠમા શતકમાં પાંચમા ઉદેશમાં કહ્યું છે)—

જે આવી રીતે શ્રાવક હોય તેઓને આ જાતના પંદર કર્મોદાન ન
કલ્પે. પોતે કરે નહીં, વીજા પાસે કરાવે નહીં અને કરતા
ણવા વીજાને અનુમોદન—યોગ્ય ન જાળે તે આવી રીતે છે—ર્ઈંગાલ—
કર્મ, વળકર્મ, સાડીકર્મ, માટકર્મ, ફોડીકર્મ, દંતવાળિજ્ય, લક્ખવાળિજ્ય,
રસવાળિજ્ય, કેશવાળિજ્ય, વિષવાળિજ્ય, ચંત્રપીલળ કર્મ, નિર્લંછળ
કર્મ, દવાગ્ગિદાવળય, સરદહતલાવસોષળ કર્મ અને અસતી પોષળ
કર્મ. (આ પ્રમાણે પાઠ છે)

ભાડમુંજ સોનાર ઠંઠાર, ઇંટવાહ નીવાહ
 લોહાર; ધાતુધમણ ઇત્યાદિ અધર્મ, એ પહેલો
 ઇંગાલી કર્મ ॥ ૮૭ ॥ કળભરડાવે આટા દાલ,
 પાન ફૂલ ફલ વિક્રય ટાલ; મુંઢ લોઢાવે જે
 કપાસ, વળકર્મ તે ભણિ પાપ નિવાસ ॥ ૮૮ ॥
 વેચે સગડ અને સગડંગ, સાડિકર્મ કરે વ્રતમંગ,
 સકટ પમુહ જસુ ભાડે વહે, ભાડીકર્મ તે ગિરુઆ
 કહે ॥ ૮૯ ॥ જે મુંડ ફોડે હલ કુદાલ, સ્વણિવો
 કૂપ સરોવર પાલ; કાઢે લૂણ માટિ પાષાણ, ફોડી

ભાડમુંજા, સોની, કંસારા, ઇંટોના નિમાડા કરનાર કુંભાર, લોહાર,
 ધમણીઆઓ અને અગ્નિનું કામ ઇંગાલકર્મ છે. ને તે અધર્મ છે. ૮૭.

ધાન્ય ભરડાવે, આટા—ડાઢ પીસાવે, પાન, ફળ, ફૂલનો વેપાર
 કરે, કપાસ, કપાસીયા વિગેર પીલાવે, લાકડા કપાવવા, કોલસા પડા-
 વવા વિગેરે વનકર્મ કહેવાય અને તેમાં પાપનો વાસ છે. તથા ઘોડા-
 ગાડીઓ વિગેરેનો સામાન વેચે તેને સાડી કર્મ કહે છે અને તે વ્રતનો
 મંગ કરનારું છે. ઘોડા, હાથી, બઢદીયા, ડંટ, સ્વચ્ચર વિગેરે પશુઓથી
 ભાડું ઉપજાવે તે સર્વને ગુરુઓ ભાડીકર્મ કહે છે. ૮૮-૮૯.

વઢી જે હઢથી અથવા કોદાઢીથી જમીન ફોડે—હઢે તથા
 તઢાવ, કુવા વિગેરે સ્વોદાવે, તથા સ્વાળમાંથી મીઠું, માટી, પથ્થર કઢાવે

કર્મ કુકર્મનિ હાણ ॥ ૧૦ ॥ મૃગમદ ચામર ને
 ગજ દંત, કરે પ્રાણ જે ત્રસના અંત; આગર
 જલપી એ વવહરે, દંતવાણિજ્જ પાપે પિંડ ભરે ॥
 ॥ ૧૧ ॥ લાખ ગુલી મળસિલ ધાહુડી, તૂરીદુષી
 સૂરી ફિટકડી, સાજી સાબુ ને પડવાસ, ઇળ
 વ્યાપારે દુર્ગતિ વાસ ॥ ૧૨ ॥ મધુ માલ્ખણ વિસ
 મદ વવહાર, મીળ મહુડાં પ્રભૃતિ અસાર; દુપદ
 ચડપદ વિક્રય કરે, રસ કેસહવાણિજ કિમ તરે ॥

તથા ફોડાવે તે વધાં કુકર્મ કહેવાય છે અને તે ફોડીકર્મ કહેવાય છે. ૧૦.

કસ્તૂરી માટે કસ્તૂરીઆ હરણને, ચામર માટે ચમરી ગાયને, દાંત
 માટે હાથીને, પીછાંઓ માટે પક્ષીને મારે. આવી રીતે પોતાની આજીવિકા
 માટે જંગલમાં ઘાસ खाइ અને खाणોના પાણી પી જીવતાં અનેક પ્રાણી-
 ઓનો નાશ કરે. આ દંતવાણિજ્ય કર્મથી ઘણું પાપ બંધાય છેછે. ૧૧
 લાખ, ગળી, મળસીલ, ધાહુડી, તેજંતૂરી, હડતાલ, રાઈ, પટમાં વાસ
 (પાપડીઓ खाणे) આપવો, ફટકડી, સાજી, સાબૂ, ટંકળાખાર, બનાવવા-
 વેચવા, આ વ્યાપારોથી દુર્ગતિ મળે છે અને આ લાલ્ખવાણિજ્ય કહેવાય છે. ૧૨

મધ, માલ્ખણ, મદિરા, મીળ, મહુડાં, માંસ, તેલ વિગેરેનો વ્યાપાર
 રસવાણિજ્ય કહેવાય છે. દાસ, દાસી, ગાય, મેંશનો વેપાર કેશવાણિજ્ય
 કહેવાય છે રસવાણીજ્ય અને કેશવાણીજ્ય કરનારા ભદતરી ન શકે. ૧૩.

॥ ૧૩ ॥ વિસહલ લોહ અને હરતાલ, વેચે બહુ
 સાવચ્છ હથિયાર; એ વિષ વાણિજ પ્રવચન જાણ,
 નહુ ટાલે તેહને વ્રતહાણ ॥ ૧૪ ॥ ઈષ તેલ સરસવ
 ઇરંડ, પ્રમુહ પીલણે પાપ પ્રચંડ; તિલ દલેલનું
 દેવું વાર, યંત્રપીલણ કર્મ અધર્મ નિવાર ॥ ૧૫ ॥
 નાસા વેધ અંકનું દાણ, ગલકંબલ કાપે જે અજાણ;
 વીંધી કરે કરણનો છેદ, નિહંછણનો કરે નિષેધ
 ॥ ૧૬ ॥ પુણ્યબુદ્ધિ વસુને દવ દેઈ, દવદાણે તે
 સુકૃત સ્વેદ; કૂવા સર નદિ દ્રહ જલ શોષ,

વિષ, હઠ દિક, શલ્લ, કોશ, કોદાલો વિગેરેનો વેપાર બહુ પાપ-
 વાલો છે, તેને વિષવાણિજ્ય કહે છે. તેને જે હઠાવે નહીં તેને વ્રતની હાનિ
 થાય છે. ૧૪. શેરડી, તલ, સરસવ, ઇરંડા પ્રમુખ પીલણવામાં ઘણું
 પાપ છે. પીટેલા તલ આપવાનો વ્યવહાર બંધ કરવો જોઈએ. તથા શીલા,
 સ્વારણીયો, ઘંટી, રેંટ, વિગેરેનો વેપાર કરવો યા ઉપયોગ કરવો તેમાં
 ઘણુંજ પાપ છે અને તે યંત્રપીલન કર્મ કહેવાય છે. તેથી તે અધર્મ છે
 અને તેનું નિવારણ કરવું જોઈએ ૧૫. ગાય વિગેરે પશુઓના ગલકંબલ,
 શાંગડા, પુચ્છ વિગેરે કપાવવા, નાક વીંધવા, ચિહ્ન કરાવવા, કાન છેદાવવા
 આ નિહંછન કર્મ કહેવાય છે. માટે તેનો નિષેધ કરવો જોઈએ ૧૬. પુણ્ય-
 બુદ્ધિથી વનની સાડી બાઝવી, જંગલો બાઝા, તેમજ પાપ છે તેને દવદાન

મોટું દુષણ તે સર શોષ ॥ ૯૭ ॥ સૂઆ સાલહિ
 તિતર મોર, કૂકર કૂકડ હીયે કઠોર; દુષ્ટ ચિત્ત
 દાસી મંજાર, પોષે અસતી પોષ નિવાર ॥ ૯૮ ॥
 સત્તમ વ્રત વિસે અતિચાર, ટાલંતા શ્રાવક
 આચાર; પાટા તુલાવટ દાણ અધર્મ, એમ અનેરા
 જે खर કર્મ ॥ ૯૯ ॥ સૂક્ષ્મ બાદર ઉભય પ્રકાર,
 જે મુજને લાગ્યા અતિચાર; કર જોડી મસ્તક
 નામિયે, આ ભવ પરભવ તે खામિયે ॥ ૧૦૦ ॥
 અહનિસિ પવિત્ર ચડમાસી ફુડં, સંવચ્છરી
 મિચ્છાદુક્કડં; અરિહંત સિદ્ધ સવે જાણજો,
 ગુરુસાહે તે મુજને હજો ॥ ૧૦૧ ॥

કર્મ કહે છે. અને તેથી પુણ્યનો નાશ થાય છે. કુવા, તલાવ, નદી,
 જંગલ, પાણી સૂકાવવા, આદિ મહાપાપો છે અને તેને શોષકર્મ કહે છે.
 ૯૭. સૂડા, પોપટ, મેના, તેતર, મયૂર, કૂકડા, કૂતરા, વાંદરા તથા
 હિંસક પ્રાણી ચિત્તો બિલાડી આદિને પોષવા તે અસતી પોષણ કહેવાય
 છે. ૯૮. સાતમા વ્રતના આ ઉપર કહ્યાં તે વીસ અતિચારો છે તેને શ્રાવકે
 ટાલવા જોઈએ. ગાડાના પૈડાના પાટા (વાટો) એને તોલવા પૂર્વક દાનમાં
 આપી દેવા અથવા દાણચોરી વિગેરે અધર્મ છે આવા વીજા જે દુષ્ટ કર્મો હોય
 તે વધાં વર્જવા જોઈએ. ૯૯ (અર્થ ૫૫-૫૬ પ્રમાણે ૧૦૦-૧૦૧).

સાતમું ભોગોપભોગ પરિમાણ વ્રત, તેના વીસ અતિચાર, પાંચ મોજનના ને પંદર કર્માદાનના, एवं વીસ અતિચાર, તેને વિષે જે કોઈ પદ્ધતી, ચરમાસી, સંવચ્છરો દિવસને વિષે અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અતિચાર, અનાચાર લાગ્યો હોય તે સર્વિ હું મન, વચન, કાયાણ કરી તરસ મિચ્છામિ દુક્કડં.

અષ્ટમ વ્રત પંચય જાળવા, સકતિસીમ તે પળ ટાલવા; જેહથી દીપે કામવિકાર, ઇસ્યા વચન બોલે અવિચાર ॥ ૧૦૨ ॥ મંડતણી પર ચેષ્ટા કરે, લોક હસાડી વ્રત અતિચરે; મુશ્વથી ભાષે આલપંપાલ, લોકમાંહો મળીએ વાચાલ ॥ ૧૦૩ ॥

સાતમા ભોગોપભોગના વીસ અતિચારો સંબંધી જે કોઈ દોષ પાશ્વિક, ચરમાસિક, સંવસરિક દિવસને વિષે અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અતિચાર કે અનાચાર લાગ્યો હોય તે સર્વિ હું મન, વચન, અને કાયાણ કરી મિચ્છામિ દુક્કડં આપુ છું.

હવે આઠમા વ્રતને બતાવે છે.

આઠમા વ્રતના પાંચ અતિચાર છે. શક્તિ અનુસારે તે ટાળવા જોઈએ. જેનાથી કામવિકારને ઉત્તેજન મળે એવું વિચાર વિનાનું વચન ન બોલે. ૧૦૨

મંડતી જેમ ચેષ્ટા કરવી, લોકોને હસાવવા વ્રત મંગ કરે, મોટેથી જેમ આવે તેમ વગર વિચાર્યું બોલે, આવ્યાને લોકમાં પળ વાચાલ કહે છે. ૧૦૩

जोग करे अधिकरणह तणो, इणपरे लागे दूषण
घणो; न्हाण अधिक खल जल रेडवो, अधिको
भोजन आरंभवो ॥ १०४ ॥ ए अतिचार सह
टालिये, निर्मल अष्टम व्रत पालिये; श्रावकने ए
करवा नहि, एह वात जिन आगम कही ॥ १०५ ॥
सुक्षम बादर उभय प्रकार, जे मुजने लाग्या
अतिचार; कर जोडी मस्तक नामीये, आ भव
परभव ते खामीये ॥ १०६ ॥ अहनिस्सि पक्खि
चउमासी फुडं, संवच्छरी मिच्छादुक्कडं; अरिहंत
सिद्ध सवे जाणजो, गुरुसाखे ते मुजने
हजो ॥ १०७ ॥

पाप लागे तेवा सावनोनो जोग राखे खेल, नाटक, सीनेमा विगोरे
जोवा, जळ क्रीडा जळाशये जवुं, खूब पाणीथो न्हावुं, जीववाळी
भूमिमां पाणी नाखवुं, भोजन माटे जातजातना आरंभ करवा, आथी घणुं
पाप लागे छे. आ अतिचारो टाळवा जोइए आ आठमुं व्रत निर्मळ रीते
पाळवुं जोइए. श्रावके आ नहों करवुं, ए वात जिनेश्वर भगवानना आगममां
कहेलछे. १०४-१०५ (अर्थ गाथा ५५-५६ प्रमाणे १०६-१०७)

આઠમું અનર્થદંડ વિરમણવ્રત તેના પાંચ અતિચાર, તેને વિષે જે કોઈ પચ્છી, ચડમાસી, સંવચ્છરી દિવસને વિષે અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અતિચાર, અનાચાર લાગ્યો હોય તે સર્વિ હું મન, વચન, કાયાણ કરી તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કહં.

સામાયક લીધે દુધ્યાન, મન આળે તે દોષનિધાન, વચને ભાષે જેય સપાપ, કાયાણ કરિ તે પ્રાણ સંતાપ ॥ ૧૦૮ ॥ વિસ્મૃતિ આવે

આઠમે અનર્થદંડ વિરમણવ્રત તેના પાંચ અતિચારો સંબંધી જે કોઈ દોષ, પાક્ષિક, ચડમાસિક, સંઘસરિક દિવસને વિષે અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અતિચાર કે અનાચાર લાગ્યો હોય તે વધું હું મન, વચન, કાયાણ કરી મિચ્છામિ દુક્કહં થજો.

નવમા સામાયિક વ્રતને વર્ણવે છે.

નવમી વાર સુધીના ચાર વ્રતો શિક્ષાવ્રત કહેવાય છે. જે વારંવાર કરવામાં આવે તે શિક્ષા કહેવાય છે. સામાયિકાદિક શ્રાવકે દરરોજ કરવા જોઈએ અને પૌષ્ઠ પર્વ દિવસે કરવો જોઈએ. કારણકે આ વ્રતોના આરાધનથી સમક્ષિત નિર્મલ થાય છે તથા દેશવિરતિધર્મનું ચારિત્ર સ્વરૂપે આરાધન થાય છે. તેમાં પ્રથમ સામાયિક વ્રત છે તેને બતાવે છે.

સામાયક લઈ ત્રણ પ્રકારના દુધ્યાન ધ્યાવે, મનમાં ધર દુકાન વિગેરે સંબંધી સાવધ વ્યાપારનું ચિંતન કરે તે મનોદુષ્પ્રણિધાન, કર્કશ આદિ સાવધ વચન બોલે તે વાગ્દુષ્પ્રણિધાન, અને પ્રમાર્જન અને પહિલે-લેહન ન કરેલી ભૂમિ ઉપર બેસે અથવા પગ વિગેરે અવયવો લાંબા-ટૂંકા કરે તે કાયદુષ્પ્રણિધાન કહેવાય છે. આ ત્રણ અતિચાર કહેવાય છે. ૧૦૮

વેલાતળી, આદર ન કરે જે વ્રત ભળી, નવમા
 વ્રતના એ અતિચાર, જે ટાલે તસુ હું બલિહાર ॥૧૦૯॥
 સૂક્ષ્મ બાદર ઉભય પ્રકાર, જે મુજને લાગ્યા
 અતિચાર; કર જોડી મસ્તક નામિયે, આ ભવ
 પરભવ તે સ્વામિયે ॥ ૧૧૦ ॥ અહનિસિ પક્ષિ
 ચઝમાસિ ફુડં, સંવચ્છરિ મિચ્છાદુક્કડં; અરિહંત
 સિદ્ધ સર્વે જાણજો, ગુરુસાહે તે મુજને
 હજો ॥ ૧૧૧ ॥

નવમું સામાયિક વ્રત, તેના પાંચ અતિચાર તેને વિષે જે
 કોઈ પચ્છો, ચઝમાસી, સંવચ્છરી દિવસને વિષે અતિક્રમ,
 વ્યતિક્રમ, અતિચાર, અનાચાર લાગ્યો હોય તે સધિ હું મન,
 વચન, કાયાળ કરી તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં.

તે ઘડી સમય પૂરો થયા પહેલાં અથવા સામાયિક લીધાનો યા
 પારવાનો સમય મૂલી જઈ સામાયિક પારે અથવા જેમ તેમ સામાયિક
 કરે અથવા અવકાશ હતાં સામાયિક ન કરે અને ઘર-ત્રેપારની ચિંતાને
 લઈ શૂન્ય મન થવાથી મેં સામાયિક કર્યું, આ સામાયિકનો સમય છે.
 વિગેરે સ્મૃતિવિહિન થાય, આ નવમા વ્રતના અતિચાર છે, તેને જે હઠાવે
 તેની બલિહારી છે. ૧૦૯ (અર્થ ગાથા ૫૫-૫૬ પ્રમાણે ગાથા,
 ૧૧૦-૧૧૧)

दशमे व्रत दिसिनुं परिमाण, संखेपे जे
 श्रावक जाण; तेना जाणी पंचय दोष, टाली
 आणे मन संतोष ॥ ११२ ॥ बाहिरथकी मांहि
 आणवे, मांहिथकी बाहिर मोकले; साद करी
 देखाडी रूप, कांकरि नांखी कहे सरूप ॥ ११३ ॥
 सूक्ष्म बादर उभय प्रकार, जे मुजने लाग्या
 अतिचार; कर जोडी मस्तक नामिये, आ भव
 परभव ते खामीये ॥ ११४ ॥ अह्निसि पक्खि
 चउमासि फुडं, संवच्छरि मिच्छादुक्कडं; अरिहंत
 सिद्ध सवे जाणजो, गुरुसाखे ते मुजने हजो ॥ ११५ ॥

दशमुं देशवगाशिक व्रत वर्णवे छे.—आ व्रतमांजे सातमा व्रतमां
 आखा जोवन माटे स्वीकारेला चौद नियमने माटे करेली धारणामां एक
 दिवस माटे संक्षेप करवानो छे, तेमां पण दिशा—उपाश्रय के पौषधशाळाथी
 बहार न जवानो नियम करवानो छे (धर्मकार्य माटे जवानो छूट
 होय छे) तेना पांच दोष टाळी श्रावक पोताना मनमां संतोष करे छे.
 ११२ मुकरर करेली हृदनी बहारथी कंइ वस्तु मंगाववी, तेमज अंदरथी
 मुकरर करेली हृदनी बहार कंइ वस्तु मोकलवी, नियमित भूमिकाथी
 बहार रहेलाने बोलाववा माटे व्रतनुं उल्लंघन न थाय ए भयथी शब्द
 करी बोलावे, कंइ मुंगो शब्द करे, अथवा पोतानुं शरीर देखाडे या

दसमुं देसावगासिक व्रत, तेना पांच अतिचार, तेने विषे जे कोइ पक्खी, चउमासी, संवच्छरी दिवसने विषे अतिक्रम, व्यतिक्रम, अतिचार, अनाचार लाग्यो होय ते सबि हुं मन, वचन, कायाए करी तस्स मिच्छामि दुक्कडं.

अतिचार इग्यारमे व्रते, सकतिसिम टालसुं दिन प्रते; अप्रतिलेखी दुप्रति लेख, शय्या संथारो उवेख ॥ ११६ ॥ अपमज्जण दुपमज्जण करी, शय्या संथारो परिहरी; नीतिवडी लहुडी ठंडीला, पडीलेहण पमज्जण भला ॥ ११७ ॥ सम्यक्-विधिए नहु पालिये, पोसह अतिचार टालिये; पर्वतिथे ए व्रत अधिकार, जाणे श्रावक जे सु-विचार ॥ ११८ ॥ सूक्ष्म वादर उभय प्रकार, जे मुजने लाग्या अतिचार; करजोडी मस्तक नामिये, कांकरो नाखी पोतापणुं प्रगट करे. ११३. (गा. ५५-५६ प्रमाणे गा. ११४-११५नो अर्थ.)

अग्यारसुं पौषधोपवास व्रत बतावे छे.—अग्यारमा पौषधो-पवास व्रतधारी श्रावके संथारो, वडीनीति—लघुनीति, संबंधी व्यवधि एटले ते बन्ने वाना शक्ति अनुसार दिवसे बराबर जोइ न राख्य, जेम तेम दरकार—उपयोम वगर जोयां, पडिलेह्यानहीं, वेठ—खराब रीते पडिलेह्या. ११६-११७ पौषध लइने विधि प्रमाणे करवा योग्य न कर्युं

આ ભવ પરભવ તે સ્વામિયે ॥ ૧૧૯ ॥ અહનિસિ
પક્ષિ ચડમાસી ફુડં, સંવચ્છરી મિચ્છાદુક્કડં;
અરિહંત સિદ્ધ સવે જાણજો, ગુરુસાહે તે મુજને
હજો ॥ ૧૨૦ ॥

દગ્યારમું પોસહ વ્રત, તેહના પાંચ અતિચાર, તેહને વિષે
જે કોઈ પક્ષી, ચડમાસિ, સંવચ્છરી દિવસને વિષે અતિક્રમ,
વ્યતિક્રમ, અતિચાર, અનાચાર લાગ્યો હોય, તે સચિ હું મન,
વચન, કાથાથે કરી તરસ મિચ્છામિ દુક્કડં.

પર્વદિવસ પોસહ પારણે, અવલોકે નિજ
ઘર વારણે; ભોજન વેલા પામી સાધ, મન ચિંતવે
મલે એ લાધ ॥ ૧૨૧ ॥ ભૂકે સચિત ઉપરે જેય,
સચિતશું વલિ ઢાંકે તેય; વસ્તુ આપણી પરની કહે,
અને પૌપથના અતિચાર ટાલવા જોઈએ ચારે શ્રાવકને પર્વતિથિએ
પૌપથ લેવાનો અધિકાર છે. જે વિચારક શ્રાવક જાણે છે. (અર્થ
ગાથા ૧૧૯-૧૨૦ નો ગાથા ૫૫-૫૬ પ્રમાણે)

વારમા અતિથિ સંવિભાગ—વ્રતના પાંચ અતિચાર છે. તિથિ
ઘટલે પર્વ જેને ન હોય અર્થાત્ વધાં દિવસ જેને સરસ્યાં હોય તે અતિથિ
કહેવાય. તેમને દાન આપવું તે અતિથિ સંવિભાગ. પર્વના દિવસે, પોષ-
હના પારણે જે પોતાના ઘરના આંગણે જુવે છે કે ભોજન સમય થયો
છે અને સાધુ-મુનિરાજ પધાર્યા છે તો પોતાના મનમાં શુભ ચિંતન કરે

મોલપળે મન મચ્છર વહે ॥ ૧૨૨ ॥ ગોચરવેલા
ટાલી કરી, સાધુ નિમંત્રે મોલમ ધરી; વારમા
વ્રતના એ અતિચાર, ટાલંતા શ્રાવક આચાર
॥ ૧૨૩ ॥ સૂક્ષ્મ વાદર ઉભય પ્રકાર, જે મુજને
લાગ્યા અતિચાર; કર જોડી મસ્તક નામિયે, આ
ભવ પરભવ તે ચામિયે ॥ ૧૨૪ ॥ અહનિસિ પક્ષિસ્વ
ચડમાસી ફુડં, સંવચ્છરી મિચ્છાદુક્રુડં; અરિહંત
સિદ્ધ સવે જાણ જો, ગુરુસાહે તે મુજને હજો ॥ ૧૨૫ ॥

વારમું અતિથિસંવિભાગ વ્રત, તેના પાંચ અતિચાર, તેહને
વિષે જે કોઈ પક્ષિ, ચડમાસી, સંવચ્છરી દિવસને વિષે અતિક્રમ,
વ્યતિક્રમ, અતિચાર, અનાચાર લાગ્યો હોય તે સર્વિ હું
મન, વચન, કાયાળ કરી તસ્મિન્નિચ્છામિ દુક્રુડં.

“સારું થયું.” ૧૨૧ પળ કોઈ વસ્તુ સચિત્ત ઉપર મૂકવી અથવા સચિત્ત
વસ્તુવાળા વાસળથી અચિત્ત વસ્તુવાળા પાત્રને ઢાંકવું કે જેથી મુનિ લઈ શકે
નહિં. અથવા પોતાની વસ્તુ છતાં નહીં દેવાના કારણે પારકી કહે અને
પારકી વસ્તુ છતાં દેવાની બુદ્ધિથી પોતાની કહેવી તથા મોઝાસથી માત્સર
—અભિમાન કરી દાન દે. ૧૨૨. તથા ગોચરીનો સમય પૂરો થઈ ગયા
પછી મુનિને તેડવા જાય અને આગ્રહ કરી લાવીને વહોરાવે. આ રીતે આ
પાંચ અતિચાર વારમા વ્રતના છે તેને આચારવાળો શ્રાવક આલોભે—ટાળે.
૧૨૩ (ગાથા ૧૨૪-૧૨૫ નો અર્થ ગાથા ૫૫-૫૬ પ્રમાણે છે.)

રાજરિદ્ધિ વંછે હહલોક, ઇંદ્રાદિક પદવી
પરલોક; સુખિયો વંછે બહુ જીવિયે, દુઃખ આવે
મરવું વંછિયે ॥ ૧૨૬ ॥ કામભોગની આશા કરે,
સંલેહણ ઇણિપરે અતિચરે; એ અતિચાર ટાલિ
વ્રત ધરે, તાસુ પ્રશંસા સુરપતિ કરે ॥ ૧૨૭ ॥
સૂક્ષ્મ વાદર ઉભય પ્રકાર, જે મુજને લાગ્યા
અતિચાર; કર જોડી મસ્તક નામિયે, આ ભવ
પરભવ તે યામિયે ॥ ૧૨૮ ॥ અહનિસિ પક્ષિ
ચઊમાસિ ફુડં, સંવચ્છરિ મિચ્છાદુઃક્રંડં; અરિહંત
સિદ્ધ સવે જાણજો, ગુરુસાચે તે મુજને હજો ॥ ૧૨૯ ॥

આ રીતે બાર વ્રત પૂરા થયાં. પગ શ્રાવકે યાદ રાખવું જોઈએ
કે-મરણ ક્યારે થશે ? તેનો નિશ્ચય નથી, અચાનક થશે, તેથી અંત સમયે
કરવાની સંલેખનાને અંગે જે પાંચ અતિચાર લાગવા સંભવ છે, તેનો દર-
રોજ અથવા પાશ્વિક પ્રતિક્રમણાવસરે તો અવશ્ય ધ્યાન રાખવો જોઈએ.

ઉપરના કારણથીજ સંલેખનાના અતિચાર બતાવે છે-

સંલેખના અંત સમય નજીક જણાવ ત્યારે કરવાની હોય છે. તેમાં
' આલોક સંબંધી, પરલોક સંબંધી, જીવવા સંબંધી, મરવા સંબંધી તથા
કામભોગ સંબંધી ઇચ્છા કરવારૂપ પાંચ અતિચાર મને મરણ સુધી ન થાઓ

સંલેખનાના પાંચ અતિચાર, તેહને વિષે જે કોઈ પચ્છી, ઘડમાસી, સંવચ્છરી દિવસને વિષે અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અતિચાર, અનાચાર લાગ્યો હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાપ કરી તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં.

તપાચાર બારહ આચાર, વિપરીતાચરણે અતિચાર; તે પ્રમાદવલિ આળાભોગ, તે આલોવું ગુરુ સંજોગ ॥ ૧૩૦ ॥ બાહિર અભ્યંતર છહ છહ મેદ, એ જાણે જે હોઈ સમેદ; દેખીતો તે બાહિર

ગૂજરેલી જીંદગીમાં કરેલા ધર્મના પ્રભાવથી આલોક સંબંધી મનુષ્ય-પણાને લગતા રાજક્રુદ્ધિ, મરણ પામ્યા પછી પરલોકમાં દેવ-દેવેન્દ્ર-વિદ્યાધર-ચક્રવર્તી, રાજા-મહારાજા, ધનાઢય વિગેરે થવાની ઇચ્છા, સુખ આવ્યે વધારે જીવવાની ઇચ્છા કરવી, દુઃખ આવ્યે તાત્કાલિક મરણ चाहे. ૧૨૬ પાંચ ઇન્દ્રિયોના વિષયોની અનુકૂળતા ઇચ્છવી. સંલેખનાના આ પાંચ અતિચાર ટાળી વ્રત ધારણ કરે તો દેવાધિદેવ ઇંદ્ર મહારાજ પણ પ્રશંસા કરે. ૧૨૭. (ગાથા ૧૨૮-૧૨૯ નો અર્થ ગાથા ૫૫-૫૬ માં જુઓ.)

તપાચારના બાર આચાર છે, તેને વિપરીત આચરતા અતિચાર થાય છે. તે પ્રમાદથી યા અજાણતા થયાં હોય તો તેને ગુરુ સાક્ષીએ આલોવું લું. ૧૩૦. તેના છ બાહ્ય અને છ આભ્યંતર મઝી બાર મેદ છે. તેના મેદો જાણવા જોઈએ. દેસ્વાવમાં આવે તે બાહ્ય અને અંતરમાં થાય ન દેસ્વાવ

કહ્યો, અભ્યંતર વીજો સંગ્રહ્યો ॥ ૧૩૧ ॥ અણસણ
 કહીએ જે ઉપવાસ, એક થકી જ્યાં લગી છમ્માસ;
 ડુળોદરી ડુળો આહાર, ઇક વિ તિ—કવલે કરી
 વિચાર ॥ ૧૩૨ ॥ વિગડ સચિત્ત દ્રવ્યાદિકતણો,
 એહનો કરિયે સંસ્થેપણો; વૃત્તિસંસ્થેપ એ ત્રીજો ભેદ,
 આંબીલ નીવી રસ વિચ્છેદ ॥ ૧૩૩ ॥ સીત વાત
 આતપ જે સહે, એહને કાયકિલેસ જે કહે; સં-
 લીનતા જે અંગ ઉવંગ, આસન કરિ સંવરવેરંગ
 ॥ ૧૩૪ ॥ એ છ ભેદ બાહિર તપ જાણ, છતી

તે આભ્યંતર. બાહ્ય કરતાં આભ્યંતરનું ફલ વધારે હોય છે અને અભ્યંતર
 તપજ નિકાચિત્ત કર્મ તોડી શકે છે. ૧૩૧ અણસણ—એક ઉપવાસથી
 છ મહીનાના ઉપવાસ સુધી જાય તે, ડુળોદરી—પોતાના આહાર કરતા
 એક—બે કે તેથી વધારે કોઢીયા ડુળા રહેવું—ઓછું જમવું. ૧૩૨ વૃત્તિ-
 સંસ્થેપ—સચિત્ત દ્રવ્યાદિનો ત્યાગ એ ત્રીજો ભેદ તથા ચૌદ નિયમમાં પણ
 જેમ બને તેમ ઘટાડો કરવો. રસત્યાગ—તપમાં એક—બે યા ક્રમથી એકેક
 વિગયનો ત્યાગ કરવો અને આર્યંબિલ, નીવી, વિગેરે કરવું. ૧૩૩. કાયક્લેશ—
 શરદી—ગરમી, હવા, તડકો વગેરેને સહેવા અને સંલીનતા—તપ એકલઠાણું
 કરતાં માત્ર હાથ ને મુલ્લ બેજ હલાવવા, વીજા અંગ ન હલાવવા, એક
 આસન કરી બેસવું—જૂદી જૂદી રીતે અંગને ન હલાવતાં સંવર—અટકાવ
 કરવો, તેમજ સંલીનતાના વીજા પણ દ્રવ્ય—ભાવ આદિ ભેદો છે. ૧૩૪

शक्ति आलस मन आण; न कर्यो जतन रतन
 आदरी, जाणे नाख्यो कांकर करी ॥ १३५ ॥
 अभ्यंतर तपतणा प्रकार, सुगुरु साखे आलोयण
 सार; काढी शल्य न तप पडिवज्यो, वडातणो
 विनय में तज्यो ॥ १३६ ॥ बालगिलानने तप-
 सीतणो, वेयावच्च न कीधो घणो; वायण पुच्छण
 परियट्टणा, धम्मकहा ने अणुपेहणा ॥ १३७ ॥
 पंचभेद सज्झाय नहु कर्यो, ध्यानरंग हियडे नहु
 धर्यो; यथाशक्ति काउसग नहु कीध, मणुय
 जनमनुं नहु फल लीध ॥ १३८ ॥ सूक्ष्म बादर
 आ छ भेद बाह्य तपना छे. छती शक्तिए मनमां आळस करी मन उपर न
 लीधुं अथवा आवा हाथमां आवेला रत्ननुं रक्षण न कर्युं पण कांक्रो
 जाणी ज फेंकी दीधुं. १३५.

हवे अभ्यंतर तपना भेदो गुरु साक्षीए आलोवे छे. माया, निदान
 अने मिथ्यात्व, आ त्रण शल्य रहितपणे तप न कर्यो, मोटानो भिनय छोडी
 दीधो. १३६ बाळक के ग्लान के तपस्वी तणो खूब वेयावच्च न कर्यो,
 वाचना, पृच्छना, पुनरावर्तन, धर्मकथा तथा अनुप्रेक्ष्या (१३७) आ
 पांच रीते स्वाध्याय न कीधो तथा हृदयमां ध्यान न कर्युं, छती शक्तिए
 काउस्सग न कर्यो, आ रीते मनुष्य जन्मनुं फल लीधुं नही. १३८.

ઉભય પ્રકાર, જે મુજને લાગ્યા અતિચાર; કર
જોડી મસ્તક નામિયે, આ ભવ પરભવ તે લામિયે
॥ ૧૩૯ ॥ અહનિસિ પવિત્ર ચડમાસી ફુડં, સંવ-
ચ્છરિ મિચ્છાદુકડં; અરિહંત સિદ્ધ સવે જાણજો,
ગુરુસાહે તે મુજને હજો ॥ ૧૪૦ ॥

તપાચારના બાર અતિચાર, તેહને વિષે જે કોઈ પક્ષો
ચડમાસી સંવચ્છરી દિવસને વિષે અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અતિ-
ચાર, અનાચાર લાગ્યો હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાપ
કરી તસ્સ મિચ્છામિ દુકડં.

વિરિયાયાર ત્રણે આચાર, વિપરીતાચરણે
અતિચાર; તે પ્રમાદ વલિ આળાભોગ, તે આલોહું
ગુરુ સંજોગ ॥ ૧૪૧ ॥ રુડું ધર્મધ્યાન પરિહરી,

(ગાથા ૧૩૯-૧૪૦ નો અર્થ ગાથા ૫૫-૫૬ પ્રમાણે)

વીર્યાચાર (મનોવીર્ય, વચનવીર્ય ને કાયા સંબંધીવીર્ય)ના આ
ત્રણ આચાર વિપરીતપણે આચરતા અતિચાર થાય છે. તે પ્રમાદથી યા
અજાણતા થયાં હોય તેની ગુરુ સાહે આલોચનાં ચાહું છું. ૧૪૧

ધ્યાન કરવા યોગ્ય ધર્મધ્યાન ને શુક્લધ્યાન છોડી આર્તધ્યાન ને
રૌદ્રધ્યાન ધ્યાન તથા શક્તિ છૂપાવી રાખી, આ પ્રથમ અતિચાર છે.

आर्त रौद्र तिहियडे धरी; मननो वीर्य एम गो-
पव्यो, अतिचार पहिलो ए ठव्यो ॥ १४२ ॥
ताति कलह निंदा चस्तरी, पाप तणे उपदेशे
करी; फोरव्यो वीरिय वचनतणो, बीजो अति-
चार ए भण्यो ॥ १४३ ॥ कायाए कीधो आरंभ
घणो, न कयों आवश्यक वंदणो, छती शक्ति
आलस व्यापार, कायवीर्य बीजो अतिचार ॥ १४४ ॥
सूक्ष्म बादर उभय प्रकार, जे मुजने लाग्या
अतिचार; कर जोडी मस्तक नामीये, आ भव
परभव ते खामिये ॥ १४५ ॥ अहनिंसि पक्खि
चउमासी फुडं, संवच्छरी मिच्छादुक्कडं; अरिहंत
सिद्ध सवे जाणजो, गुरुसाखे ते मुजने हजो ॥ १४६ ॥

१४२, घणो कजीओ कयों, चोतरफ निंदा फेलावो तथा पापनो उपदेश
दीधो, ए प्रमाणे वचननो वीर्य फेलाव्यो ते वचनवीर्यनामनो बीजो अतिचार
छे. १४३, शरीरथी घणां आरंभ कर्या, स्वमासमणा बराबर न दीधां,
आवश्यक साचवीने वांदणा न दीधां, कायाथी करातां अनेक प्रकारना
धर्मकार्य छती शक्तिए कयों नहीं, आ कायवीर्य नामनो बीजो अतिचार छे.
१४४ (गाथा १४५-१४६ नो अर्थ गाथा ५५-५६ मां जुवो.)

વિર્યાચારના ત્રણ અતિચાર તેહને વિષે, જે કોઈ પચ્છી, ચડમાસી, સંવચ્છરી દિવસને વિષે અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અતિચાર, અનાચાર લાગ્યો હોય તે સવિ હુમન, વચન, કાયાય કરી તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કંડં.

इम आलोवे सवि व्रत धार, एकसो चउ-
वीसे अतिचार; पर्व दिवस गुरु साखे करी,
जिनवर वचन ते हियडे धरी ॥ १४७ ॥ जासु
नही व्रतनो उच्चार, ते आलोवे पाप अढार;
दाडातणो वरतारो करे, गुणतो सूत्र सवे ऊचरे
॥ १४८ ॥ जिनवर प्रतिषेधुं ते कर्तुं, करवा कह्युं
ते नहु कर्तुं; जिनभाषित जे नहु सदह्युं, आग-
मथी विपरीत जे कह्युं ॥ १४९ ॥ व्रतधारकने जे

जिनेश्वर भगवाननी आ प्रमाणे आज्ञा छे एम हृदयमां धारो आ रीते बधां मळीने १२४ अतिचार जे बार व्रतधारी श्रावक पर्व दिवसे गुरुनी साक्षीए आलोवे. १४७. अने जे बार व्रतधारी न होय तेणे पण अढार पापस्थानक आलोववा. आखा दिवसनी वर्तणुक केवी रीते करी छे तेनो हिसाब गणी बधां सूत्र उच्चारि जाय. १४८. जिनेश्वर भगवाने जे कार्य करवानो निषेध कर्यो होय ते कर्तुं १, जे कार्य करवा कहेल होय ते न कर्तुं, २, परमात्माना वचनोनी अश्रद्धा करी ३, अने परमात्माना शास्त्रोक्त कथनथ विपरीत प्ररूपणा करी ४, १४९-आ चार प्रकारमां तमाम

અતિચાર, અવિરતને તે પાપ વ્યાપાર; આલોચંતા
 હલુવા કરે, અલ્પ અલ્પ ભારે ઉતરે ॥ ૧૫૦ ॥
 નિંદણ ગરહણ ટાલે દોષ, થાયે ધર્મતણો ઇમ
 પોષ; સહુએ શ્રાવકે ઇણપરે કરે, હેલે જેમ ભવ-
 સાયર તરે ॥ ૧૫૧ ॥ ધન ધન દશ શ્રાવક
 નિમંલા, આણંદાદિક મન વિશ્વલા; કરે સલાધા
 શ્રી મુખ વીર, જે પ્રભુ સાગર જિમ ગંભીર ॥
 ॥ ૧૫૨ ॥ તેણિપરે હું વ્રત ન શકું પાલ, પળ
 તેહના ગુણ મન સંભાલ; શક્તિસીમ અવિરતી
 પરિહરું, વાર વાર અનુમોદન કરું ॥ ૧૫૩ ॥ એવં

અતિચારનો સમાવેશ થાય છે. વ્રતધારીને જે અતિચાર છે તેજ અવિરતિ
 શ્રાવકને પાપનો વ્યાપાર છે, તેને આલોચી હલ્લો થાય અને એમ કરી
 હલ્લો થતો થતો પાપનો વોજો—ભાર ઉતારે. ૧૫૦ થયેલાં પાપની નિંદા,
 ગર્હા, કરતો વધાં દોષો ટાલે અને એમ કરી ધર્મની પુષ્ટિ કરે. આવી રીતે
 વધાં શ્રાવકો કરે તો જલ્દી ભવસાગરને તરી જાય. ૧૫૧ આનંદ આદિ
 મનથી પળ ચલાયમાન ન થાય તેવાં દસ શ્રાવકોને ધન્ય છે કે જેઓની
 સમુદ્રની જેવા ગંભીર પરમાત્માશ્રી વીર ભગવાને પોતાના મુખે પ્રશંસા કરી.
 ૧૫૨. આવી રીતે જો કે હું વ્રત પાઠી ન શકું પળ તેઓમાં રહેલા ગુણની
 પ્રશંસા જરૂર કરું અને પોતાની શક્તિ પ્રમાણે અવિરતિને દૂર કરું, અને

શ્રાવકના અતિચાર, એકસો ચડવીસે સુવિચાર;
 એકઠ છંદ કરી ચડપૈ, પાર્શ્વચંદ્ર સૂરિ હરખે
 કહી ॥ ૧૫૪ ॥ પક્ષિ ચડમાસી સંવચ્છરી,
 સહુએ શ્રાવક આદર કરી; શ્રાવિકા ભણજો
 ગુણજો સદા, લહિજો શિવસુખની સંપદા ॥ ૧૫૫ ॥

એવંકારે સમકિતમૂલ વારે વ્રતતણા એકસોચોવીસ
 અતિચાર તેહને વિષે જે કોઈ પક્ષિ, ચડમાસી, સંવચ્છરી,
 દિવસને વિષે અતિક્રમ, વ્યતિક્રમ, અતિચાર, અનાચાર લાગ્યો
 હોય તે સધિ હું મન, વચન, કાયાપ કરી તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કહં.

॥ ઇતિ શ્રાવક પાક્ષિકાદિ અતિચાર ॥

વારંવાર અનુમોદના કરું. ૧૫૩ આવી રીતે શ્રાવકના ૧૨૪ અતિચારોને
 બહુ વિચાર પૂર્વક છંદોને એકઠા કરી ચાપાઈમાં ગોઠવી શ્રીપાર્શ્વચંદ્રસૂરિજીએ
 હરખથી બનાવ્યા છે. ૧૫૪. પાક્ષી, ચોમાસી, સંવચ્છરી આ દિવસોમાં
 બહુ આદર સાથે બધાં શ્રાવક તેમજ શ્રાવિકાએ તેને બોલી જવાં, વિચારી
 જવા. જો આ પ્રમાણે કરશો તો પાપની પરંપરાથી હલવા થઈને મોક્ષરૂપી
 લક્ષ્મીને મેળવશો. ૧૫૫.

પછી સવ્વસ્સવિં પક્કિલય. દુષ્ણિતિય, દુઘ્માસિય, દુષ્ણિ-
 ટ્ઠિય, ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવાન્ ઇચ્છં, તસ્સ મિચ્છામિ
 દુક્કડં, ઇચ્છાકારેણં પક્કિલતપ પ્રસાય કરોજી. પછી પક્કિલતપ
 ચઉત્થ ભત્તેણં, એક ઉપવાસ, બે આયંબિલ, ત્રણ નિવિ, ચાર
 પકાસણા, બે હજાર સજ્ઞાય. (તપ કર્યો હોય તો પશ્વિદ્ધિઓ
 કહિયે અને કરવો હોય તો તહિત્તિ કહિયે, ન કરવો હોય તો
 મૌન રહિયે) પછી નીચા બેસી નવકારં કરેમિભંતેં ચત્તારિ-
 મંગલંં ઇચ્છામિ પડિક્કમિડં જો મે પક્કિલઓં ઇરિયાવહિ
 કહી અઢારલાઘ ચોવીસ હજાર એકસોવીસ મેદે ઇરિયાવહિનો
 ક્રિયાને વિષે દૂષણ લાગ્યા હોય તે સવિ હું મન વચન
 કાયાપ કરી તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં, પછી વંદિત્તુ કહેવું,
 અબ્બુદ્ધિઓમિ આરાહણાપ પવ્વ બોલનાં ઉમા થવું. પછી
 વાંદણાં +બે દેવાં. તેમાં પક્કિલઓ વડ્ઠકંતો મળવો, પછી ઇચ્છા-
 કારેણ સંદિસહ ભગવાન્ અબ્બુદ્ધિઓમિ અગ્ગિમત્તર પક્કિલયં
 સ્વામેઉ ? ઇચ્છં સ્વામેમિ પક્કિલયં, એગપ્પસ્વાણં પન્નરસહ
 દિવસાણં, પન્નરસરાશ્યાણં જંકિલ્લિ અપત્તિયં, મિચ્છામિ
 દુક્કડં દદ્ધ ઉમા થઈ નીચેનું સૂત્ર બોલવું.

૪૫ પુઠવાઇસુ પત્તેયં

પુઠવાઇસુ પત્તેયં, સગવણ પત્તેયણંત દસ ચઙ્ગદસ ।

વિગલે દુદ્ધુ સુરનારય, તિરિયચઙ્ગ ચઙ્ગદસનરેસુ ॥ ૧ ॥

શબ્દાર્થ:—

પુઠવાઇસુ—પૃથ્વી- કાય આદિ.	પત્તેયં—દરેક વણપત્તેયણંત—પ્રત્યેક વનસ્પતિકાય અને અનન્તકાય	સગ—સાતલાસ દસ—દસ વિગલે—વિકલે- ન્દિયમાં
ચઙ્ગદસ—ચૌદ		
દુદ્ધુ—બબ્બે		

+ બીજી વચ્ચતના વાંદણા બેઠા બેઠા દેવા ને આવસ્સઈ ન બોલવું.

સુર-દેવ

નારય-નારકી

તિરિય-તિર્યંચ

ચઠ-ચાર

નરેસુ-મનુષ્યોમાં

માવાર્થ:-પૃથ્વીકાય (પૃથ્વી-અપૂ-તેડ-વાડ) વિગેરે દરેકમાં સાત લાખ, પ્રત્યેક વનસ્પતિકાયમાં દસ લાખ, અવન્તકાયમાં ચૌદ લાખ, વિકલેન્દ્રિયમાં વઢ્ઢે લાખ, દેવ-નારકી અને તિર્યંચમાં ચાર ચાર લાખ અને મનુષ્યમાં ચૌદ લાખ જીવાયોનિ છે. ૧

છઝમત્થો મૂઢમળો, કિત્તિયમિત્તંપિ સંવરહ જીવો ।

જં ચ ન સંભરામિ, મિચ્છામિ દુક્કહં તસ્સ ॥ ૨ ॥

શબ્દાર્થ:-

છઝમત્થો-છઝમ્થ

મૂઢમળો-મૂઢ મનવાઝો

કિત્તિય-કહેલ્યા

મિત્તંપિ-માત્રથીજ

સંવરહ-સંવરે છે

જીવો-જીવ

જં-જે ચ-અને

ન સંભરામિ-સાંભરે નહીં

મિચ્છા-મિથ્યા થાઓ

મિ-મારું

દુક્કહં-પાપ

તસ્સ-તેનું

માવાર્થ:-છઝમ્થ મૂઢ મનવાઝો જીવ કહ્યા માત્રથી જ સંવર કરે છે અને જે નથી સાંભરતું તેનું પાપ મારે મિથ્યા-ફોગટ થાઓ.

મૂ૦—જં જં મળેણ વઢ્ઢં, જં જં વાયાયમાસિયં પાવં ।

અસુહં કાણ કયં, મિચ્છામિ દુક્કહં તસ્સ ॥ ૩ ॥

શબ્દાર્થ:-

જં જં-જે જે

મળેણ-મનવઢે

વઢ્ઢં-વાંધ્યું હોય

વાયાય-વાગી વઢે

માસિયં-કહ્યું હોય

પાવં-પાપ

અસુહં-અશુભ

કાયાણ-કાયાથી

કયં-કર્યું હોય

માવાર્થ—મનદ્વારા જે જે પાપ બાંધ્યું હોય, વચન વડે જે જે પાપ કર્યું હોય અને કાયાએ જે જે અશુભ કર્યું હોય, તે બધું પાપ મારે ફોગટ થાઓ. ૩

સર્વે જીવા કમ્મવસ, ચઠ્ઠદહરજ્જમંત ।

તે મેં સર્વસ્વમાવિયા, મુજ્ઞ વિ તેહ સ્વમંત ॥ ૪ ॥

શબ્દાર્થ—

સર્વે—બધાં	જીવા—જીવો	કમ્મવસ—કર્મ આધીન
રજ્જ—રાજલોકમાં	મંત—મને છે	તે—તેઓને
મેં—મેં	સ્વમાવિયા—સ્વમાવ્યા છે	મુજ્ઞ—મને
વિ—પણ	તેહ—તે બધાં	સ્વમંત—ક્ષમા કરો

માવાર્થ—પીતપોતાના શુભાશુભ કર્મને આધીન થયેલા બધાં જીવો ચૌદ રાજલોકમાં ફરે છે, તે તમામ જીવોને મેં ત્રિકરણયોગે સ્વમાવ્યા છે અને તેજ પ્રમાણે તેઓ પણ મને ક્ષમા કરે. ૪.

સ્વમ્યો સ્વમાવ્યો મેં સ્વમ્યો, છવ્વિહજીવનિકાય ।

સિદ્ધ સાસ્વ આલોચના, તે મુજ વૈર ન ભાવ ॥ ૫ ॥

શબ્દાર્થ—

છવ્વિહ—છ પ્રકારના નિકાય—સમૂહને	સાસ્વ—સાક્ષી
આલોચના—આલોચના કરી	

માવાર્થ—છ પ્રકારના જીવ સમુદાયને મેં ક્ષમા કરી છે અને કરાવી છે. તેઓ પણ મને ક્ષમા કરો, હું સિદ્ધ ભગવાનની સાક્ષી આલોચના કરું છું કે મારે તેઓ પર દ્વેષભાવ નથી. ૫

જે મે જાણંતિ જિણા, અવરાહા જેસુ જેસુ ઠાણેસુ ।
તં તહા આલોષમિ, માયામોસં પમુત્તૂણં ॥ ૬ ॥

શબ્દાર્થ:—

જે—જેઓ	મે—મારા	જાણંતિ—જાણે છે
જિણા—જિનેશ્વરો	અવરાહા—અપરાધો	જેસુ—જે
ઠાણેસુ—સ્થાનોમાં	તં—તે	તહા—તે રીતે
આલોષમિ—પ્રગટ—	માયામોસં—રૂપટ—જૂઠું	પમુત્તૂણં—છોડી દેને
કરું છું		

માવાર્થ—જે જે સ્થાનમાં મારા જે જે અપરાધ થયા હોય, તે
બધાંને જિનેશ્વર ભગવંતો જાણે છે, તે અપરાધો—ગુન્હાઓ તેવી જ રીતે
કપટ અને અસત્ય—જૂઠને છોડીને પ્રગટ—ખુલા કરું છું. ૩

પછી નવકાર૦ કરેમિમંતે૦ ઇચ્છામિ ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં૦
તસ્સઉત્તરી૦ અન્નત્થ૦ કહી બાર લોગસ્સ (અથવા ૪૮ નવ-
કાર)નો કાઉસ્સગ્ગ કરી, પ્રગટ લોગસ્સ કહી, મુહપત્તિની
દષ્ટિ પડિલેહ્ણ કરી, વાંદણાં દૈ, ઇચ્છામો અણુસાદિં નમો
સ્વમાસમણાણં, નિત્થારપારગાહોહ, પવિત્થયં પડિક્કમણં સમ્મત્તં,
અવસેસં દેવસિયં ભણેમિ૦ પછી વાંદણાં દેવસિના દેવા,
અબ્બુદ્ધિઓ સ્વમાવ્વો, પછી આયરિય ઉવજ્જાપ કહી, નવકાર,
કરેમિમંતે૦ ઇચ્છામિ ઠામિ કાઉસ્સગ્ગં૦ તસ્સ ઉત્તરી૦ અન્નત્થ૦
કહીયે લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ કરી પ્રગટ લોગસ્સ કહી, સંઘ-
લોષ અરિહંત ચેદ્ધાણં૦ કહી એક લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ પારી,
પુલ્લવરવરદીવડ્ઢે૦ કહી, એક લોગસ્સનો કાઉસ્સગ્ગ પારી,

સિદ્ધાણં બુદ્ધાણં કહી મુદ્ધપત્તિ દષ્ટિપ્ જોઈ વાંદણાં દેવાં, પછી સામાયિક, ચત્તવિસત્થો, વાંદણાં, પઢિક્કમણું, કાઉસ્સમ્મ, પચ્ચક્કલાણ કર્યું છે જો. પછી ઇચ્છામો અણુસદ્ધિં નમો સ્વમાસમણાણં, નમો દુર્વારરાગાદિં કહી, નમુત્થુણં કહી, સ્વમાસમણ દદ્ સ્તવનં સંદિસાપમિ, બીજે સ્વમાસમણે સ્તવનં ભણેમિ, એમ કહી નવકાર ગણી, અજિતશાંતિ સ્તવન બોલવું. (કહેવું)

૪૬ અથ અજિતશાંતિસ્તવનમ્. X

અજિઅં જિઅસવ્વભયં*, સંતિં ચ પસંતસવ્વગયપાવં ।

જયગુરુ સંતિગુણકરે, દોષિ જિણવરે પણિવયામિ ॥૧॥ (ગાહા)

+ પૂર્વે શ્રીવર્ધમાનજિન શિષ્ય શ્રીનંદિષેણજી શ્રીશત્રુંજય તીર્થે યાત્રાનાટે ગયેલા. ત્યાં મૂઠ પ્રાસાદમાં પ્રથમ તીર્થંકર શ્રીઆદિનાથને નમસ્કાર કરીને પછી બે પ્રાસાદમાં રહેલા અજિતનાથ અને શાંતિનાથને નમસ્કાર કરી તે બન્ને પ્રાસાદની વચ્ચે કાયોત્સર્ગે રહ્યા. યથાશક્તિ કાયોત્સર્ગ પૂર્ણ કરીને શ્રીઅજિતનાથ અને શાંતિનાથ જિનની એક સાથે સ્તુતિ કરી. આ વિષે કોઈ આચાર્ય એમ કહે છે કે—આ શ્રીનંદિષેણજી મુનિ શ્રીનેમિનાથના શિષ્ય હતા, અને તેમણે ઉપર પ્રમાણે બે પ્રાસાદની વચ્ચે રહીને આ સ્તવન કર્યું છે. તે વાક્યત શ્રીશત્રુંજય મહા-કલ્પનેવિષે કહ્યું છે કે—“નેમિવયણેણ જત્તાગણ્ણ જહિં નંદિસેણગણિ-વહ્ણા । વિહિઓ અજિઅસંતિથઓ, જયઉ તયં પુંડરિઅં તિત્થં ॥૧॥”—શ્રીનેમિનાથના વચનવડે યાત્રાને માટે ગયેલા નંદિષેણ નામના ગણિ-પતિએ એટલે ગણધરે ઉઘાં રહીને અજિતનાથ અને શાંતિનાથનું સ્તવન કર્યું છે, તે શ્રીપુંડરીક તીર્થે જય પામો.” આ પ્રમાણે આ સ્તવનના કર્તા શ્રીનંદિષેણને શ્રીનેમિનાથના શિષ્ય પણ કહે છે. સત્ય વાત તો જ્ઞાનોગમ્ય છે.

* ૧ ભય સાત પ્રકારે છે તે આ પ્રમાણે—ઈહલોક ભય, ૨ પરલોક ભય, ૩ આદાન ભય, ૪ અકસ્માત્ ભય, ૫ આજીવિકા ભય, ૬ મરણ ભય અને ૭ અપકીર્તિ.

શબ્દાર્થ:—

અજિઅં—અજિતનાથ	ગય—રોગ	ગુણકરે—ગુણના કરનારા
જિઅ—જીત્યા છે	પાવં—પાપ	જિણવરે—જિનેશ્વરોને
મયં—મયને	જય—જયપામો	પણિવયામિ—નમસ્કાર—
પસંત—શાંત થયા છે	સંતિ—શાંતિના	કરું છું

ભાવાર્થ—ઇહલોક મય ૧, પરલોક મય ૨, આદાન મય ૩, અવસ્માત્ મય ૪, આજીવિકા મય ૫, મરણ મય ૬, અને અપકીર્તિ મય ૭, એ સાતે મયને જિતવાવાળા શ્રીઅજિતનાથ તથા સર્વ રોગ અને પાપનો નાશ કરનાર શ્રીશાંતિનાથ એ બન્ને જિનેશ્વરો જગતના ગુરુ ઇટલે ધર્મતત્ત્વના ઉપદેશક અને શાંતિને કરનારા છે, તેમને હું નમસ્કાર કરું છું. ૧.

વવગયમંગુલભાવે, તેહં વિડલતંવનિમ્મલસહાવે ।

નિરુવમમહપ્પભાવે, થોસામિ સુદિટ્ઠસંભાવે ॥ ૨ ॥ (ગાહા)

શબ્દાર્થ:—

વવગય—નાશ થયો છે	તવ—તપવડે	સુ—રુડી રીતે
મંગુલ—મોહભાવ જેમનો	નિમ્મલ—નિર્મલ છે	દિટ્ઠ—ઘીઠા છે
તે—તે બન્ને પ્રમુઓની	સહાવે—સ્વભાવ જેમનો	સંભાવે—હતા-
હં—હું	નિરુવમ—નિરુપમ	ભાવો
વિડલ—વિસ્તીર્ણ	મહપ્પભાવે—મોટો પ્રભાવ	થોસામિ—સ્તુતિ-
		કરીશ

માવાર્થ—જેમનો અશુભ પરિણામ નાશ પામ્યો છે, ઉગ્ર તપવડે જેમનો સ્વભાવ નિર્મલ થયેલો છે, જેમનો પ્રભાવ ઉપમા રહિત અને મોટો છે તથા જેમને યથાર્થ તત્ત્વોને સંતૂર્ણ રીતે જાણ્યા છે, તે શ્રીઅ-જિતનાથ અને શાંતિનાથની હું સ્તુતિ કરીશ. ૨.

સવ્વદુઃસ્વપ્પસંતીણં, સવ્વપાવપ્પસંતિણં ।

સયા અજિઅસંતીણં, નમો અજિઅસંતિણં ॥ ૩ ॥ (સિલોગો)

શબ્દાર્થ:—

સવ્વ—વધાં	દુઃસ્વ—દુઃસ્વની	પ્પસંતિણં—શાંતિ છે જેમને
સયા—હંમેશાં	અજિઅ—નહીં જિતાય	સંતિણં—શાંતિને ધારણ-
	એવા	કરનારા

માવાર્થ—સર્વ દુઃસ્વથી રહિત, સર્વ પાપથી રહિત, કોઈથી જીતાય નહીં તેવા અને શાંતિને ધારણ કરનાર એવા શ્રીઅજિતનાથ અને શાંતિનાથને નમસ્કાર થાઓ. ૩

અજિઅજિણ ! સુહપ્પવત્તણં, તવ પુરિસુત્તમ ! નામકિત્તણં ।

તહ ય ધિઈમઈપ્પવત્તણં, તવ ય જિણુત્તમ ! સંતિ ! કિત્તણં ॥૪॥

(માગહિઆ)

શબ્દાર્થ:—

સુહ—સુલ્લ	પ્પવત્તણં—કરનારું છે	તવ—તમારું
પુરિસુત્તમ—પુરુષોને	નામકિત્તણં—નામકીર્તન	ય—તથા
વિષે ઉત્તમ	જિણુત્તમ—હે જિનોત્તમ	સંતિ—શાંતિનાથ
તહ—તથા	ધિઈ—ધીરજ	મઈ—મતિ

ભાવાર્થ—હે પુરુષોત્તમ અજિતનાથ ! તથા હે જિનોત્તમ શાંતિ-
નાથ ! તમારા બન્નેનું નામમાત્ર કીર્તન કરવાથી જ પ્રાણીઓ સુખ, ધીરજ
અને બુદ્ધિને પામે છે. ૪.

કિરિઆવિહિસંચિઅકમ્મકિલેસવિમુક્ખયરં,
અજિઅં નિચિઅં ચ ગુણેહિં મહામુણિસિદ્ધિગયં ।
અજિઅસ્સ ય સંતિમહામુણિણો વિ અ સંતિકરં,
સયયં મમ નિવ્વુઢ્ઠકારણયં ચ નમંસણયં ॥ ૫ ॥

(આલિંગણયં)

શબ્દાર્થ:—

કિરિઆવિહિ—કિ- સંચિઅ—એકઠા કરેલા કમ્મ—કર્મ
યાના વિધાન વડે કિલેસ—કષાયથી અથવા વિમુક્ખયરં—વિશેષ
નિચિઅં—પરિપૂર્ણ કર્મના કલેશથી× કરીને મુક્તાવનાર
ગયં—પામેલા, નમંસણયં—નમસ્કાર સયયં—હંમેશા
મમ—મારી નિવ્વુઢ્ઠ—નિર્વૃત્તિનું કારણયં—કારણ થાઓ

ભાવાર્થ—શ્રી અજિતનાથને તથા મહામુનિ શ્રી શાંતિનાથને કરેલો
નમસ્કાર હમેશાં મને મોક્ષનું કારણ થાઓ, તે નમસ્કાર *કાયિકી આદિક

* કાયિકી વગેરે પાંચ અથવા પચ્ચીશ ક્રિયા તેનું સ્વરૂપ નવ
તત્ત્વથી સમજવું.

× અહીં કષાયનું કર્મમાંહે અંતર્ગતપણું છે તો પણ સંસારના
કારણને વિષે કષાયની મુલ્યતા છે, એ જણાવવા માટે કષાયનું જૂઠું
પ્રહણ કર્યું છે.

ક્રિયાથી કરેલા કર્મ અને કષાયથી અથવા કર્મના ક્લેશથી મૂકાવનાર છે, આ નમસ્કારનો પ્રભાવ ઘટલો બધો છે (કે બીજા અન્ય દેવોના નમસ્કારથી જીતાય તેવો નથી ઘટલે કે અન્ય દેવાદિકના નમસ્કારથી આ નમસ્કાર અધિક ફલ આપનાર છે;) તથા આ નમસ્કાર સમગ્ર ગુણોવડે યુક્ત છે, મહા યોગીઓની અણિમાદિક અષ્ટ *સિદ્ધિને આપનાર છે, અને શાંતિને આપનાર છે. ૫.

પુરિસા ! જહ દુઃખવારણં, જહ ય વિમગ્ગહ સુઃખકારણં ।

અજિઅં સંતિં ચ ભાવઓ, અભયકરે સરણં પવજ્ઞહા ॥૬॥

(માગદિઆ)

* અણિમાદિક આઠ સિદ્ધિઓ આ પ્રમાણે અણિમા-ક્ષીણા છિદ્રમાં પ્રવેશ કરવાની શક્તિ ૧, મહિમા-મેઘા મોટું શરીર કરવાની શક્તિ ૨, ગરિમા-તોલમાં અત્યંત ભારે થવાની શક્તિ ૩, લઘિમા-વાયુથી પળ હલકા થવાની શક્તિ ૪, પ્રાપ્તિ-પૃથ્વીપર ઉભા રહીને આંગઠીવડે મેરુના શિખરને તથા સૂર્યાદિકને સ્પર્શ કરવાની શક્તિ ૫, પ્રાકામ્ય-જઠમાં સ્થઠની જેમ ચાલે અને સ્થઠમાં જઠની જેમ ઢૂબકી મારીને નીકળે તેવી શક્તિ ૬, ઈશિત્વ-સ્થાવર પળ આજ્ઞા માને તેવી શક્તિ અથવા તીર્થંકર, ચક્રવર્તીની જેવી ઋદ્ધિ વિસ્તારી શકે ૭, અને વશિત્વ-જીવ અજીવ સર્વ પદાર્થ વશમાં રહે તેવી શક્તિ, ૮.

शब्दार्थः—

पुरिसा—हे पुरुषो	जइ—जो	दुःखवारणं—दुःखना
विमग्गह—शोधता हो	अभय—निर्भय	निवारणने
करे—करनारा	भावओ—भावथी	शरणं—शरण रूप
पवज्जहा—अंगीकार करो		

भावार्थः—हे प्राणीओ ! जो तमे दुःखना निवारणने एटले विना-
शने तथा सुखना कारणने शोधता हो तो अभयने करनारा श्रीअजितनाथ
तथा शांतिनाथने भावथी तेमना शरणने प्राप्त करो, ६.

श्री अजितनाथनी स्तुति.

अरइइतिमिरविरहिअमुवरयजरमरणं,
सुरअसुरगरुलभुयगवइपययपणिवइयं ।
अजिअमहमवि अ सुनयनयनिउणमभयकरं,
सरणमुवसरिअ भुविदिविजमहियं सययमुवणमे ॥७॥

(संगययं)

शब्दार्थः—

अरइ—दुःख	रइ—समाधि	तिमिर—अज्ञान
विरहिअ—रहित	उवरय—विनाश पाप्मा छे	जर—घडपण
मरणं—मरण	गरुल—सुवर्ण कुमार	भुयग—नागकुमार
वइ—पतिओए	पयय—प्रयत्नथी	पणिवइयं—नमस्कार- करेला

અહમવિ અ—હું પણ સુનય—સુંદર નૈગમ-

નય—ન્યાય

આદિ નય

નિઉળ—ઢાઢો

ઉવસરિઅ—વામીને

બુવિ—પૃથ્વી પર

દિવિ—દેવલોકમાં

જ—ઉપજેલા

મહિયં—પૂજેલા

ઉવળમે—નમસ્કાર કરું છું

માવાર્થ:—જે ભગવાન સંયમને વિષે અરતિ, અસંયમને વિષે રતિ અને અજ્ઞાનવડે રહિત છે, અથવા અરતિમોહનીયના ઉદયથી થયેલો ચિત્તનો ઉદ્દેગ અને રતિમોહનીયના ઉદયથી થયેલો ચિત્તનો આનંદ એ બન્ને સમ્યક્ જ્ઞાનને આચ્છાદન કરનાર હોવાથી તેરૂપ અજ્ઞાનવડે રહિત છે. જે જરાવરથા અને મરણથી મુક્ત થયા છે, અથવા ‘ ઉપરતજરમ્ ’ અને ‘ અરણ ’ એવો પદચ્છેદ કરી જરા રહિત તથા રણસંપ્રાપ્ત રહિત એવો અર્થ કરવો. તથા સુર એટલે વૈમાનિક દેવ, અસુર એટલે ભવનપતિ દેવ, ગરુડ એટલે જ્યોતિષ્ક દેવ અને ભુજગ એટલે વ્યંતર દેવના અથવા સુર, અસુર, સુવર્ણ કુમાર અને નાગકુમારના ઇંદ્રો એ જેમને આદરથી નમસ્કાર કર્યા છે, તથા જે સારી નીતિ અને ન્યાયને વિષે નિપુણ છે, તથા જે અભયને કરનારા છે, તથા જે મનુષ્ય અને દેવોથી પૂજિત છે, તે અજિતનાથનું શરણ લઈને હું પણ તેમને સદા નમસ્કાર કરું છું.

શ્રી શાંતિજિનની સ્તુતિ.

તં ચ જિણુત્તમમુત્તમનિત્તમસત્તથરં,
અજ્જવમદ્વસંતિવિમુત્તિસમાહિનિહિં ।

સંતિકરં પળમામિ દમુત્તમતિત્થયરં,
સંતિમુળી મમ સંતિસમાહિવરં દિસડ (ઝ) ॥ ૮ ॥

(સોવાળયં)

શબ્દાર્થ:—

જિણુત્તમં—સામાન્ય- ઉત્તમ—ઉત્તમ	નિત્તમ—અજ્ઞાન રહિત
કેવલીમા ઉત્તમ સત્તથરં—ભાવ યજ્ઞને-	અઙ્ગવ—સરલતા
મદ્વ—નમ્રતા	ધારણ કરનાર
શંતિ—ક્ષમા	વિમુક્તિ—નિર્લોભતા
સમાહિનિર્હિં—સમા- શંતિકરં—શાંતિના કર-	પળમામિ—નમસ્કાર-
ધિના મંડાર નારા	કરું છું
દમુત્તમ—ઇન્દ્રિય દ- તિત્થયર—તીર્થકર	સંતિમુળી—શાંતિનાથ
મન કરવામાં શ્રેષ્ઠ મમ—મને	મુનિ
સંતિ—શાંતિવડે	સમાહિવરં—સમાધિ
	રૂપી વરદાન
	દિસડ—આપો

ભાવાર્થ—જે શાંતિનાથ સામાન્ય કેવલીને વિષે ઉત્તમ છે, જે
૧૧ ૧૧ ૧૧ ૧૧ ૧૧ હિત એવા ભાવયજ્ઞને અથવા પરાક્રમને ધારણ કરનારા
છે. જે આર્જવ, માર્દવ, ક્ષાંતિ, નિર્લોભતા અને સમાધિના નિધાન છે, જે
શાંતિને કરનારા છે તથા જે ઇન્દ્રિયોનું દમન કરવામાં શ્રેષ્ઠ અને તીર્થને
કરનારા છે, તે શ્રીશાંતિમુનિને હું પ્રણામ કરું છું, વળી તે શાંતિમુનિ
મને શાંતિ અને સમાધિરૂપ વરદાન આપો. ૮.

શ્રીઅજિતનાથની સ્તુતિ.

સાવત્થિપુવ્વપત્થિવં ચ વરહત્થિમત્થયપસત્થિવિચ્છિથન્નસંથિયં,
થિરસિ રિચ્છવચ્છં મયગલલીલાયમાણવરગંધહત્થિપત્થાણપત્થિયં

संथवारिहं । हत्थिहत्थबाहु धंतकणगरुअगनिरुवहयपिंजरं
पवरलक्खणोवचिअसोमचारुरूवं, सुइसुहमणाभिरामपरमरम-
णिज्जवरदेवदुंदुहिनिनायमधुरयरसुहगिरं ॥ ९ ॥

(वेदुओ)

शब्दार्थः—

सावत्थि—श्रावस्ति	पुण्वपत्थिवं—प्रथमराजा	वरहत्थि—श्रेष्ठहाथीना
मत्थय—मस्तकनी	पसत्थ—प्रशस्त	विच्छिन्न—विस्तीर्ण
समान	संथियं—संस्थान	थिर—स्थिर
सिरिच्छ—श्रीवत्सवालुं	वच्छं—हृदय	मयगल—मदोन्मत्त
लीलायमाण—लीलायुक्त	वरगंधहत्थि—श्रेष्ठगंध-	पत्थाण—गति जेवी छे
पत्थिअं—गति जेनी	हस्तीनी	संथवारिहं—स्तुति
एवा,	हत्थि—हाथीनी	करवाने योग्य
हत्थ—सुंद	बाहु—हाथ	धंत—धमेला
कणग—सोनाना	रुअग—घरेणा	निरुवहय—स्वच्छ
पिंजरं—देहवाळा	पवर—श्रेष्ठ	लक्खण—लक्षणोवडे
उवचिअ—व्याप्त	सोम—सौम्य	चारु—सुंदर
रूवं—रूप	सुइसुह—कानने सुख	मणाभिराम—मनने
परमरमणिज्ज—अतिर-	करनार	आनंदकारी
मणीय	देवदुंदुहि—देवदुंदुभिना	निनाय—नाद करतां
मधुरयर—अत्यंत मधुर	सुह—सुखकारक	पण
गिरं—वाणी जेनी एवी		

ભાવાર્થ—જે પ્રભુ(દીક્ષા લીધા પહેલાં)શ્રાવસ્તી—અયોધ્યા નગરીના રાજા હતા, હાથીના મસ્તકની જેવું સુંદર અને વિશાળ જેમનું સંસ્થાન હતું, જેમના હૃદયમાં નિશ્ચલ શ્રીકૃત્સ હતું, જેમની ચાલ ઉત્તમ હાથીનો ચાલ જેવી હતી, જે પ્રશંસાને લાયક છે, જેમની મુજાઓ હાથીની સૂંઢ જેવી લાંબી હતી, જેમના શરીરનો વર્ણ તપાવેઆ સુવર્ગના અલંકાર જેવો પીઠી હતો, જેઓ ઉત્તમ લક્ષણોવડે સહિત હતા, જેમનું રૂપ કાંતિવાહુ અને મનોહર હતું, જેમની ગંભીર વાણો કાનને સુખ કારક, મનને આનંદ દાયક અને અત્યંત રમણીય એવા ઉત્તમ દેવદંદુભિના નાદથી પણ અતિમધુર હતી. ૯

અર્જુન જિઆરિગણં, જિઅસવ્વમયં ભવોહરિં ।

પણમામિ અહં પયઓ, પાવં પસમેઉ મે ભયવં ! ॥૧૦॥

(રાસાલુદ્ધઓ)

શબ્દાર્થ—

જિઆરિગણં—જીત્યા છે **જિઅસવ્વમયં**—જીત્યા છે **ભવોહરિં**—સંસાર

શત્રુના સમૂહ જેમણે સર્વભય જેમણે એવા રત્ની પરંપરાના

પણમામિ—પ્રણામ કરું છું **પયઓ**—આદરથી શત્રુરૂપ

પાવં—પાપને **પસમેઉ**—શાંત કરો **મે**—મારા

ભયવં—હે ભગવાન !

ભાવાર્થ—જેમણે મોહાદિક શત્રુના સમૂહને જીત્યા છે, જેમણે સર્વ પ્રકારના ભયને જીત્યા છે, તથા જે સંસારની પરંપરાના શત્રુ છે—નાશ કરનાર છે, તે શ્રીઅજિતનાથને હું આદર પૂર્વક પ્રણામ કરું છું, તો હે શ્રીઅજિતનાથ ભગવાન ! મારા પાપને દૂર કરો. ૧૦.

श्रीशांतिनाथनी स्तुति.

कुरुजणवयहत्थिणाउरनरीसरो पढमं तओ महाचक्कवट्ठि-
 मोए महप्पभावो, जो बावत्तरिपुरवरसहस्सवरनगरनिगमजणव-
 यवई बत्तीसारायवरसहस्साणुयायमग्गो । चउदसवररयणनव-
 महानिहिचउसट्ठिसहस्सपवरजुवईण सुंदरवई, चुलसीहयगयर-
 हसयसहस्ससामी छन्नवइगामकोडिसामी आसी जो भारहम्मि
 भयवं ॥ ११ ॥ (वेढ्ढओ)

शब्दार्थ—

कुरुजणवय—कुरुदेशना	हत्थिणाउर—हस्ति-	नरीसरो—नगरनाराजा
पढमं—प्रथम	नापुर	तओ—पत्नी
महाचक्कवट्ठि—म्होटा	भोए—भोगवता	महप्पभावो—म्होटा प्रभा-
चक्रवर्तिना	जो—जे	ववाळा
बावत्तरि—ब्होतेर	पुरवर—घरवडे श्रेष्ठ	सहस्स—हजार
नगर—नगरो १	निगम—निगम २	जणवय—देशना
वई—पति—स्वामी	बत्तीस—बत्तीश	रायवर—राजाओमां श्रेष्ठ
अणुयाय—अनुयायी	मग्गो—मार्ग	चउदस—चौद
वर—श्रेष्ठ	रयण—रत्नो ३	नव—नव ४
महानिहि—महानिधान	चउसट्ठि—चोसठ	पवर—श्रेष्ठ

१ जेमां कर न होय ते.

२ महोटा व्यापारीओनी दुकानवाळा स्थाने—व्यापारना स्थानो.

જુવર્ણ--શ્ચીઓનાં
હય--ઘોડા

સુંદર--સુંદર
ગય--હાથી

ચુલસી--ચોરાશી
રહ--રથ

૩ ચૌદ રત્નો દરેક ચક્રવર્તિને હોય તે આ પ્રકારે જાણવા--૧ ચક્રરત્ન તે ધનુષ્ય પ્રમાણ હોય, વૈરિનું મસ્તક છેદે. ૨. છત્રરત્ન તે ધનુષ્ય પ્રમાણ હોય, ચક્રવર્તિના હસ્ત સ્પર્શે બાર યોજન વિસ્તારવાળું થાય, જે ઉત્તરના ગ્લેચ્છરાજાનાં દેવતાએ વરસાવેલા વર્ષાદને રોકવા સમર્થ થાય, ૩ દંડરત્ન તે ધનુષ્ય પ્રમાણ હોય, વાંકી ભૂમિને સરસી કરે, જરૂર પડે છે હજાર યોજન જમીન खોદે. ૪ ચર્મરત્ન બે હાથનું હોય, જરૂર પડે છે ચક્રવર્તિના સ્પર્શે બાર યોજન લાંબું થાય, તેમાં સવારે શાલિ પ્રમુખ ધાન્ય વાવ્યાં હોય તે સાંજે ઉપભોગ યોગ્ય તૈયાર થાય. ૫. સ્વદ્ગરત્ન બગીચા આંગળનું હોય તે સંપ્રાપ્તમાં અત્યંત શક્તિવંત હોય. ૬ કાંગિણીરત્ન ચાર અંગુલ પ્રમાણ હોય તેના વડે વૈતાલ્ય પર્વતની ગુફામાં બંને બાજુ ઓગળપચાસ પ્રકાશ આપનારા મંડળ કરે. ૭ મણિરત્ન ચાર અંગુલ લાંબુ બે આંગળ પહોળું હોય, તે છત્ર રત્નના તુંબા ઉપર બાંધ્યું હતું બાર યોજન પ્રકાશ કરે અને હાથે કે માથે બાંધ્યું હતું સમસ્ત રોગને હરે. ૮ સાત રત્ન એકેન્દ્રિય જાતિના છે અને બીજા સાત પંચેન્દ્રિય જાતિના છે. ૯ પુરોહિતરત્ન તે શાંતિ કર્મ કરે. ૧૦ અશ્વરત્ન, ૧૦ ગજરત્ન એ બંને મહાપરાક્રમવાળા હોય. ૧૧ સેનાપતિરત્ન તે ચક્રવર્તિની સહાય વિના ગંગા સિંધુની બાહરની પાસેના ચાર સ્વંડને જીતે. ૧૨ ગૃહપતિરત્ન તે ગૃહની ચિંતા રાખે. ૧૩ વાધિકરત્ન તે મકાનો બાંધે, લશ્કરના પડાવ કરાવે, વૈતાલ્યની ગુફામાં આવેલી ઝનમગા અને નિન્નગા

સય -સો

સહસ્સ-હજાર

સામી-સ્વામી

છન્નવડ--છનુ

ગામ-ગામ

કોડિ--કોડ

નદીના પૂલ બાંધે. ઇત્યાદિ બાંધકામ કરે. ૧૪ સ્ત્રીરત્ન અત્યંત અદ્ભૂત રૂપવંત ચક્રવર્તિને ભોગ યોગ્ય હોય. એ પ્રત્યેક રત્ન એક હજાર યક્ષોએ અધિષ્ઠિત હોય અને બે હજાર યક્ષ ચક્રીની બે બાહુના અધિષ્ઠિત હોય એમ ૧૬ હજાર યક્ષ ચક્રવર્તિના સેવક હોય. ચક્ર, દંડ, છત્ર અને ચર્મ એ ચાર આયુધશાલામાં ઉત્પન્ન થાય. સ્વર્ગ, કાંગિણી અને મણિ એ ત્રણ મંડારમાં ઉત્પન્ન થાય. ગજ અને અશ્વ વૈતાલ્ય પર્વતમાં ઉપજે, સ્ત્રી રત્ન ક્ષત્રીય રાજાને ધેર થાય અને બાકીના ચાર ચક્રીના નગરને વિષે ઉત્પન્ન થાય.

૪ નવ નિધાનનું સ્વરૂપ આ પ્રમાણે જાણવું--૧ પ્રામ (ફરતી વાડી હોય તે) આકર (મીઠું પાકે તે), નગર (રાજધાની થાય તે), પાટણ (જલ અને સ્થલના માર્ગ હોય તે), દ્રોણમુખ (જ્યાં જલ-માર્ગજ હોય) મંડપ (અઢી ગાઉ ફરતાં ગામ ન હોય તે), સૈન્ય અને ગૃહની માંડળી એ સર્વ નૈસર્ગિક નામે નિધાનને વિષે હોય. ૨ ગણિત, ગીત, ચોવીશ જાતના ધાન્યના વીજ તથા તેની ઉત્પત્તિના પ્રકાર એ સર્વ પાંડુક વિધાનમાં હોય. ૩ સર્વ જાતના આભરણ, અશ્વ તથા હાથીના આભરણ, તેના વિધિ પિંગલક નિધાનને વિષે હોય. ૪ ચક્રવર્તિના ચૌદ રત્ન વિગેરે સર્વરત્ન ચોથા નિધાનના યોગે થાય. કેટલાક કહે છે કે-આ નિધાનથી તે રત્નો મહા દિપિવંત થાય વલ્લની ઉત્પત્તિનાં પ્રકાર રંગની ઉત્પત્તિ, સાત ધાતુ, વલ્લ ધોવાની રીત વગેરે મહાપદ્ય નિધાનમાં હોય. ૬. સમસ્ત કાઠ જ્ઞાન (જ્યોતિષ),

આસી-હતા
મયવં-મગવાન્

જો-જે

મારહમ્મિ-મરતમાં

તં સંતિં સંતિકરં, સંતિણં સઽવમયા ।

સંતિં થુણામિ જિણં સંતિં વિહેઝ મે ॥ ૧૨ ॥ (રાસાનંદિયં)

શબ્દાર્થ—

સંતિં—ઉપશમ રૂપ સંતિકરં—શાંતિને કરનારા સંતિણં—રુઢી રીતે તથા
સઽવમયા—બધા મય સંતિં—શાંતિનાથને થુણામિ—સ્તવું હું
જિણં—જિનને સંતિં—શાંતિ વિહેઝ—કરવાને
ए—સંબોધન અર્થમાં (હે ઉત્તમ ! પુરુષ)

તીર્થંકરાદિના વંશાદિકનું કથન, શિલ્પ વિદ્યા, કર્ષણ, (સેતી),
વાણિજ્ય (વેપાર) વગેરે કાઠ વિધાનમાં હોય. ૭ લોઢું, સોનું, મણિ,
મોતી, સ્ફટિક અને પ્રવાલાના સમૂહ મહાકાઠ નિધાનમાં હોય, ૮ શૂરવીર
યોદ્ધાની ઉત્પત્તિ, હથીયાર વગેરે યુદ્ધ સામગ્રી, યુદ્ધનીતિ, ઢંડનીતિ, એ
માણવક નિધાનમાં હોય. ૯ નાટ્યવિધિ, ગદ્ય પદ્યની વિધિ એ મહાશંખ
નિધાનમાં હોય. આ નવે નિધાન ઉત્સેધાંગુલે આઠ યોજન ડંબા, નવ
યોજન પહોળા અને બાર યોજન લાંબા પેટીના આકારે ગંગાનદીના મુખ
આગળ સદા રહે છે. ચક્રવર્તિ ઉત્પન્ન થઈ છ સ્વંડ સાર્ધીને જ્યારે પાછા વળે
ત્યારે તેની સાથે આવી ચક્રવર્તિની નગરીમાં પાતાલમાં રહે. આ નિધાનો
વિવિધ રત્નમય છે અને ઘણા ધન અને રત્નાદિ સ્મૃદ્ધિ કરી સહિત છે.
આનું વિશેષ વર્ણન જોવાની ઇચ્છાવાળાએ પ્રવચનસારોદ્ધારાદિ મંથ જોવા.

માર્વાર્થ—શ્રી શાંતિનાથ સ્વામી પ્રથમ તો કુરુદેશમાં હસ્તિનાપુર નગરના રાજા હતા. પછી છ સ્વંડ ભરતક્ષેત્રના મોટા ચક્રવર્તી થયા. તે વસંતે મહાપ્રભાવવાઝા તે સ્વામી બહોતેર હજાર નગરો, નિગમો અને દેશોના સ્વામી થયા, બેત્રીશ હજાર મુકુટવદ્ર રાજાઓ તેના સેવક હતા. ચૌદ મહારાજો, નવ મહાનિધિ અને ચોસઠ હજાર શ્રેષ્ઠ સ્ત્રીઓના તે સુંદર સ્વામી હતા. ચોરાશી લાખ અશ્વ, હસ્તી અને રથના તથા છનું કરોડ ગામના સ્વામી આ ભરત ક્ષેત્રમાં થયા. ૧૧. ઉપશમરૂપ, શાંતિને કરનારા અને સર્વ ભયથી મુક્ત થયેલા તે શ્રી શાંતિનાથની હું સ્તુતિ કરું છું. તે ભગવાન મને શાંતિ આપો. ૧૨.

શ્રીઅજિતનાથની સ્તુતિ.

ઇક્ષ્વાગ વિદેહનરેસર નરવસહા મુણિવસહા, ❀

નવસારયસસિ ✕સકલાણણ વિગયતમા વિહુઅરયા ।

અજિ ઉત્તમ તેઅગુણેહિં ÷ મહામુણિ અમિઅવલા વિહલકુલા,
પણમામિ તે ભવભયમૂરણ જગસરણા^૧ મમ સરણં ॥ ૧૩ ॥

(ચિત્તછેહા)

* મુણિવસહાનવ એ પ્રકારે પદ લઈએ ત્યારે “ મુનિપસમાનવ ઇન્દ્રોની સમાને વિષે સ્તુતિ થાય છે જેની એવા ” આવો અર્થ થાય છે.

✕ સકલ શબ્દનો અર્થ પૂર્ણ લઈએ ત્યારે ચંદ્રનું વિશેષણ લેવું પડે તે વિશેષ્યની પહેલા આવવું જોઈએ પણ પ્રાકૃતને લીધે પર નિપાત થાય છે.

÷ ગુણ બે પ્રકારના છે—રૂપ વગેરે બાહ્ય અને જ્ઞાનાદિ તે અભ્યંતર.

^૧ જગસરણ અને અમમ (નિર્મમત્વ) એવા બે પદ પણ નીકળે છે.

શબ્દાર્થ:—

ઇક્ષ્વાગ—હે ઇક્ષ્વાકુ- કુલવંશ્ય	વિદેહ—વિદેહના મુણિવસહા—મુનિ-	નરવસહા—મનુષ્યોમાં- શ્રેષ્ઠ
નવ—નવીન	ઓમાં શ્રેષ્ઠ	સારય—શરદ્ઋતુના
સસિ—ચંદ્ર	સકલાણણ—કલાયુક્ત	વિગયતમા—અજ્ઞાન-
વિહુઅરયા—કર્મરૂપ રજરહિત	મુલ્લવાળા	રહિત
તેજ—તેજવાળા	અજિ—હે અજિત	ઉત્તમ—ઉત્તમ
મુણિ—મુનિવડે	ગુણેહિં—ગુણોવડે	મહા—મોટા
પણમાભિ—નમસ્કાર કરું છું.	અમિઅ—માપ વગરના	બલા—બલવાળા
જગ—જગતના	તે—તમોને	ભવ—સંસારના
સરણ—શરણ	મય—મયને	મૂરણ—તોડનારા
	સરણા—શરણ	મમ—મ્હારા

માવાર્થ:—હે ઇક્ષ્વાકુ વંશમાં જન્મેલા ! હે વિદેહ દેશના રાજા ! હે મનુષ્યોમાં પ્રધાન ! હે મુનિઓમાં શ્રેષ્ઠ ! હે શરદ્ ઋતુના પૂર્ણ ચંદ્ર જેવા મનોહર મુલ્લવાળા ! હે તમોગુણ—અજ્ઞાન અને કર્મરજ રહિત ! હે તેજસ્વી ગુણોવડે અથવા તેજ અને ગુણોવડે ઉત્તમ ! અથવા ગુણોવડે હે ઉત્તમ તેજવાળા ! હે મહામુનિઓથી પણ જાણી ન શકાય તેવા સમર્થવાળા ! હે વિશાળ કુલવાળા ! હે સંસારના મયનો નાશ કરનાર ! એવા હે અજિતનાથ ! હું તમને પ્રણામ કરું છું. કેમકે તમે જગતના

શરણ છો, તેથી મારા પળ શરણ થાઓ. અથવા ‘ જગસરણ અમમ ’
 એવો પદચ્છેદ કરી હે જગતના શરણ અને હે મમતા રહિત એવો અર્થ
 કરવો ૧૩.

શ્રીશાંતિનાથની સ્તુતિ.

દેવદાણવિંદચંદસૂરવંદ હઠતુઠ્ઠજિઠ્ઠપરમ,
 લઠ્ઠરૂવ ધંતરૂપ્પપટ્ટસેયસુદ્ધનિદ્ધધવલ ।
 દંતપંતિ સંતિ સત્તિકિત્તિમુત્તિજુત્તિગુત્તિપવર,
 દિત્તતેઅવંદ ધેઅ* સઠ્ઠલોઅમાવિઅપ્પમાવ
 ખેઅ પડ્ડસ મે સમાહિં ॥ ૧૪ ॥ (નારાયણો)

શબ્દાર્થ:—

દેવ-દેવ	દાણવ-અસુરના	ઈંદ-ઈંદ્ર
ચંદ-ચંદ્ર	સૂર-સૂર્યને	વંદ-વંદનયોગ્ય
હઠ-આરોગ્ય વાળા	તુઠ્ઠ-પ્રીતિવાળા	જિઠ્ઠ-પ્રશસ્ય
પરમ-અત્યંત	લઠ્ઠ-કાંતિયુક્ત	રૂવ-રૂપવાળા
ધંત-અમેલ	રૂપ્પ-રૂપાના	પટ્ટ-પાટા
સેય-સપેદ	સુદ્ધ-નિર્મલ	નિદ્ધ-કોમલ

* ધેયસઠ્ઠલોય પોષણ કરવા યોગ્ય છે સર્વ લોક જેના વડે
 એવા, માવિઅપ્પમાવ (માવિત આત્મભાવ:) જાણ્યો છે આત્મારૂપ પદાર્થ
 જેણે એવા (આત્મગુણમાં રક્ત) અને ખેય (નેત:) સ્વામિ એમ પળ પદો
 નીકળે છે.

ધવલ-ઉજ્જ્વલ	દંત-દાંતની	પંતિ-પંક્તિ
સત્તિ-શક્તિ	કિત્તિ-કીર્તિ	મુત્તિ-નિર્લેખતા
હુત્તિ-યુક્તિ	ગુત્તિ-ગુપ્તિ છે	પવર-શ્રેષ્ઠ
દિત્ત-દેદીપ્યમાન	તેજ-તેજના	વંદ-સમૂહવાળા
ધેઅ-ધ્યાનકરવા યોગ્ય	માવિઅ-જાણ્યો છે	પ્રમાવ-પ્રભાવ
જોઅ-જાણવા યોગ્ય	પડસ-આપો	મે-મને
સમાર્હિ-સમાધિ		

માવાર્થ—સુર અસુરના ઇન્દ્રોએ અને ચંદ્ર સૂર્યે વાંદવા યોગ્ય ! હર્ષિત, પ્રસન્ન, શ્રેષ્ઠ, ઉત્કૃષ્ટ અને પુષ્ટ સ્વરૂપવાળા ! તપાવેલી રૂપાની પાટ જેવી શ્વેત, નિર્મલ, ચક્રચકિત અને ઉજ્જ્વલ દંતશ્રેણિવાળા ! શક્તિ, કીર્તિ, નિર્લેખતા, યુક્તિ અને ગુપ્તિવડે સર્વોત્તમ ! દેદીપ્યમાન તેજના સમૂહવાળા ! ધ્યાન કરવા યોગ્ય ! સર્વ લોકમાં પ્રસિદ્ધ મહિમાવાળા ! તથા જાણવા યોગ્ય ! એવા હે શ્રી શાંતિનાથ સ્વામી ! મને સમાધિ એટલે ચિત્તની શાંતિ આપો. ૧૪.

શ્રીઅજિતનાથની સ્તુતિ.

વિમલસસિકલાઈરેઅસોમં, વિતિમિરસૂરકરાઈરેઅતેયં ।

×તિઅસવદ્ગણાઈરેઅરૂવં, ધરણિધરપ્પવરાઈરેઅસારં ॥૧૫॥

(કુસુમલયા)

× સર્વ દેવતા મઠી પોતાનું રૂપ એકત્ર કરી મગવંતની ટચલી આંગઠી પાસે મૂકે તો સુવર્ણ અને તાંબાના રૂપમાં બેટલો અંતર લાગે તેટલો મગવંતની ટચલી આંગઠી અને દેવતાના એકત્ર કરેલ રૂપમાં લાગે.

શબ્દાર્થ—

વિમલ—નિર્મલ	સસિ—ચંદ્રની	કલા—કલાથી
અરેઅ—વધારે	સોમ—સૌમ્યતા વાળા	વિ—રહિત
તિમિર—અંધકાર	સૂર—સૂર્યના	કર—કિરણ
તેયં—તેજવાળા	તિઅસ—દેવના	વડ—સ્વામી (ઈંદ્ર)
ગણ—સમુદાય	રૂવં—રૂપવાળા	ધરણિ—પૃથ્વોને
ધરણ્ણવર—ધારણ- કરનારા (મેરુ)	અસારં—સ્થિરતાવાળા	

માવાર્થ—હું શ્રી અજિતનાથ જિનની સ્તુતિ કરું છું. તે પ્રભુ નિર્મલ ચંદ્રની કલાથી પણ અધિક સૌમ્યતાવાળા છે, વાદલાના આવરણ રહિત સૂર્યના તેજથી પણ અધિક તેજસ્વી છે, ઇન્દ્રોના સમૂહથી પણ અધિક રૂપવાળા છે અને મેરુથી પણ અધિક સારવાળા છે. ૧૫.

સત્તે અ સયા અજિઅં, સારીરે અ બલે અજિઅં ।

તવસંજમે અ અજિઅં, એસ યુણામિ જિણં અજિઅં ॥૧૬॥

(મુઅગપરિરિંગિઅં)

શબ્દાર્થ—

સત્તે—સત્ત્વમાં	અ—બળી	સયા—હંમેશાં
સારીરે—શરીર સંબંધી	બલે—બળમાં	તવ—તપમાં
સંજમે—સંયમમાં	એસ—એ પ્રકારે	યુણામિ—સ્તવું છું
જિણં—જિનને		

માવાર્થ—બઢી તે પ્રમુ સદા આત્મબઢમાં કોઈથી જીતાયા નથી, શરીરના બઢમાં જીતાયા નથી, અને તપ તથા ઃસંયમમાં પણ જીતાયા નથી. એ પ્રકારે હું અજિતનાથ જિનને સ્તવું છું. ૧૬.

શ્રીશાંતિનાથની સ્તુતિ.

×સોમગુણેહિં પાવડ ન ÷ તં નવસરયસસી,

* સંયમ સત્તર પ્રકારે છે તે આ પ્રમાણે—પાંચ ઇન્દ્રિય અને ચાર કષાયનો જય, પાંચ અવ્રતનો ત્યાગ અને ત્રણ યોગ (મન, વચન, કાયા) નું નિવર્તન. સંયમના ૧૭ પ્રકાર બીજી રીતે પણ છે તે આ પ્રમાણે:—
૧ પૃથ્વીકાય સંયમ, ૨ અપ્કાય સંયમ, ૩ તેડકાય સંયમ, ૪ વાડકાય સંયમ, ૫ વનસ્પતિકાય સંયમ, ૬ બે ઇન્દ્રિય સંયમ, ૭ તેઇન્દ્રિય સંયમ, ૮ ચૌરિન્દ્રિય સંયમ, ૯ પંચેન્દ્રિય સંયમ, ૧૦ પ્રેક્ષ્ય (જોતું) સંયમ, ૧૧ ઉપેક્ષ્ય (ઉપેક્ષા કરવી) સંયમ, ૧૨ પ્રમાર્જના સંયમ, ૧૩ અપ-હ્ય (પરઠવવું) સંયમ, ૧૪ મન સંયમ, ૧૫ વચન સંયમ, ૧૬ કાય સંયમ અને ૧૭ અજીવ (ઉપકરણ) સંયમ.

× ચંદ્ર, સૂર્ય, ઇંદ્ર અને મેરુપર્વત પોતાના સૌમ્યતા, તેજ, રૂપ અને સ્થૈર્ય ગુણવઢે કરીને ભગવંતના સૌમ્યતા આદિગુણની સમાનતા પ્રાપ્ત કરી શકતા નથી એટલે કે ભગવંતના ગુણો અધિકતર છે.

—અહીં તત્ શબ્દે પૂર્વેક અજિતનાથ લીધા છે. પરંતુ હવે પછી શાંતિનાથ કહેવા એમ વૃદ્ધો કહે છે. કેમકે અજિતનાથની સ્તુતિ આવાજ ગુણોવઢે પ્રથમ કરાઈ ગઈ છે તેમજ તત્ શબ્દનો અર્થ વક્ષ્ય-માણ પણ કરી શકાય છે.

તેઅગુણેહિં પાવડ× ન તં નવસરયરવી ।
 રૂવગુણેહિં પાવડ ન તં તિઅસગણવડ,
 સારગુણેહિં પાવડ ન તં ધરણિધરવડ ॥ ૧૭ ॥

(તિજિયયં)

શબ્દાર્થ:—

સોમ-સૌમ્ય	ગુણેહિં-ગુણવડે	પાવડ-પામે
ન-નહીં	નવ-નવીન	સરય-સરદઋતુના
સસી-ચંદ્ર	રવી-સૂર્ય	સાર-સ્થિરતાના

ભાવાર્થ—શીતલતાના ગુણોવડે શરદ ઋતુનો પૂર્ણચંદ્ર પળ શ્રી શાંતિનાથની તુલનાને પામતો નથી, તેજના ગુણવડે શરદ ઋતુનો સૂર્ય પળ તેમની તુલનાને પામતો નથી, સુંદરતાના ગુણવડે હિન્દ પળ તેમની તુલ્યતાને પામતો નથી અને દૃઢતાના ગુણવડે સુમેરુ પર્વત પળ તે પ્રભુની તુલ્યતાને પામતો નથી અર્થાત્ પ્રભુના તે તે શીતલતાદિક ગુણો ચંદ્રાદિકથી અધિક છે. ૧૭.

*તિત્થવરપવત્તયં તમરયરહિઅં,
 ધીરજણથુઅન્નિઅં ચુઅકલિકલુસં ।

× પામડ એવો પાઠ હોય ત્યાં પળ પ્રાપ્ત મત્યર્થક હોવાથી એવોજ અર્થ થાય છે.

❀ તિત્થવર એવો પાઠ પળ છે ત્યાં તીર્થતર એટલે પ્રકૃષ્ટ તીર્થ એવો અર્થ થાય છે.

સંતિસુહૃદ્વૃત્તયં X તિગરણપયઓ,
સંતિમહં મહામુનિં સરણમુવળમે ॥ ૧૮ ॥

(લલિત્રયં)

શબ્દાર્થ:—

તિત્થવર-શ્રેષ્ઠ તોર્યના	વૃત્તયં-પ્રવર્તક	તમ-અજ્ઞાન રૂપી અંધકાર
રય-કર્મરજથી	રહિયં-રહિત	ધીર-ધીર
જળ-પુરુષવડે	થુઅ-સ્તવાયા	અન્નિચઅં-પૂજાયેલ
ચુઅ-ગયેલાં	કલિ-વૈર	કલુસં-મલિનતા
સંતિ-શાંતિ (મોક્ષ)	સુહ-સુખના	તિગરણ-ત્રિકરણ
પયઓ-સાવધાન	ઉવળમે-હૃદયં હું	(મન-વચન-કાયા)

માવાર્થ—ઉત્તમ ધર્મતીર્થને સ્થાપન કરનાર, અજ્ઞાન અને કર્મ-રજથી અથવા તમોગુણ અને રજોગુણથી રહિત, વિદ્વાન જનોએ સ્તવેલા અને પૂજેલા, કલેશ અને મલિનતાથી રહિત એવા તથા શાંતિ અને સુખને આપનારા મહામુનિ શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનનું મન, વચન અને કાયાથી હું શરણ હૃદયં હું. ૧૮.

X શાંતિસુખપ્રવૃત્તદં શાંતિ સુખને માટે પ્રવર્તનાર (સંયમી) ને પાલન કરનારા એવો પળ અર્થ થાય છે.

श्री अजितनाथनी स्तुति.

विणओणयसिररइअंजलिरिसिगणसंधुअं थिमिअं, X
+ विबुहाहिवधणवइनरवइथुअमहिअच्चिअं बहुसो ।

अइरुगयसरयदिवायरसमहिअसप्पभं तवसा,
गयणंगणवियरणसमुइअचारणवंदिअं सिरसा ॥ १९ ॥

(किसलयमाला)

शब्दार्थः—

विण-नियम	ओणय-नमेल	सिर-मस्तकने विषे
रइ-रचेली	अंजलि-हाथ जोडी	रिसि-ऋषिओना
गण-समुदाये	संधुअं-स्तवायेल	थिमिअं-निश्चळ
विबुह-इंद्रना	अहिव-स्वामी	धणवइ-कूबेर
नरवइ-चक्रवर्ती	बहुसो-घणीवार	अइर-तत्काळ
उगय-उगेल	सरय-शरदऋतुना	दिवायर-सूर्य
समहिअ-खूब	सप्पभं-शोभनिक	तवसा-तपवडे
गयणंगण-आकाशने विषे	कांतिवाळा	वियरण-विचरवावडे
समुइअ-एकठा थयेल	चारण-चारण मुनि	वंदिअं-वंदायेला
सिरसा-मस्तकवडे		

X मनना शुभ अशुभ विकल्परहित होवाथी तरंग विनाना समुद्र
जेवा निर्मल.

+ विबुध एटले पंडित-सारा कवि तेना अधिप एवो अर्थ पण
थाय छे.

માવાર્થ—વિનયથી નમેલા મસ્તકપર અંજલિ કરીને મુનિઓના (૧ જંઘાચારણ અને વિદ્યાચારણ) સમૂહે જે પ્રમુની સ્તુતિ કરી છે, જે કદાપિ ચલાયમાન નથી, દેવેન્દ્રોણ, કુબેર વિગેરે દિક્ષ્પાલોણ અને ચક્રવર્તીઓણ જેમની વચનવડે સ્તુતિ કરી છે, કાયાવડે જેમને નમસ્કાર કર્યા છે અને પુષ્પાદિકવડે જેમની પૂજા કરી છે, જે તપવડે તત્કાલ ઉદય પામેલા શરદ્ ઋતુના સૂર્યથી પળ અધિક કાંતિવાળા છે, આકાશને વિષે વિચરવાના ક્રમથી એકઠા થઈલા ચારણ મુનિઓણ મસ્તક નમાવી જેમને વંદન કર્યું છે. ૧૯.

અસુરગરુલપરિવંદિઅં, કિન્નરોરગનમંસિઅં ।

❀દેવકોહિસયસંથુઅં, સમણસંઘપરિવંદિઅં ॥ ૨૦ ॥

(સુમુદ્ધં)

શબ્દાર્થ:—

પરિવંદિઅં—સમસ્ત પ્રકારે **નમંસિઅં—**નમસ્કાર **સમણ—**શ્રમણ
વંદાણ **કરાયેલા** **સંઘ—**સંઘવડે

માવાર્થ—અસુરકુમાર અને સુવર્ણકુમારોણ જેમને સમગ્ર રીતે વંદના કરી છે, કિન્નર અને નાગકુમારોણ જેમને નમસ્કાર કર્યા છે, સેંકડો કરોડ દેવોણ જેમની સ્તુતિ કરી છે, શ્રમણસંઘ—સાધુસમુદાય જેમને નિરંતર વંદન કરે છે. ૨૦.

૧ ચારણ મુનિ મુલ્ય વે પ્રકારના છે—જંઘાચારણ અને વિદ્યાચારણ. એ સિવાય બીજા પળ અનેક પ્રકારના ચારણ મુનિઓ ઝ્યોતિરશ્મિ ચારણ વિગેરે શ્રી પ્રવચનસારોદ્ધારાદિમાં બતાવેલા છે.

* જઘન્યથી પળ એક કોહ દેવતા ભગવંતની સેવામાં હોય છે.

અમયં અણહં, Xઅરયં અરુયં ।

અજિયં અજિયં, પયઓ પણમે ॥ ૨૧ ॥

((વિજ્ઞુવિલસિઅં) (ત્રિભિર્વિશેષકમ્)

શબ્દાર્થ:—

+અણહં—પાપરહિત અરયં—આસક્તિ રહિત અરુયં—રોગરહિત

પયઓ—આદરવડે પણમે—નમું હું.

માવાર્થ—જે મયરહિત, પાપરહિત અને રોગરહિત છે, તથા જે બાહ્ય અભ્યંતર શત્રુથી કદાપિ જીતાયા નથી, તે શ્રી અજિતનાથસ્વામીને હું આદરપૂર્વક પ્રણામ કરું છું. ૨૧.

શ્રી શાંતિનાથની સ્તુતિ.

આગયા વરવિમાણદિવ્વકણગ—

રહતુરયપહકરસર્ણિં હુલિઅં ।

સસંભમોઅરણચુમિઅલુલિયચલ—

કુંડલંગયતિરીડસોહંતમહાલિમાલા ॥૨૨॥ (વેદુઓ)

શબ્દાર્થ—

વરવિમાણ—શ્રેષ્ઠ વિમાન

દિવ્વકણગરહ—મનોહર સુવર્ણ.

મય રથ

તુરય—અશ્વના

પહકરસર્ણિં — સેંકડો સમૂહ

વડે

x અરજં કર્મરજ રહિત એવો અર્થ પણ થાય છે.

+ પાંશયતિ—મલિનયતિ તત્ પાપં આત્માને મલિન કરે તે પાપ.

હુલિઅં-શીઘ્રપણે

આગયા-આવેલા

સસંભમોઅરણ-સંભ્રમ સહિત
 ઇટલે ઉતાવળે ઉતરવાથી

હુભિઅ-ક્ષોભ પામે છતે

હુલિય-હોલતા

ચલ-ચંચલ એવા

કુંડલંગયતિરીડ-કુંડલ, અંગદ
 -બાજુબંધ, કિરીટ-મુગટ

સોહંતમહાલિમાલા-શોભતી મુ-
 કુટની માઝાઓ છે જેમની
 એવા,

ભાવાર્થ—આ ચાર શ્લોકોવડે ભગવાનને દેવાદિક વંદન કરવા આવે છે તે કેવી રીતે ? વિગેરે બતાવીને પછી આચાર્ય વંદના કરી છે તે આ પ્રમાણે—દેવો તથા અસુરો શ્રેષ્ઠ વિમાન, મનોહર સુવર્ણના રથ અને અશ્વના સમૂહ લઈને શીઘ્રપણે આવે છે, તે વચ્ચે ઉતાવળથી ઉતરતાં ક્ષોભ પામીને હોલતા અને ચંચલ કુંડલ, બાજુબંધ, મુગટ અને શોભતી મુગટની માઝાઓથી તેઓ દેદીપ્યમાન દેખાય છે. ૨૨.

જં સુરસંઘા સાસુરસંઘા વેરવિરુદ્ધા ભક્તિસુજુતા,
 આયરભૂસિઅસંભમપિંદિઅસુટ્ટુસુવિહિઅસન્નવલોધા ।
 ઉત્તમકંચણરયણપરુવિયમાસુરભૂસણમાસુરિઅંગા,
 ગાયસમોણયમત્તિવસાગયપંજલિપેસિઅસીસપણામા ॥૨૩॥

(રયણમાલા)

શબ્દાર્થ:—

જં-જે

સુરસંઘા-દેવોના સમૂહ

સાસુરસંઘા-અસુરના સમૂહ સ-
 હિત એવા

વૈરવિઉત્તા-વૈરભાવ રહિત એવા

મત્તિસુજુત્તા-મત્તિવડે યુક્ત એવા

આચરભૂસિઅ-આદરથી-બ્રાહ્મ

ઉપચારથી ભૂષિત થયેલો

સંમમપિંડિઅ-ઉતાવટથી પકડો

થયેલો

સુદ્દુસુવિસ્મિઅ-અત્યંત વિસ્મય

પામેલો

સન્વવલોધા-સર્વગજાશ્વાદિક

સૈન્યનો સમૂહ છે જેમનો

એવા અથવા “ આચર

ભૂસિઅ ” વિગેરે દેવનાં

વિશેષણ કરવાં.

ઉત્તમકંચણરચણપરૂવિચ-ઉત્તમ

કાંચન અને રત્નવડે અત્યંત

રૂપવાળા કરેલા

માસુરભૂષણમાસુરિઅંગા-દેવી-

પ્યમાન અલંકારોવડે દીપ્ત

છે અંગ જેના એવા.

ગાયસમોણય-શરીરના અવયવો

વડે નમ્ર થયેલા

મત્તિવસાગય-મત્તિને વશ થયેલા

પંજલિપેસિઅસીસપનામા-હાથ

જોડીને કયોં છે મસ્તકવડે

પ્રણામ જેમણે એવા

ભાવાર્થ—વહ્ની તે દેવો અને અસુરો વૈરભાવ તર્જી મત્તિયુક્ત થઈ
બ્રાહ્મ અલંકારો પહેરી સર્વે પક્ષ તરફ અત્યંત વિસ્મય પામેલા ગજ, અશ્વ
વિગેરે સૈન્ય સમૂહને સાથે લઈને આવે છે, તથા ઉત્તમ સુવર્ણ અને રત્નો-
વડે દેવીપ્યમાન અલંકારોથી તેમના શરીરો સુશોભિત દેખાય છે, તથા
તેઓ શરીરથી નમ્ર થઈ મત્તિથી હાથ જોડી મસ્તકવડે વંદન કરે છે. ૨૩

વંદિઝળ થોઝળ તો જિણં, તિગુણમેવ ય પુણો Xપયાહિણં ।
 પળમિઝળ ય જિણં સુરાસુરા, પમુડઆ સમવળાઈં તો ગયા ॥૨૪॥
 ॥ ચિત્તયં ॥

શબ્દાર્થ:—

વંદિઝળ—વાંદીને
 થોઝળ—સ્તુતિ કરીને
 તો—ત્યાર પછી
 જિણં—જિનેશ્વરને
 તિગુણમેવ—ત્રણ વારજ
 ય—તથા
 પુણો—વઢી
 પયાહિણં—પ્રદક્ષિણા દઈને

પળમિઝળ—પ્રણામ કરીને
 ય—તથા જતી વચ્ચે ફરીથી
 જિણં—જિનેશ્વરને
 સુરાસુરા—તે સુર અને અસુરો
 પમુડઆ—હર્ષ પામ્યા હતા
 સમવળાઈં—પોતાને સ્થાને
 ગયા—ગયા

ભાવાર્થ—આ રીતે તે દેવો તથા અસુરો જે જિનેશ્વરને વાંદી,
 સ્તુતિ કરી અને ત્રણ પ્રદક્ષિણા પૂર્વક ફરો વાંદીને હર્ષ પામતા પોતાને
 સ્થાને જાય છે. ૨૪

તં મહામુણિમહં પિ પંજલી, રાગદોસમયમોહવજ્જિઅં ।
 દેવદાણવનરિંદવંદિઅં, સંતિમુત્તમમહાતવં નમે ॥ ૨૫ ॥

ચિત્તયં ॥

X. પ્રદક્ષિણા કરાયેલ છે જેને—પ્રદક્ષિણા કરાયેલા એવા ભગવંતે એ
 પ્રકારે ભગવંતનું વિશેષણ લેવાથી અર્થ થાય છે. અહીં કૃત્વા અધ્યાહાર છે.

શબ્દાર્થ—

સં-તે

મહામુર્ણિ—મોટા છે મુનિઓ જેને
એવા

અહં પિ—હું પણ

પંજલી—જેણે હાથ જોડ્યા છે
એવારાગદોસભયમોહવજ્જિઅં—રાગ,
દ્વેષ, ભય અને મોહે કરીને

રહિત એવા

દેવદાણવનરિંદવંદિઅં—દેવેંદ,
દાનવેંદ અને નરેંદ્રોણ વંદના
કરેલા એવા તથા

સંતિ—શાંતિનાથને

ઉત્તમમહાતવં—શ્રેષ્ઠ મોટા તપ-
વાળા એવા

નમે—નમું છું.

ભાવાર્થ—તે જિનેશ્વર, મુનિઓના મોટા પરિવારવાળા છે, રાગ,
દ્વેષ, ભય અને મોહને જીતનાર છે, તેમને દેવેંદ, દાનવેંદ અને નરેંદ્રો
નિરંતર નમન કરે છે, તથા તે ઉગ્ર તપસ્યા કરનાર છે, આવા તે શાંતિ-
નાથને હું પણ હાથ જોડીને નમું છું. ૨૫.

શ્રી અજિતનાથની સ્તુતિ.

અંબરંતરવિઆરણિઆર્હિં, લલિઅહંસવહુગામિણિયાર્હિં ।

પીણસોણિથળસાલિણિઆર્હિં, સકલકમલદલલોઅણિઆર્હિં ॥૨૬॥

॥ દીવયં ॥

^૧પીણ^૨નિરંતર^૩થળભરવિ^૩ણમિ^૩અગાયલયાર્હિં,

મણિકંચળપસિદિલમેહલસોહિઅસોણિતડાર્હિં ।

૧ ગ્રીણ કામીજનને ખુશી કરે એવા. ૨. વ્યવધાન (આંતરા) રહિત.

૩. નાજુક અને કોમળ શરીર હોવાથી નમી ગયેલા.

વરસિંચિવિણિનેરસતિલયવલયવિમ્બસણિઆહિં,
 રહકરચર+મણોહરસુંદરદંસણિઆહિં ॥૨૭॥ ચિત્તક્ષરા ॥
 દેવસુંદરીહિં પાયવંદિઆહિં વંદિઆ ય જસ્ત તે સુવિક્રમા કમા,
 અપ્પણો નિઢાલણિં મંડણોડુડણપ્પગારણિં કેહિં કેહિં વી ।
 અવંગતિલયપત્તલેહનામણિં ચિહ્ણણિં સંગયંગયાહિં,
 મત્તિસન્નિવિઠ્ઠવંદનાગયાહિં હુંતિ તે વંદિઆ પુણો પુણો ॥૨૮॥
 ॥ નારાયણો ॥

તમહં જિણચંદં, અજિઅં જિઅમોહં ।
 ધુયસન્નવકિલેસં, પયઓ પળમામિ ॥ ૨૯ ॥ નંદિઅયં ॥
 શબ્દાર્થ:—

અંબરંતરવિઆરણિઆહિં—આ-
 કાશના અંતરાલે વિચરનારી
 લલિઅહંસવદુગામિણિઆહિં—
 મનોહર હંસીના જેવું ગમન
 કરનારી
 પીણસોણિથળ—પુષ્પ એવા કટો-
 તટ અને સ્તનવડે
 સાલિણિઆહિં—શોભતી
 સકલકમલદલ—સંપૂર્ણ કમ-
 લના પત્ર જેવા
 લોઅણિઆહિં—લોચનવાળી

પીણનિરંતર—પુષ્પ અને આંતરા
 રહિત—ગાઢ એવા
 થળમર—સ્તનના મારવડે
 વિણમિઅ—નમેલી છે
 ગાયલયાહિં—ગાત્રલતા—શરીર
 રૂપી લતા જેમની એવી
 મણિકંચળ—મણિ અને સુવર્ણની
 પસિઢિલમેહલ—શિથિલ એવી મેસ્ત્ર-
 લાવડે (કંદોરો)
 સોહિઅ—શોભાયમાન છે

+મનોહર—મનને અન્યત્ર ગમનનો નિષેધ કરવાથી મનને અટકાવનાર
 એવો પળ અર્થ થાય છે.

સોણિતઢાહિં-કટિપ્રદેશ જેમનો

એવો

વર-શ્રેષ્ઠ

સ્ત્રિસ્ત્રિણિ-ધુધરીઓ

નેહર-નુપૂર-શાંશર અથવા ધુધ-

રીઓવાળા શાંશર

સતિલય-ઉત્તમ તિલક

વલય-કંકણ, તે રૂપ છે

વિભૂસણિઆહિં-આભૂષણો જે-

મને એવી

રફકર-પ્રીતિકારક

ચરમણોહર-ચતુર જનના મ-

નને હરણ કરનાર

સુંદર-સુંદર છે.

દંસણિઆહિં-દર્શનીય શરીર જે-

મનું એવી

દેવસુંદરીહિં-દેવાંગનાઓ

પાયવંદિઆહિં-શરીરના અથવા

આભૂષણોના પાદ

કિરણોના વૃંદ

સમૂહવાળી

જસસ-જે પ્રમુના

અવંગ-અપાંગ-નેત્રપ્રાંત અર્થાત્

નેત્રમાં રહેલા અંજન

તિલય-તિલક

પત્તલેહ-પત્રલેસ

ફટલે કસ્તુરી

વિઘેરથી કપાળ પર કરેલી

પત્રચેસા (આડ્ય)

નામણિં-નામના

ચિહ્નણિં-દેદીપ્તમાન

અપ્પણો-પોતાના

નિડાલણિં-છલટવડે

મંડળોડ્ડળપ્પગારણિં-આ-

ભૂષણની રચનાના પ્રકારે

કરીને

કેહિં કેહિં વી-કોઈ કોઈ--

અપૂર્વ

સંગયંગયાહિં-યુક્ત છે અંગ

જેમનાં એવી

મત્તિસન્નિવિઢવંદનાગયાહિં-

મત્તિ યુક્ત થઈને વંદન

કરવાને આવેલી એવી

તે-તે ઇટલે પ્રસિદ્ધ એવા
 સુવિક્રમા-સુંદર ગતિવાળા
 કમા-બે ચરણો
 વંદિઆ ય-વાંચા છે
 તે-તે ચરણો
 પુણો પુણો-વારંવાર
 વંદિઆ હુંતિ-વાંચા છે
 તે-તે
 અહં-હું

જિણચંદં-સામાન્ય કેવળીને વિષે
 ચંદ્ર સમાન એવા
 અજિઅં-અજિતનાથને
 જિઅમોહં-મોહને જીતનાર
 ધુઅસવ્વકિલેસં-સર્વ કલેશને
 નાશ કરનાર
 પયઓ-આદરવાળો છતો
 પળમામિ-પ્રણામ કરું હું

ભાવાર્થ—ભગવાનને દેવાંગનાઓએ જે રીતે વંદન કર્યું તે ચાર શ્લોકવડે બતાવે છે.—આકાશમાં વિચરનારી, મનોહર હંસીના જેવી ગતિવાળી, પુષ્ટ એવા નિતંબ અને સ્તનોવડે શોભિત, સંપૂર્ણ ઇટલે વિક્સ્વર કમળના પત્ર જેવા નેત્રવાળી, જાડા અને ગાઢ સ્તનના ભારવડે જેમનું શરીર નમી ગયું છે. જેમના કટિપ્રદેશ ઉપર મણિ અને સુવર્ણની બનાવેલી વિશેષ શિથીલ મેલવાળા શોભી રહી છે, શ્રેષ્ઠ ધુધરીઓ અને જ્ઞાંઝર અથવા ધુધરીવાળા જ્ઞાંઝર, સુંદર તિલક અને કંકણવડે જેઓ અત્યંત શોભે છે, જેમના શરીરનું સૌંદર્ય પ્રીતિકારક, ચતુર જનના મનને હરનારું અને સુંદર છે, શરીરના અથવા અલંકારોના ફિરણોથી જેઓ શોભે છે, દેદીપ્યમાન અપાંગ, (નેત્રને વિષે અંજનની રચના) તિલક અને પત્રલેખ નામની અપૂર્વ રચનાવડે જેમના અંગો યુક્ત કરેલાં છે તથા ભક્તિયુક્ત થઈ વંદન કરવા આવેલી એવી દેવાંગનાઓએ પોતાના લ્હાટ વડે જે પ્રમુખા સુંદર ગતિવાળા બે ચરણોને

ચારંવાર બાંધા છે, તેવા મોહને જીતનાર અને સર્વકલેશનો નાશ કરનાર
શ્રીઅજિતનાથ જિનચંદ્રને હું આદરથી વંદન કરું છું. ૨૬-૨૯.

શ્રીશાંતિનાથની સ્તુતિ.

ધુઅવંદિઅયસ્સા રિસિગણદેવગણેહિં,

તો દેવવહુહિં પયઓ× પળમિયસ્સા ।

÷ જસ્સજગુત્તમસાસણયસ્સા, મત્તિવસાગયપિંદિઅયાહિં ।

દેવવરચ્છરસાવહુઆહિ, +સુરવરરઙ્ગુણપંડિઅયાહિં ॥ ૩૦ ॥

॥ માસુરયં ॥

વંસસદંતંતિતાલમેલિણ ૧તિઉક્કરાભિરામસદ્દમીસણ કણ અ,

× નમંસિયસ્સા (નમંસિયતકસ્ય) इति पाठान्तरं. ભગવંત
સમીપે પ્રથમ ગણવર નમસ્કાર કરે, પછી દેવતા અને દેવોઓ નમસ્કાર
કરે તે ક્રમ અહીં દર્શાવ્યો છે.

÷ જમ્મચ મોક્ષણે જમ્મ ધાતુ મોક્ષ કરવાના અર્થમાં છે તેથી
જ્ઞાસ્ય ઇટલે મોક્ષ પ્રાપ્ત કરાવવાને શક્તિવાન.

+ શ્રેષ્ઠ દેવોને પ્રીતિ જે થકી થાય એવા (સંગિત કુશલતા
ચગેરે ગુણોને વિષે પંડિતા-વિદુષી એવો દેવનર્તકો એવો અર્થ પણ
થાય છે.

૧ એક મુખવાળા અને બે મુખવાળા વાજિત્ર મઠીને ત્રણ મુખ-
વાળું વાજિત્ર તે ત્રિપુષ્કર.

સુદસમાગળે અ ^૧સુદસ^૨જ્જગીઅપાયજાલઘંટિઆહિં ।

વલયમેહલાકલાવનેઊરાભિરામસદ્મીસણ કણ અ,

દેવનટ્ટિઆહિં ^૩હા^૪વ^૫ભા^૬વિ^૭ન્મમપ્પગારણહિં ।

નત્તિવઙ્ગણ અંગહારણહિં વંદિઆ ય જસ્સ તે સુવિક્કમા કમા,

તયં તિલોયસન્વસત્તસંતિકારયં પસંતસન્વપાવદોસમેસ હં

નમામિ સંતિમુત્તમં જિણં ॥ ૩૧ ॥ નારાયણો ॥

શબ્દાર્થ:—

સિસિગળદેવગળેહિં—ઋષિઓના
સમૂહ અને દેવોના સમૂ-
હોણ

થૂઅવંદિઅયસ્સા—સ્તુતિ કરાયેલા
તથા વંદના કરાયેલા
તો—ત્યારપછી

૧ અનુનાસિકાદિ દોષ રહિત શુદ્ધ ઉચ્ચારવાળું.

૨ ષડ્જ, મયૂર, કેકા, શંખ આદિના શબ્દોવડે (સદ્) સારું
અથવા સદ્ય તત્કાલ ગાયેલું. એવો અર્થ પણ થાય છે.

૩ નૃત્યકલામાં કુશળ એવી દેવાંગનાઓ. ૪ મુખની ચેષ્ટાદિ
બહુ કામવિકારવાળો અભિપ્રાય. ૫ ચિત્તમાં રહેલ અલ્પ કામવિકારનો
અભિપ્રાય, ૬ વાણી, વલ્લ અને ભૂષણ વગેરેનું ભ્રમથી સ્થાન બદલાવું
અથવા વિલાસ. ૭ નેત્ર મુખ વગેરેના વિકારી ફેરફાર. ૮ હાથ આંગળી
પ્રમુખ અંગના લટકા—અભિનય વડે. ૯ શોભિતો પંડિત જનોનો આચાર
જેના સમીપે છે એવા, એવો અર્થ પણ થાય છે.

દેવવહુર્હિ-દેવાંગનાઓ

પયઓ-સાવધાનપણે

પણમિયસ્સા-નમસ્કાર કરાયેલા

જસસજગુત્તમસાસળયસ્સા-

મુક્તિ પમાવડાને શક્ય છે

જગત જેનાવડે એવું ઉત્તમ

શાસન છે જેનું એવા

મત્તિવસાગયપિંડિઅયાર્હિ-મ-

ક્તિના વશથી આવીને એકત્ર

થયેલી

દેવવરચ્છરસાબહુઆર્હિ-નૃત્ય

કરનાર અને વગાડનાર

એવા શ્રેષ્ઠ દેવો તથા

નૃત્યમાં કુશલ એવી અપ્સ-

રાઓવડે ઘણી સંખ્યાવાળી

થયેલી

સુરવરરઘુગુણપંડિઅયાર્હિ-સુર-

વરોની સાથે રતિકોડા

કરવારૂપ ગુણને વિષે

કુશલ એવી

ચંસસદંતિતાલમેલિય-વાંસ-

લીનો શબ્દ, વીણા અને

પટહનો તાલ મેલવે છે

તિઉક્કરાભિરામસદમીસય કય

અ-ત્રિપુષ્કર વાર્જિત્રના મનોહર

શબ્દવડે મિશ્ર કરે છે

સુદસમાણણે અ-સર્વ શબ્દની

પ્રાપ્તિ થવા માટે કાનને

સમાન-સાવધાન કરે છે

સુદસજ્જગીઅપાયજાલધંટિ-

આર્હિ-શુદ્ધ-નિર્દોષ એવું ષડ્જ

સ્વરવડે જે ગીત અથવા

સજ્જ કરેલું જે ગીત, તેને

કરીને સહિત એવી પાળે

વિષે જાણના આકારવાળી

ઘુમરીઓવડે નૃત્યાદિક

જળાતે છે તે તથા

વલયમેહલાકલાવનેઝરામિ-

રામસદમીસય કય અ-કંઠ

કટિમેસલા, કલપ નામનો

અલંકાર અને નૂ પુરના મ-

નોહર શબ્દથી મિશ્ર કરે
છતે

દેવનટ્ટિઆહિં-દેવની નર્તકીઓ

હાવમાવવિભમપ્પગારહિં-

હાવ, માવ અને વિલાસના

પ્રકારવાળા

નચ્ચિઝળ-નૃત્ય કરીને

અંગહારહિં - અંગના વિશ્લેષે
કરીને

વંદિઆ ય-જેના બે ચરણોને
વાંધા છે

અસ્સ-જે મગવાનના

તે સુવિક્રમા કપા-તે ઉત્તમ પ-
રાક્રમવાળા બે ચરણોને

તયં-તે

તિલોયસવ્વસત્તસંતિકારયં-

ત્રણ જગતના સર્વ પ્રાણી-

ઓને શાંતિ કરનારા અથવા

મોક્ષને આપનારા

પસંતસવ્વપાવદોસં-વિશેષે શાંત

થયા છે સર્વ પાપ-કર્મ અને

દ્વેષ વિગેરે જેના દ્વારા

एस हं-આ હું

नमामि-નમસ્કાર કરું છું

संतिं-શાંતિનાથ

उत्तमं-ઉત્તમ

जिणं-જિનેશ્વરને

भावार्थ—આ બે છંદમાં દેવીઓએ નૃત્ય પૂર્વક શ્રીશાંતિનાથને
વંદના કરી છે, તેનું વર્ણન આપેલું છે.—જે પ્રમુ પ્રથમ ઋષિઓ અને
દેવોના સમુદાય વડે સ્તુતિ તથા વંદન કરાયા છે, અને પછી દેવાંગનાઓએ
સાવધાનપણે નમસ્કાર કરેલા છે, જેની શક્તિ આજ્ઞા જગતને મુક્તિ પમાડે તેવી
છે અને જેનું શાસન સર્વોત્તમ છે, તથા જેના શ્રેષ્ઠ પરાક્રમવાળા બે ચરણોને
શક્તિના વશથી આવીને એકત્ર થયેલી, નર્તક વાદક દેવો તથા દેવીઓથી
સુક થયેલી અને દેવોની સાથે રતિક્રીડા કરવામાં કુશળ એવી દેવની

નર્તકીઓએ હાથ, માથા અને વિશ્રમના પ્રકારવાળા અંગના વિક્ષેપે કરીને નૃત્ય કરવા પૂર્વક વંદના કરી છે, કે જે નૃત્ય વસતે વાંસળીનો શબ્દ, વીણાનો સ્વર અને પટહાદિકનો તાલ મેલવવામાં આવ્યો હતો, ત્રિપુરના નામના વાજિત્રનો મનોહર શબ્દ મિશ્ર કરવામાં આવ્યો હતો, સર્વ પ્રકારના શબ્દ સાંભળી શકાય તેમ સર્વના કાન સાવધાન થયા હતા, ષડ્જ સ્વરવડે શુદ્ધ ગીત ગાતાં પગમાં બાંધેલી ધુધરીઓના શબ્દથી નૃત્યાદિકની સંભાવના કરવામાં આવતી હતી, તથા તે નૃત્ય કંકણ, કટિમેસલા, કલાપ અને નૂપુરના મનોહર શબ્દથી મિશ્ર હતું. આવા ત્રણ જગતના સર્વ પ્રાણીઓને શાંતિ કરનારા અને પાપ, દ્વેષ વિગેરેથી મુક્ત થયેલા ઉત્તમ શ્રીશાંતિનાથ જિને હું નમસ્કાર કરું છું. ૩૦-૩૧.

શ્રીઅજિતનાથ તથા શાંતિનાથની સ્તુતિ—

^૧છત્ત^૨વામરપ^૩ડાગજૂઅજવમંડિઆ,

^૪ઝ્યવરમગરતુરયસિરિવચ્છમુલંછણા ।

^૫દીવસમુદ્ધમદરદિસાગયસોહિયા,

^૬સત્થિથવસહસીહરહચક્કવરંકિયા ॥ ૩૨ ॥ લલિઅયં ॥

૧ નાની ધ્વજા. ૨ યજ્ઞ સ્તંભ. ૩ સિંહાદિના ચિત્રવાળો મોટો ધ્વજ. ૪ ઉત્તમ પુરુષના વક્ષ સ્થલ (છાતી)માં આ લક્ષણ હોય છે કોઈને પગમાં પગ હોવાનો સંભવ છે.

૫ જંબૂ દ્વીપ વગેરે દ્વીપ અને લવણ સમુદ્ર વગેરે સમુદ્ર જાણવા.

૬ મંદિરં એવો પાઠ હોય ત્યાં “ પ્રાસાદ ” એવો અર્થ કરવો.

૭ મેરુ પર્વતની આસપાસ ચારે દિશાએ હસ્તિના આકારના કરી-કુટો મદ્રશાલ વનમાં છે તે.

સહાવલઠા^૧ સમપ્પઠા, અદોસદુઠા^૨ ગુણેહિં જિઠા
 પસાયસિઠા^૩ તવેણ પુઠા, સિરીહિંઠા રિસીહિં જુઠા ॥૩૩॥
 વાળવાસિઆ ॥

તે તવેણ ધુઅસવ્વપાવયા, સવ્વલોઅહિઅમૂલપાવયા ।
 સંથુઆ અજિઅસંતિપાયયા, હુંતુ મે સિવસુહાણ^૪ દાયયા ॥૩૪॥
 ॥ અપરાંતિકા ॥

શબ્દાર્થ—

છત્ત-છત્ર

ચામર-ચામર

પઢાગ-પતાકા

જૂઅ-યજ્ઞસ્તંભ

જવ-જવવડે

મંઢિઆ-શોભિત

જ્ઞયવર-શ્રેષ્ઠ ધ્વજ

મગર-મધર

-
- ૧ અસમપ્રતિષ્ઠા: નિરુપમ છે પ્રતિષ્ઠા (લ્લાતિ) જેમની એવા.
 ૨ રતાશ તથા કોમલતા આદિ અથવા જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રાદિ ગુણો.
 ૩ પ્રસાતશિષ્ઠા: એટલે ઉત્કૃષ્ટ સુખવાળા શ્રેષ્ઠ પુરુષો છે જેની સમીપે એવા.
 ૪ શંસ્તુતા સુખના કારણભૂત સ્તવન કર્યું છે જેનું એવા.
 ૫ શિવ સુખના દાતાર એવા અજિતનાથ અને શાંતિનાથ પૂજ્ય મને સ્તુતિ કરાવેલા થાઓ, અર્થાત્ તેમનું નિત્ય દર્શન થાઓ એમ પણ અર્થ હઈ શકાય.

તુરય-અશ્વ

સિરિવચ્છ-શ્રીકાસરૂપ

સુલંછણા-સુંદર લાંછનવાળા

દીવ-દ્વીપ

સમુદ્ર-સમુદ્ર

મંદર-મેરુ

દિસાગય-દિગ્ગજવડે

સોહિયા-શોભતા

સત્થિઅ-સ્વસ્તિક

વસહ-વૃષભ

સીહ-સિંહ

રહ-રથ

ચક્રવર-શ્રેષ્ઠ ચક્રવર્તી

અંકિયા-ચિન્હવાળા

સહાવલદ્વા-સ્વભાવથી જ સુંદર

સમપ્પદ્વા-સમભાવને વિષે

રહેલા.

અદોસદુદ્વા-દોષવડે અદુષ્ટ

ગુણેર્હિં જિદ્વા-ગુણોવડે મોટા

પસાયસિદ્ધા-રાગાદિકના અભા-

વરૂપ નિર્મલતાવડે શ્રેષ્ઠ

તવેણ-તપવડે

પુદ્વા-પુષ્ટ

સિરિર્હિં દ્વા-લક્ષ્મીવડે પૂજા-

યેલા

રિસીર્હિં જુદ્વા-મુનિઓ સેવેલા

તવેણ-તપવડે

ધુઅસવ્વપાવયા-નાશ કર્યા છે

સર્વ પાપ જેમણે આ

સવ્વલોઅહિઅમૂલપાવયા-સર્વ

લોકના દ્વિતરૂપ જે મોક્ષ

તેનું મૂલ જે જ્ઞાન, દર્શન

અને ચારિત્ર તેને પમાડ-

ડનારા

સંધુઆ-સમ્યક્ પ્રકારે સ્તુતિ

કરેલા

તે-તે

અજિઅસંતિપાયયા-પૂજ્ય આ

અજિતનાથ અને શાંતિનાથ

હુંતુ-થાઓ

મે-મને

સિવસુદાણ-મોક્ષસુસ્થના

દાયયા-આપનાર

માવા ર્થ—જે હવ્ર, ચામર, પતાકા, યજ્ઞસ્તંભ અને જવના લક્ષ-
 ણોવડે શોભતા છે, જે શ્રેષ્ઠ ધ્વજ, મગર, અશ્વ અને શ્રીવત્સના સુંદર
 લાંછનવાળા છે, જે દ્વીપ, સમુદ્ર, મેરુપર્વત અને દિગ્ગજના ચિન્હોવડે
 શોભાયમાન છે, જે સ્વસ્તિક, વૃષભ, સિંહ, રથ અને શ્રેષ્ઠ ચક્રના ચિન્હ-
 વાળા છે, જે સ્વભાવથી સુંદર છે, જે સમતાની ભૂમિપર પ્રતિષ્ઠિત છે,
 જે રાગાદિક દોષોવડે દૂષિત થયા નથી, જે જ્ઞાનાદિક ગુણોવડે મોટા છે,
 જે રાગાદિક મલના અભાવને લીધે નિર્મલતાવડે શ્રેષ્ઠ છે, જે તપવડે
 પુષ્ટ છે, જે લક્ષ્મીવડે પૂજિત છે, જે મુનિઓવડે સેવાયેલા છે, જેમણે
 તપવડે સર્વ શુભાશુભ કર્મનો નાશ કર્યો છે, જે સર્વ લોકના હિતના-
 મોક્ષના મૂળરૂપ જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રને પ્રાપ્ત કરાવનાર છે, તથા જે
 સમ્યક્ પ્રકારે સ્તુતિ કરાયા છે, તે શ્રીઅજિતનાથ તથા શાંતિનાથ પ્રભુ
 મને મોક્ષસુખના આપનારા થાઓ ૩૨-૩૪

एवं तवबलविउलं, शुअं मए अजिअसंतिजिणजुअलं ।

ववगयकम्मरयमलं, गइं गयं सासयं विउलं+ ॥३५॥ गाहा ॥

शब्दार्थः—

एवं—આ પ્રકારે [મોટા

तवबलविउलं—તપના બલથી

ववगयकम्मरयमलं—ગયા છે

જ્ઞાનાવરણાદિક ઘાટ કર્મ,

રજ એટલે બંધાતા કર્મ

અને મલ એટલે બાધેલા

કર્મ જેમના ઇવા

शुअं—સ્તુતિ કરો છે.

मए—મેં

अजिअसंतिजिणजुअलं—અજિ-

+ विमलं इति पाठान्तरं.

તનાથ અને શાંતિનાથ
 નામના બે જિનેશ્વરોની
 વવગયકમ્મરયં અહં-અત્યંત
 ગયો છે કર્મનો રય-પ્રવાહ
 જેમનો એવા

મઈ-મોક્ષરૂપ ગતિને
 ગયં-પામેલા એવા
 સાસયં-શાશ્વતી
 વિહલં-વિપુલ-વિસ્તારવાળી

ભાવાર્થ—આ પ્રમાણે શ્રીઅજિતનાથ અને શાંતિનાથના જિનયુગલની
 મેં સ્તુતિ કરી છે, તે બન્ને પ્રભુ તપના બઢથી બઢવાન છે. બંધાતા અને
 બાંધેલા કર્મથી મુક્ત થયા છે, અને શાશ્વતી તથા વિસ્તારવાળી મોક્ષગતિને
 પામેલા છે. ૩૫.

તં बहुगुणप्पसायं, सुखसुहेण परमेण *अविसायं ।
 नासेउ मे विसायं, कुणउ अ परिसा वि अ पसायं ॥ ३६ ॥ माहा॥

શબ્દાર્થ—

તં-તે બન્ને જિનેશ્વરો
 बहुगुणप्पसायं-જ્ઞાનાદિક ઘણા
 ગુણોની નિર્મલતાવાળા
 सुखसुहेण-મોક્ષસુખવડે
 परमेण-ઉત્કૃષ્ટ એવા
 अविसायं-વિષાદ રહિત એટલે
 विकल्ता રહિત

नासेउ-નાશ કરો
 मे विसायं-મારા વિષાદને-
 खेदने अथवा विसातने
 एटले दुःखने
 कुणउ-કરો
 अ-તથા
 परिसा वि अ-આ સ્તવનને
 सांभळनार समा पण

* અવિસાતં ગયું છે સુખ જેનું તે વિસાત અને ન વિસાતં
 અવિસાતં સુખ રહિત નહિ અર્થાત્ સુખવાળા એવો અર્થ પળ થાય છે.

પસાયં-પ્રસાદને ઇટલે મારા
વચનમા ગુણનું પ્રહણ અને

દોષના ત્યાગરૂપ મહેરબા-
નીને

ભાવાર્થ—જ્ઞાન દર્શનાદિ અનેક ગુણનો પ્રસાદ છે જેને एवं
(અથવા ઘણા પ્રકારની નિર્મલતાવાળું); ઉત્કૃષ્ટ મોક્ષ સુખવડે વિષાદ
(વિકલતા) રહિત તે યુગલ; મારા વિષાદ (અથવા વિસાત દુઃસ્વ) ને
નાશ કરો અને વઢી સમા (આ સ્તવનને સાંભળનારી સમા) પણ મારા
ઉપર અનુગ્રહ (કહેલ સ્તવનના ગુણનું પ્રહણ અને દોષના ત્યાગરૂપ
મહેરબાની) કરો. ૩૬

અંત્ય મંગલાચરણ.

તં મોણ્ડ અ નંદિં, પાવેડ અ ×નંદિસેળમભિનંદિં ।

પરિસા વિ અ સુહનંદિં, મમ ય દિસડ સંજમે નંદિં ॥૩૭॥ગાથા॥

શબ્દાર્થ—

તં-તે બંને જિનેશ્વરો લોકોને

નંદિં-આનંદને અથવા સમૃદ્ધિને

મોણ્ડ-હર્ષ આપો

પાવેડ-પમાડો

અ-અને

અ-તથા

× આ નંદિષેળ મુનિ શ્રેણિકના પુત્ર કે બીજા કોઈ મહર્ષિ છે
તેનો બરાબર નિર્ણય થતો નથી. કેટલાક વઢી એમ કહે છે કે શ્રી શત્રું-
જયની ગુપ્તામાં અજિતનાથ અને શાંતિનાથ વર્ષાક્રતુમાં રહેલ હતા તે
જગ્યાએ અનુપમ સરોવરની સમીપે અજિતનાથનું ચૈત્ય હતું અને મહાદેવીની
ટુંકની પાસે શાંતિનાથનું ચૈત્ય હતું ત્યાં નેમનાથજીના ગગધર નંદિષેળ-
જીએ અજિતશાંતિ સ્તવનની રચના કરી તેથી તે બંને ચૈત્યો પૂર્વાભિમુલ-
કીયાં. મૂળ ગ્રંથકારે અહીં સુધી રચના કરી છે તેમાં ૩૭ ગાથા અને
૨૪૨૩ અક્ષરો આવે છે. બાકીની ગાથાઓ અન્યની કરેલી છે.

નંદિસેણં-નંદીષેણને
અભિનંદિં-સમરત પ્રકારે સમૃ-
દ્ધિ અથવા આનંદ
શરિસા વિ અ-શ્રોતાઓની સ-
માને પળ

સુહનંદિં-સુખની વૃદ્ધિને
મમ ય-અને મને
દિસત્ત-આપો
સંજમે નંદિં-સંયમને વિષે આ-
નંદને

ભાવાર્થ—શ્રીઅજિતનાથ તથા શાંતિનાથ લોકોને હર્ષ આપો,
સમૃદ્ધિ આપો, નંદીષેણને વિશેષ સમૃદ્ધિ આપો, શ્રોતાઓને સુખની વૃદ્ધિ
આપો અને સંયમને વિષે આનંદને આપો. ૩૭.

આ સ્તવનનો મહિમા કહે છે.—

પક્ષિવઅચાત્તમાસિઅ-+સંવચ્છરિણ અવસ્સ મણિઅવ્વો× ।
સોઅવ્વો સચ્ચેહિં, ઉવસગ્ગનિવારણો एसो ॥ ૩૮ ॥

(ગાહા)

શબ્દાર્થ—

एसो-આ અજિતશાંતિ સ્તવન
પક્ષિવઅ-પાક્ષિક
ચાત્તમાસિઅ-ચાતુર્માસિક

સંવચ્છરિણ-સાંવત્સરિક પ્રતિ-
ક્રમણને વિષે
અવસ્સ-અવશ્ય

+ સંવચ્છર રાઇણ અ દીઅહે અ ઇતિ પાઠાન્તરં.

× આ સ્તવન એકજ જણે મળવાનું કહ્યું છે તેનું કારણ એ કે એક
સાથે ઘણાના બોલવાથી કોણાહલ થાય તેથી સર્વને ઉપયોગ પૂર્વક સંમળાય
નહિ તેથી એક સાથે બોલવાની પદ્ધતિ યોગ્ય નથી.

મણિઅવ્વો-મળવાનો છે
સોઅવ્વો-સાંમઝવાનો છે
સવ્વેહિં-બીજા સર્વે

ઉવસગ્ગનિવારણો - ઉપસર્ગને
નિવારણ કરનાર

માર્વાર્થ—પાક્ષિક, ચાતુર્માસિક અને સાંવત્સરિક પ્રતિક્રમણને વિષે આ અજિતશાંતિસ્તોત્ર એક જગે અવશ્ય મળવો અને બીજા સર્વે સાંમઝવો. કેમકે આ સ્તવ ઉપસર્ગનો નાશ કરનાર છે. (એક સાથે સર્વ મળે તો કોણહલનો સંભવ છે, માટે એક જગે જ મળવો યોગ્ય છે.) ૩૮.

જો પઢઈ જો અ નિસુણઈ,

ઉમઓ કાલં પિ અજિઅસંતિથયં ।

નહુ હુંતિ તસ્સ *રોગા, પુવ્વુપ્પન્ના વિણાસંતિ ॥૩૯॥

(ગાહા)

શબ્દાર્થ—

જો પઢઈ-જે માણસ મળે

જો અ નિસુણઈ-અને જે
માણસ સાંમઝે

ઉમઓ કાલં પિ-પ્રાતઃકાલ
તથા સાયંકાલ બન્ને
વસ્તત

અજિઅસંતિથયં-આ અજિત-

શાંતિ સ્તવને

ન હુ હુંતિ-થતા જ નથી તેમ
તસ્સ-તેને

રોગા-કાસ, શ્વાસ, વિગેરે રોગો
પુવ્વુપ્પન્ના વિ - પૂર્વે ઉત્પન્ન
થયેલા હોય તે પળ

ણાસંતિ-નાશ પામે છે

* કાસ, શ્વાસ, મગંદર, કોઢ વગેરે રોગો, અથવા સર્વ પ્રકારની
પીડાઓ.

માર્વાર્થ—આ અજિતશાંતિ સ્તવને પ્રાતઃ સાચું બન્ને કાળે (ઉપલક્ષણથી સવાર વપોર ને સાંજ) જે મળે છે અને સાંભળે છે, તેને રોગો થતા નથી, અને પ્રથમ ઉત્પન્ન થયા હોય તો તે પણ નાશ પામે છે. ૩૯

જઈ ઇચ્છહ પરમપયં, અહવા કિર્તિં સુવિત્થંડં ભુવણે ।
તા તેલુવકુદ્ધરણે, જિણવયણે આયરં કુણહ ॥ ૪૦ ॥
(ગાહા)

શબ્દાર્થ—

જઈ—જો તમે	તા—તો
ઈચ્છહ—ઈચ્છતા હો	તેલુવકુદ્ધરણે — ત્રણ લોકનો
પરમપયં—મોક્ષને	ઉદ્ધાર કરનાર
અહવા—અથવા	જિણવયણે—જિનેશ્વરના વચનને
કિર્તિં—કીર્તિને	વિષે
સુવિત્થંડં—વિસ્તાર પામતો	આયરં—આદર
ભુવણે—જગતને વિષે	કુણહ—કરો

માર્વાર્થ—જો તમો મોક્ષને ઇચ્છતા હો અથવા ત્રણ જગતમાં વિસ્તાર પામેલી કીર્તિને ઇચ્છતા હો તો ત્રણ લોકનો ઉદ્ધાર કરનાર શ્રીજિન વચનને વિષે આદર કરો—જિનેશ્વરની આજ્ઞા પ્રમાણે કરો.

વવગયકલિકલુસાણં, વવગયનિદંતરાગદોસાણં ।
વવગયપુણ્મવાણં, નમોત્થુ દેવાહિદેવાણં ॥ ૪૧ ॥

શબ્દાર્થ—

વવગય—નાશ પામ્યા છે
 કલિ—કલેષ
 કલુસાણં—મલીનતા
 નિર્દંત—અત્યંત

પુણ્વભવાણં—પુનર્ભવ
 નમોત્યુ—નમસ્કાર થાઓ
 દેવાહિદેવાણં—દેવાધિદેવને

ભાવાર્થ—નાશ પામ્યાં છે કલેશ અને મલીનતા જેનાં એવા, નિર્મૂલ્યને નાશ પામ્યાં છે રાગ દ્વેષ જેના એવા, ગયા છે પુનર્જન્મ જેનાં એવા, તે દેવાધિદેવોને નમસ્કાર હો. ૪૧

સર્વં પસમઈ પાવં, પુણં વહ્નઈ નમંસમાણસ્સ ।

સંપુણચંદ્રવયણે, કિત્તયણે અજિઅસંતિનાહસ્સ ॥ ૪૨ ॥

સર્વં—સર્વ
 પસમઈ—શાન્ત થાય છે
 પાવં—પાપ
 પુણં—પુણ્ય
 વહ્નઈ—વધે છે
 નમંસમાણસ્સ—નમસ્કાર કર-

નારના
 સંપુણ—સંપૂર્ણ
 ચંદ્રવયણે—ચંદ્ર જેવા મુખવાળા
 કિત્તયણે—કીર્તન
 અજિઅ-સંતિ-નાહસ્સ—અજિત
 —શાંતિ—નાથનું

ભાવાર્થ—સંપૂર્ણ ચંદ્રના જેવા મુખવાળા અજિતનાથ અને શાંતિનાથ જિનનું કીર્તન કર્યે છતે વંદન કરનારનાં સર્વ પાપ વિશેષે શાંત થાય છે અને પુન્ય વધે છે. ૪૨

॥ इति अजितशान्तिस्तवन संपूर्णम् ॥

પછી જયચોયરાય કહી ત્રણ ચમાસમણે આચાર્ય૦ ઉપા-
ધ્યાય૦ સર્વ સાધુ વાંદી, ચમાસમણ દહૃદ્વચ્છાકારેણ૦ દેવસિ-
પ્રાયચ્છિત્ત અન્નસ્થ કહી ચાર લોગસ્સનો કાઠસ્સગ્ગ કરવો,
પ્રગટ લોગસ્સ કહી; પછી સજ્ઞાય માટે ચાર ચમાસમણા દહૃદ્,
નવકાર ગણા પચ્ચી સજ્ઞાય કહેવી.

૪૭ અથ પક્કિચ્ચ સજ્ઞાય ॥

નમિઝ્ઞણ તિલોઅ ગુરં, લોયાલોયપ્પયાસઅં વીરં ।

સંબોહ સત્તરિ મહં, રપ્પમિ ઉદ્ધાર ગાહાહિં ॥ ૧ ॥

અર્થ:—ત્રણ લોકનાં ગુરુ અને લોકાલોક પ્રકાશક શ્રી મહાવીર
દેવને નમસ્કાર કરીને સંબોધસિત્તરી (નામા પ્રંથ) ઉદ્ધૃત ગાથાઓ વહે
હું સ્તુ હું. ૧

સેયંવરો અ આસંવરો અ, બુદ્ધો અ અહવ અન્નો વા ।

સમભાવ ભાવિઅપ્પા, લહેઇ મુક્કં ન સંદેહો ॥ ૨ ॥

અર્થ:—શ્વેતામ્બર—દિગંબર—બૌદ્ધ અથવા અન્ય કોઈ પણ દર્શની
જો સમભાવથી વાસિત (રાગ દ્વેષ રહિત) આત્મા હોય તો તે 'મોક્ષ
મેલ્લવે છે એમાં સંશય નથી. ૨

અદ્દસ દોસરહિઓ, દેવો ધમ્મોવિ નિઝ્ઞણ દયસહિઓ ।

સુગુરુ વિ વંભયારિ, આરંભ પરિગ્ગહા વિરઓ ॥ ૩ ॥

અર્થ:—અદાર દોષ રહિત દેવ; દયા સહિત શ્રેષ્ઠ ધર્મ અને આરંભ
પરિગ્રહ રહિત બ્રહ્મચારિ ગુરુ. ૩

અન્નાણ કોહ મય માણ લોહ, માયા રહ્મ અરહ્મ ।

નિદ્ધા સોગ અલિઅવયણ ચોરિયા મચ્છર ભયાય ॥૪॥

પાણિવદ્દ પેમકીલા પસંગ હાસા ય જસ્સ ઇ દોસા ।

અઘારસવિ પળઠા, નમામિ દેવાહિદેવં તં ॥૫॥

[આ બે ગાથાનો અર્થ પાછલ ચૈવ્યવંદનમાં આવ્યો છે.

તેથી ત્યાં જોઈ લેવો.]

પછી ચમાસમણ દહ્મ ઇચ્છાકારેણ સંદિસ્સહ ભગવન્, દુકલ્લક્કલ્લ કમ્મલ્લક્કલ્લ કહી, અન્નત્થ, કહી, ચારલોગસ્સનો કાઠસ્સગ્ગ કરી; પારી પછી પ્રગટ લોગસ્સ કહી; પછી સામાયિક પારવાની વિધી કરવી.

॥ ઇતિ પક્કિવ પ્રતિક્રમણ ॥

॥ ૪૮ અથ શ્રી ચોમાસી પ્રતિક્રમણ વિધિ ॥

ચોમાસી પ્રતિક્રમણની પળ પજ વિધિ જાણવી, પળ પટલી વિશેષતા કે, પલ્લિક્કના સ્થાનકે (ઠેકાણે) ચોમાસીનો પાઠ કહેવો; તથા બાર લોગસ્સના ઠેકાણે વીસ લોગસ્સનો કાઠસ્સગ્ગ કરવો. તથા તપને ઠેકાણે છટ્ટેણં, બે ઉપવાસ, ચાર આંબિલ, છ નિવી, આઠ પ્કાસણા, ચાર હજાર સજ્જાય; ૫ રીતે કહેવું. (ઇતિ)

॥ ૪૯ અથ શ્રી સાંવચ્છરિક પ્રતિક્રમણ વિધિ ॥

આ પળ ઉપર લલ્લેલી વિધિ પ્રમાણે છે પળ પલ્લિક્કના ઠેકાણે સંવચ્છરીના આગાર કહેવા. (બોલવા) તથા બાર લોગસ્સના કાઠસ્સગ્ગને ઠેકાણે ચાલીસ લોગસ્સ, અથવા પ્કસોને સાઠ નવકારનો કાઠસ્સગ્ગ કરવો અને તપને ઠેકાણે સંવચ્છરીતપ અટ્ટમેણં, ત્રણ ઉપવાસ, છ આંબિલ, નવ નિવી, બાર પ્કાસણા અને છ હજાર સજ્જાય, ૫ રીતે કહેવું.

॥ ઇતિ સાંવત્સરિક પ્રતિક્રમણ વિધિ ॥

॥ ५० अथ श्री पोसह विधि ॥

पोसह करनार श्रावक आभूषण अलंकारनो त्याग करे, पहेलां राहप्रतिक्रमण विधिपूर्वक करी; आचार्य, उपाध्याय, सर्व साधु बांदी, पछी इरियावही पडिक्कमि, एक लोगस्सनो काउसग्ग पारी, प्रगट लोगस्स कही, खमासमण दइ, इच्छा-
कारेण संदिस्सह भगवन् पोसह मुहपत्ति पडिलेहुं? एम कहो मुहपत्ति पडिलेहवी, पछी खमासमण देइ इच्छाकारेण संदि-
सह भगवन् पोसह संदिसाऊं? बीजे खमासमणे पोसह ठावुं? कही, नवकार गणी, इच्छाकारी० भ० पोसह दंडक उच्चरावोजी ॥

॥ ५१ अथ पोसहनुं पच्चक्खाण ॥

करेमिभंते पोसहं, आहार पोसहं, देसओ सव्वओवा, खरीर सक्कार पोसहं सव्वओ, अब्बावार पोसहं सव्वओ, वंभचेर पोसहं सव्वओ, चउव्विहे पोसहे ठामि; जावदिवसं अहोरत्तं वा, पज्जुवासामि, दुविहं, तिविहेणं, मणेणं, वायाण, कापणं, न करेमि, न कारवेमि, तस्स भंते पडिक्कमामि, निंदामि, गरिहामि, अप्पाणं वोसिरामि ॥ इति ॥

(पछी खमासमण दइ इच्छाकारेण० सामायक संदि-
साहुं? बीजे खमासमणे सामायक ठाउं? एम कही नवकार
गणी सामायक उच्चरीयें)

करेमिभंते सामाइयं सावज्जंजोगं पच्चक्खामि, जावपोसहं पज्जुवासामि, दुविहं, तिविहेणं मणेणं वायाण कापणं, न करेमि, न कारवेमि, तस्स भंते पडिक्कमामि, निंदामि गरिहामि, अप्पाणं वोसिरामि ॥

ए पछी खमासमण दइ, इच्छाकारेण संदिसह भगवन् बहुवेलं संदिसापमि? बीजुं खमासमण दइ; इच्छाकारेण संदिस्सह भगवन्, बहुवेलं करेमि?

॥ ५२ सवारना पडिलेहण, विधि ॥

इच्छामि खमासमणो, वंदिउं ज.वणिज्जाप निसिहियाप मत्थपण वंदामि. इच्छाकारेण संदिस्सह भगवन्, पडिलेहणं संदिसापमि ? बीजा खमासमणे पडिलेहणं करेमि ? इच्छं कही मुहपत्ति, नरवल्लो, कटासणुं पडिलेहि; खमासमण दइ, इच्छाकारेण संदिस्सह भगवन्, अंगपडिलेहणं संदिसापमि ? बीजे खमासमणे अंगपडिलेहणं करेमि ? एम कही पेहेरवानुं वख, तथा सुतरनो कंदोरो, उतरासण पडिलेहि; पछी खमासमण दइ, इच्छाकारेण संदिस्सह भगवन् पडिलेहणा पडिलेहावो ? एम कही स्थापनाचार्यनी वेयावच्च करीयें, स्थापना न होय तो वडीलनुं एक कपडुं पडिलेहो पछी खमासमण दइ इच्छाकारेण संदिस्सह भगवन् उपधि पडिलेहणं संदिसापमि ? बीजे खमासमणे उपधि पडिलेहणं करेमि ? एम कही बाकी रहेला सर्व उपकरण (वख) पडिलेहियें. पछी खमासमण दइ, इच्छाकारेण संदिस्सह भगवन्, पोसहसालं एमज्जेमि; एम कही उपाश्रय पुंजी, जयणाथी काजो उद्धरीने शुद्ध भुमिकामां परठवतां अणुजाणह जस्सवग्गहो कही, काजो परठववो, पछी बोसिरे बोसिरे त्रण वखत कहेवुं. पछी गुरु स्थापनाजी पासे आवीने खमासमण दइ इरियावहि पडिक्कमि, एक लोगस्सनो काउस्सग्ग करी, प्रगट लोगस्स कही खमासमण दइने, इच्छाकारेण० बेसणे संदिसापमि, बीजे खमासमणे बेसणे ठापमि, इच्छामि० इच्छा० सज्झायं संदिसापमि ? बीजे खमासमणे सज्झायं करेमि; एम नवकार कही अरहंदेवीनी सज्झाय कहेवी ॥

॥ ૧૩ અરહંદેવોની સજ્જાયા ॥

અરહં દેવો ગુરુણો, સુસાહુણો જિણમયં મહપમાણં ।
 ઇચ્છાઈ સુહો ભાવો, સમ્મત્તં વિંતિ જમગુરુણો ॥ ૧ ॥

અર્થ:—અરિહંત દેવ, સુસાધુઓ—ગુરુ અને જિન મત એ મારે પ્રમાણ છે, इत्यादि शुभ भाव तेने जगतगुरु तीर्थकरो सम्यक्त्व कहे છે. ૧

લખ્ખઈ સુરસામિત્તં, લખ્ખઈ પહુઅત્તણં ન સંદેહો ।

एगं नवरि न लप्पइ दुल्लहं रयणं च सम्मत्तं

અર્થ:—દેવેન્દ્રપણું મઠે છે, સ્વામિપણું મઠે છે એમાં શંકા નહિ; પરન્તુ એક દુર્લભ સમકિત રત્ન નથી મળતું. ૨

સમ્મત્તમિ ઝ લદ્દે, વિમાણ વજ્જં ન બંધએ આડં ।

जइवि न सम्मत्त जठो अहव न बद्धाउ पुण्वि ॥ ३ ॥

અર્થ:—જો સમકિતથી ભ્રષ્ટ ન થયો હોય, અથવા તે પહેલાં આયુષ્ય ન બાંધ્યું હોય તો સમકિત પ્રાપ્ત થવાથી વૈમાનિક સિવાયનું આયુષ્ય ન બાંધે. ૩

દિવસે દિવસે લવલ્લં દેઈ સુવર્ણસ્સ સ્ખંડિયં એગો ।

एगो पुण सामाइयं, करेइ न पहुप्पए तस्स ॥ ४ ॥

અર્થ:—કોઈ દરરોજ એક લાસ સુવર્ણ સ્ખાંડીનું દાન કરે, તો પણ તે એક સામાયિકની સમાન ફલ ન પામે. ૪

નિંદ પસંસાસુ સમો, સમોઅ માણાવમાણ કારિસુ ।

समसयण परिअणमणो, सामाइय संगओ जीवो ॥ ५ ॥

અર્થ:—સામાયિકના સંગથી જીવ નિંદા અને પ્રશંસામાં, માન અને અપમાન કરનારા ઉપર તેમજ સ્વજન અને પરિજન ઉપર સમાન ચિત્તવાળો—સમભાવવાળો થાય છે. ૫

પછી બે વાંદણાં દઈ, અપ્પુટ્ટિઓ સ્વમાવી, યચ્ચસ્સાણ કરવું પછી વિસ્તાર પૂર્વક ચૈત્યવંદન દેવ વાંદે ॥

॥ ૫૪ અથ દેવવંદન વિધિ ॥

સ્વમાસમણ દઈ, ઇચ્છાકારેણ સંદિસ્સહ ભગવન્, હરિયા-
વહિયં પઢિક્કમામિ, એમ કહી હરિયાવહિ પઢિક્કમિને એક
લોગસ્સનો, કાઉસ્સગ્ગ પારી, પ્રગટ લોગસ્સ કહી; પછી સ્વમા-
સમણ દઈ, ઉત્તરાસણ કરી, ઇચ્છાકારેણ સંદિસ્સહ ભગવન્
ચૈત્યવંદન કરું? એમ કહી ચૈત્યવંદન કરવું ॥

॥ ૫૫ અથ ચૈત્યવંદન ॥

સિરિરિસહ પઢમનાહં, નિવં મુણિં જિણવરં ચ તિત્થયરં ।

યુમઆઈ સયલ ભવિયણ, મંગલ જયકારણં વંદે ॥ ૧ ॥

અર્થ:—સર્વ મહ્ય જીવોને યુગની આદિમાં મંગલ અને કલ્યાણ
કરનાર એવા પ્રથમ નાથ—પ્રથમ રાજા—પ્રથમ મુનિ—પ્રથમ જિન અને
પ્રથમ તીર્થંકર શ્રી ઋષભદેવસ્વામિને હું વાંટું હું ૧

સયલ જીવલોય પયહં, સંતિકરં સંતિનાહ મુણિ પવરં ।

સોલસમં તિત્થયરં, પંચમ ચક્કિં નમંસામિ ॥ ૨ ॥

અર્થ:—સર્વ જીવ લોકને પ્રગટ કરનાર, શાન્તિ કરનાર,
મુનિઓમાં શ્રેષ્ઠ અને પાંચમા ચક્રવર્તિ એવા સોલસા શ્રી શાંતિનાથને હું
નમું હું. ૨

જા જીવ બંધ્યાદિ, નિયજસ પસરેણ રંજિયં ભુવણં ।
મોહિય વમ્મહ માણં, નેમિજિણં તં પણિવયામિ ॥ ૩ ॥

અર્થ:—યાવત્ જીવનપર્યન્ત બ્રહ્મચારિ અને પોતાના યશના ફેલાવાવડે ત્રિભુવનને પ્રસન્ન કરનાર તેમજ કામદેવના માનને નાશ કરનાર તે બાવીસમા શ્રી નેમિ જિનેશ્વરને હું નમસ્કાર કરું છું. ૩

સુરઅસુર નાગ મહિયં, લોગાલોગપ્પયાસગં સૂરં ।
મિચ્છત્ત તમોહરણં, પાસજિણંદં થુણિસ્સામિ ॥ ૪ ॥

અર્થ:—દેવ-દાનવ અને ભુવનપતિથી પૂજીત, લોકાલોકને પ્રકાશ કરવાને સૂર્ય સમાન તથા મિથ્યાત્વ રૂપ અંધકારને હરનાર શ્રી પાર્શ્વનાથ જિનેશ્વરને હું સ્તવીશ. ૪

તિત્થપહં સિરિવીરં, ગુણાગરં સ્ખંતિસાગરં ધીરં ।
પત્તં મવોહતીરં, વંદે કમ્મારિ સિરિવીરં ॥ ૫ ॥

અર્થ:—ગુણના મંડાર, ક્ષમાના સાગર, ધીર, સંસાર સમૂહના તીરને પાર પામેલા અને કર્મના શત્રુ એવા તીર્થપતિ શ્રી વીર જિનેશ્વરને હું વાંદું છું. ૫

સન્વે વિય જિણનાહા, ગણહર સહિયાય કેવલદિણંદા ।
અન્ને વિ જેય સિદ્ધા, સન્વે તિવિહેણ વંદામિ ॥ ૬ ॥

અર્થ:—ગણધરસહિત કેવલજ્ઞાનરૂપ સૂર્યસમાન સર્વે તીર્થકરો અને વીજા પળ સદ્ગો તે સર્વને મન-વચન અને કાયાથી હું વાંદું છું. ૬

સંપડ વડુડ જે જિણ, સીમંધર સામી પમુહ તે સવ્વે ।

ભવિય પડિબોહ દિણયર, તિકરણ મુદ્દેણ પૂણમિ ॥ ૭ ॥

અર્થ:—હમણા સીમંધરસ્વામિ વિંગેરે જે તીર્થકરો ભવ્યજનોને પ્રતિબોધ કરવાને સૂર્યસમાન છે, તે સર્વને મન—વચન અને કાયાએ ત્રિકરણ શુદ્ધે પૂજું છું. ૭

પછી ઉભા થઈ ગુનહ ગંભીરની થુદ કહેવી ॥

॥ ૫૬ અથ શ્રી જિનેંદ્ર સ્તુતિ ॥

ગુનહ ગંભીર અચ્ચલજીમ ધીર કર્મરિપુવીર ભવજલ તારી,
વસી ગૃહવાસ તજી ઉદ્દાસ મજી વનવાસ મપ અનગારી;
મનમ્મથ માન મોરિકર ધ્યાન પાથ સુમ ગ્યાન વહુત સુખકારી,
સમર અરિદંત મજિત મગવંત મુક્તિવરકંત વૃષભપદધારી. ૧
અજિત જિનરાય સુરાસુરપાય નમત વહુમાય ગુણાકર જાણી,
સુધાકર વૃષ્ટિ કરત સુખસૃષ્ટિ સદા સમદૃષ્ટિ કહત સુખવાની;
સુનત સંતોષ કરત ધર્મ પોષ હરત મનરોષ ધરત જે પ્રાણી,
સમરસિંઘદેવ કરહુ તસુ સેવ જોડ કરબેવ ભાવ મન આણી. ૨
સંભવ જગદીસ નમું નિસદીસ ભક્તિ સુજગીસ મુક્તિપંથ ગામી,
માનમાત્તંગ દમીઉત્તંગ મયે નિરભંગ મિથ્યા મત નામી;
સફલ મુક્ત નયન દેહી પ્રમુ વયન અભિન્નવ મયન રૂપસમ પામી,
પરં તુહા ચરણ છોર જરા મરણ મવળ્ભયહરણ કરહુ મોરા સ્વામી. ૩
અભિન્નદનનાથ પરમ સુખ સાથ જોર દોડં હાથ રંગચિત લાવું,
બારજીડંમાય પાસફુનિઆય કહત નિર્માય ભાગ્યવસિ પાડં;
રસ નમુદ્દપક વહુરત વિવેક તુમ ગુન છેક કેમ હું ગાઠું,
અમળકડમૂર કર્મડનમૂર રહે પ્રમુ દૂર ભાવધર ધ્યાવું. ૪

पछी जंकिंचि० नमोत्थुणं० कही खमासमण दइ, इच्छा-
कारेण संदिस्सह भगवन् चारित्राचार विसोधनार्थे करेमि
काउस्सगं. अन्नत्थ० वे लोगस्सनो काउस्सग, पछी प्रगट लोग-
स्स कही; सब्बलोप अरिहंत चेइआणं करेमि काउसगं, वंदण
वत्तिआप० एक लोगस्सनो काउस्सग पारी, पुब्बवरदीवद्धे
कही एक लोगस्सनो काउस्सग करवो, पछी सिद्धाणं बुद्धाणं
कही निचा बेसी नमोत्थुणं जावंति० जावंत० कही, खमासमण
दइ, स्तवनं संदिसापमि, बीजे खमासणे स्तवनं भणेमि, एक
नवकार गणी, श्री समेतसिखरुं स्तवन कही, जयवीयराय
जगगुरु० कहेवा ॥

॥ इति देववंदन विधि ॥

पुर्णपोरसी समय थाय तयारे उग्घाडापोरसी भणाववी.
तेहनी विधि. खमासमण दइ इच्छाकारेण संदिस्सह भगवन्
उग्घाडापोरसी, बीजे खमासणे इरियावहि पडिक्कमि एक लो-
गस्सनो काउस्सग पारी प्रगट लोगस्स कही खमासमण दइ
इच्छाकारेण संदिस्सह भगवन् उग्घाडपोरसी मुहपत्ति पडि-
लेहुं? एम कही मुहपत्ति पडिलेहिने, जे पोषहमां भाजन
वपराय ते पण पडिलेहवां, पाणी लाववा माटे ॥ इति ॥

पछी बपोरे विधिथी देव वांदवा तेमां आयंबिल के पका-
सणु कया पछी चैत्यवंदन जगचिंतामणिथी जयवीयराय सुधी
करवुं.

॥ ५७ अथ पच्चक्खाण पारवानी विधि ॥

समासमण दइ इच्छाका० इरियावहि पडिक्कमि एक
लोगस्सनो काउस्सग करी प्रगट लोगस्स कही खमासमण
दइ इच्छाकारेण० चैत्यवंदन करुं? सिरि रिसहनुं० चैत्यवंदन

करी जंकिचि० नमोत्थुणं० जावंति० जावंत० बे खमासमण दइ
स्तवननो आदेश भागी नवकार० उवसग्गहरं० जयवीयराय०
पछी खमासमण दइ इच्छाका० पच्चख्खाण पारवा मुहपत्ति
पडिलेहुं ? मुहपत्ति पडिलेहिने पछी खमासमण दइ इच्छाका०
पच्चख्खाण पारुं ? खमासमण दइ इच्छाका० पच्चख्खाण पुरु.
नवकार गणी उपवास कीधो तिविहार पोरसी, साढपोरसी,
पुरमहु, अवहु पच्चख्खाण कर्युं चोविहार.

॥ ५८ पच्चख्खाण पारवानी गाथा ॥

फासियं पालियं चेव सोहियं तिरियं तहा ।

किट्ठियं आहाराहियं चेव, विसोहिज्ज जयंजइ ॥ १ ॥

अर्थः—पच्चख्खाण फरशुं, पायुं, शोधुं, पूर्ण कर्युं, प्रशंसुं
अने आराध्युं. आ प्रमाणे यतनावान मुनि पच्चख्खाणने विशेष शुद्ध करे.

योग्य समये पच्चख्खाण पूर्ण थाय ते फरशुं कहेवाय, बारंवार
तेने संभाळवुं ते पाळ्युं कहेवाय, पच्चख्खाण पाळती वखते लावेलो
आहार गुरुने आप्या पछी वधे ते आहार करवो ते शोधुं कहेवाय,
पच्चख्खाणनो काळ पूर्ण थया पछी थोडी वार रहीने पारवुं ते तीर्युं
कहेवाय, पच्चख्खाण पाळीने आहार करती वखते “ में अमूक पच्च-
ख्खाण कर्युं हतुं पूर्ण थयुं ” एम कहेवुं ते कीर्युं कहेवाय, जे प्रतिज्ञाए
पच्चख्खाण लीधुं होय ते प्रतिज्ञाए पारे ते आराध्युं कहेवाय. आ छ-
प्रकारे पच्चख्खाण विशुद्ध करीने यतनावान् मुनि पोताना आत्माने
मोक्षभामी करे. १

ફાસુયં એસણિજ્જં ચ, જં જિણેહિં પવેઇયં ।

તં ચ નીરં ગહિસ્સામિ, સામાઇય પોસહે તહા ॥૨॥

અર્થ:—નિર્જીવ અને દોષરહિત જે આહાર-પાણી જિનેશ્વરેષ-
કહ્યું છે તે આહાર-પાણી હું [સાધુ ધર્મની પ્રવૃત્તિ માટે] સામાયિક
અને પૌષ્ઠમાં ગ્રહણ કરીશ. ૨

॥ ૬૯ સાંજના પડિલેહન વિધિ ॥

પાછલા પહોરે છ ઘડી દિવસ રહે તે સમયે પડિલેહન
કરવું, તેહની વિધિ. ચમાસમણ દહ્મ ઇચ્છાકારેણ સંદિસ્સહ
ભગવન્ પડિપુત્તા પોરસી; બીજે ચમાસમણે ઇરિયાવહિ પડિક્કમિ
લોગસ્સ કહી, ચમાસમણ દહ્મ ઇચ્છાકારેણ૦ પડિલેહનં સંદિ-
સાપમિ બીજે ચમાસમણે પડિલેહનં કરેમિ એમ કહી મુહપત્તિ
પડિલેહવી. પછી ચરવલો, કટાસણું પડિલેહીને બે ચમાસમણે
અંગ પડિલેહનનો આદેશ માગી કંદોરો સુતરનો તથા ધોતીયું,
ઉત્તરાસણ પડિલેહવું પછી ચમાસમણ દહ્મ ઇચ્છાકારેણ૦ પોસહ-
સાલા પ્રમાર્જું એમ કહી પોસહશાલાનો કાજો એક સ્થાનકે
ભેગો કરવો. પછી ઇરિયાવહિ પડિક્કમિ એક લોગસ્સનો કાઠ-
સ્સગ્ગ કરી પછી ચમાસમણ દહ્મ, ઇચ્છાકારેણ સંદિસ્સહ ભગવન્
પડિલેહણા પડિલેહ્વાવો એમ કહી સ્થાપનાજી પડિલેહવા.
સ્થાપના ન હોય તો વડીલનો એક કપડો પડિલેહવો. પછી
ચમાસમણ દહ્મ, સજ્ઞાયં સંદિસાપમિ, બીજે ચમાસમણે સજ્ઞાયં
કરેમિ, એમ આદેશ માગી એક નવકાર ગણી અરહંદેવો૦
સજ્ઞાય કરી પછી વાંદળા દહ્મ, પચ્ચવસ્થાણ કરવું, પછી
ચમાસમણ દહ્મ, ઇચ્છાકા૦ પહેલે ચમાસમણે ઉપધિ પડિલેહનં
સંદિસાપમિ. બીજે ઉપધિ પડિલેહનં કરેમિ એમ કહી વાકી
રહેલાં વસ્ત્ર સંથારા પ્રમુચ્છ સર્વ પડિલેહીને, પછી સર્વ કાજો

शुद्ध करी जतनाथी परठववो; परठवतां अणुजाणह जस्सवग्गहो कहेवुं, परठव्या पछी अण वखत वोसिरे वोसिरे पम कहेवुं. पछी इरियावही तस्सउ० अन्नत्थ० कही एक लोगस्सनो काउ-स्सग्ग करी प्रगट लोगस्स कहेवो पछी देववंदन करवुं (जुवो पृष्ठ ४०६ मा) देव वांदी पछी जो रात्रि पोसह होय तो प्रतिक्रमणमां मांडला करवा तेनी विधि. खमासमण दइ इच्छाका० इरियावही पडिक्कमि काउस्सग्ग करी प्रगट लोगस्स कही खमासमण दइ इच्छाकारेण संदिस्सह भगवन् पच्चक्खण करावोजी, पछी खमासमण दइ थंडिलभूमि प्रमाजुं. ते आ प्रमाणे, -पोसहमां वडोनीति, लघुनीति, परठववा योग्य शुद्ध भूमि निरीक्षण माटे चोवीस मांडला करवा ते नीचे प्रमाणे.

॥ प्रथम संधारा पासेनी जग्यायें ॥

आगाढे आसन्ने उच्चारे पासवणे अणहियासे, ॥ १ ॥ आगाढे आसन्ने पासवणे अणहिआसे ॥ २ ॥ आगाढे मज्जे ऊच्चारे पासवणे अणहिआसे ॥ ३ ॥ आगाढे मज्जे पासवणे अणहियासे ॥ ४ ॥ आगाढे दूरे ऊच्चारे पासवणे अणहियासे ॥ ५ ॥ आगाढे दूरे पासवणे अणहियासे ॥ ६ ॥

॥ उपाश्रयना द्वार मांहेनी तरफना ॥

आगाढे आसन्ने उच्चारे पासवणे अहियासे ॥ १ ॥ आगाढे आसन्ने पासवणे अहिआसे ॥ २ ॥ आगाढे मज्जे ऊच्चारे पासवणे अहियासे ॥ ३ ॥ आगाढे मज्जे पासवणे अहियासे ॥ ४ ॥ आगाढे दूरे ऊच्चारे पासवणे अहियासे ॥ ५ ॥ आगाढे दूरे पासवणे अहियासे ॥ ६ ॥

॥ उपाश्रयना द्वार बाहिर नजीक रहिने करे ॥

अणागाढे आसन्ने ऊच्चार पासवणे अणहियासे ॥ १ ॥ अणागाढे आसन्ने पासवणे अणहियासे ॥ २ ॥ अणागाढे मञ्जे उच्चार पासवणे अणहियासे ॥ ३ ॥ अणागाढे मञ्जे पासवणे अणहियासे ॥ ४ ॥ अणागाढे दूरे उच्चार पासवणे अणहियासे ॥ ५ ॥ अणागाढे दूरे पासवणे अणहियासे ॥ ६ ॥

॥ स्थंडिलने स्थानके वेगला ॥

अणागाढे आसन्ने उच्चार पासवणे अहियासे ॥ १ ॥ अणागाढे आसन्ने पासवणे अहियासे ॥ २ ॥ अणागाढे मञ्जे उच्चार पासवणे अहियासे ॥ ३ ॥ अणागाढे मञ्जे पासवणे अहियासे ॥ ४ ॥ अणागाढे दूरे उच्चार पासवणे अहियासे ॥ ५ ॥ अणागाढे दूरे पासवणे अहियासे ॥ ६ ॥ इति चोवीस मांडला संपूर्ण ॥

पछी इरियावही कही संख्या प्रतिक्रमण विधिथी करवुं, तेमां देवसियं आलोएमि, जो मे देवसिओ पाठ कही रह्या पछी, गमणागमण आलोवुं ? इच्छं कही इर्यासमिति १, भाषा समिति २, एषणा समिति ३, आदान भंडमत्त निख्खेवणा समिति ४, पारिष्ठापन समिति ५, मनोगुप्ति ६, वचनगुप्ति ७, कायगुप्ति ८, ए पांच समिति, त्रणगुप्ति ए अष्ट प्रवचन माता श्रावक तणे धर्मे पोसह सामायक मांहि, खंडन विराधना थइ होय, ते सवि हुं मन, वचन, कायाए करी तत्स मिच्छामि दुक्कडं, पछी सात लाख० अठार पापस्थानक० चार विकथा० कहेवी, पछी. सव्वसवि० आ विधि पोसहवालने देवसियं आलोएमि,

जोमे देवसियो० आ पाठ कहा पछेनी छे, अने छुटाने तो, आठ प्रवचन मातानो पाठ न कहेवो ॥

॥ ६० अथ राइ संथारा विधि ॥

पहोर रात गया पछी खमासमण दइ, बहुपडिपुना पोरसी, आदेश मांगी इरियवहि पडिक्कमि, प्रगट लोगस्स कइ, इच्छाकरेण संदिस्सह भगवन् बहुपडिपुनापोरसी; एम कही बेसीये. चउक्कसाय० चैत्यवंदन० नमुत्थुगं० जावंति० जावंत. बे गाथा कइ अनंता सिद्धजीवने माइरो नमस्कार होजो कही; स्तवननो आदेश मागी नवकार, ऊवसगाहरं, जयवीराराय कही खमासमण दइ इच्छाकरेण संदिस्सह भगवन्, राइ संथारा मुइपत्ति पडिलेहुं ? एम कही मुइपत्ति पडिलेही, संथारभूमि पाट पडिलेहवी, पछी संथारे बेसीने संथारा पोरसी भणवी ॥

॥ ६१ अथ संथारा पोरिसी ॥

अणुजाणह जिठिज्जा, जिठिज्जा निसिही नमो
 खमासमणेणं गोयमाइणं महामुणीणं ^{यछी अण वसत नमस्कार}
 अणुजाणह परमगुरु गुणगण रयणेहि मंडिय सरीरा ।
 बहु पडिपुना पोरसी राइयं संथारयं ठामि ॥ १ ॥

अर्थः—हे परमगुरु ! मोटा गुणरूप स्तनोत्थी शोभायमान शरीरवाळा, मने आज्ञा आपो के हुं रात्रिनो संथारो करूं. केमके पोरसी पूर्ण थइ छे. १

अणुजाणह संथारं बाहु वहाणेण वाम पासेणं ।
 कुक्कड पाय पसारण अतरंतो एमज्जए भूमिं ॥ २ ॥

અર્થ:—હે ગુરુ ! મને સંથારાની આજ્ઞા આપો. (પછી) ઢાબા પાસે હાથના ઓશીકાવડે કુકડીની પેઠે પગ પ્રસારીને (સૂઈ) ન શકે તો મૂમિનું પ્રમાર્જન કરે. ૨

સંકોહ્ય સંઢાસા ઉવ્વટ્ટંતેય કાયપડિલેહા ।

દવ્વાઇઉવઓગા ઝસ્સાસ નિરુંભણા લોણ ॥ ૩ ॥

અર્થ:—ઢાંચળ સંકોચીને પાસુ ફેરવતાં શરીરનું પડિલેહણ કરે અને દ્રવ્યાદિનો વિચાર શ્વાસ રૂંધીને કરે. (જેમ કે હું કોણ છું ? ક્યાં છું ? કેવા સમયમાં છું ? લઘુનીતિ વિગેરેની બાધા છે કે નહિ ? વિગેરે ચિંતવે).

જઈ મે હુજ્જ પમાઓ ઇમસ્સ દેહસ્સિ માઈ રયણીણ ।

આહારમુવહિદેહં સવ્વં તિવિદેણ વોસિરે ॥ ૪ ॥

અર્થ:—જો આ રાત્રિમાં આ શરીરનું મરણ થાય, તો આહાર—ઉપધિ અને શરીર એ સર્વ હું વોસિરાવું (તજું) છું.

અરિહંતો મહદેવો જાવજ્જીવં સુસાહુણો ગુરુણો ।

જિણ પન્નત્તં તત્તં ઇય સમ્મત્તં મણ ગહિયં ॥ ૫ ॥

અર્થ:—અરિહંત મારા દેવ, યાવત્ જીવ પર્યન્ત સુસાધુઓ ગુરુ અને જિનેશ્વરે કહેલ તત્ત્વ. એ પ્રમાણે મેં સમ્યક્ત્વ ગ્રહણ કર્યું છે. ૫

(પછી ચત્તારીમંગલં પૂર્ણ કહીને)

ચઉરંગો જિણધમ્મો ન કઓ ચઉરંગ સરણમવિનકયં ।

ચઉરંગ ભવુચ્છેઓ, ન કઓ હા હારિઓ જમ્મો ॥ ૧ ॥

અર્થ:—ચાર અંગવાળો જિનધર્મ ન કર્યો, ચાર પ્રકારનું શરણ ન કર્યું અને ચાર પ્રકારના ભવનો નાશ પળ ન કર્યો, ઓરેરે ! આ જન્મ પોગટ હારી ગયો. ૧

અરિહંત સિદ્ધ સાહુ કેવલિ કહિઓ સુહાવહો ધમ્મો ॥

एए चउरो चउगइ हरणो सरणं लहइ धन्नो ॥ २ ॥

અર્થ:—અરિહંત—સિદ્ધ—માધુ અને કેવલી મગવન્તે કહેલો સુખ-કારી ધર્મ એ ચાર, નરકાદિ ચાર ગતિના હરનાર છે. તેનું શરણ જે ધન્ય પુરુષ હોય તે પામે છે. ૨

पाणाइवाय मलियं चोरिकं मेहुणं दविणमूच्छं ।

कोहं माणं माया लोहं पिज्जं तहा दोसं ॥ ३ ॥

અર્થ:—પ્રાણાતિપાત-મૃષાવાદ-ચોરી-મૈથુન-દ્રવ્યની મૂર્છા (પરિ-ગ્રહ)—ક્રોધ—માન—માયા—લોભ—પ્રેમ તથા દ્વેષ. ૩

कलहं अत्मक्खाणं पेसुन्नं रइअरइ समाऊत्तं ।

परपरिवायं माया मोसं मिच्छत्त सल्लं च ॥ ४ ॥

અર્થ:—કલહ (કઝીઓ, જુટું આઠ, ચાઢી, પ્રીતિ—અપ્રીતિયુક્ત પરિનિદા, માયા (કપટ) યુક્ત મૃષા ભાષણ અને મિથ્યાત્વશાલ્ય. ૪

वोसिरिसु इमाइं मुख्वमग्ग संसग्ग विग्घ भूयाइं ॥

दुग्गइ निबंधणाइं अट्ठारस पावठाणाइं ॥ ५ ॥

અર્થ:—આ અટાર પાપસ્થાનકો મોક્ષ માર્ગની પ્રાપ્તિમાં વિઘ્નભૂત છે અને દુર્ગતિના કારણ છે, માટે તેમનો ત્યાગ કરવો.

(આ પછી સાતલાખ૦ કહેવા તે પછી)+

एगोहं नत्थि मे कोइ, नाह मन्नस्स कस्सइ ।

एवं अदीणमणसो अप्पाण मणु सासइ ॥ १ ॥

+ પણ અટાર પાપસ્થાનક તથા ચાર વિકથા ન કહેવો.

અર્થ:—હું એકજ છું, મારું કોઈ નથી અને હું પણ કોઈનો નથી. એમ દીનતારહિત મનવાળો થઈને પોતાના આત્માને શિક્ષા આપે. ૧

એગો વચ્ચઈ જીવો, એગો ચેવ ડચજઈ ।

એગસ દોઈ મરણં, એગો સિજ્જઈ નીરઓ ॥ ૨ ॥

અર્થ:—આત્મા એકલોજ પરલોકમાં જાય છે, એકલોજ ઉત્પન્ન થાય છે, એકલાનુંજ મરણ થાય ને એકલોજ કર્મરહિત થઈ મોક્ષ પામે. ૨

એગો મે સાસઓ અપ્પા, નાણદંસણસંજુઓ ।

સેસા મે વાહિરા ભાવા, સઁવે સંજોગલક્ષણા ॥ ૩ ॥

અર્થ:—જ્ઞાન-દર્શન યુક્ત એક મારો આત્માજ શાશ્વત [નિત્ય] છે, વાકીના મારા વાહ્યભાવો છે, તે સર્વે સંયોગથી પ્રાપ્ત થયા છે. ૩

સંજોગમૂલા જીવેણ, પત્તા દુક્ખપરંપરા ।

તમ્હા સંજોગસંબંધં, સઁવં તિવિદેણ વોસિરે ॥ ૪ ॥

અર્થ:—સંયોગ જેનું મૂળ કારણ છે એવી દુઃખોની પરંપરા આ જીવે પ્રાપ્ત કરી છે, માટે સર્વ સંયોગ સંબંધ ત્રિવિધે વોસિરાવું છું-તજું છું ૪

પછી નવકાર ગણવા, સંસાર સ્વરૂપ ભાવવું, અર્થ વિચારીશ, નિદ્રા ટાલવાની સ્વપ કરવી. ॥ **इति रात्रि संधारा विधि ॥**

પાછલી રાતે ઊઠી ઇરિયાવહ પડિક્કમિ રાઈ પડિક્કમણું કરવું, તે વિધિ પૂર્વે જેમ લચ્છી છે તે પ્રમાણે જાણવી; પછી પડિલેહણ (જુવો પૃષ્ઠ ૪૦૪) કરી સજ્જાય કરવી, પછી દેવ વાંદવા (જુ. પૃ. ૪૦૬) ઇચ્છામિ ૦ ઇચ્છાકા ૦ ઇરિયાવહિયં પડિક્કમામિ એમ કહી ઇરિયાવહિ પડિક્કમિ કાઉત્સગ્ગ કરી પ્રગટ લોગસ્સ કહી પછી પેસહપારવા સુત્તપત્તિ પડીલેહી ઇચ્છામિ ૦

इच्छाका० पोसह पारु ? इच्छामि० इच्छाका० पोसह पुरुं एम कही
नवकार गणी पोसह पारवानी गाथा कहेवी.

॥ ६२ अथ पोसह पारवानी गाथा ॥

सागरचंदो कामो, चंद्रवडिंसो सुदंसणो धन्नो ।

जेसिं पोसहपडिमा, अखंडिया जीवियंतेवि ॥ १ ॥

अर्थः—सागरचंद्र, कामदेव, चंद्रवतंसक અને સુદર્શન શેઠ (વિગેરેને)
ધન્ય છે, કે જેમની પૌષ્વપ્રતિમા જીવિતના અંતે પણ અખંડીત રહી. ૧

जे तव सोसियकाया, ते सखे हुंति संयुआ जाया ।

आणंदकामदेवा, सुसावया दस वि ते धन्ना ॥ २ ॥

अर्थः—જેમણે તપથી કાયા શોષવી છે, તે સર્વે સ્તવવા યોગ્ય
છે, તથા આનંદ—કામદેવ વિગેરે દસ સુશ્રાવકોને પણ ધન્ય છે. ૨

धन्ना सलाहणिज्जा, सुलसा आणंदकामदेवा य ।

जेसिं पसंसइ भयवं, दढव्वयं तं महावीरो ॥ ३ ॥

અર્થઃ—સુલસા—આનંદ અને કામદેવ શ્રાવક ધન્ય છે, તેઓ
ચઘ્વાણવા યોગ્ય છે કે જેમના દૃઢવ્રતની ભગવાન મહાવીરે પ્રશંસા કરી. ૩

पोसहेसु सुहे भावे, असुहाइ खवेइ नत्थि संदेहो ।

छिंदइ तिरिनिरयगइ, पोसहविहि अपमत्तो य ॥ ४ ॥

અર્થઃ—પૌષ્ધમાં શુભભાવે વર્તતા અશુભ કર્મો સ્વપાત્રે આ
સંદેહ નથી; ઘઠી તિર્યંચ અને નરકગતિ પણ પ્રમાદ રહિત પૌષ્ધ કર-
વાથી છેદે છે. ૪

पोसह सामाइय, संठियस्स जीवस्स जाइ जो कालो ।

सो सफलो बोधव्वो, सेसो संसारफलहेउ ॥ ५ ॥

અર્થ:—પૌષ્ઠ અને સામાયિકમાં રહેલા જીવનો જે કાઠ જાય છે તે સફળ છે, બાકીનો કાઠ સંસાર ફઠ હેતુ જાણવો. ૫

પછી ઇચ્છામિ૦ ઇચ્છાકરેણ૦ સામાયક પારં ? ઇચ્છામિ૦ ઇચ્છા-
કરેણ૦ સામાયક પુરં. પછી એક નવકાર ગણી સામાયવયજુત્તો
કહેવો. પછી ત્રણ નવકાર ગણવા. ॥ઈતિ શ્રી પોસહ વિધિ સમાપ્ત॥

અથ પચ્ચક્ષ્વાણાનિ.

૬૩ પુરિમદ્ અવદ્ધનું પચ્ચક્ષ્વાણ.

સૂરે ઊગ્ગણ પુરિમદ્દં પચ્ચક્ષ્વાઈ, ચતુર્વિહંપિ આહારં,
અસળં, પાળં, શ્વાઈમં, સાઈમં, અન્નત્યળાભોગેળં, સહસાગારેળં,
પચ્છન્નકાલેળં, દિસામોદેળં, સાહુવયળેળં, મહત્તરાગારેળં,
સવ્વસમાદિવત્તિયાગારેળં, વોસિરઈ ॥

॥ ૬૪ એકાસળા વિયાસળાનું ॥

॥ ઊગ્ગણ સૂરે, નમુકારસહિઅં પોરિસિં પચ્ચક્ષ્વાઈ, ચતુ-
ર્વિહંપિ આહારં, અસળં, પાળં, શ્વાઈમં, સાઈમં ॥ અન્નત્યળા-
ભોગેળં, સહસાગારેળં; પચ્છન્નકાલેળં, દિસામોદેળં, સાહુવય-
ળેળં, મહત્તરાગારેળં, સવ્વસમાદિવત્તિયાગારેળં, એકાસળં
વિયાસળં પચ્ચક્ષ્વાઈ, તિવિહંપિ આહારં, અસળં, શ્વાઈમં,
સાઈમં, અન્નત્યળાભોગેળં, સહસાગારેળં, સાગારિયાગારેળં,
આઁટળપસારેળં, ગુરુઅબ્બુદ્ધાળેળં, પારિદ્ધાવળિયાગારેળં,
મહત્તરાગારેળં, સવ્વસમાદિવત્તિયાગારેળં ॥ પાળસ્સ લેવેળ વા,
અલેવેળ વા, અચ્છેળ વા, બહુલેવેળ વા, સસિત્થેળ વા,
અસિત્થેળ વા વોસિરઈ ॥

६५ ॥ आयंबिलमुं पच्चस्वखाण. ॥

उग्मए सूरे, नमुकारसहिअं, पोरिसिं सादपोरिसिं, पच्चस्वखाइ ॥ चउव्विहंपि आहारं, असणं, पाणं, खाइमं, साइमं, अन्नत्थणाभोगेणं, सहसागारेणं, पच्छन्नकालेणं, दिसामोहेणं, साहुवयणेणं, महत्तरागारेणं, सव्वसमाहिवत्तियागारेणं ॥ आयंबिलं पच्चक्खाइ ॥ अन्नत्थणाभोगेणं, सहसागारेणं, लेवालेवेणं, गिहत्थसंसट्ठेणं, उक्खित्तविवेगेणं, पारिट्ठावणियागारेणं, महत्तरागारेणं, एगासणं पच्चक्खाइ तिविहंपि आहारं, असणं, खाइमं, साइमं, अन्नत्थणाभोगेणं सहसागारेणं, सागारिआगारेणं, आउंटणपसारेणं, गुरुअब्भुट्ठाणेणं, पारिट्ठावणियागारेणं, महत्तरागारेणं, सव्वसमाहिवत्तियागारेणं पाणस्स लेवेण वा, अलेवेण वा, अच्छेण वा, बहुलेवेण वा, ससित्थेण वा, असित्थेण वा, वोसिरइ ॥

६६ ॥ तिविहार उपवासनुं ॥

सूरे उग्मए, अब्भत्तट्ठं पच्चक्खाइ तिविहंपि आहारं, असणं, खाइमं, साइमं, अन्नत्थणाभोगेणं, सहसागारेणं, पारिट्ठावणियागारेणं, महत्तरागारेणं, सव्वसमाहिवत्तियागारेणं ॥ पाणहार पोरिसिं, सादपोरिसिं पच्चक्खाइ ॥ अन्नत्थणाभोगेणं, सहसागारेणं, पच्छन्नकालेणं दिसामोहेणं, साहुवयणेणं, महत्तरागारेणं, सव्वसमाहिवत्तियागारेणं, पाणस्स लेवेण वा, अलेवेण वा, अच्छेण वा, बहुलेवेण वा, ससित्थेण वा, असित्थेण वा, वोसिरइ ॥

६७ ॥ चउव्विहार उपवासनुं ॥

सूरे उग्गए अच्चत्तहं पच्चक्खाइ चउव्विहंपि आहारं, असणं, पाणं, खाइमं, साइमं, अन्नत्थणाभोगेणं, सहसागारेणं, पारिट्ठावणियागारेणं, महत्तरागारेणं, सव्वसमाहिंवत्तियागारेणं, वोसिरइ ॥

॥ अथ सांजना पच्चक्खाण ॥

६८ ॥ पाणहारनुं पच्चक्खाण ॥

॥ पाणहार दिवसचरिमं पच्चक्खाइ ॥ अन्नत्थणाभोगेणं, सहसागारेणं, महत्तरागारेणं, सव्वसमाहिंवत्तियागारेणं, वोसिरइ ॥ इति ॥

६९ ॥ चउविहारनुं पच्चक्खाण ॥

दिवसचरिमं, पच्चक्खाइ । चउव्विहंपि आहारं, असणं, पाणं, खाइमं, साइमं, अन्नत्थणाभोगेणं, सहसागारेणं, महत्तरागारेणं, सव्वसमाहिंवत्तियागारेणं, वोसिरइ ॥

७० ॥ तिविहारनुं पच्चक्खाण ॥

दिवसचरिमं पच्चक्खाइ तिविहंपि आहारं, असणं, खाइमं, साइमं, अन्नत्थणाभोगेणं, सहसागारेणं, महत्तरागारेणं, सव्वसमाहिंवत्तियागारेणं, वोसिरइ ॥

७१ ॥ दुविहारनुं पच्चक्खाण ॥

दिवसचरिमं पच्चक्खाइ । दुविहंपि, आहारं, असणं, खाइमं, अन्नत्थणाभोगेणं, सहसागारेणं, महत्तरागारेणं सव्वसमाहिंवत्तियागारेणं वोसिरइ ॥

७२ ॥ चउदनियमनुं पच्चक्खाण ॥

देसावगासियं उवभोगं परिभोगं पच्चक्खाइ । अन्नत्थणाभोगेणं, सहसागारेणं, महत्तरागारेणं, सव्वसमाहिंवत्तियागारेणं, वोसिरइ ॥ इति ॥

७३ ॥ अथ मुठिसहियं गंठिसहियं पच्चक्खाण ॥

मुठिसहियं गंठिसहियं पच्चक्खामि, चउविहंपि आहारं असणे
पाणं खाइमं साइमं अन्नत्थणाभोगेणं सहस्सागारेणं महत्तरागारेणं सच्च-
समाहिवत्तियागारेणं वोसिरइ ॥

॥ ७४ अथ देशावगासिक पच्चक्खाण ॥

अहन्नभंते तुम्हाणं समिवे देसावगासियं पच्चक्खामि तं जहा दब्बओ
खितओ कालओ भावओ दब्बओणं देशावगासियं खितओणं इत्थं वा अन्न-
त्थं वा कालओणं मुहत्तपरिमाणं जाव धारणापमाणं पञ्जुदासामि भाव-
ओणं जावग्घेणं नगहिं जामि जावहत्तेणं नल्लिज्जामि अग्नेण केण रोगायं-
केण वा, परिणामो न परिवट्ठे ताव मे अभिग्गहो अन्नत्थणाभोगेणं सहस्सा-
गारेणं महत्तरागारेणं सच्चसमाहिवत्तियागारेणं वोसिरइ ॥ इति ॥

७५ ॥ श्री आदि-अजित-श्रीशांतिनो स्तवन ॥

आदि अजित श्रीशांतिनो, दीठो दरिसण आज ॥ जाणिक जय-
वंता मिल्हा, सीधां सवि काज ॥ १ ॥ त्रिजगजीवन जिन भेटिये,
थयो हरख अपार ॥ ए संसार असारनो, लावो एहिज सार ॥ त्रि० ॥ २ ॥
वंश इल्यागे राजीयो, नृप नाभिमल्हार ॥ माता मरुदेवा उरे, धन धन
अवतार ॥ त्रि० ॥ ३ ॥ अढार सहस सीलंगरथे, सोहे धोरी धीर ॥
वृषभलंछन तिहां आवियो, समरथ गंभीर ॥ त्रि० ॥ ४ ॥ जितशत्रु
विजया कुलतिलो, स्वामि अजिअ जिणंद ॥ सौम्यकला ससियर जिसो,
दीपे तेजे दिणिंद ॥ त्रि० ॥ ५ ॥ गयलंछण धनु च्यारसे, साढा देह
प्रमाण ॥ तसु दिन दिन दीपे कला, माने जे जग आण ॥ त्रि० ॥ ६ ॥
तीर्थकर जग सोलमो, मृगलंछन एह ॥ त्रीस अधिक दश धनुषनो,

सो परिमाणे देह ॥ त्रि० ॥ ७ ॥ गर्भं छतां गुण एहवा, शांतिकरण
श्रीशान्ति ॥ पूरो आशा अम तणी, टालो भवभयभ्रांति ॥ त्रि० ॥ ८ ॥

॥ कलश ॥ इम जिनचउबीसे, प्रतिमा दीसे, आदि अजित
श्रीशान्तिजिन ॥ जसु वासे पडमा, च्यारे पडिमा, आणी हियडे भाव
घण ॥ महिमागुणसुंदर, धीरिममंदर, मतिमंदिर त्रिभुवनधणी ए ॥ जे
जिनवर वंदे, ते चिरनंदे, श्रीपार्श्वचंद्रसूरि संथुणीए ॥

७६ शान्तिनाथ स्तवन. (राग—रखीया बंधावो भैया.)

शान्ति प्रभुनी सेवा, करो गुण गावो रे, अरिहंत ध्यावो भैया,
कुमति हठावो रे. (टेक.) विश्वसेनराय पिता, अचिरादेवी माता; पूजो
देवाधिदेवा, शिवसुख पावो रे. ॥ शान्ति० ॥ १ ॥ माताने गर्भे आयां,
मारो रोग निवार्या; प्रभुना प्रभाव एवा, सेवी लो लावो रे, ॥शान्ति०॥२॥
भावे बंदन करीए, भावशत्रु हरिए, तेथी शीवपद मेवा, वेगेथी पावो रे.
॥ शान्ति० ॥ ३ ॥ पार्श्वचंद्रसूरि, गुण गणना भूरी, सहज राजेश
देवा, एक चित्त ध्यावो रे. ॥ शान्ति० ॥ ४ ॥ मंगळ माळा बरवा,
सरवे दुःख हरवा, परम पदने लेवा, भवसागर नावो रे. ॥शांति०॥५॥

७७ श्री पार्श्वनाथ स्तवन. (मीठा लाग्या छे—ए देशी)

नीरखी श्री पार्श्वतणी, मूर्ति मन मोहनी, आत्म थयो उजमाल रे,
जिनराज मुजने संभारजो, कृपानिधि भवने हठावजो ॥ १ ॥ मुगट
कुंडल दोय, दीपे रळीआमणा, कंठे हीरा तणा हार रे ॥ जिन० कृपा०
॥ २ ॥ समये समये प्रभु, स्मरण कर्ता, आनंद प्रगटे अपार रे ॥
जिन० ॥ ३ ॥ प्रशम रसे प्रभु, ध्यान लगायो, करुणा रसे गरकाव रे
॥ जिन० ॥ ४ ॥ देदार देखी प्रभु, निरागी निर्मोही, भव्यो थया

भवपार रे ॥ जिन० ॥ ५ ॥ सूरि सागरचन्द्र, शिष्य वृद्धिचन्द्र, नमे
प्रसुने वारंवार रे ॥ ६ ॥ जिन० कृपानिधि० ॥ ७ ॥

७८ श्री पार्श्वनाथ मंत्र गर्भित स्तवन (देशी—चालती अने त्रुटकनी)
सकल सदा फल चिंतामणी समो, नवरंग नारंग पास भविक
नमो. ॐ नमो भावे पास ध्यावे नाथ श्री श्री भगवती, धरणेंद्र
पद्मावतीय माया बीजराया संजुती; अट्टेय मट्टे क्षुद्र विघट्टे
क्षुद्रान्धमय धंभया, वाजंती भूंगल दूरि मयमल चूरि अष्ट
महाभय ॥ १ ॥ आशा पूरे पास पंचासरो, श्री वरकाणो
पास संखेश्वरो. संखेश्वरो श्री पास थंभण, गोडी मंडण नाहलो,
नवखंड श्री कलि कुंड, इण जग जागतो जीराउलो; जागतो
तीरथ हरे, अनरथ पास समरथ तुं धणी, हवे चडो व्हारे
विघ्नभयहर, सारकर तिहुअण तणी ॥ २ ॥ कुरु कुरु
वंचित नवनिधि संपदा, स्वाहा पदस्थुं टाले आपदा.
आपदा टाले राजपाले, पास त्रिभुवन राजीओ, कलि-
काल मांदि पास नामे, मंत्र महिमा गाजीओ; दारिद्र चूरे
आस पूरे पास तुं जगदीश ए, चरण प्रमोद तसु शिष्य जंपे,
पूरइ संघ जगीस ए ॥ ३ ॥

७९ श्री पार्श्वनाथ (२१ नाम गर्भित) स्तवन.

(आतो लाखेणी आंगी कहेवाय—ए राग)

प्रसु पार्श्व ते प्रेमे नमाय, शोमे जिनवरजी; भक्तिभावे ते भावना
भवाय, शोमे जिनवरजी; पूजा आंगी ते सुंदर रचाय, शोमे जिनवरजी;
टेक० (आंतरो) प्रसु चमत्कारे बहु नाम स्थपाय; भवि भयो स्थंभि, पार्श्व

સ્થંભન કહેવાય, એતો નવપહ્લવ નિરખાય, ॥ શોમે જિન૦ ॥ ૧ ॥
 (આંતરો)-ગોડી ગાહલીયા, વઝી શંખેશ્વરા; સેવું ચિંતામણિ, પૂજુ અજાન્ના,
 એતો ગંભીરાગુણે સોહાય, ॥ શોમે જિન૦ ॥ ૨ ॥ મીઠમંજન ફલોધી,
 નમુ મીલઢીયા; વરકાળા કંશારી, સોહે સામઢીયા, એતો અંતરીક નવ-
 સ્તંડા નમાય; ॥ શોમે૦ ॥ ૩ ॥ જગદહમ શેરીસા, જિન અમીજરા,
 મન મોહન પાર્શ્વ, પ્રમુ પંચાસરા; એતો લોહણ પાર્શ્વ દેખાય ॥ શોમે૦
 ॥ ૪ ॥ આતૃસાગર સૂરીશ્વર, સેવિ સદા, વૃદ્ધિ દિનતિ સ્વીકારો, આજે
 મુદા, એતો નિરમલ ભાવે સેવાય. ॥ શોમે૦ ॥ ૫ ॥

૮૦ જગડીઆ મંડન-શ્રીરુષભદેવ સ્તવન દેહી શ્રીપાર્શ્વતળી૦

મંગલકારિ પ્રમુ રુષભદેવ તે, દીઠા જગડિઆ માય રે; આદિ દેવ
 સેવક સંભારજો, કૃપાનિધિ આત્મ ડગારજો. ટેક. ॥ ૧ ॥ સુન્દર જિના-
 લય શોમે છે સારું, પધરાવ્યા પ્રમુજી તે માય રે. ॥ આ૦ ॥ ૨ ॥
 ધ્યાનસ્થ મૂર્તિ, શ્રી રુષભદેવની, નીરસ્થિને મન મલકાય રે. ॥ આદિ૦
 ॥ ૩ ॥ માતૃ વચ્છલ પ્રમુ, આપ કહાવો, ડગાર્યા શ્રેયાંસ રાય રે.
 ॥ આદિ૦ ॥ ૪ ॥ સિધિ સુસ્થોને, મોગવતા મારી, અજર અમર પદ
 પાય રે. ॥ આ૦ ॥ ૫ ॥ ઓગળીસે સતાળું, ચૈતર માસની, વદિ
 સાતમે કરાય રે. ॥ આ૦ ॥ ૬ ॥ પ્રમુજી મેટીને, સ્તવના કરીયે,
 વૃદ્ધિચંદ્ર હરખાય રે. ॥ આ૦ ॥ ૭ ॥

૮૧ જિનેંદ્ર સ્તવન (ભાવના.)

નાથ ! મુને નિર્બલ જાણી નિમાવો, તુજ પર લીન દાસનો લાવો;
 નાથ ! મને નિર્બલ જાણી નિમાવો. ॥ ૧ ॥ મલસાગરમાં ક્યારનો મહકું,

शोष्यो जडे नहि आरो; आभमां काळा वादळ उमट्यां, क्यारे मळशे
 किनारो ? नाथ ! मने निर्बळ जाणी निभावो. ॥ २ ॥ डगमग डगमग
 डोलतो नैया, गुरु ! हलेसां मारो, संकटमां मने शरणुं तमारुं, संसार
 पार उतारो; नाथ ! मने निर्बळ जाणी निभावो. ॥ ३ ॥ मंदमतिनो
 हुं कांई न समज्यो, देहथी नेह वधार्यो, स्नेही, संबंधी, सगाव्हालामां,
 तुजने छेक विसार्यो; नाथ ! मने निर्बळ जाणी निभावो. ॥ ४ ॥
 सूरज चांदो तेजथी छल्ले, एक किरण दरशावो, दिलमां उछळे सिंधु
 दयानो, एक बिंदु वरसावो; नाथ ! मने निर्बळ जाणी निभावो. ॥ ५ ॥
 दुरीशन आपो दीनदयाळु प्रभु, विद्याचंद विनवे ओथ विनानो, दीन
 दयाळ शरणागत वत्सल, मेरु पंथ भूल्यानो; नाथ ! मने निर्बळ जाणी
 निभावो. ॥ ६ ॥

८२ श्री सद्गुरुनी स्तुति.

शांति जिणंद प्रणाम करी, अहनिश निज चित्त प्रमोद
 धरी, पाप पडल सवि दूर हरी, सूरिपार्श्वचंद्र थवशुं हरखभरी
 ॥ १ ॥ सूरिशिरोमणी जग राजे, जसु सद्गुरु साहूरयण छाजे,
 वडतपगच्छ नायक गाजे, सवि अरिहंत केरादल भाजे.
 ॥ २ ॥ शास्त्र सकल लघुपणे जाणे, वळि देव प्रभावे मेह
 आपणे, रायराणा जेहने प्रणमे, पूज्य आगळ हीयडे मदनाणे
 ॥ ३ ॥ शीख लही सद्गुरु पासे, ग्रही संजम समता मनवासे,
 उत्तम लक्षण जसु तनु भासे, नर नारी गुण गावे रासे ॥ ४ ॥
 गुर्जर मरु मालव देशे, प्रतिबोध्या भवियण उपदेशें, कुमति

मिथ्यात्व न रहे लेशे, जिन मारग सुधो सम वेसे. ॥ ५ ॥
 नयर जोधाणे अनुक्रमे आवे, लही अणसण सुरनी गति पावे,
 संघ मिली पगलां ठावे, जसु जात्रा दिशो दिशथी आवे ॥ ६ ॥
 पूज्य थुंभ मली महिमा परसे, सेवक घर कमला केलि करे,
 परघर पुण्य भंडार भरे, जसु कीरति चिहुदिश काज सरे
 ॥ ७ ॥ आतुर अरति रोग सोग समे, भय सात सहि
 ततकाल गमे, अडवी पड्या जे पूज्यजी नमे, ते
 कुशल कल्याणे पंथ क्रमे. ॥ ८ ॥ जे गुरु चरण कमळ
 ध्यावे, सुत वंछे ते नर सुत पावे, अष्ट महासिद्धि घर लावे,
 दुःख सायर उत्तरि तट जावे. ॥ ९ ॥ वयर विरोध सन्ताप
 टले, गुरु समर्या वेरीना मान टले, नवि भूत व प्रेत पिशाच
 छले, ग्रह गोचर भूडा जाय विले. ॥ १० ॥ नयर जोधाणे
 शोभा सुणी, वली नागोर बीकानेर पूजा घणी, सानिध करो
 पूज्यजी संघभणी, मुनि मेघराज भणे सुख लाभ गणी ॥ ११ ॥

८३ श्रीभ्रातृचंद्रसूरीश्वरजीनो छंद.

(हरिगोत छंद)

श्रीपार्श्वचंद्र सूरींद नागपुरींद तपगण नमगणी, तसपट
 परंपर गण धुरंधर हेमचंद्रस्वरि गुणी; निर्ग्रथ गुरु तस पाट
 राजे आज गाजे मुनिवरा, भवि भक्तिभावे नमो निशदिन
 भ्रातृचंद्रसूरीश्वरा ॥ १ ॥ छे शांत दांत महंत किरियापात्र समता-
 सागर, पंडित प्रवर विद्वान बुद्धिनिधान विद्याआगर, अध-

शोधवारक महाप्रभावक धर्मधोरी धुरंधरा, भवि भक्तिभावे
 नमो निशदिन भ्रातृचंद्रसूरीश्वरा ॥ २ ॥ छे मव्य आकृषि
 धर्म मूर्ति प्रभु तुल्य मनोवृत्ति, तव तेज दीपे कदि न छीपे
 माग्यनी चडती रति, वळी शरद शशि सम सौम्य कांति
 शांतिवान शुभंकरा, भवि भक्तिभावे नमो निशदिन भ्रातृचंद्र
 सूरीश्वरा. ॥ ३ ॥ गुरु गच्छनायक ज्ञानदायक संघमां लायक
 मुदा, गतराग रोष न दोष जरिण तोष सुख दुःखमां सदा,
 छत्रीस गुणगण युक्त सूरीश्वर चरण गुणथी अलंकरी, भवि
 भक्तिभावे नमो निशदिन भ्रातृचंद्र सूरीश्वरा ॥ ४ ॥ जिनमाण
 अस्त थतां सूरीश्वर ज्ञानदीप प्रकाशता, मिथ्यांधकार विकार
 टाळी भविकजन प्रतिबोधता; शुभ छंद सांकळचंद कहे पावन
 करी भारतधरा, भवि भक्तिभावे नमो निशदिन भ्रातृचंद्र
 सूरीश्वरा. ॥ ५ ॥

८४ आचार्य० दे० श्री भ्रातृचंद्रसूरीश्वरगुणनी सज्झाय.

॥ अरणीक मुनिवर चाल्या गोचरी-ए राग ॥

सुगुण सनेहारे घडीय न विसरे, श्रीभ्रातृचंद्र सूरिराजरे,
 शासन सूबोरे स्वर्ग सिंघात्रियो, क्यां प्रगट्यो दिन आज रे
 ॥ सु० ॥ १ ॥ शुज मुनि भक्ति शशि संवत्सरे (१९७२),
 कृष्ण पक्ष वैशाखे रे, अष्टमी रात्रे रे राजनगर विषे, अस्त
 दीपक थयो दाखे रे ॥ सु० ॥ २ ॥ ज्ञानदिवाकर आज हुवी
 गयो, मध्यवये शुभ ध्याने रे; स्वपर समय जाण गुरु क्यां

गया ? निश्चय देव विमाने रे ॥ सु० ॥ ३ ॥ भारतभूषण
 गतदूषण गुरु, समता सागर धीर रे; मिथ्यामत घनघोर
 विखेरवा, अप्रतिबद्ध समीर रे ॥ सु० ॥ ४ ॥ पंखी मेळो रे
 तजी शिष्य वर्गनो, हंसराज गयो उडी रे; निरागीथी रे
 रामनी रीतडी, प्रीत अनित्य ए कुडी रे ॥ सु० ॥ ५ ॥ धर्म
 प्रासादनो भांग्यो थांभलो, त्रुटी पुण्यनी पाज रे, गिरुवा
 गुणनिधि गीतारथ गया, सकल मुनि शिरताज रे ॥ सु० ॥
 ६ ॥ भव्य स्वरूप तपतेज दिवाकर, गौरवर्ण गुरुराज रे;
 कंचन वरणी रे काया गुरु तणी, भवोदधिमां गुरु झाझ रे ॥
 सु० ॥ ७ ॥ सौम्य शीतलता रे चन्द्र समानता, सागर सम
 गंभीर रे; अमीय कचोळां रे नेत्र बे निर्मळां, वयण खरे
 फूल वीर रे ॥ सु० ॥ ८ ॥ जंगमतीरथ सुरतरु साह्यबो,
 मुनिपति करुणासिंधु रे; परमपुरुष परमारथ पुतळ, निष्कारण
 जग बंधु रे ॥ सु० ॥ ९ ॥ धर्मधुरंधर धोरी भांगीयो, रथडो
 दड पड्यो घाडो रे; वळी कोइ एवो रे सद्गुरु पाकशे,
 काढशे खुंत्यो गाडो रे ॥ सु० ॥ १० ॥ सेवक कहीने रे कोण
 बोलावशे ? कोण करशे संघ साज रे ? पाप ताप हवे कोण
 निवारशे ? क्यां सरशे हवे काज रे ? ॥ सु० ॥ ११ ॥ वहेला
 मोडा रे सौ संसारमां, संचरवुं ए वाटे रे; पण गुरु निजपर
 कारज साधिने, कर्म निकाचीत काटे रे ॥ सु० ॥ १२ ॥
 समरण करतां रे ए सूरिराजकुं, भटे पाप संताप रे, स्वप्नमां
 मळजो रे एक दिन साह्यबा, सांफळचंदने आप रे ॥ सु० ॥ १३ ॥

८५ आचार्यदेव श्री सागरचंद्रसूरीश्वरजीनी स्तुति

(आतो लाखेणी आंगी कहेवाय, शोभे जीनवरजी-प राग)

आ तो आचार्य देव कहेवाय, शोभे सूरीश्वरजी;
शुद्ध संयमथी कर्मो दलाय, शोभे सूरीश्वरजी,
महीयले विचरी भव्यो तराय, शोभे सूरीश्वरजी. टेक

(आंतरो)-भाव शत्रुओ दळवा तत्पर रहे,

द्रव्य शत्रुओ देखीने वैराग्य वहे;

जाणे सूर्योमां सूरि सोहाय, शोभे सूरीश्वरजी. १

(आंतरो)-जिनवाणी वडे मवि मवो दहे,

शुद्ध समकित दइ शुभ मार्गे वहे;

जाणे ज्ञानमां गुरु मलकाय, शोभे सूरीश्वरजी. २

(आंतरो)-गुरु वाणी सुधा नित्य मवि ग्रहे,

जंगम कल्प जाणी गुरु सेवा वहे;

ए तो निरमल नयणे निरखाय, शोभे सूरीश्वरजी. ३

(आंतरो)-गुरु भक्तिना उत्तम जे कार्यो करे,

नित्य शुद्ध भावे शुभ गति वहे;

ए तो पुन्य दीपक प्रगटाय, शोभे सूरीश्वरजी. ४

(आंतरो)-सूरि सागरचन्द्रजी गुरु अनोपम,

वृद्धि वंदन स्वीकारो आजे शुभोपम;

मवि कुमुदो सहे जे विकासाय, शोभे सूरीश्वरजी. ५

૮૬ આચાર્યદેવ શ્રી સાગરચંદ્રસૂરીશ્વરજીની સજ્જ્ઞાય

(સુગુણ સનેહા રે ઘઢીય ન બીસરે-૫ રાગ)

સાગરચંદ્રસૂરીશ્વર ક્યાં ગયા, મુકી સૌ સમુદાય રે;
મવ્યોધારક ગુરુવર આપ છો, આવો અમ મન માય રે ॥
સાગર૦ ॥ ૧ ॥ વૈરાગ વાસીત વાળી સુળાવીને, તાર્યા કેહ
નરનાર રે; તુમ ઉપગાર ન ભૂલે મવિજનો, મક્તિને મજનાર રે
॥ સાગર૦ ॥ ૨ ॥ માઢીઆ ગામે જન્મ્યા ગુરુ તમે, શુભ
પુન્યે પામ્યા નાળ રે; ઉત્તમ દીક્ષા સ્વંભાત નગર વિશે, આપે
આત્મગુરુ નીજ હાથે રે; ॥ સાગર૦ ॥ ૩ ॥ જ્ઞાની ધ્યાની
ચારિત્ર ચૂડામણી, ઉત્તમ ગુણે ગુરુ ગાજે રે, સંઘ સકલને માવ
ઘણો થયો, અર્પવા પદ સૌ સાજે રે ॥ સાગર૦ ॥ ૪ ॥
ચતુર્વિધ સંઘ મલી સૌ માવથી, રાજનગરમાં આવે રે; આત્મ
સૂરીશ્વરની પાટે સ્થાપના, સાગરચંદ્રમુનિને માવે રે ॥ સાગર૦
॥ ૫ ॥ ધ્રાંગધ્રા ગામે સૂરિજી પધારીયા, વરસાવી અમૃત
વાળ રે; આયુ કર્મ તે પુરણ ભોગવી, ગયા સ્વર્ગે સ નાળ રે
॥ સાગર૦ ॥ ૬ ॥ વિસરે ન ઘઢી પલ સૂરિ તુમ નામ જે,
સાગર સમ ગંભીર રે; અમ મન મમરા તે પુણ્ય સ્વરી જતા, દુઃસ્વ
માને જંજીર રે ॥ સાગર૦ ॥ ૭ ॥ સ્વપ્નમાં આવો રે આપ
દયા કરી, સેવકને સંભારી રે; વૃદ્ધિચંદ્રની વિનતી સ્વીકારજો,
મહેર કરી ઉપગારી રે ॥ સાગર૦ ॥ ૮ ॥

८७ स्व० गणिवर्यश्री जगतचंद्रजी महाराजकी स्तुति

(जिनने क्रांडो० देशी)

जगतचंद्र तपस्वी मुनिने कोटी नमन, मुनिने कोटी नमन, देशल-
पुरमां जन्म ज लीधो, साल १९३५ सीधो, श्रावक कुल अभिराम.
॥ मुनिने. ॥ १ ॥ पिता रायशीभाइना नंदन, माता नेणबाइ गुणकंदन,
तस कुखे अवतार. ॥ मुनिने. ॥ २ ॥ बाळपणे संयमना रागी, आत्म-
कल्याणनी लगनी लागी, करे धर्म अभ्यास. ॥ मुनिने. ॥ ३ ॥ ओगणीसे
पंचावन साले, फागण वदी १० शुभवारे, संयम ले सुखकार. ॥ मुनिने.
॥ ४ ॥ भ्रातृचंद्र सूरेश्वर हाथे, वासक्षेप नंखाव्यो माथे; दिक्षा अंजार
गाम. ॥ मुनिने. ॥ ५ ॥ धारशीभाइना नंदन जाणो, दामजीभाइ छे
गुणखाणो; कर्णे दिशा महोत्सव. ॥ मुनिने. ॥ ६ ॥ अखंड ब्रह्मचारी
रहीने, शुद्ध मने चारित्र प्रहीने, सार्यो आत्म काम. ॥ मुनिने. ॥ ७ ॥
अरिहंत प्रभुनुं ध्यानज धरता, समता भावमां मन रस बसता, पाण्यां
स्वर्ग सदन. ॥ मुनिने. ॥ ८ ॥ ओगणीसे सत्ताणुं साले, वैशाख सुदि
चोथ बुधवारे, देह छोड्यो उनावा गाम. ॥ मुनिने. ॥ ९ ॥ नाथ
विनानो कर्णो परीवार, सफल कीधो निज अवतार, हवे अम कोण
आधार. ॥ मुनिने. ॥ १० ॥ भीडभंजन पारस दरवारे, अट्टाई ओच्छव
कीधो भारे. संघ मळीने साज. ॥ मुनिने. ॥ ११ ॥ उन्नीसो सत्ताणु
वर्षे, विजयादशमी मंगळवारे, चरण स्थाप्या ते गाम. ॥ मुनिने. ॥ १२ ॥
जगतचंद्रजी गुरु अमारा, विद्याचंद्र करे गुणगान तमारा, वंदन करीने
वराम. ॥ मुनिने. ॥ १३ ॥

—: समाप्त :—

श्री परम पू. गुरुदेवोनी-स्तुतिः ॥

(स्रग्धरा-वृत्तम्)

श्रीमत्पार्श्वेन्दुसूरिस्सकलमुनिजनैरर्च्य पादारविन्दो,
भक्तेभ्यस्सत्प्रबोधं सपदि भवगदच्छेदशक्तिं ददानः ॥
सोऽयं गच्छाधि नाथो जयति जिनमते भव्य सौभाग्यकीर्त्ति,-
स्तं भक्त्या भो पुमांसो नमत नतिगुणश्रेणीपतंस्त्वधीशम् ॥१॥

श्रीमद्विद्यावतंसाः शमदमसहितावाल भावाद्विरक्ता,
ज्ञानाभ्यासे प्रवृत्तानिखिलजनमनो हर्षदाःस्वैर्गुणौघैः।
मध्यस्था मान्यवाक्या दलितमदबला भ्रातृचन्द्राभिधाना,-
सारुण्ये तीर्णमोहा निरुपमचरिताः सूरिराजा जयन्तु ॥२॥

— शार्दूलवीक्रिहीतवृत्तम् —

श्रीपार्श्वप्रभुपादपद्ममधुलिङ् जातः सदा सेवया,
श्री जेनेद्रमुखाब्जनिःसृतवचो वीस्तारितं श्रेयसे ।
संसाराब्धि नियामकं बुधवरं देवैःसु सं पूजितं,
तं सूरिं सुखदं भजे गुरुवरं चंद्रोत्तरं सागरम् ॥३॥

(शीखरीणि - वृत्तम्)

सुरनरऋषिसेव्यो सर्वदोषैर्विमुक्ते
भवजलधितरौही साधु भृङ्गः सृयुक्ते
तवचरणसरोजे फोटिशो मे प्रणामः
हृदि वसतु गुणिन् मे श्रीजगच्चंद्र देव ॥४॥